

วจนลีลาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในวชิพนธ์ของไพวรินทร์ ชาวงาม

นางสาวนฤมล อินทรลักษณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-1402-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE STYLISTICS OF PRESENTATION OF URBAN SOCIETY IN THE POETRY OF
PHAIWARIN KHAONGAM

Miss Naruemon Intaraluk

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai

Department of Thai
Faculty of Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2002
ISBN 974-17-1402-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์	วจนลีลาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของ ไพวรินทร์ ขาวงาม
โดย	นางสาวนฤมล อินทรลักษณ์
สาขาวิชา	ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว. กัลยา ติงศภัทย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เทพี จรัสจรวงเกียรติ)

นฤมล อินทรลักษณ์ : วจนลีลาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพ
วรินทร์ ขาวงาม. (THE STYLISTICS OF PRESENTATION OF URBAN SOCIETY IN
THE POETRY OF PHAIWARIN KHAONGAM) อ.ที่ปรึกษา :

รศ.ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, 185 หน้า. ISBN 974-17-1402-5.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์วจนลีลาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองใน
กวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม ทั้งในด้านลีลาการใช้ภาษา กลวิธีการนำเสนอ นัยที่แฝง
และทัศนคติของกวีที่มีต่อสังคมเมือง

ผลการวิจัยสรุปว่า ไพวรินทร์ ขาวงาม เลือกสรรถ้อยคำใช้เสนอเนื้อหาอย่างเหมาะสม
โดยใช้คำเรียบง่ายแต่เล่นคำ เล่นสัมผัส และมีความโดดเด่นทั้งด้านเสียงและความหมาย การใช้
คำและภาษานั้นมุ่งเน้นคำที่มีนัยทางความรู้สึกเชิงนามธรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยมุ่งเน้นความ
รู้สึกขมขื่น เศร้าสร้อย และหดหู่ใจมาบรรยายภาพลักษณ์ของสังคมเมือง นอกจากนี้ไพวรินทร์
ขาวงาม ยังใช้สัญลักษณ์เชื่อมโยงความคิดผู้อ่านให้เห็นภาพลักษณ์ของเมืองได้อย่างแยบยล

ด้านกลวิธีการนำเสนอ นั้น ไพวรินทร์ ขาวงาม จะใช้กลวิธีเล่าเรื่องเป็นส่วนใหญ่ ทั้งที่เล่า
เรื่องแบบธรรมดาและเล่าเรื่องผ่านบทสนทนาของตัวละคร และกลวิธีที่สำคัญคือการใช้ภาษาเชิง
เสียดสีและประชดประชัน ประกอบกับการใช้สัญลักษณ์ในเชิงนามธรรมเพื่อให้ผู้อ่านตีความทั้ง
ภาพและความหมายเชื่อมโยงกันเป็นภาพลักษณ์สังคมเมือง

นอกจากนี้ไพวรินทร์ ขาวงาม ยังใช้นัยที่แฝงที่สามารถนำมาสื่อเนื้อหาเกี่ยวกับสังคม
เมืองได้อย่างเหมาะสม โดยเลือกสรรนัยที่สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ซึ่งแฝงนัย
ความหมายอันเป็นเหตุผลและสารสำคัญในการเลือกใช้นัยที่แตกต่าง ๆ ไว้ด้วย จากการ
ศึกษาองค์ประกอบทุก ๆ ด้านดังที่กล่าวมาแล้วนั้นแสดงให้เห็นทัศนคติของไพวรินทร์ ขาวงาม ที่มี
ต่อสังคมเมืองว่ามีทัศนคติแง่ลบกับสังคมเมือง และต้องการชี้ให้เห็นว่าสังคมชนบทนั้นเป็นสังคมใน
อุดมคติ โดยสังเกตได้จากน้ำเสียงที่กล่าวถึงสังคมชนบทในแง่ดี ซึ่งตรงข้ามกับน้ำเสียงในการ
กล่าวถึงสังคมเมือง

ภาควิชา ภาษาไทย
สาขาวิชา ภาษาไทย
ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4380133322 : MAJOR THAI

KEY WORD : STYLISTICS / URBAN SOCITETY / PHAIWARIN KWAONGAM

NARUEMON INTARALUK : THE STYLISTICS OF PRESENTATION OF
URBAN SOCITETY IN THE POETRY OF PHAIWARIN KHAONGAM, THESIS

ADVISOR : ASSIST. PROF. SUCHITRA CHONGSTITVATTANA, Ph.D. 185 pp.

ISBN 974-17-1402-5.

This thesis aims at studying the stylistics of the presentation of urban socitety in the poetry of Phaiwarin Khaongam; emphasizing on style, presentation, verse forms and his attitude towards urban society.

It can be concluded that Phaiwarin Khaongam is greatly careful in selecting appropriate words and figures of speech in order to present the content in his works. The language use is usually simple yet with prominent beauty of sounds and meanings. Mostly, the language use is presented through words expressing bitter and sorrowful feelings, especially in abstract words.

As for his literary presentation, Phaiwarin Khaongam uses both narration and conversation of character in the texts. The significant feature is the use of satires and symbols. Besides, he neatly selects verse forms in harmony with the content, the theme and the symbolic meanings in his works.

The style of the language use reflects the attitude of Phaiwarin Khaongam that he has a negative attitude towards urban society and he wants to advocate rural society as the ideal society. This could be clearly noticed in the tone he uses in his works.

Department of Thai

Field of study Thai

Academic year 2002

Student's signature.....

Advisor's signature

Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร. สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้ซึ่งสละทั้งร่างกายและแรงใจเพื่อให้คำแนะนำ ชี้แนวทาง สั่งสอน เกี่ยวเชิญและให้กำลังใจเพื่อให้ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความซาบซึ้งใจยิ่ง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านคณะกรรมการควบคุมการสอบวิทยานิพนธ์อันได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต และอาจารย์ ดร. เทพี จรัสจรวงเกียรติ ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องในวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้สามารถนำมาใช้ในการศึกษาได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยภาคภูมิใจยิ่งที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของคณะและมหาวิทยาลัยอันทรงเกียรติแห่งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อธนะชัย ปันยารชุนที่ เป็นผู้ให้ชีวิตใหม่และเป็นผู้ให้แสงสว่างในการเดินทางบนถนนชีวิตของผู้วิจัยด้วยความรักและความหวังดีประดุจพ่อบังเกิดเกล้าตลอดมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณวีรวรรณ คุณเสน่ห์ และคุณอานนท์ สีสุกข์ ที่เอื้อเฟื้ออุปการะการพิมพ์และยินดีให้ความสะดวกทุกด้านในการจัดทำวิทยานิพนธ์ และบุคคลที่มีอาจมิกล่าวถึงความเอื้อเฟื้อทูนทั้งกำลังทรัพย์และกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือ พี่และน้องสาวที่แสนดี คุณชมพู่ อินทรลักษณ์ และคุณวิภาวี แก้วจินดา ผู้วิจัยขอขอบคุณยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบใจกัลยาณมิตรทั้งหลายที่ให้กำลังใจเมื่อยามท้อแท้ในการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา การทำงานครั้งนี้ทำให้เข้าใจความหมายของคำว่า เพื่อนแท้ ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดา มารดาผู้ให้โอกาสทางการศึกษา และเป็นกำลังใจสำคัญยิ่งในชีวิตของผู้วิจัย ทั้งเป็นที่พึงพอใจและเป็นผู้จุดประกายความมานะ พยายาม อดทนจนประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

นฤมล อินทรลักษณ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช

บทที่

1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
	สมมติฐานการวิจัย.....	3
	ข้อดกลงเบื้องต้น.....	3
	ขอบเขตการวิจัย.....	4
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	5
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2	วิจัยนลีลาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง.....	6
	2.1 การใช้คำและวลีเสนอภาพความเจริญของสังคมเมือง.....	6
	2.2 การใช้คำและวลีเสนอภาพสังคมเมืองในแง่ลบ.....	10
	2.2.1 การใช้คำนามและนามวลี.....	11
	2.2.2 การใช้คำกริยา กริยาวลีและคำวิเศษณ์.....	16
	2.3 การใช้คำและวลีเสนอสภาพทางเศรษฐกิจ.....	18
	2.3.1 การใช้คำนามและนามวลีเสนอภาพเศรษฐกิจแบบทุนนิยม.....	18
	2.3.2 การใช้นามวลีแสดงอิทธิพลของสังคมเมืองต่อชาวชนบท.....	21
	2.4 การใช้คำและวลีเสนอภาพวิถีชีวิตคนในสังคมเมือง.....	25
	2.4.1 การใช้คำกริยาและกริยาวลีแสดงการร่อนเร่พเนจร.....	25
	2.4.2 การใช้คำกริยาและกริยาวลีแสดงวิถีชีวิตที่ต้องต่อสู้ดิ้นรน.....	27
	2.4.3 การใช้คำกริยา กริยาวลีและคำวิเศษณ์แสดงความอึดอัดคับข้องใจ.....	29
	2.4.4 การใช้คำกริยาและคำวิเศษณ์แสดงความอ้างว้างโดดเดี่ยว.....	30

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	วรรณศิลป์ในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง.....	34
	3.1 การเล่นคำ	34
	3.2 การเล่นคำซ้ำ.....	37
	3.3 การใช้ภาพพจน์เสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง.....	42
	3.3.1 อุปมา.....	42
	3.3.2 อุปลักษณ์.....	44
	3.3.3 อติพจน์.....	46
	3.3.4 ปุคลาธิษฐาน.....	48
	3.3.5 วิภาษ.....	49
	3.3.6 สัทพจน์.....	50
	3.4 การใช้สัญลักษณ์.....	56
	3.4.1 สัญลักษณ์แทนเมือง.....	58
	3.4.1.1 ป่า.....	58
	3.4.1.2 หมอก.....	59
	3.4.2 สัญลักษณ์แทนคนอาศัยในเมือง.....	60
	3.4.2.1 ม้าก้านกล้วย.....	60
	3.4.2.2 นกขมิ้น.....	62
	3.4.2.3 ต้นหญ้า.....	63
	3.4.3 สัญลักษณ์แทนวิถีชีวิตคนเมือง.....	64
	3.4.3.1 ลม.....	64
	3.4.3.2 เพลง.....	67
	3.4.3.3 สี.....	71
	3.4.4 สัญลักษณ์แทนความหวัง อุดมคติ.....	73
	3.4.4.1 'อัญมณี'.....	73
	3.4.4.2 ไฟ.....	74
	3.4.4.3 ดวงดาว.....	75
	3.4.5 สัญลักษณ์การชำระล้างความเสื่อมทราม.....	76
	3.4.5.1 แม่น้ำ.....	76
	3.4.5.2 น้ำตา.....	78

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	กลวิธีการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง.....	81
4.1	กลวิธีการเล่าเรื่อง.....	81
4.1.1	การเล่าเรื่องการเดินทางของคนชนบทสู่เมืองหลวง.....	81
4.1.2	การเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้น.....	83
4.1.3	การเล่าเรื่องแบบละคร.....	85
4.2	กลวิธีการบรรยายฉาก.....	87
4.2.1	ใช้ภาษาที่ให้รายละเอียดของสภาพเมืองทั่วไป.....	88
4.2.2	ใช้ภาษาที่ให้รายละเอียดเฉพาะแห่ง.....	90
4.3	กลวิธีการใช้ฉันทลักษณ์ในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง.....	97
4.3.1	ใช้เนื้อหาทำนองนิราศ.....	98
4.3.2	ใช้โคลงเล่าเรื่องเมือง.....	102
4.3.3	ใช้กลอนหัวเดียวเล่าเรื่องเมือง.....	105
4.3.4	ใช้ฉันทลักษณ์พื้นบ้าน.....	109
4.3.4.1	เพลงกล่อมเด็ก.....	109
4.3.4.2	เพลงพื้นบ้าน.....	113
4.3.4.3	เพลงลูกทุ่ง.....	115
4.3.5	การใช้ฉันทลักษณ์หลายประเภทในการเล่าเรื่อง.....	115
4.4	กลวิธีการตั้งชื่อบท.....	126
4.5	กลวิธีการอ้างอิงถึงการพรรณนาภาพลักษณ์สังคมเมืองของกวีโบราณ.....	132
4.6	กลวิธีการเสียดสีและประชดประชัน.....	135
4.7	กลวิธีการนำประกาศมาแสดงภาพลักษณ์สังคมเมือง.....	143
4.8	กลวิธีการตั้งคำถามท้ายเรื่อง.....	148
5	ทัศนะของกวีต่อสังคมเมือง.....	153
5.1	ทัศนะเกี่ยวกับความเจริญเติบโตของสังคมเมือง.....	158
5.2	ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาสังคมเมือง.....	159
5.2.1	ปัญหาหมลภาวะเป็นพิษ.....	159
5.2.2	ปัญหาการประกอบอาชีพของคนในสังคม.....	162
5.2.3	ปัญหาที่อยู่อาศัย.....	164
5.3	ทัศนะเกี่ยวกับวิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตคนในสังคมเมือง.....	168

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5.4 ทักษะเกี่ยวกับคุณค่าความเป็นคน.....	170
5.5 ทักษะเกี่ยวกับบทบาทของกี้อันพึงมีต่อสังคมเมือง	173
6 บทสรุป.....	177
ข้อเสนอแนะ.....	182
รายการอ้างอิง.....	183
บรรณานุกรม.....	184
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	185

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ความเจริญเติบโตของสังคมเมืองนับเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่กวีและนักเขียนต่างให้ความสนใจ เนื่องจากเป็นศูนย์รวมของความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหาร การปกครอง การคมนาคมสื่อสาร การศึกษา การค้า การบริการ รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อชีวิตคนในปัจจุบันทั้งสิ้น วิธีการเจริญเติบโตดังกล่าวนี้เองที่เป็นจุดสนใจให้กวีและนักเขียนเฝ้ามองความเป็นไปของเมืองและนำมาถ่ายทอดผู้อ่านซึ่งถือเป็นคนร่วมยุคร่วมสมัย และร่วมประสบการณ์เดียวกันกับตนให้ได้รับภาพในแง่มุมของความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองด้วยกลวิธีทางภาษาที่แตกต่างกันไป

ไพโรวรินทร์ ขาวงาม ก็เป็นกวีผู้หนึ่งที่หยิบยกภาพความเป็นไปของสังคมเมืองขึ้นมาสื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ในกวีนิพนธ์ของตนเช่นกัน ภาพลักษณ์สังคมเมืองที่ไพโรวรินทร์ ขาวงามนำเสนอนั้นก็ล้วนแล้วแต่เป็นภาพความล่มสลายของสังคมเมืองกระทั่งกลายเป็นปัญหาที่ส่งอิทธิพลต่อผู้คนที่อยู่ในเมืองและอยู่ในชนบทด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นความจริงที่ปรากฏมิติเวลาปัจจุบันทั้งสิ้น

จากการศึกษาวิเคราะห์กวีนิพนธ์ทั้งหมดของ ไพโรวรินทร์ ขาวงาม พบว่ามีเนื้อหาที่ค่อนข้างหลากหลายทั้งวิถีสังคมเมือง วิถีชนบทที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาสังคม การแสวงหาความหมายและคุณค่าของชีวิต แต่อย่างไรก็ดีเนื้อหาส่วนใหญ่ที่มักจะปรากฏในกวีนิพนธ์ทุกเรื่องนั้นก็คือ **ภาพลักษณ์สังคมเมือง** โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกวีนิพนธ์ชุด **“ม้าก้านกล้วย”** ซึ่งเป็นเรื่องที่มีจุดมุ่งหมายในการนำเสนอชัดเจนและมีเนื้อหาเป็นเอกภาพมากที่สุด สิ่งนี้เป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาภาษาที่นำเสนอภาพลักษณ์ดังกล่าว

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าคือลีลาการใช้ภาษาของกวีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะและเป็นที่ยอมรับกันในวงการประพันธ์ ดังที่ได้มีคำกล่าวขวัญถึงฝีมือในเชิงกาพย์กลอนไว้ในหนังสือที่ได้รับรางวัลสำคัญดังนี้

กวีนิพนธ์ของไพโรวรินทร์ ขาวงาม เป็นงานที่มีคุณค่าเชิงวรรณศิลป์แฝงด้วยความเรียบง่าย และการสรรใช้ถ้อยคำอย่างไพเราะ ดังปรากฏในลำนำวเนจร คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ และฤดีกาล อันนับได้ว่าเป็นงานซึ่งสะท้อนสิ่งที่ดิ้นรนและกลั่นกรองลักษณะอุดมคติได้อย่างกลมกลืนและประณีต

ความสามารถของเขาในการทำให้บังเกิดอารมณ์ ใ้หนักฝัน และความซาบซึ้ง ชวนฟัง ชวนอ่าน หาใช่คุณสมบัติในงานเขียนของเขาแต่

ด้านเดียวเท่านั้น ไพรินทร์ ชาวงาม ยังสามารถเขียนงานที่มุ่งแสดงจังหวะลีลา จึงสมควรยกย่องให้ได้รางวัลบุคคลแอนด์เบียร์ ประจำปีพุทธศักราช 2532 ด้วยความเชื่อมั่นเต็มเปี่ยมว่า สืบไปข้างหน้าเขาจะเป็นกวีไทยผู้เรื่อรนามด้วยฝีมือทางกลการประพันธ์และจินตนาการที่หลากหลาย ลึกซึ้งยิ่ง ๆ ขึ้น

ดร. นพพร สุวรรณพานิช ในนามคณะกรรมการตัดสินรางวัลบุคคลแอนด์เบียร์ประจำปี 2532 จากเรื่องลำนำเวจร ปี 2528

ไพรินทร์ ชาวงามมีการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ทำให้คุณภาพของงานไม่เป็นที่สงสัยโดยเฉพาะม้าก้านกล้วยของเขาค่อนข้างมีเอกภาพสูงกว่าเล่มอื่นๆ คือ มีแนวคิด ทิศทาง และการนำเสนอที่เป็นลำดับขั้นตอน สอดคล้องกลมกลืน เป็นเนื้อเดียวกันสามารถนำฉันทลักษณ์มารับใช้เนื้อหาที่ต้องการได้ ซึ่งคนที่ทำได้ระดับนี้ไม่มากนัก

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กวีซีไรท์ กรรมการตัดสินจากเสียงสะท้อนเมื่ออ่าน “ม้าก้านกล้วย” กวีนิพนธ์รางวัลซีไรท์ปี 2538 จากเรื่องม้าก้านกล้วย ปี 2539

ไพรินทร์ ชาวงามเป็นคนที่ฝีมือ มีศิลปะสูงที่เดียวในการตกแต่งถ้อยคำ เรื่องนี้เป็นงานที่สะท้อนมาจากชีวิตจริง มีแง่มุมที่น่าสนใจตรงที่เป็นเรื่องของคนชนบทที่เข้ามาพบกับความแปลกแยกในเมืองหลวง

จิระนันท์ พิตรปรีชา กวีซีไรท์ ประจำปี 2532

จากเสียงสะท้อนเมื่ออ่าน “ม้าก้านกล้วย” กวีนิพนธ์รางวัลซีไรท์ปี 2538 จากเรื่องม้าก้านกล้วย ปี 2539

ภาษาที่กวีใช้แต่งงานกวีนิพนธ์ย่อมสื่อถึงความคิดเห็น และแง่คิดในการมองโลกของกวีคนนั้น ๆ ด้วย ดังนั้นจุดมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้นอกจากจะศึกษาลักษณะเด่นด้านวจนลีลาของไพรินทร์ ชาวงาม โดยมุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการใช้คำในการสื่อความและกลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองที่เป็นเอกลักษณ์แล้ว ยังมุ่งศึกษาภาษาที่แสดงทัศนคติต่อสังคมเมืองของกวีอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาทัศนคติในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในงานของไพวรินทร์ ขาวงาม ซึ่งมีความหลากหลายในด้านชั้นตัวละครและการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมเมือง และเพื่อศึกษาทัศนะของกวีที่มีต่อสังคมเมืองซึ่งส่วนใหญ่จะสะท้อนทัศนะแง่ลบต่อสภาพสังคมเมืองในปัจจุบัน

สมมติฐานการวิจัย

ไพวรินทร์ ขาวงาม ขาวงาม มีเอกลักษณ์ในการใช้ภาษานำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองได้อย่างมีวรรณศิลป์ โดยเฉพาะการสรรคำใช้ให้เกิดความหมาย ทั้งยังสามารถนำ

ชั้นตัวละครและรูปแบบการนำเสนออันหลากหลายมาเสนอเนื้อหาได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม

นอกจากนี้ไพวรินทร์ ขาวงาม ยังสามารถใช้ภาษาถ่ายทอดทัศนะเกี่ยวกับสังคมเมืองได้อย่างชัดเจน ทั้งทัศนะที่เกี่ยวกับความเจริญเติบโตของเมืองที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนเมืองและคนชนบท ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของเมือง เช่น ปัญหาความเป็นอยู่ที่ต้องแข่งขันกันตลอดเวลา ปัญหาอาชญากรรม ปัญหามลภาวะแวดล้อม ปัญหาที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอเนื่องจากผู้อพยพย้ายถิ่นจากชนบท เป็นต้น ทัศนะเกี่ยวกับสังคมเมืองเหล่านี้มักจะถ่ายทอดด้วยการใช้ภาษาในแนวเสียดสีเป็นส่วนใหญ่

ข้อตกลงเบื้องต้น

ภาพลักษณ์สังคมเมือง ในที่นี้หมายถึง

ภาพและภาพสะท้อนเกี่ยวกับสังคมเมือง ไม่ว่าจะเชิงบวกหรือลบ ไม่จำกัดว่าต้องเป็นคนที่อาศัยในเมืองเท่านั้น อาจเป็นภาพที่เกี่ยวกับสังคมเมืองตามความคิดของคนชนบทและคนที่อาศัยอยู่ในสังคม ครอบคลุมทั้งผู้ที่มีถิ่นฐานอยู่ในเมืองอย่างถาวร และย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในเมืองเป็นการชั่วคราว เช่น มาศึกษาหาความรู้ มาขายแรงงาน หรือมาทำงาน ภาพลักษณ์สังคมเมืองดังกล่าวนี้จะมุ่งเน้นสังคมเมืองกรุงเทพมหานครและสังคมอื่น ๆ ที่ยึดกรุงเทพมหานครเป็นแม่แบบ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้จะหมายรวมถึงทัศนะของนักเขียนที่มีต่อสังคมเมืองในด้านต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะนำเสนอผ่านมุมมองของคนอีสาน เช่น การเจริญเติบโตของสังคม ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และวิถีชีวิตของคนที่ย้ายถิ่นมาอยู่ในเมือง ทั้งนี้ภาพและภาพสะท้อนดังกล่าวเป็นเพียงความเป็นไปส่วนหนึ่งของสังคมตามความคิดและจินตนาการของกวีเท่านั้น (อารีญา หุตินทะ, 2539: 6)

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยรัฐบาลไม่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจใด ๆ หรือเกี่ยวข้องน้อยมาก เอกชนมีเสรีภาพในการดำเนินการทุกอย่างด้วยตนเอง และกิจกรรมทางเศรษฐกิจดำเนินไปโดยผ่านกลไกของราคาจึงมีการแข่งขันสูง จึงก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการคือ การเอาเปรียบระหว่างคนมีโอกาสดำเนินการกับคนด้อยโอกาส ทำให้การกระจายรายได้แตกต่างกันมากจนเกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย ความไม่เสมอภาค ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ ความเป็นอยู่ในสังคม การศึกษา และปัญหาสำคัญที่สุดคือ มัคนำทุนพัฒนาด้านวัตถุมากกว่าศีลธรรม (อุทัยวรรณ จริงจิตร, 2540: 18-19)

ขอบเขตของการวิจัย

กวีนิพนธ์ทั้งหมดของไพวรินทร์ ขาวงาม เรียงตามลำดับเวลาการประพันธ์ดังต่อไปนี้

1. ลำนำวเนจร (2528)
2. คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ (2529)
3. ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม (2530)
4. ฤดีกาล (2532)
5. คือแรงใจและไฟฝัน (2534)
6. ถนนนักฝัน (2535)
7. เจ้านกวี (2538)
8. ม้าก้านกล้วย (2539)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สืบค้นและศึกษากวีนิพนธ์ทั้งหมดของไพวรินทร์ ขาวงาม
2. สืบค้นหนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม เพื่อศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานที่ศึกษา
3. วิเคราะห์ลักษณะเด่นในการใช้คำ สัทภาษา ภาพพจน์ และสัญลักษณ์ในการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพวรินทร์ ขาวงาม อย่างละเอียด
4. ศึกษาภาษาที่กวีใช้เสนอทัศนะที่มีต่อสังคมเมือง
5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้เข้าใจวัฒนธรรมในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม
2. ทำให้เข้าใจกลวิธีทางภาษาที่สะท้อนทัศนะของกวีที่มีต่อสังคมเมือง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบว่า มีปริญญาณิพนธ์ที่ศึกษาวิเคราะห์งานกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม ไว้เพียงเรื่องเดียวเท่านั้นคือ “การวิเคราะห์หีบห่อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม” ของเพ็ญพักตร์ สุขสุมาลย์ เป็นงานวิจัยตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งวิจัยไว้เมื่อปี พ.ศ. 2544 โดยเสนอการวิเคราะห์ด้านรูปแบบ ท่วงทำนองการเขียน กลวิธีในการนำเสนอ และทัศนะที่ปรากฏในวรรณกรรมโดยรวมไว้อย่างกว้าง ๆ โดยงานวิจัยดังกล่าวจะมุ่งเน้นการลงรายละเอียดในเรื่องรูปแบบคำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ มากเป็นพิเศษ

หากงานวิจัยฉบับนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมของไพวรินทร์ ขาวงาม โดยมุ่งเน้นประเด็นเรื่องการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองที่ปรากฏในกวีนิพนธ์เป็นสำคัญ เพื่อให้เห็นถึงลีลาการใช้ภาษา ถ้อยคำ สัญลักษณ์ที่เป็นลักษณะเด่นเฉพาะของกวี เพื่อชี้ให้เห็นว่าภาษาที่กวีเลือกสรรมานำเสนอความคิดนั้น สามารถสื่อสะท้อนภาพลักษณ์สังคมเมืองได้อย่างลุ่มลึก ชัดเจน รวมทั้งเหมาะสม กลมกลืนกับเนื้อหาหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้จะไม่เน้นในส่วนของการบรรยายรายละเอียดของรูปแบบคำประพันธ์หรือฉันทลักษณ์ แต่จะมุ่งเน้นการวิเคราะห์ว่ากวีสามารถเลือกใช้ฉันทลักษณ์ได้เหมาะสมกับการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมเมืองได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะช่วยทำให้เข้าใจและซาบซึ้งงานกวีนิพนธ์และสามารถเข้าใจทัศนะของกวีที่สะท้อนจากงานได้อย่างประณีตยิ่งขึ้น

บทที่ 2

การใช้ภาษาเพื่อนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง

ภาษากวีวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่งเพราะกวีจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับภาษาซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องมือถ่ายทอดความคิดของตนให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้ ดังนั้นการคัดสรรถ้อยคำจึงถือเป็นกุญแจสำคัญที่ไขไปสู่ความหมายที่สามารถสื่อสะท้อนความคิดความอ่านตามจุดประสงค์ของกวีได้ ดังคำกล่าว

ภาษาในวรรณคดีเป็นเครื่องสื่อสาร เป็นการประพันธ์ความชัดเจนของผู้ประพันธ์คือ ผู้ประพันธ์ต้องถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนให้แก่ผู้อ่าน และ **ในการถ่ายให้นี้ย่อมใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ** การที่ผู้ประพันธ์จะถ่ายทอดภาพให้เข้าไปในจิตใจของผู้อ่านก็ต้องทำให้ผู้อ่านมีจินตนาการเช่นเดียวกัน (พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปประพันธ์พงศ์, 2518: 472)

ภาพลักษณ์สังคมเมืองที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของไพโรจน์พร ชาวงามนั้นก็เช่นกันถือเป็นภาพที่กวีต้องการถ่ายทอดให้เข้าไปในจิตใจของผู้อ่านโดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ และเครื่องมือเหล่านั้นไม่ว่าจะเป็นถ้อยคำ สัญลักษณ์หรือภาพพจน์ใดๆ ย่อมต้องได้รับการคัดสรรและขัดเกลามาแล้วอย่างดีเพื่อให้เหมาะสมกับการสื่อภาพต่าง ๆ อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้อ่านจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับภาษาที่กวีใช้สื่อเสียก่อนจึงจะสามารถมองเห็นภาพและเข้าใจสาระที่กวีต้องการสื่ออย่างลึกซึ้ง

ตามทีผู้วิจัยได้ให้คำนิยามของภาพลักษณ์สังคมเมืองไว้แล้วในคำอธิบายศัพท์ว่าเป็นภาพรวมของสังคมที่มีทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิต รวมถึงการเจริญของเมืองทางด้านกายภาพและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้นการศึกษาวិเคราะห์การเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพโรจน์พร ชาวงาม ในบทนี้จึงมุ่งศึกษาการใช้ภาษาโดยยึดเนื้อหาหลักที่ปรากฏตามคำนิยามนั้น ดังจะแยกเป็นหัวข้อตามลำดับดังต่อไปนี้

2.1 การใช้คำและวลีกล่าวถึงความเจริญของสังคมเมือง

ความเจริญของสังคมเมืองในที่นี้หมายถึงความเจริญเติบโตทางด้านวัตถุ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีวิทยาการต่าง ๆ เพราะปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นภาพลักษณ์สังคมเมืองที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ทั้งสิ้น จากการศึกษาพบว่าไพโรจน์พร ชาวงาม เลือกใช้ทั้งคำนามและนามวลีสื่อให้เห็นภาพเมืองที่มีความยิ่งใหญ่ เจริญก้าวหน้าด้วยตึกระฟ้า บ้านช่องที่สร้างด้วย

คอนกรีตอย่างดี ถนนหนทางที่มีขบวนพาหนะสัญจรพลุกพล่าน สิ่งเหล่านี้สามารถบ่งชี้ความเจริญของสังคมเมืองได้ชัดเจน ดังตัวอย่าง

ยังแต่ม้าเพื่อนยากในยามเปลี่ยว
จนลูเมืองแห่งอารยธรรม
 เป็นเครื่องเหนี่ยวหัวใจไม่ถล้า
 หนึ่งวิมานในม่านดำแห่งหมอกควัน
 (ม้าก้านกล้วย,22)

ไฉ่ว่ากรุงเทพ มนุษย์สถิต
 เนรมิตเมืองวิมานม่านตะวัน
 เรียกกันว่า “มหานครผ่อนความทุกข์”
 คนตกทุกข์ทั่วเขตประเทศไทย
 มนุษย์คิดจะเป็นเทพเสพสวรรค์
 หฤหรรษ์วิฤตธรรมประจำใจ
 ใครใคร่สุขก็อาจเสพจนสมได้
 ต่างมุ่งหวังหลังไหลกันเข้ามา
 (ม้าก้านกล้วย,64)

ไฉ่คอนกรีตเทวดาเจ้าข้าเอ๋ย
 เช่นสรรพเทวดาทั้งธานี
 ต้นคอนกรีตปลูกได้ไม่ยากนัก
 อัญเชิญเทพท่านสถิตเป็นมิตรคน
 ยุคสมัยสังเวทด้วยแสงสี
 ชับกล่อมด้วยมโหรีของเครื่องยนต์
 ต้นเครื่องจักรอุดมดีมีดอกผล
 ที่ต่อสู้ดิ้นรนด้วยแรงงาน
 (ม้าก้านกล้วย,64)

เถื่อนถนนหนทางสารทิศ
อาคารบ้านเรือนเคลื่อนตระการ
 ลุยดงชีวิตต่างสถาน
 ข้าวปลาอาหารต่างแผ่นดิน
 (ม้าก้านกล้วย,26)

เอ็งไปอยู่เมืองไก่โตเมืองกอก
 ไปเรียนสูงรุ่งเรืองอยู่เมืองฟ้า
 นึกว่าลืมนอกเสียแล้วหนา
 นึกว่าลืมลาร้าประสาจน
 (คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,47)

จำได้ว่าครั้งหนึ่ง ฉันเคยเดินทางบ้านเพื่อนในเมืองใหญ่ หาไม่เจอ แล้วยังต้อง
 หลงทางอีกด้วย เข้าซอยนี้ ออกซอยโน้น เหนื่อยล้าจนแทบขาดใจ
 (ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,24)

ลมชะตา พายุกรรม กระทบน้ำซัด ต้องชีพน้อยพลอยพลัดพลาดถล่ำ

จากตำบลดชนบทระทศกรรม

เร่มารำเมรัยในนาคร

นาครชนด้นสวรรคอันไสว

ดีความเมืองกว้างสร้างสลอน

กังวานแก้วแผ่วเพียงเสียงอวยพร ดีม้วยหนุ่มรุ่มร้อนก่อนจากลา

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,62)

มหานคร ไฉนรุ่มร้อน

นรกไหน

ชุมหนึ่งตกรกไป

เปลี่ยวล้า

สัญจรอเวจีใน

นครมนุษย์

พบมิตร-ศัตรูพร้อมหน้า

พยักหน้าถามฝัน

(เจ้านกแก้ว,106)

ยานยนต์ ทะยานยุคจ้องจรสมัย

ขับแข่ง ทะยานยนต์ไป

บดขยี้

(เจ้านกแก้ว,115)

ต้นน้ำร่วมยุคสมัยฉัน

ด้วยชะตากรรมเดียวกัน ณ เมืองใหญ่

ฉันแปดปนบนปฐปฐลาดไป

เธอต่ำไต้ถูกทับกับมูลเมือง

ยุคสมัย เมื่อมีไม้มาใหม่หม่น

เป็นถ้ำปลิวลิวปนหม่นเมฆเหลือง

พันธุ์ดีใหญ่ขยายพันธุ์อันรุ่งเรือง

ไร้เนื้อดินหนุนเนื่องดำเนินทาง

(ฤดีกาล,72)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าไพโรวิทร์ ชาวงามเลือกใช้คำนามและนามวลีที่สามารถถ่ายทอดความเจริญของเมืองออกมาอย่างชัดเจน ด้วยถ้อยคำที่เสนอภาพอย่างตรงไปตรงมาในความเป็นจริงที่ปรากฏในสภาวะปัจจุบัน

คำนามที่ปรากฏใช้เช่น เมืองใหญ่ มหานคร นครมนุษย์ นาคร คำนามกลุ่มนี้หมายถึงเมืองใหญ่ซึ่งมีนัยแสดงถึงความยิ่งใหญ่ และความเป็นจุดศูนย์กลางของความเจริญของบ้านเมือง และเป็นจุดศูนย์รวมผู้คนมากมาย จะเห็นได้จากคำที่ไพโรวิทร์ ชาวงาม ใช้เสริมเข้ามาให้ขยายความชัดเจนมากขึ้น คือ ใหญ่ และ มหา โดยเฉพาะคำ นาคร ซึ่งมีความหมายตามพจนานุกรมว่าเมืองใหญ่ หรือ กรุง ซึ่งจะเกี่ยวโยงไปถึงคำ กรุงเทพ ซึ่งไพโรวิทร์ ชาวงามมุ่งเน้นการบรรยายภาพลักษณะให้เป็นสะท้อนความเป็นเมืองหลวงของกรุงเทพมหานครอย่างเห็นได้ชัด เช่นเดียวกับคำ เมืองฟ้า เมืองวิมาน ที่มุ่งสื่อถึงความเป็นเมืองหลวงซึ่งเพียบพร้อมไปด้วยความสุขราวกับเป็นดินแดนสวรรค์ที่ผู้คนหมายปองจะขึ้นไปอยู่ ดังนั้นจึงมีความ

เกี่ยวเนื่องต่อมายังคำว่า **เมืองโก้ เมืองกอก** ซึ่งหมายถึง กรุงเทพมหานครอย่างชัดเจน เพราะเมืองกอกนั้นก็คือ บางกอกนั่นเอง ไพรวินท์ ขาวงาม ใช้เสียงสัมผัสอักษรเพื่อเพิ่มความไพเราะ และส่งนัยความหมายหมายของ เมืองโก้ ไว้ด้วยว่า ใครก็ตามที่ได้มาอาศัยอยู่ในเมืองหลวงหรือเมืองบางกอกนี้แล้วจะมีชีวิตหรูหราภูมิฐานและทันสมัยมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ที่อื่น

ต้นคอนกรีต ต้นเครื่องจักร คำเหล่านี้ถือเป็นการใช้อุปลักษณะในการนำเสนอด้วย เนื่องจากไพรวินท์ ขาวงาม เปรียบตีกรามบ้านช่องใหญ่โตว่าเป็นต้นคอนกรีตที่สามารถปลูกขึ้นได้ง่ายและโตไวเชกเช่นต้นไม้ เช่นเดียวกับ ต้นเครื่องจักร ซึ่งหมายถึงเครื่องจักรกลต่าง ๆ ในโรงงานอุตสาหกรรม หรือเครื่องจักรตามสถานที่ก่อสร้างอาคารทั่ว ๆ ไป ที่สามารถพบเห็นได้ในเมือง ซึ่งทั้งต้นคอนกรีตและต้นเครื่องจักรนี้ในวันก็มีแต่จะงอกงามแข่งกับกาลเวลาไม่สิ้นสุด นอกจากนี้ยังใช้ตึกสูงและเครื่องจักรกลนั้นเป็นตัวแทนของ **วัตถุ** ที่หมายถึงสิ่งของ ในบทกวีตัวอย่างนั้น ไพรวินท์ ขาวงาม ใช้คำว่า **วัตถุธรรม** ซึ่งหมายถึงการให้ความสำคัญกับวัตถุมากจนยึดเอาเป็นสรณะ เป็นความดี เป็นความถูกต้อง นั่นก็หมายถึงสภาพสังคมที่ยึดเอาความเจริญของวัตถุเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญของคนด้วยกัน

แสงสี ยานยนต์ คำทั้งสองนี้เป็นตัวแทนอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญของสังคมเมือง แม้ว่าทั้งแสงสีและยานยนต์นี้จะมีอยู่ตามสังคมชนบทแล้วบ้างก็ตาม แต่แสงสีและยานยนต์ในที่นี้นั้นแสดงให้เห็นความแตกต่างของปริมาณแสงสีและยานยนต์ที่มีมากมายกว่าสังคมชนบทหลายเท่าตัว เพราะหมายถึงความถึงสภาพความพลุกพล่านของรถราบนท้องถนนในเขตเมือง และความเจิดจ้าสว่างไสวของสีสันจากแสงสว่างที่มาจากไฟนีออนหรือไฟกะพริบต่าง ๆ ตามสถานบันเทิง หรือร้านค้ายามค่ำคืนซึ่งสังคมชนบทยากจะเทียบได้

นามวลีที่ปรากฏใช้เช่น **พันธุ์ตึกใหญ่ พันธุ์อันรุ่งเรือง ตึกกรมเมืองกว้างสร้างสลอน อาคารบ้านเรือน** เช่นเดียวกันกับคำนามที่กล่าวถึงสภาพบ้านเมืองข้างต้น ไพรวินท์ ขาวงาม ใช้นามวลีเหล่านี้แสดงให้เห็นความเจริญงอกงามของอาคาร และตึกกรมที่ใหญ่โต ซึ่งนับวันมีแต่จะเพิ่มมากขึ้น รวากับสามารถเพาะพันธุ์ได้ดังนามวลี พันธุ์ตึกใหญ่ และ พันธุ์อันรุ่งเรือง ส่วน ตึกกรมเมืองกว้างสร้างสลอน และ อาคารบ้านเรือนนั้น ไพรวินท์ ขาวงาม มุ่งเน้นให้เห็นถึงความใหญ่โตของสิ่งก่อสร้างที่อยู่ในเมือง แม้จะเป็นบ้านคนก็ต้องเป็นอาคารที่สร้างด้วยอิฐด้วยปูนหรือคนที่อาศัยอยู่ตามตึกสูงแบ่งห้องแบ่งชั้นในเมือง สิ่งเหล่านี้นอกจากจะสะท้อนเห็นความเจริญด้านวิทยาการที่อยู่อาศัยแล้วยังสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของคนเมืองส่วนหนึ่งได้ชัดเจน

มโหรีของเครื่องยนต์ ไพรวินท์ ขาวงาม ต้องการใช้นามวลีนี้ในการเปรียบเทียบเสียงเครื่องรถยนต์นานาชนิดบนท้องถนนว่าเป็น มโหรี ซึ่งผู้อ่านจะสามารถจินตนาการตามได้ว่าปริมาณยานยนต์ในย่านเมืองหลวงนั้นมีมากมายเพียงใด เพราะเสียงเครื่องยนต์เหล่านั้นดังกระหึ่มและสอดประสานกันตลอดเวลา ต่างกันแต่ว่ามีได้ไพเราะเหมือนเสียงดนตรีเท่านั้น

เมืองแห่งอารยธรรม มหานครอ่อนความทุกข์ นามวลีทั้งสองน่าจะเป็นบทสรุปของภาพลักษณ์สังคมเมืองในสายตาของคนทั่วไปตามความหมายของ เมืองแห่งอารยธรรม ว่าเป็นเมืองใหญ่แห่งความเจริญด้วยขนบธรรมเนียมอันดี และมากมิดด้วยชนที่พ้นจากความเปิ่นป่าเถื่อน และยังเป็น มหานครอ่อนความทุกข์ ที่ทุกคนมุ่งหน้าสู่เมืองหลวงเพื่อหวังที่จะผ่อนคลายความทุกข์ให้เจือจางเบาบางลงบ้าง

ค่านามและนามวลีที่นำมาเป็นตัวอย่างข้างต้นนั้นสามารถบ่งบอกถึงความเจริญเติบโตของเมืองได้เป็นอย่างดี เนื่องจากคำเหล่านี้ได้แสดงสภาพของเมืองด้วยความหมายที่มีอยู่ในคำอยู่แล้วว่าภาพเมืองนั้นเป็นเมืองใหญ่โตโอฬาร ตระการตาด้วยตึกระฟ้าและบ้านเรือนที่ล้นท้นก่อสร้างด้วยคอนกรีตมากมาย บรรยากาศแวดล้อมก็คลาคล่ำไปด้วยผู้คนเนื่องด้วยเป็น “นครมนุษย์” ที่มีนครชนหรือคนเมืองอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จะเห็นได้ว่าการใช้คำเสนอภาพความเจริญของเมืองที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นล้วนแต่เป็นการบรรยายและพรรณนาภาพลักษณ์ของเมืองโดยตรงไปตรงมาตามสภาวะการณ์ที่ปรากฏจริงซึ่งถือเป็นการนำเสนอภาพที่มุ่งเน้นความเป็นศูนย์กลางความเจริญของวัตถุ ภาพลักษณ์ความเป็นศูนย์กลางดังกล่าวนี้ยังเป็นการย้าานิยามของความเปิ่นเมืองหลวงของประเทศให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นเหตุปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้คนต่างจังหวัดอพยพเข้าสู่ในเมืองมากขึ้น

หัวข้อต่อไปจากนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ในแง่ลบของเมืองที่ปรากฏในบทกวีซึ่งสะท้อนภาพความไม่น่าอภิรมย์อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของเมืองที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำมาแสดงไว้

2.2 การใช้คำและวลีเสนอภาพแง่ลบของสังคมเมือง

สังคมในที่นี้หมายถึงแหล่งชุมนุมชนซึ่งต้องมีการพบปะเกี่ยวข้องกันเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ต่าง ๆ สภาพสังคมที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอนั้นเป็นภาพที่กล่าวโดยรวมเพื่อให้เห็นถึงความเปิ่นไปของยุคสมัยว่าไปในทิศทางใด และจากการศึกษาวิเคราะห์พบว่าภาพรวมยุคสมัยที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอนั้นเป็นภาพในมุมมืดของเมืองซึ่งแสดงออกถึงความเสื่อมและความล่มสลายของสังคมทั้งสิ้น ดังที่กล่าวไว้แล้วในหัวข้อข้างต้นว่า ความเจริญเติบโตของเมืองนั้นเป็นสาเหตุสำคัญของการเสื่อมโทรมทั้งทางสภาพแวดล้อมของเมือง และสภาพจิตใจของผู้อยู่อาศัย ทั้งนี้เพราะความเจริญดังกล่าวเป็นเพียงการพัฒนาแค่เปลือกนอกของสังคมโดยมุ่งเน้นความเจริญทางด้านวัตถุตามลัทธิทุนนิยมเท่านั้น แต่มิได้พัฒนาไปถึงสภาพความเป็นอยู่และจิตใจของคนด้วย ในทางตรงกันข้ามวิถีชีวิตของผู้ที่อยู่ในเมืองกลับตกต่ำลง ซึ่งหากเปรียบเทียบเป็นข้อมูลทางคณิตศาสตร์แล้วจะพบว่าความเจริญของเมืองกับความเจริญของวิถีชีวิตคนเมืองนั้นแปรผกผันกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือในขณะที่ความเจริญของวัตถุเพิ่มมากขึ้น แต่ความเป็นอยู่และสภาพจิตใจ

ของคนเมืองกลับตกต่ำลง ดังที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้แสดงภาพลักษณะในแง่ลบของเมืองด้วยการเลือกสรรคำที่แสดงออกถึงความเสื่อมดังที่จะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

2.2.1 การใช้คำนามและนามวลีเสนอภาพแง่ลบของสังคมเมือง

นอกจากไพวรินทร์ ขาวงาม จะใช้คำนามและนามวลีในการเสนอภาพความเจริญของสังคมเมืองแล้ว ในขณะเดียวกันยังเลือกใช้คำนามและนามวลีในการสื่อภาพในด้านลบของสังคมเมืองด้วย ด้วยการเสนอภาพในแง่ลบของความเป็นจริงที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมที่ไม่น่าอยู่จากมลภาวะต่าง ๆ รวมทั้งบรรยากาศของเมืองที่แวดล้อมไปด้วยอันตรายที่แฝงเร้นเป็นภัยมืดที่คุกคามผู้ที่อาศัยในเมือง ดังตัวอย่าง

ยังมีเมืองหนึ่งเมืองในหมอกม่าน	เป็นหนึ่งเมืองวิมานในหมอกหมอง
จะหมอกหม่นคนเมืองก็ขี้วมอง	กระทั่งผู้คนผองต่างผ่านมา
	(ม้าก้านกล้วย,62)

ยังมีม้าเพื่อนยากในยามเบร่เดียว	เป็นเครื่องเหนียวหัวใจไม่ถล่า
จนลูเมืองแห่งอารยธรรม	หนึ่งวิมานในม่านดำแห่งหมอกควัน
	(ม้าก้านกล้วย,22)

ฝนตก รถติดได้	สบายดี จริงแฮ
หมอกเมฆ หมอกเมืองมี หมอกไหม้	
เศษซาก ขยะเป็นศรี	สุขภาพ
เหม็นกลิ่น ไกลใกล้ไว้	สูดหวัง
รุ่งรัง รกโรคร้าย ราชขโมย	
ชอยตรอก ออกถนนโหย ห่วงให้	
เป็นตาย เสียหายโดย	สวัสดิภาพ
กรุงเทพฯ กรรมเทพฯ ใช้	ชีพสยองฯ

(เจ้านกวี,107)

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่าไพวรินทร์ ขาวงาม มักใช้คำ “หมอก” บรรยายสภาพเมืองซึ่งเต็มไปด้วยมลภาวะทางอากาศ หมอกดังกล่าวนั้นมีใช่ละอองหมอกสดชื่นยามเช้าตรู่ หากแต่เป็นหมอกควันพิษที่เครื่องจักร โรงงานอุตสาหกรรมและยานยนต์ในเมืองนั้นปล่อยออกมาทำให้อากาศเป็นพิษดังที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้คำนามละนามวลี **หมอกเมือง หมอกม่าน หมอก**

หม่น หมอกหมอง และ ม่านดำแห่งหมอกควัน คำเหล่านี้ไม่ได้สื่อเพียงสภาพอากาศในตัวเมืองเท่านั้น แต่ความหมายของหมอกนั้นยังสื่อถึงภัยทางอารมณ์ที่เศร้าสร้อยอันหมายถึงชีวิตของคนเมืองที่ต้องดำเนินไปตามทางอันเลือนรางและหมองหม่นอีกด้วย

น้ำเอ๋ย <u>น้ำเน่าน้ำ</u>	นองสมัย
เนืองยุค <u>ทวยยุค</u> ไย	อยู่ยั้ง
ทุกทิศ <u>ทั่วทาง</u> ไกล	ไชยกลิ่น
ทุกซอก <u>ทุกมุม</u> ทั้ง	ทั่วใจ

(เจ้านกวี,113)

<u>ภูสูงแห่ง</u> ขยะตั้ง	ตระหง่านสมัย
สูงท่วมมหานครไป	ท่วมฟ้า
โดย <u>เศษ</u> เวทนาภัย	บริโภค <u>ไต่</u> เอ๋ย
จึง <u>ขยะ</u> <u>อุดม</u> ยุคทำ	พิสูจน์ <u>ทั้ง</u> ขยะแขยง

(เจ้านกวี,109)

นอกจากไพรวรินทร์ ขาวงาม จะนำเสนอภาพมลภาวะทางอากาศแล้ว ยังได้กล่าวถึงมลภาวะทางน้ำและมลพิษจากขยะและสิ่งปฏิกูลไว้ดังข้อมูลข้างต้นด้วยคำที่แสดงภาพชัดเจน ได้แก่ น้ำเนา ขยะ และนามวลี ภูสูงแห่งขยะ และ เศษเวทนาภัย คำเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการนำเสนอภาพความจริงในแง่ลบของเมืองทั้งสิ้น โดยเฉพาะสองตัวอย่างนามวลีที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม จงใจจะสร้างภาพสะเทือนใจผู้อ่านยิ่งขึ้นไปอีกด้วยการสื่อเสนอภาพในเชิงนามธรรมเพื่อย้ำเน้นให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำและความทุกข์ตรมของคนเมืองว่าน่าเวทนาเพียงใด ด้วยเหตุนี้สภาพทางกายภาพของเมืองที่ปรากฏในใจผู้อ่านนั้นจึงเป็นภาพเมืองที่เสื่อมโทรมและไม่น่าอยู่ด้วยมลภาวะต่าง ๆ อันเป็นผลจากความเจริญเติบโตของเมืองนั่นเอง

สี่สี่ระบายฝัน	ระบายฝันให้เป็นจริง
ระบายจริงให้เป็นเท็จ	เผด็จรักผดุงซัง
สังคมอารยยุค	คือยุคอันระยำยับ
คือระยับของเพชรเทียม	ตะกั่วเลี่ยมทองถ้อย
ถอยลง <u>สู่</u> ธรรม	<u>กลืน</u> ธรรมอันอวลทั่ว
ทั่วทุกทิศทางไท	ไถ่ทาสบ่หลุดพ้น
ชีวิตจึงถูกปล้น	เปล่าสูญๆ

.....

ศรีศรีหนอบัดสี่	ใช้ <u>กาล</u> สมัยใหม่
-----------------	-------------------------

สมัยใหม่มธุรสสมัยหมดเมธิสมัยมีแต่เมถุนสมัยหม่นแต่เงินทอง

คนจําเองความรักไว้

ฝากเงินให้ธนาคาร

(ฤดีกาล,34-36)

เพื่อนของใคร ญาติของใครในหล้าโลก
ปมด้อย ขมขื่นสะอื้นดังต่างเศร้าโศกอยู่ไปอย่างไรหวัง
แรงพลังสังคมที่โถมทวาม

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,120)

ยุคอารยธรรมป่วยไข้

ชื่นชม

ดวงจิตก็ต่างตรม

โตรดเศร้า

ชีพมีวิถีระทม

เที่ยวท่อง

ท่องเที่ยวทุกคำเช้า

ชุ่มน้ำตาสมัยสมัยจิตวิปริตอ้าง

ว่างน้ก

โดดเดี่ยวเดียวดายอะดัก

ด่าดื่น

ชีวิตประเดี๋ยวรัก

ประเดี๋ยวหน่าย

เดี่ยวสุขเดี่ยวทุกข์สิ้น

กระหน่ำข้าสงสาร

(ม้าก้านกล้วย,114)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้แสดงให้เห็นภาพรวมของสภาพสังคมเมืองปัจจุบันด้วยการใช้ค่านามและนามวลีที่แสดงความหมายในเชิงตำหนิ และแสดงให้เห็นถึงความเลวร้ายของสังคมและยุคสมัยไว้ด้วย ได้แก่

ทฤษฎี หมายถึง ยุคแห่งความชั่ว ความยากลำบาก แสดงให้เห็นว่ายุคสมัยปัจจุบันนี้เต็มไปด้วยคนชั่วร้าย

ยุคอารยธรรมป่วยไข้ ไพรวรินทร์ ขาวงาม สร้างให้ยุคสมัยมีชีวิตขึ้นมาโดยใช้บุคลาธิษฐานเปรียบเทียบให้เห็นว่า ยุคนี้เป็นยุคที่ความเจริญด้วยขนบธรรมเนียมอันดีนั้นเสื่อมลงแล้วเหมือนกับปัญญาชนคนดีและความดีงามนั้นได้เจ็บป่วยไข้หมดเรี่ยวแรง และหาไม่ได้แล้วในยุคปัจจุบันนี้

สังคมที่โถมทวาม แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมที่เสื่อมถอย และเสื่อมสภาพไปจากเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความดีงามอันพึงมี ก็กลับกลายเป็นความชั่วช้าเลวทรามไปเสียสิ้น

สมัยจิตวิปริต สื่อแสดงถึงยุคสมัยที่แปรปรวน ผิดปกติ และผิดแนวทางที่ควรจะดำเนินไปตามครรลอง ทั้งนี้หมายรวมถึงสภาพสังคมและวิถีชีวิตคนที่อยู่ในยุคสมัยด้วย

สมัยใหม่มธุรส สมัยหมดเมธิ ไพรวรินทร์ ขาวงามใช้วรรณศิลป์ในการสรรคำและการสัมผัสอักษรมาใช้ในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองจากนามวลีดังกล่าว อีกทั้งความหมายที่ได้

นั่นคือ ยุคสมัยที่มึนธรรหรือความหวาน ความไพเราะ ในที่นี้หมายถึงความดีงามนั้นได้ถูกเผาทำลายมอดไหม้ไปสิ้นแล้ว ทั้งเมธินักปราชญ์ซึ่งน่าจะหมายความถึงกวีและคนดีนั้นก็หมดไปจากยุคสมัยแล้วเช่นกัน ทำให้ยิ่งเกิดความสะเทือนใจมากขึ้นว่า หากสังคมสูญเสียความงามและคนดีแล้ว สังคมมนุษย์เราจะดำเนินไปอย่างไร

กาลิสมัยใหม่ ไพรวิรินทร์ ชาวงาม ใช้นามวลีนี้แสดงสภาพแง่ลบของสังคมเมืองชัดเจน โดยบริภาษสังคมสมัยใหม่ออกมาโดยตรงว่าเป็นกาลิ คือ สมัยแห่งความชั่วร้ายและเสนียดจัญไร

ยุคอันระยำยับ หมายถึงยุคสมัยที่ต่ำช้าเลวทราม และเป็นอับมงคล ซึ่งสอดคล้องกับตัวอย่างนามวลีข้างต้น เป็นการเพิ่มน้ำหนักการบริภาษสังคมเมืองให้เข้มข้นมากขึ้น

วิถีระทม แสดงให้เห็นถึงเส้นทางเดินคนในสังคมว่าจะต้องเดินไปบนวิถีทางที่เจ็บช้ำระกำใจ และทุกข์ยาก

กลืนธรรมชาติ กวีใช้การเปรียบเทียบว่าสังคมเมืองมีความไม่เป็นธรรม และความไม่เที่ยงธรรมปรากฏอยู่มากมาย ซึ่งเหมือนกับเป็นกลืนเนาเหม็นที่ไชยกลืนออกมาจากสังคมอันเลื่อมทราม

ค่านามและนามวลีเหล่านี้มีความเด่นชัดในเรื่องการสะท้อนภาพลักษณ์ของเมืองในแง่ลบ เพราะความหมายของคำแต่ละคำที่ไพรวิรินทร์ ชาวงามใช้นั้นมีนัยของการประณามโดยตรงเช่นคำ ทูรยุค วิปริต กาลี ระยำ และอธรรม คำเหล่านี้ล้วนแต่บ่งชี้ให้เห็นความเลื่อมทรามจนถึงที่สุดของทั้งการกระทำ และจิตใจคนในสังคม ที่ส่งผลให้สังคมและยุคสมัยต้องจมสู่ความเลวร้ายเช่นนี้ แม้บางคำจะเป็นถ้อยคำบริภาษหยาบคาย แต่น้ำเสียงที่ได้จากถ้อยคำนั้นกลับยิ่งเป็นการเน้นให้น้ำเสียงดูหนักหน่วงรุนแรงสอดคล้องกับจุดประสงค์ของไพรวิรินทร์ ชาวงาม ที่ต้องการให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจอย่างได้ผล

นรกเรารุ่งดินะที่รัก	อาณาจักรแผ่ขยายไม่สุดสิ้น
ธุรกิจการค้าทำมาหากิน	อาบเหงื่อเพื่อผดุงถิ่นนรกานต์
นรกเราอุดมดินะที่รัก	เด็ดดอกจิวเป็นฝักอ้อยหวาน
เก็บหนามไหนไพรผาผกาธาร	ต้มแรงกาเป็นอาหารอันโอชะ
นรกเรางามดินะที่รัก	เถิดทองเที่ยวทวยทักอิสระ
เด็ดดอกไม้จากปลายหอกทุกวาระ	แหวกว่ายน้ำในกระทะทุกคืนวัน

(ม้าก้านกล้วย, 103-104)

ข้อมูลข้างต้นนี้ไพรวิรินทร์ ชาวงาม เปรียบนรกกับสังคมเมืองปัจจุบันในเชิงประชดประชัน มีคำที่น่าสนใจคือ **หนามไหน ดอกจิว กระทะ แรงกา และหอก** คำเหล่านี้ล้วนเป็นคำที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่สื่อถึง **นรก** ทั้งสิ้น เพราะคำเหล่านี้เป็นสิ่งที่ปรากฏใน

"ไตรภูมิพระร่วง"* ซึ่งเป็นวรรณกรรมยุคแรก ๆ ที่พรรณนาถึงนรกไว้อย่างละเอียดจึงทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้และตีความเชื่อมโยงนัยสำคัญของคำต่าง ๆ ที่ปรากฏถึงนรกได้ทันที และอาจกล่าวได้ว่าสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ไพโรวินทร์ ขาวงาม ใช้ นั้นเป็นสื่อความหมายที่เป็นพื้นความรู้ทางวัฒนธรรมของคนไทยอยู่แล้ว การตีความจึงเป็นไปได้โดยง่าย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเลือกใช้คำเหล่านี้จึงเป็นศิลปะการใช้ถ้อยคำประการหนึ่งที่ไพโรวินทร์ ขาวงาม สามารถสื่อความคิดเกี่ยวกับสภาพสังคมที่เลวร้ายกระทั่งเปรียบได้กับนรกบนดินซึ่งผู้ที่ตกนรกนั้นก็จะได้รับความทุกข์ทรมานไม่ยิ่งหย่อนไปกว่านรกจริง ๆ

หากพิจารณาคำแต่ละคำที่ไพโรวินทร์ ขาวงาม เลือกใช้ให้ละเอียดแล้วจะพบว่าคำต่าง ๆ เหล่านี้ต่างมีนัยแฝงที่บ่งบอกถึงความหมายที่ลุ่มลึกชวนให้ผู้อ่านตีความดังเช่น นามใหม่ ดอกจิว แร้งกา และหอกนั้นเป็นเครื่องมือลงโทษทัณฑ์แก่ผู้ที่ทำให้ความผิดเรื่องเสพเมถุนโดยล่วงละเมิดในชายหญิงที่ผู้อื่นหวงห้าม ผู้กระทำผิดจะต้องป็นต้นจิวซึ่งมีนามแหลมคม เมื่อป็นไปถึงยอดก็จะมีแร้งกามาจิกตีให้ได้รับความทรมาน หากป็นลงมากก็จะถูกหอกทิ่มแทงให้ได้รับความทรมานเช่นเดียวกัน ส่วนกระทะนั้นหมายถึงกระทะทองแดงอันเป็นเครื่องมือลงโทษผู้ที่กระทำความผิดขั้นร้ายแรง คำเหล่านี้ล้วนแต่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมอันฟอนพะของคนในสังคมที่ไร้ซึ่งศีลธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจส่งผลให้สภาพสังคมปัจจุบันและสภาพจิตใจเสื่อมทราม

แต่หากมองในอีกแง่หนึ่งก็อาจเป็นไปได้ว่าผู้คนบางส่วนที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้นพึงพอใจที่จะอยู่ในชุมชนนรกที่ตนเองว่าอุดม และรุ่งเรืองงดงามนั้น เพราะการอยู่ในนรกนี้อาจเป็นลู่ทางการทำมาหากิน และช่องทางสร้างทรัพย์สินเงินทองให้พวกเขาอย่างงามก็เป็นได้ จึงเพียงขอให้ได้เสพสุขจากชีวิตและวัตถุที่นำความสะดวกสบายมาให้เฉพาะหน้าก็เพียงพอ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ว่าตัวว่าตนเองจะได้รับอันตรายจากสภาพสังคมที่เป็นอยู่นี้ในภายหลัง ดังนั้นการตีความภาพลักษณ์สังคมในบทนี้ขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้อ่านแต่ละคนว่าจะใช้สายตาของคนกลุ่มใดพิจารณา แต่อย่างไรก็ดีผู้วิจัยเห็นว่าสารที่กวีต้องการสื่อ นั้นน่าจะต้องการสื่อสภาพสังคมในแง่ลบให้เด่นชัดมากกว่า เพราะการที่ไพโรวินทร์ ขาวงาม เลือกใช้นรกเป็นสัญลักษณ์ของสถานที่แห่งความสุข ความงาม ความดี และความอุดมสมบูรณ์นั้น เป็นการใช้ภาษาในเชิงประชดประชันให้เห็นในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความเข้าใจและความหมายของคำว่านรกอย่างสิ้นเชิง เพราะนรกนั้นหมายถึงภพภูมิที่ผู้ทำบาปจะต้องไปเกิดหรือถูกลงโทษ ดังนั้นจึงเป็นแดนที่มีแต่ความทุกข์ทรมาน ในทางตรงกันข้าม ความสุข ความงาม ความดี และความอุดมสมบูรณ์ที่กล่าวถึงในบทกวีนั้น น่าจะหมายถึงสวรรค์ซึ่งเป็นเมืองฟ้า เป็นแหล่งรวมของผู้ประกอบความดีหรือเป็นโลกของเทวดาและนางฟ้ามากกว่า แต่สิ่งที่

* ไตรภูมิพระร่วงในหัวข้อ นรกบัว หัวข้อย่อย โลหิมพลินรก ให้รายละเอียดไว้ดังนี้ ผู้คนอันทำชั่วด้วยเมียวทำนาก็ดี แลผู้หญิงอันมีผิวแล้วแลทำชั่วก็ดี คนผู้นั้นตายไปเกิดในนรกนั้น นรกนั้นมีป่าจิวป่าหนึ่งหลายต้นนักแล ต้นจิวนั้นสูงได้แลต้นแลโยชน์ แลหนามจิวนั้นก็เยยร้อมเหล็กแดงเป็นเปลวลุกอยู่ผู้ยมพะบาลก็เอาหอกดาบหลาวแหลนอันคมเยยร้อมเหล็กแดงแทงตีผู้ชายจำให้ขึ้นไปหาผู้หญิง...(ไตรภูมิพระร่วง. 2535:

ไพวรินทร์ ขาวงามนำมาสื่อในทางกลับกันนี้จึงยิ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกขมขื่นกับความหมายที่ได้มากยิ่งขึ้น

2.2.2 การใช้คำกริยา กริยาวลีและคำวิเศษณ์เสนอภาพแง่ลบของสังคมเมือง

<u>บึ้ง</u> <u>รุ่ง</u> นั้นคือกำแพง	อารยธรรมจำแลง
สูงยอดสอดเหยียดเสียดฟ้า	
<u>บึ้ง</u> <u>เมฆ</u> นั้นคือหมอกหนา	แห่งควีนพิชทา
ทาบทั่ว <u>มั่ว</u> <u>วิศ</u> <u>มีด</u> <u>ทาง</u>	
<u>บึ้ง</u> <u>แดด</u> นั้นคือตีกร่าง	<u>ร้าง</u> <u>เรือ</u> <u>แจ๊</u> <u>จาง</u>
ในห้องสี่เหลี่ยมลึกลับ	

(ม้าก้านกล้วย,187)

กริยาวลี บึ้ง รุ่ง บึ้งเมฆ บึ้งแดด สื่อให้เห็นว่าวัตถุและบรรยากาศอันน่าอึดอัดที่มนุษย์สร้างขึ้นมานั้นได้บดบังธรรมชาติอันสดชื่นไปเสียแล้ว ภาพที่ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอนั้นสร้างความสะเทือนอารมณ์แก่ผู้อ่านได้อย่างมากด้วยเหตุผลที่ใช้ตัวแทนของธรรมชาติคือ แดด เมฆ และรุ่งนั้นบอกเป็นนัยแก่ผู้อ่านว่าเราจะไม่ได้สัมผัสใกล้ชิดกับธรรมชาติที่หาได้ง่ายเช่นนี้อีกแล้ว เพราะวัตถุทันสมัยที่คนเมืองสร้างขึ้นด้วยความเจริญก้าวหน้านั้นได้บดบังความงดงามของธรรมชาติเหล่านั้นไปหมดสิ้น และหากพิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปในแต่ละคำที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ต้องการสื่อ นั้นจะเห็นว่า รุ่ง เป็นสัญลักษณ์สำคัญที่ไพวรินทร์ ขาวงาม มักใช้สื่อถึงความหวังและความฝันอันเพริศแพร้วที่ต้องการให้สังคมดีขึ้น แดด เป็นสัญลักษณ์ของความสว่าง ความอบอุ่นซึ่งทำให้มนุษย์และสัตว์โลกดำรงชีวิตอยู่ได้ ทั้งนี้การใช้สัญลักษณ์ รุ่ง และแดด ดังกล่าวนั้นมีความหมายใกล้เคียงกับการใช้สัญลักษณ์ของ อูซเซนี ซึ่งใช้ รุ่ง หรือสายรุ่ง เป็นสัญลักษณ์แทนอุดมคติ ความใฝ่ฝัน และศรัทธาของมนุษย์อันไม่มีวันเสื่อมสูญ และใช้ แดด เป็นสัญลักษณ์แทนพลังความดีที่อาจชนะความชั่วได้ (สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, 2541: 122) และสัญลักษณ์สุดท้ายที่ปรากฏในบทกวีที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้คือ เมฆ นอกจากจะเป็นสิ่งที่ช่วยผ่อนคลายความร้อนแรงของแสงแดดแล้ว เมฆยังเป็นต้นกำเนิดของ ฝน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความชุ่มชื้น เย็นฉ่ำ นำความร่มรื่นชื่นใจให้สัตว์โลกโดยเฉพาะมนุษย์ให้มีชีวิตชีวา ดังนั้นเมื่อสัญลักษณ์ของธรรมชาติทั้งสามถูกบดบังไปจึงมิใช่เพียงแค่มนุษย์เราจะห่างไกลจากธรรมชาติเท่านั้น แต่หมายถึงมนุษย์เราได้บั่นทอนชีวิตตนเองทางอ้อม เพราะหากขาดธรรมชาติ ชีวิตทุกชีวิตก็ถึงกาลสิ้นสุด

บ้านนี้คับ ทางนี้ข้ง คลองนี้ขุ่น
ลมนี้ฟองละอองฝุ่นหมุนพิชกลิน

ทั้งน้ำตานองใต้ดวงตาริน
ลงอุทธรณ์ธรณีสันน้ำตา

(ฤดีกาล,73)

จากตัวอย่างข้างต้น คำวิเศษณ์ **คับ ข้อง ชุ่น** แสดงให้เห็นสภาพแวดล้อมอันอึดอัดขัดข้องของคนเมืองอีกระดับหนึ่งที่ต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม คำว่า คับ แสดงถึงอาการแน่น ตึง ไม่พอดี สื่อความหมายได้ทั้งความคับแคบของบ้านและอาการคับข้องใจของคนที่อาศัยอยู่ในบ้านได้ด้วย คำว่า ข้อง หมายถึงอาการติดขัด ขัดข้อง และ คำว่า ชุ่น หมายถึง มีลักษณะมัว ไม่ใส ไม่ชัดเจน สื่อความหมายไปถึงความขุ่นข้องหมองใจและอารมณ์ที่ขุ่นมัวของคนที่อาศัยอยู่ในบ้านดังกล่าวด้วย จะสังเกตได้ว่าเมื่อไพรวรินทร์ ขาวงาม เลือกใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกันยิ่งเพิ่มอารมณ์และแสดงให้เห็นน้ำเสียงของความขื่นแค้นและคับข้องใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

โรงงานเครื่องจักรเจ้า	เข้าครอง
โลกใหม่ยุคสมัยหมอง	หมกหม้ม
บทกวีนิพนธ์ผอง	เสาวภาคย์
อภัพอัปภาคย์ได้	ตึกตั้งตระหง่านงาม

(ฤดีกาล,20)

และจากตัวอย่างข้างต้นนั้นไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้ตอกย้ำความรู้สึกทุกขระทมของสภาพเมืองให้เพิ่มขึ้นไปอีกด้วยการใช้คำวิเศษณ์ที่มีความหมายเข้มข้นทางอารมณ์คือ

หมกหม้ม* แสดงให้เห็นถึงความในใจที่ร้อนระอุอยู่ภายใน เนื่องจากความเป็นอยู่ที่ลำบากขัดสน เหมือนชีวิตตกอยู่ในกองเพลิงเพราะต้องมีเรื่องให้ขบคิดและต่อสู้อยู่ตลอดเวลา

หมอง* กวีพยายามแสดงให้เห็นถึงยุคสมัยที่หม่นหมอง ไม่ส่องใส ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมที่หม่นมัว ไม่มีความกระฉ่างแจ่มและปลอดโปร่งในการดำรงชีวิต จึงทำให้วิถีชีวิตคนที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้นต้องขุ่นมัวไม่มีความสุขไปด้วย

อภัพ อัปภาคย์* กวีเลือกใช้ถ้อยคำที่แฝงนัยของการเสียดสีสังคมไว้เพราะความหมายของคำ อภัพ อัปภาคย์ นั้นสื่อแสดงให้เห็นถึงน้ำเสียงของความน้อยเนื้อต่ำใจจากความตก

* ความหมายจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 **หมกหม้ม** (ว) ร้อนระอุภายใน (หน้า 868) อาจอยู่อย่างเป็นสุขและสงบร่มเย็นได้ **หมอง** (ว) ขุ่นมัว ไม่ส่องใส (หน้า 870) **อภัพ** (ว) ปราศจากโชค, เคราะห์ร้าย, วาสนาน้อย, ตกอับ (หน้า 942) **อัปภาคย์** (ว) ปราศจากโชค, เคราะห์ร้าย, วาสนาน้อย, ตกอับ นิยมใช้คู่กับอภัพ (หน้า 935)

อับ อภัพอับโชคของกวีนิพนธ์ ซึ่งแท้ที่จริงแล้วน่าจะเป็นการกล่าวถึงกลุ่มคนที่อยู่ในสังคมระดับล่างซึ่งต้องทุกข์ระทมอยู่กับชีวิตที่ต่ำต้อยด้วยวาสนาเช่นที่เป็นอยู่

คำเหล่านี้ยิ่งสะท้อนความขมขื่นของคนเมืองซึ่งจะได้ชื่นชมกับความงดงามใดๆ เพราะแม้แต่กวีนิพนธ์อันเป็นตัวแทนสิ่งที่ดีงามซึ่งกวีหวังว่าจะใช้จรรโลงสังคมให้ชุ่มชื้นก็ยังมีอันต้องหม่นหมอง ด้วยคำภายใต้ตึกตระหง่านและโรงงานอันเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเร่งรีบคอบโกยเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจเป็นที่ตั้ง จึงไม่มีเวลาแม้จะหยุดชื่นชมบทกวี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้คำนาม คำกริยา นามวลีกริยาวลี และคำวิเศษณ์ข้างต้นนั้นทำให้ทราบว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม มุ่งเน้นที่จะนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในแง่มุมของความเสื่อมทรมานของสังคมมากกว่าที่จะเสนอภาพในแง่ความเจริญก้าวหน้า และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ เนื้อหาและใจความสำคัญของข้อมูลที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำมาเสนอนั้นส่วนมากจะเป็นการใช้ถ้อยคำกล่าวถึงสภาพแวดล้อมของเมืองที่ไม่น่าอภิรมย์ ทั้งยังหยิบยกภาพความทุกข์ยากในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเมืองเพื่อให้ผู้อ่านรับรู้ถึงความรู้สึกอันขมขื่นที่จำต้องเผชิญกับความเลื่อมทั้งหลาย ทั้งนี้จะเป็นการมองสังคมเมืองโดยใช้สายตาของคนชนบทอพยพส่วนหนึ่งที่ประสบความล้มเหลวในชีวิตมาเป็นหลักในการมองภาพลักษณ์ของสังคมเมือง

2.3 การใช้คำและวลีเสนอสภาพทางเศรษฐกิจ

ภาพลักษณ์สังคมเมืองประการหนึ่งที่จะมองข้ามไปมิได้นั้นคือ สภาพทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นเงื่อนไขสำคัญในการดำเนินไปของสังคมเมืองปัจจุบัน และเป็นสื่อสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนอยู่อาศัยในเมือง กระทั่งอิทธิพลที่แผ่ไปยังสังคมชนบทซึ่งได้รับผลพวงในรูปแบบของระบบเศรษฐกิจที่ถือเอาสังคมเมืองเป็นต้นแบบว่าจะต้องดำเนินไปในทิศทางเช่นไรด้วย ทั้งนี้ระบบเศรษฐกิจที่เป็นกลไกสำคัญในสังคมเมืองปัจจุบันคือ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งมีเงิน เป็นหัวใจสำคัญของระบบดังกล่าว ดังนั้นไพรวรินทร์ ขาวงาม จึงนำเสนอสภาพทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตคนในสังคมมานำเสนอ ดังที่ได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

2.3.1 การใช้คำนามและนามวลีเสนอสภาพเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

ดังที่ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจแบบทุนนิยมไว้ในข้อตกลงเบื้องต้นว่า หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยรัฐบาลไม่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจใด ๆ ดังนั้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงดำเนินไปโดยผ่านกลไกของราคาหรือตัวเงินซึ่งทำให้มีการแข่งขันสูง ไพรวรินทร์ ขาวงาม จึงได้เสนอถึงภาพวิถีชีวิตของคนเมืองที่มี “เงิน” เป็นเงื่อนไข

สำคัญในการดำรงชีวิตด้วยการใช้ค่านามและนามวลีกล่าวถึงตัวเงิน และความสำคัญของเงินในเชิงธุรกิจและผลประโยชน์ดังกล่าวต่อไปนี้

งามเงินงองอกตัน	ผลใบ
ปุ๋ยแห่งปวงกิเลสไป	ใส่บ้าง
แดดฝนธุรกิจ	ผลประโยชน์
เปิดปากำไรกว้าง	ดอกเบียบานสนอง

(ฤดีกาล,22)

เงินจำ บินผ่านหน้า	คนจน
ไปสู่ธนาคารดล	ดอกเบีย
คนรวย ยิ่งรวยผล	โภคทรัพย์
ดูนี้ใครไหนเตี้ย	ต่ำต้อยอนาถา

(เจ้านกวี,60)

ไพระหงดงดอกเบีย	ระบายเมือง
ระบายโลก บำเรอเรื่อง	รุ่งฟ้า
บ้ำรุง มุ่งหมายประเทือง ประทีปมนุษย์	
เจ็ดจรัส สะบัดสีจำ	สดทั้งดอกใบ

(เจ้านกวี,112)

ค่านาม **โภคทรัพย์** และ **ผลประโยชน์** แสดงให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเน้นมุ่งเน้นการแสวงหากำไรซึ่งอาจมาในรูปของทรัพย์สินสมบัติหรือสิ่งของที่ใช้อุปโภคบริโภคคือโภคทรัพย์ หรืออยู่ในรูปของผลประโยชน์ที่อาจหมายถึงกำไรอันเป็นตัวเงิน หรือประโยชน์อื่นๆ ทั้งนี้ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าสังคมทุนนิยมในเมืองนั้นต้องเจรจกกันด้วยเหตุผลของตัวเงินและกำไรเท่านั้น

นอกจากนี้ไพโรวินทร์ ชาวงาม ยังใช้ค่านามและนามวลีที่แสดงให้เห็นว่า “เงิน” เป็นปัจจัยหลักของระบบเศรษฐกิจนี้อย่างชัดเจนด้วยการใช้คำ **เงิน** ซึ่งหมายถึง วัตถุประสงค์ที่รัฐบาลกำหนดขึ้นให้ใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย และเป็นที่ยูกันว่าเงินนี้เป็นเงื่อนไขและกลไกสำคัญในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เพราะผู้ใดมีเงินมาก นั่นก็แสดงถึงความมั่นคงทางฐานะเศรษฐกิจก็ย่อมมีมากตามไปด้วย ทั้งนี้เงินนั้นมีความเกี่ยวเนื่องไปถึงคำ **ดอกเบีย** ซึ่งหมายถึงเงินค่าป่วยการที่ผู้กู้จะต้องเสียแก่ผู้ให้กู้ ซึ่งไพโรวินทร์ ชาวงาม เสนอเปรียบเทียบให้เห็นว่าเป็นดอกไม้ที่คนจนที่มักจะเป็นผู้กู้ไม่ต้องการให้เติบโต แต่ในทางตรงกันข้าม ดอกเบียนี้ก็เป็ดอกไม้ที่คนรวยซึ่งมักจะเป็นผู้ให้กู้เร่ง

วันเร่งคืนให้ดอกเบี๋ยนี้เติบโตโดยเร็ว เพราะนั่นหมายถึงผลกำไรอันเป็นตัวเงินและผลประโยชน์ที่จะได้รับ

เช่นเดียวกับนามวลี **ไพเราะหงุดงดอกเบี๋ย** และ **ปากำไร** ที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม เสนอเปรียบเทียบให้เห็นถึงสังคมที่มี ผลกำไร เป็นเงื่อนไขสำคัญในการดำเนินธุรกิจและการแสวงหาประโยชน์ จากนามวลี ไพเราะหงุดงดอกเบี๋ย นั้นแสดงให้เห็นถึงภาพนามธรรมที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม ต้องการให้ผู้อ่านจินตนาการถึงความเจริญงอกงามของดอกเบี๋ยที่หากเปรียบเป็นต้นไม้ในป่าก็คงระบัดใบเติบโตสูงใหญ่ เช่นเดียวกับ ปากำไร ซึ่งถือเป็นป่าแห่งผลประโยชน์ที่ได้มาจากการลงทุน นามวลีทั้งสองแสดงให้เห็นถึงคนกลุ่มหนึ่งในสังคมเมืองที่อาจเป็นนายทุนหรือพ่อค้าที่ทำธุรกิจหรือออกเงินให้กู้ ได้รับผลประโยชน์จากดอกเบี๋ยและกำไรนี้โดยตรง โดยมี **แดดฝนธุรกิจ** และ **ปุ๋ยแห่งปวงกิเลส** เป็นเสมือนตัวกระตุ้นให้ทั้งปากำไรและดงดอกเบี๋ยนั้นเจริญงอกงามยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ ปุ๋ยแห่งปวงกิเลส นั้นน่าจะหมายความเชื่อมโยงไปถึงความอยากได้ผลกำไรมาก ๆ จนกลายเป็นความโลภของนายทุน จนทำให้เกิดปัญหาการเอาัดเอาเปรียบระหว่างคนรวยกับคนจน แต่หากมองในแง่มุมมองของคนจนซึ่งมักเป็นผู้กู้ ปุ๋ยแห่งปวงกิเลส ก็อาจหมายถึงความอยากได้ อยากมีในทรัพย์สิน ข้าวของเครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวกสบายให้ชีวิตกระทั่งเป็นเหตุให้ต้องกู้หนี้ยืมสินจากนายทุนหรือแม้แต่ **ธนาคาร** จึงเป็นปัจจัยให้ดงดอกเบี๋ยและปากำไรเจริญเติบโตขึ้นด้วย

<u>เงินจำ</u> บินผ่านหน้า	<u>คนรวย</u>
มายั่วขอหยิบฉวย	ขึ้นบ้าง
<u>คนจน</u> เล่นเลขหวย	โหยไซค
หนาวเสีียง หนาวอ้างว้าง	ไซคน้อยเงินหนึ่ฯ

(เจ้านกแก้ว,60)

จากตัวอย่างข้างต้นไพรวรินทร์ ชาวงาม แสดงให้เห็นว่าคนจนส่วนใหญ่ในสังคมมักจะหาทางออกเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ ด้วยการคอยความหวังจากการเสี่ยงโชคด้วยการเล่นหวย ทั้งนี้เพราะการเล่นหวยนั้นถือเป็นความหวังเพียงหนทางเดียวที่จะได้มาซึ่งเงินได้รวดเร็วที่สุด แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นหนทางที่ได้เงินมายากที่สุดเช่นเดียวกันเพราะการที่คนเราต้องเอาความหวังไปแขวนไว้กับโชคชะตานั้นถือเป็นการเสี่ยงมากเพราะน้อยครั้งนักที่จะมีโชคดีได้เงินจากเลขหวยนั้น

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม มิได้นำเสนอแต่เพียงบทบาทของ เงินในสังคมเมืองเท่านั้น หากแต่ยังมองลึกไปถึงขั้นที่เห็นว่าเงินเป็นเครื่องบ่งชี้สถานภาพทางสังคมของคนในสังคมเมืองด้วยว่าใครจัดอยู่ในฐานะอย่างไรระหว่าง **คนจนกับคนรวย** และยังไปกว่านั้นผู้อ่านจะสามารถมองเห็นวิถีชีวิตที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่ง “เงิน” อันเป็นปัจจัยสำคัญนี้ในการศึกษาการใช้คำกริยาในหัวข้อ 2.4 ต่อไป

2.3.2 การใช้นามวิแสดงอิทธิพลของสังคมเมืองต่อชาวชนบท

บทบาทของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมดังที่ไพโรวรินทร์ ขาวงาม ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น มิได้ส่งผลกระทบต่อคนในสังคมเมืองเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อคนในชนบทด้วย เนื่องจากค่านิยมบางประการของคนเมืองได้ขยายอิทธิพลถึงคนชนบทให้มีความคิดเลียนแบบและประพฤติปฏิบัติตาม โดยยึดเอาสังคมเมืองเป็นแม่แบบด้วย ดังตัวอย่าง

เดี๋ยวนี้ใครเขาก็หมายไปเมืองกอกทิ้งบ้านนอกไปขายแรงในแหล่งสวรรค์	
ค้าเหี้ยอเค็ม เลือดแดง แข่งรวยกัน	บ้างบุกค้ากำปั่นผันถึงเงิน
ซื้อสายสร้อยเส้นทองคล้องคอสวย	กลับบ้านด้วยมั่นใจไม่ขัดเขิน
ซื้อจอภาพเสียงดัง ดู-ฟังเพลิน	งามเหลือเกินนะดาราฟากฟ้าเมือง
เพื่อนมันมี ข้าไม่มีซีขายหน้า	ส่งสารพ่อแม่ชราหน้าซีดเหลือง
มุงานหนักมาแต่น้อยปล่อยซีฟเปลือง	ไม่รู้เรื่องรู้ราวชาวสังคม
เจ้าน้องชายได้แต่ชะเง้อจ้อง	หน้าบ้านของคนอื่นน่าชื่นชม
ยิ่งทำนาซำยิ่งโตอย่างโง่งม	มีแต่จมนจนกระจอกไม่ออกเงย
ท้องมันหิวก็พอนไม่บ่นพล่อย	หน้ามันน้อยนี่อายนักบักเสียวเอ๋ย
จะทนอยู่อย่างซำประสาเซย	ใครก็แย้ยใครก็เยะหัวเราะกัน

(ม้าก้านกล้วย,45)

แม่จ๋า ลูกจะได้เป็นใหญ่เป็นโตไ้กว่าพ่อแม่ผู้ทำนาหรืออย่างไรหนาแม่
แม่จ๋า แม่กับพ่อผู้ทำนาเคยอยากเป็นใหญ่เป็นโตไ้กว่าปู่ย่าตายายผู้เป็น
ชานาหรือเปล่าหนาแม่เอ๋ย

(ม้าก้านกล้วย,37)

ตัวอย่างทั้งสองข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงความคิดและค่านิยมของชาวชนบทได้อย่างชัดเจน ทั้งด้านความต้องการเรื่องวัตถุและข้าวของเครื่องใช้ที่กลายเป็นเครื่องบ่งบอกฐานะของผู้ครอบครองมากกว่าที่จะมีไว้เพื่อความจำเป็นในชีวิตดังที่ไพโรวรินทร์ ขาวงามใช้ **สายสร้อยทอง** และ **จอภาพ** (ซึ่งหมายถึงโทรทัศน์) เป็นสัญลักษณ์แทนการเดินตามกระแสวัตถุนิยมของสังคมเมือง และด้านความต้องการในการยกระดับฐานะของตนเองและครอบครัวให้สูงขึ้นเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีดังจะเห็นได้จากคำถามที่ลูกถามแม่ตามที่ขีดเส้นใต้ไว้

นอกจากนี้ยังใช้ **ดาราฟากฟ้าเมือง** ซึ่งเป็นวลีที่มุ่งเน้นให้เห็นว่า ดาราหรือนักแสดงเหล่านี้เป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งที่แตกต่างไปจากคนธรรมดาซึ่งมักจะเป็นคนที่อยู่ในเมืองเท่านั้น และการมุ่งเน้นที่ **ฟากฟ้าเมือง** ซึ่งหมายถึง เมืองกรุงอย่างกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตนักแสดงหรือ

ดาราเหล่านี้ให้เป็นคนอีกระดับหนึ่งของสังคมนั้นทำให้ ดารา เป็นตัวแทนของคนเมืองที่จัดว่าเป็นคนกลุ่มน้อยที่อยู่ในสังคมคนละระดับกับชาวบ้านทั่วไป ซึ่งจะได้รับการยกย่องชื่นชมและเป็นแรงจูงใจให้คนธรรมดาต้องการเอาเป็นเยี่ยงอย่าง เพราะดารานักแสดงเหล่านี้จะมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ และที่สำคัญคือได้รับค่าตอบแทนสูง

นอกจากนี้ยังมีค่านิยมใหม่ที่กำลังเป็นที่ต้องรู้เรื่องราว **ข่าวสังคม** เพื่อจะได้จัดว่าเป็นคนมีระดับเพราะมีหูตากว้างขวาง ถือว่าเป็นคนในแวดวงสังคมซึ่งมีนัยถึงชนชั้นสูงที่ต้องเข้าสมาคมกันเป็นประจำเพื่อติดตามข่าวสารบ้านเมือง ชาวในแวดวงธุรกิจ และข่าวคราวความเคลื่อนไหวของคนระดับเดียวกัน ดังนั้นการทราบข่าวสังคมจึงเป็นอิทธิพลอีกประการหนึ่งที่แผ่ไปสู่สังคมชนบทเพื่อยกระดับฐานะให้เป็นชนชั้นสูงที่รอบรู้ข่าวสังคมอยู่ตลอดเวลา

ค่านิยมทั้งสองประการข้างต้นคือ ความต้องการวัตถุและความต้องการยกระดับฐานะตนเองนั้นแพร่กระจายมาจากสังคมเมืองที่เป็นแม่แบบของความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุอย่างสุดโต่ง และเมื่อสังคมชนบทได้ซึมซับค่านิยมเหล่านั้นมาก็คิดและทำตามอย่างไม่มีข้อสงสัย ด้วยคิดว่าการเลียนแบบคนเมืองนั้นคือความเจริญก้าวหน้าและความศิวิไลซ์ของชีวิต ดังจะเห็นได้ชัดเจนในวรรณคดี *ทองม้วนทิวก็พาทนไม่บ่นพล่อย* *หน้ามันน้อยนี่อายนักบักเสี่ยวเอ๋ย*

ไพโรรินทร์ ขาวงาม แสดงให้เห็นค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปถึงขั้นที่คนชนบทเห็นว่าวัตถุที่ใช้แสดงความมั่นคง มั่งคั่งทางฐานะเศรษฐกิจ หรือความมีหน้ามีตาทางสังคมนั้นสำคัญกว่าเรื่องปากท้องหรือความทิวเสียแล้ว การยอมอดอยากเพื่อให้ได้มีหน้ามีตาไม่อายุใครเพราะมีวัตถุแสดงฐานะร่ำรวยนั้น ยิ่งเป็นการเสนาสภาพที่กระทบใจผู้อ่านมากขึ้น ดังนั้นค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของคนชนบทนี้ก็เป็นสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันให้คนชนบทเดินทางเข้าสู่เมืองเพื่อแสวงหาความเจริญก้าวหน้าใส่ตนและครอบครัว

จะเห็นได้ว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้บทสนทนาในการนำเสนอเรื่องราวทั้งสองบท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้องการนำเสนอความคิดนึกจริงเช่นนั้นผ่านมุมมองของคนชนบทพื้นถิ่นที่ได้รับกระแสค่านิยมของสังคมเมืองจริง ๆ ถือเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวความคิดของคนพื้นถิ่นสู่คนพื้นถิ่นซึ่งถือเป็นคนบ้านเดียวกันให้กันและกันฟังอย่างบริสุทธิ์ใจและตรงไปตรงมา ทำให้ผู้อ่านได้สัมผัสความคิดของคนชนบทได้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามไพโรรินทร์ ขาวงาม ได้แทรกทัศนะเกี่ยวกับค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงของคนชนบทไว้ในบทกวีในตัวอย่างที่สองว่า ความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงระดับฐานะตนเองของคนชนบทนั้นเป็นเพียงแค่ความเพ้อฝันเท่านั้น เพราะในความเป็นจริงแล้วคนชนบทที่ด้อยทั้งปัญญาและโอกาส ไม่สามารถผันชีวิตให้ดีขึ้นอย่างที่หวังได้ ดังที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม ยืมตัวละครแม่ให้พูดกับลูกว่า

โอ้เอ๋ย บักสี่เหล่าลูกแม่ ตัวเท่าลูกแหงแน่นี้ อย่าดีแต่คิดไปไกล ให้รีบหลับรีบนอนเถิดหนอ พอตื่นนอนตอนแจ้งมีแรงใหม่ แม่จะนำเจ้าไปคู่ออกกับเพื่อน

บ้านทอดแหปลาคุ้งน้ำบ้านเหนือ เผื่อจะได้ปลาเผือกกินเผื่อเหลือเผื่อแบ่งเผื่อ
ปิ่น นั่นเจ้าว่าดีปี ลูกเอย

(ม้าก้านกล้วย,37)

จากคำพูดของแม่นั้นทำให้เราเห็นทัศนะของไพโรวินทร์ ขาวงาม ที่เห็นว่าความคิดฝันที่จะ
ได้เป็นเจ้าของนายโตของลูกตามที่คุณน้าลาวบอกนั้นเป็นเพียงความฝันลม ๆ แล้ง ๆ เท่านั้น
ในทางตรงกันข้ามไพโรวินทร์ ขาวงาม แนะนำให้คิดถึงความเป็นไปในโลกของความเป็นจริงมากกว่า
สิ่งที่เป็นไปได้ในปัจจุบันนั้นคือการต่อสู้หาเลี้ยงชีพจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน
และดำเนินชีวิตตามครรลองของตนอย่างมีความสุขตามอัตภาพ

วิถีโลกเคลื่อนที่วิถีชีวิต	หลายสิ่งล่วงแล้วสถิตแต่ในฝัน
โลกเลี้ยงเด็ก-ทบกาลจนกร้านฉกรรจ์	เด็กเลี้ยงควาย-ทบวันจนผันไป
จนความตายของควายเนื้อเป็นเรื่องเล็ก	และกำเนิดของควายเหล็กเป็นเรื่องใหญ่
มือแห่งกาลยังแกว่งโลกโยกและไกว	บิดใบหน้ายุคสมัยให้เบี้ยวร้าง !

(ม้าก้านกล้วย,38)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าไพโรวินทร์ ขาวงาม ได้ตอกย้ำค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป
ด้วยการนำเสนอโดยใช้ **ควายเนื้อ** ซึ่งเป็นคู่ทุกข์คู่ยากในการทำนาของชาวนามาช้านาน เป็นตัว
แทนของความผูกพันในวิถีชีวิตการทำนาของคนชนบทที่กำลังจะถูกกลืนหายไปด้วยเพราะการเปิด
รับเทคโนโลยีสมัยใหม่คือ **ควายเหล็ก** หรือรถไถนา เข้ามาช่วยผ่อนแรงชาวนาได้มากขึ้น แม้เหตุ
ผลการเปลี่ยนแปลงจะขึ้นอยู่กับปริมาณและความรวดเร็วของผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก แต่
ไพโรวินทร์ ขาวงาม ก็ได้นำมุมมองที่ขมขื่นของค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปนี้มาเสนอด้วยความเศร้า
ใจเพราะการตายของควายเนื้อซึ่งแม้จะเป็นสัตว์แต่ก็มีชีวิตจิตใจนั้นกลับกลายเป็นเรื่องไม่
สลักสำคัญอีกต่อไป ตรงกันข้ามกับควายเหล็กหรือรถไถนาที่เป็นเพียงเครื่องจักรนั้นก็กลับได้รับ
ความสนใจมากกว่า สิ่งนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเงื่อนไขของผลประโยชน์และเงินตราอันเป็น
ตัวกำหนดค่านิยมของคนชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมของชาวนาให้เปลี่ยนแปลงไปตามยุค
สมัยและกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

นอกจากนี้ไพโรวินทร์ ขาวงาม ยังใช้สัญลักษณ์ซึ่งเป็นตัวแทนของคนชนบทที่เดินทาง
เข้าสู่เมืองหลวงด้วยจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันเช่น เพื่อหางานทำ เพื่อศึกษาต่อ และในที่สุดก็ต้อง
ถูกกลืนเข้าไปตามกระแสทุนนิยมดังตัวอย่างต่อไปนี้

พบเจ้าสาวพลาสติกระวีกระวี	หว่างวิถีทางแยกปลอมแปลงเปลี่ยว
มากแต่ยิ้มยั่วใจให้ลดเลี้ยว	หลอกให้ลิ้มนวลเขียวเคยเคียงครอง

ไอ้เจ้าสาวไปตองในร่องสวน
ยีนแต่เพลงพลาสติกกระกร๊อง

ยุคนี้เขียนวลคงด่วนหมอง
หรือสิ้นเพลงไปตองเสียแล้วเอ๋ย

(ม้าก้านกล้วย,43)

เจ้าสาวพลาสติก เจ้าสาวไปตอง ในบทกวีข้างต้นนั้นเป็นสื่อสัญลักษณ์อย่างดีในการนำเสนอความเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนชนบท ไพรินทร์ ขาวงาม ใช้กลวิธีการนำเสนอหลายรูปแบบในการสื่อความหมายนี้ เริ่มจากการเล่าเรื่องราวของเจ้าสาวไปตองและเจ้าสาวพลาสติกที่นำมาเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงให้เห็นอย่างชัดเจนระหว่าง ไปตองที่เป็นเสมือนตัวแทนของความเป็นธรรมชาติและค่านิยมพื้นถิ่นที่ปลูกฝังกันมานานหลายยุคสมัย กลับถูกรุกล้ำด้วยค่านิยมสมัยใหม่ของเมืองที่ถือเอาลัทธิวัตถุนิยมเป็นที่ตั้งซึ่งไพรินทร์ ขาวงามใช้ พลาสติก มาเป็นตัวแทน

ลูกชายของชาวนา

ทนตากหน้าอยู่ในเมือง

หวนคิดอดีตเคือง

มีอาจกลับไปทำนา

ซื้อข้าวเขาใส่ถุง

ชาวหุงในหม้อไฟฟ้า

คำข้าวตั้งจะคา

ค้ำงลาคอเมื่อคิดไป

.....

พ่อแม่ของลูกเฮ้ย

ชีวิตเป็นเช่นนี้หนอ

คิดแล้วน้ำตาคลอ

ลงรดข้าวในจานนั้น

(ฤดีกาล,97)

ไพรินทร์ ขาวงาม ใช้นามวลี **ลูกชายชาวนา** มาเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ queen ที่เดินทางจากถิ่นฐานเดิมมาต่อชีวิตอยู่ในเมืองหลวง วิถีชีวิตพวกเขาเหล่านั้นถูกเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงจากบรรพบุรุษที่ได้เคยใช้ชีวิตในพื้นที่เดิม โดยไพรินทร์ ขาวงาม ใช้ลูกชาวนาเป็นตัวอย่างในการนำเสนอภาพความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวว่า หน้าที่ของคนรุ่นใหม่ในชนบทนั้นมิได้เป็นการปลูกข้าวแล้ว หากแต่เป็นการร่ำเรียนศึกษาในเมืองกรุงเพื่อนำไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้ดีกว่าแล้วนำไปจุนเจือครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามไพรินทร์ ขาวงาม ยังใช้ความรู้สึกสับสนของลูกชายชาวนาผู้นี้ในการนำเสนอความอึดอัดคับข้องใจของคน queen ที่จากถิ่นฐานบ้านเกิดมาอยู่ในเมืองด้วยว่าต้องเผชิญกับความรู้สึกชื่นชมกับชีวิตตัวเองเพียงใด ผู้อ่านจะรับรู้ได้จากการบรรยายการหวนคิดถึงต้นกำเนิดของตนว่าเป็นลูกชาวนาซึ่งเป็นทายาทของผู้ผลิตข้าวแท้ ๆ แต่กลับต้องมาใช้เงินซื้อข้าวใส่ถุงพลาสติกกลับไปกิน ยิ่งไปกว่านั้นภาพเมล็ดข้าวที่ขึ้นค้ำงลาคอของลูกชายชาวนาและน้ำตาที่หยดลงรดข้าวในจานนั้นยิ่งสะท้อนภาพความชื่นใจของชีวิตเขาว่าต้องรู้สึกกระอักกระอ่วนใจกับการกระทำเช่นนี้เพียงใด แต่กระนั้นก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงภาวะบีบบังคับนี้ไปได้

เพราะจำเป็นต้องเดินทางไปตามกระแสนิยมที่ให้ความสำคัญกับเงินตรา ดังนั้นภาพดังกล่าวจึงเป็นภาพที่สะท้อนความเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ของวิถีชีวิตอันเนื่องมาจากค่านิยมที่เปลี่ยนไปของชนบทได้อย่างชัดเจน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมดังตัวอย่างในหัวข้อนี้พบว่า ระบบเศรษฐกิจดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระบบความคิดและการปฏิบัติตัวของทั้งคนเมืองและชนบท โดยเฉพาะคนในสังคมเมืองด้วยแล้ว การดำรงชีวิตอยู่ในเมืองนั้นย่อมดำเนินไปบนเงื่อนไขของระบบเศรษฐกิจที่มีเงินเป็นพระเจ้าอย่างแน่นอน ดังนั้นผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการเสนอภาพวิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองที่เกี่ยวข้องกับกลไกของระบบเศรษฐกิจในหัวข้อที่จะกล่าวถึงต่อไป

2.4. การใช้คำและวลีเสนอภาพวิถีชีวิตคนในสังคมเมือง

คนในสังคมเมืองในที่นี้หมายถึงรวมถึงคนที่อาศัยอยู่ในเมืองเดิมอยู่แล้ว และทั้งผู้ที่อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในเมืองด้วยจุดประสงค์ต่าง ๆ ด้วย ทั้งนี้ภาพวิถีชีวิตคนในสังคมเมืองที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม นำมาเสนอต่อผู้อ่านนี้จะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในแง่ลบของสังคมเมืองและเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในหัวข้อที่กล่าวมา ดังนั้นภาพวิถีชีวิตคนที่อาศัยในเมืองที่กล่าวถึงก็จะเป็นการบรรยายถึงความเป็นอยู่ที่ขึ้นกับเงื่อนไขแห่งความเสื่อมของสังคม และเงื่อนไขของระบบเศรษฐกิจดังกล่าว ดังนั้นภาพที่ออกมาจึงเป็นภาพที่สะท้อนความทุกข์ของการดำรงชีวิตเป็นส่วนใหญ่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.4.1 การใช้คำกริยาและกริยาวลีแสดงการร่อนเร่พเนจร

ในหัวข้อนี้ไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้คำกริยาและกริยาวลีกล่าวถึงการร่อนเร่พเนจรของผู้คนในชนบทที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองเพื่อหาช่องทางทำมาหากิน ดังรายละเอียด

ฉากที่ 1 (สถานีขนส่งหมอชิต)

ผู้แสดง 1 : เราดิ้นดิ้นมาจากดินแดนอุดมทุกข์

ผู้แสดง 2 : เราอพยพมาจากประเทศไร้สุข

ผู้แสดง 3 : เราหนีมาจากพื้นที่ที่เราคิดว่าเป็นคุก

ผู้แสดง 4 : เราแตกมาจากแผ่นดินที่กองทัพความหิวบุกรุก

ผู้แสดง 5 : โยกย้ายจากภพอื่นอันล้ำเคียดเข็ญทุก

ผู้แสดง 6 : เราหอบลูกจูงหลานมาจากหมู่บ้านน้ำตาตลกซุก

ผู้แสดง 7 : เราเสียดใจ ทุกข์ไม่ทุกข์ สุขไม่สุข ทุกข์ไม่ทุกข์

ผู้แสดง 8 : ความรุ่มเย็นเป็นสุขของเราอยู่หนแห่งใด

นักฝัน... สัญญา ร่อนเร่
เลือดนักฝัน ฝันนักสู้ สู้เล่าให้ลวง

ว่าเหวมาสู่เมืองหลวง
รักธรรมชาติทั้งปวงห่วงผูกพัน
(ม้าก้านกล้วย,62)

ลาแล้วแนวอกที่ก่อเกิด
สัญญาตามวิถีของขลุ่ยจร

ขอเร็ดร้างเร่ระเห่ร่อน
ผิวเพลงขลุ่ยก่อนจะไกลกัน
(ถนนนักฝัน,9)

หัวใจเพื่อนเต็นระวัททุกหวัระแหง
แ่ววในนามความหลังดังแรงดล

ระวัทแรงยาม ร่อนเร่ระเห่ระหน
จะสุขทุกซี้ให้สู้ทนทุกหนทาง
(คือแรงใจและไฟฝัน,63)

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้คำกริยาและกริยาวลีที่แสดงถึงการโยกย้ายจากถิ่นฐานบ้านเกิดสู่เมืองซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน ดังนั้นกริยาที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้จึงมักแสดงให้เห็นถึงภาพของคนที่ย้ายถิ่นที่ร่อนเร่เพเนจร ไร้จุดหมายปลายทาง และการจากลาบ้านเกิดดังเช่น **อพยพ** **หนีมา** **โยกย้าย** **แตกมา** เป็นอาการของคนที่ยอดหนทางหลบหนี ย้ายหนี กระทั่งแตกกระसानซ่านเซ็นมา จนจำต้องจากถิ่นฐานบ้านเกิดด้วยการอพยพเข้าสู่เมืองเพราะความยากแค้นของธรรมชาติ แต่ซ้ำร้ายยังต้องมาประสบชะตากรรมในเมืองด้วย เพราะเป็นคนต่างถิ่นจึงไม่มีหนทางไป ดังนั้นจึงใช้ชีวิตเร่ร่อนอยู่ในเมืองดังคำ **วเนจร** **สัญญา** และวลี **เร็ดร้างเร่ระเห่ร่อน** **ร่อนเร่ระเห่ระหน** คำและวลีเหล่านี้ยังเป็นการตอกย้ำภาพของคนชนบทให้เด่นชัดขึ้นในใจผู้อ่านเพราะหมายถึงการจากลาถิ่นกำเนิดเดิมและผู้คนที่รู้จักคุ้นเคยไปกลางคัน และเป็นการจากลาที่ไม่มีกำหนดจุดหมายปลายทาง โดยเฉพาะกริยาวลี เร็ดร้างเร่ระเห่ร่อน และ ร่อนเร่ระเห่ระหน มีสิ่งสำคัญคือไพรวรินทร์ ชาวงาม ได้เลือกสรรคำที่นำมาประกอบซึ่งสามารถแสดงความหมายและน้ำเสียงของการพลัดพรากและการจากลาได้อย่างลุ่มลึก

ลำนำวเนจร ชอกซอนร่อนเร่
ไซซัดไซเซ ในกาลเวลา

(ลำนำวเนจร,24)

นอกจากนี้ไพรวรินทร์ ชาวงาม ยังเลือกใช้กริยาวลี **ชอกซอนร่อนเร่** ซึ่งหมายถึง ดันดันไป ซอนไซไป เพื่อเสนาภาพของคนชนบทที่ย้ายเข้ามาอยู่ในเมืองว่าต้องดันดันเข้ามาอย่างไร้ทิศทาง มุ่งหน้าไปเรื่อย ๆ โดยไม่รู้จุดหมาย เพียงเพื่อความอยู่รอด และกริยาวลี

โซซัดโซเซ ซึ่งหมายถึงอาการเซไปมา ทรงตัวไม่ไค่วอยู่ แสดงให้เห็นถึงสภาพชีวิตที่เลื่อนลอยไม่เป็นหลักเป็นฐาน ภาพที่ออกมานั้นก็จึงกลายเป็นภาพของคนชนบทที่กระเซอะกระเซิงเข้าสู่เมืองกรุง ในฐานะคนจรหมอนหมิ่นที่ต้องเร่งร้อนอยู่ในเมืองใหญ่ ไม่สามารถยืนหยัดอย่างมั่นคงได้ ยิ่งทำให้ผู้อ่านวาดภาพวิถีชีวิตของคนพเนจรเหล่านี้ได้แจ่มชัดมากยิ่งขึ้น

2.4.2 การใช้คำกริยาและกริยาวลีแสดงวิถีชีวิตที่ต้องต่อสู้ดิ้นรน

ดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่าเงินเป็นปัจจัยสำคัญในดำรงชีวิตของคนในสังคมเมืองดังนั้นวิถีชีวิตของคนในสังคมจึงจำเป็นต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว ดังจะเห็นได้จากการใช้คำกริยาและกริยาวลีที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำมาใช้เสนอ ดังนี้

กรำงาน เสมือนฟุ้งซ่าน ชานสมัย

งานง่าย งานยากใจ	<u>ยุงแท้</u>
เงินงาม <u>งกกไฉน</u>	หนอเพื่อน
<u>วนวิ้ง</u> <u>วนยิ่งแม่</u>	<u>มอดม้วยเวียนหมอง</u>

(เจ้านกแก้ว,58)

<u>วันหยุด</u> <u>ใจฟุ้งซ่าน</u>	ฤาหยุด
หรือนี้แหละใจมนุษย์	อนาถเศร้า
<u>นอนเหยียดครุ่นคิดยุทธ</u>	ศาสตร์ศึก งานเอย
<u>เตรียมพรั่ง</u> <u>ตะวันสาดเช้า</u>	<u>ตื่นสู้ศึกเงินข</u>

(เจ้านกแก้ว,66)

<u>คามมนุษย์</u> <u>เท่ากันอันยอม</u>	<u>อยู่ใน</u> <u>บ้าหลอม</u>
<u>แห่งความเป็นมนุษย์</u> <u>ดุจกัน</u>	
<u>ต่ำต้อย</u> <u>ก็มีความฝัน</u>	<u>ฝันใฝ่</u> <u>ในอัน</u>
<u>ที่จัก</u> <u>ถักใจไถ่จน</u>	
<u>ดำรงชีวิต</u> <u>ดิ้นรน</u>	<u>ในความเป็นคน</u>
<u>ในความจำเป็น</u> <u>เชษฐใจ</u>	

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,192)

<u>ช่างรื่นรมย์</u> <u>เพียงนั้น</u>	<u>หนอนักฝัน</u> <u>คนเศร้า</u>
<u>นั่งหัวเราะ</u> <u>กับเงา</u>	<u>ฟังเงา</u> <u>เล่านิทาน</u>

นอนเหยียดครุ่นคิดยุทธ ศาสตร์ศึก งานเอย

และภาพการทุ่มเทแรงกายแรงใจจนถึงชั้นยอมเสียแม่เลือดเนื้อของตนเองดังวรรค

ค้าเหื่อเค็ม เลือดแดง แข่งรวยกัน บ้างบุกค้ากำปั้นฝั้นถึงเงิน

การค้าเหื่อเค็มนั้นน่าจะหมายถึงอาชีพที่คนชนบทผู้ด้อยการศึกษาพอสามารถทำได้นั้น คือ การขายแรงงาน ไม่ว่าจะเป็กรรกรรับจ้างแบกหาม ค่าแรงงานยังต่างประเทศ หรือแม้แต่ว่าชีพที่ไม่ต้องใช้สติปัญญามากนักเพียงแต่มีใจกล้าและมีร่างกายที่แข็งแรงพอที่จะเสี่ยงเจ็บตัวอย่างอาชีพนักมวยซึ่งถือเป็นการค้าเหื่อและค้าเลือดเพื่อมุ่งหวังที่จะมีกินมีใช้สุขสบาย

หรือแม้กระทั่งภาพการแก่งแย่งแข่งขันด้วยวิธีการ **จกจวยผลประโยชน์** มาสู่ตนโดย **อาศัยภาวะเสียเปรียบของผู้อื่น** โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของใคร การใช้คำกริยาและกริยาวลีที่เสนอพฤติกรรมของคนเมืองอย่างตรงไปตรงมาเช่นนั้นนอกจากจะแสดงถึงวิถีชีวิตที่ต้องแก่งแย่งแข่งขันกันแล้ว ยังเป็นการแฉให้เห็นถึงความมักมาก ความโลภและความเห็นแก่ตัวของคนในสังคมทุนนิยมได้อีกแห่งหนึ่งด้วย

2.4.3 การใช้คำกริยา และวิเศษณ์วลีแสดงความอึดอัดคับข้องใจ

เมื่อต้องพลัดพรากจากถิ่นที่อยู่เดิมและต้องมาเผชิญกับวิถีชีวิตที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนแบบปากกัดตีนถีบในเมือง คนพลัดถิ่นย่อมต้องมีความอึดอัดคับข้องใจในถิ่นที่อยู่ใหม่ซึ่งไม่คุ้นเคยอย่างแน่นอน ความอึดอัดคับข้องใจนี้ไซ้แต่จะเกิดขึ้นกับคนที่อพยพเข้าเมืองมาเท่านั้น หากแต่ยังก่อดันความรู้สึกของคนเมืองที่อาศัยอยู่ก่อนด้วย ดังตัวอย่างการใช้คำและวลีต่อไปนี้

มีที่ว่างบ้างไหม

บนพื้นที่อันคับแคบ

หรือว่าผู้คนแออัดเกินไป

“โปรดเอื้อเฟื้อแก่เด็ก สตรี และคนชรา”

มักมีเรื่องราวมากมายที่ตอกย้ำถึงความแล้งเปลี่ยว ในวิถีที่ผู้คนกำลังเดินอยู่.....แม้ว่าจะกำลังร่วมอยู่ในพหุณะเดียวกัน เนื้อที่ที่เบียดเสียด อาจไม่ได้หมายถึงความใกล้ชิดแห่งความรัก กลิ่นเหงื่อที่โชยถึงกัน อาจไม่ได้หมายถึงแรงงานที่สร้างโลก ลมหายใจที่รินรดกัน อาจไม่ได้หมายถึงความอบอุ่น

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,11)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้เสนอภาพความอึดอัดคับข้องทั้งกายและใจของคนเมืองส่วนหนึ่งไว้ด้วยคำวิเศษณ์ **แออัด คับแคบ*** และคำกริยา **เบียดเสียด*** ที่บ่งบอกถึงสภาพจำเป็นต้องยัดเยียดเบียดเสียดกันอยู่ แต่จำต้องทนอยู่ต่อไปด้วยภาวะที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ความแออัดคับแคบนี้อาจมิได้หมายความว่าถึงแต่เพียงพื้นที่เท่านั้น แต่หมายความว่าจิตใจคนที่คับแคบ ไม่เอื้อเพื่อแผ้วแผ่ไม่ตรึงใจให้แก่กันด้วย

นกขมิ้นบินมาล่านัก

อีกอักอึดอัดออกเอ๋ย

ยังคงหลงคว้างอย่างเคย

ขึ้นเขยชีพซึ่งหนึ่งเดียว

(ลำนำวเนจร,35)

ใบไม้บางบางบางจะต่างพัด อบอ้าวอึดอัดก็คลายได้
เพียงรู้รักที่ถ่องแท้ แม้แต่ใบไม้ก็ให้พร

(คือแรงใจและไฟฝัน,31)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้วิเศษณ์วลีที่ต่อกย้ำความรู้สึกบีบคั้นยิ่งขึ้นไปอีกคือ **อีกอักอึดอัด** **อบอ้าวอึดอัด** ซึ่งสื่อความหมายของความคับข้องทั้งกายและใจ แต่ต้องฝืนใจทนอยู่ด้วยความกลืนไม่เข้าคายไม่ออก อีกทั้งเสียงของคำที่ใช้ตัวสะกดแมก แมกค และแมกบซึ่งเป็นคำตายทั้งหมดนั้นก็ยิ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงบรรยากาศของความอึดอัดขัดสนและบีบคั้นหัวใจมากยิ่งขึ้น

2.4.4 การใช้คำกริยาและคำวิเศษณ์แสดงความอ้างว้างโดดเดี่ยว

ด้วยความเกี่ยวเนื่องจากการจากลาบ้านเกิดในหัวข้อข้างต้นนี้เองจึงเป็นที่มาของความรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยวของคนชนบทอพยพ ไพรวรินทร์ ขาวงามจึงเลือกใช้คำกริยาและกริยาวลีแสดงความรู้สึกว่าเหวและแผ่เงาเสียงของความประหวั่นพรั่นพรึงในชะตาชีวิตของตนเองว่าจะเป็นอย่างไรต่อไป ดังตัวอย่าง

* ความหมายจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 **อีกอัก** (ว) อากาที่พูดไม่ออก ติดก็กักอยู่ในคอ, กระอึกกระอ๊กก็ว่า (หน้า 952) **อึดอัด** (ว) คับอกคับใจ, ไม่คล่อง, ไม่ปลอดโปร่ง (หน้า 952) **แออัด** (ว) ยัดเยียด, แน่น (หน้า 966) **อบอ้าว** (ว) ร้อน, ไม่มีลม (หน้า 916) **เบียดเสียด** (ก) ยัดเยียด (หน้า 488)

ขลุ่ยขลาดหวาดคว้างกลางขวัญ
 เดี่ยวต้นคู่ยต้นไหน
 เดี่ยวตายขลุ่ยหนอรอใคร
 ขลุ่ยครวญหวนให้ไว้ร้าง

(ลำนำวเนจร,25)

พลัดน้ำค้าง ร้างพรหมหญ้า เคยเหยียบใกล้
 มาหลงอยู่กับเมืองใหญ่ไกลจากเหย้า
 มาดุ่มต้นบนปูนที่ปูเต้า
 มาแปลกแยกแปลกเปล่าเหงาแผ่นดิน

(ฤดีกาล,72)

<u>จรวัดเจริญปานี้</u>	เมืองไหน
เงาคุ่มเสาะแสวงใด	<u>เดี่ยวต้น</u>
ดวงใจนั้นของใคร	ตกแตก
แทบท้อระบายน้ำล้น	หลอกฝัน

(ม้าก้านกล้วย,82)

วิญญาณตำนานถิ่นฐานบ้านช่อง	เงาทอดแสงทองลมล่องผ่านผา
อบอุ่นเห็นหนาวรอยยิ้มน้ำตา	<u>คืนเคยแปลกหน้าว่าเหวเดี่ยวตาย</u>

(ถนนนักฝัน,9)

กับโอบยั้งหัวใจใครคนหนึ่ง	ให้เห็นหนาวครวาคะเนิงอยู่ริมถนน
<u>ถนนแยกแปลกเปลี่ยนและเลี้ยววน</u>	ใครคนนั้น <u>สืบสนทน</u> ชีวิต
เขาจรจากฟากอดีตอย่างโดดเดี่ยว	มาซบเคียวปัจจุบันอันวิฤต
จากโคนรุ้งทุ่งฝันอันไสกิต	มา <u>มีด</u> มิดกับหลืบเมืองอันไสมม

(ม้าก้านกล้วย,62)

จะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม มักใช้คำกริยาและคำวิเศษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึก โดดเดี่ยวของคนชนบทอพยพดังเช่น **คุ่มต้น เดี่ยวต้นดู่ต้น เดี่ยวตาย โดดเดี่ยว*** ซึ่งเป็น คำที่เสนอภาพอ่างว่างเปล่าเปลี่ยวในชีวิตเพราะปราศจากทิศทางเดินที่แน่ชัด ส่งผลให้เกิด ความรู้สึกแปลกแยกที่ต้องเผชิญกับการร้างจากถิ่นเกิดของตนมาใช้ชีวิตท่ามกลางสภาพ แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปดังที่ไพวรินทร์ ชาวงาม ใช้คำวิเศษณ์ **แปลกหน้า** และวิเศษณ์วลี **แปลกเปลี่ยวและเลี้ยววน**** **สับสน ขลาดหวาดคว้าง***** บ่งบอกถึงความหวาดกลัวต่อ สิ่งที่ไม่เคยพบมาก่อนทั้งสถานที่อยู่ใหม่ ประสบการณ์การทำงานแบบใหม่ รวมถึงเล่ห์ เหลี่ยมกลโกงของผู้คนที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน คำเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านสามารถสัมผัสชีวิตและความรู้ สึกของคนพลัดบ้านร้างถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง

จากการศึกษาวิเคราะห์การใช้คำและวลีที่เสนอภาพลักษณ์สังคมในกวีนิพนธ์ของ ไพวรินทร์ ชาวงาม พบว่า การใช้คำและวลีดังที่แสดงตัวอย่างให้เห็นนั้นเป็นการบรรยายภาพ ลักษณะอย่างตรงไปตรงมาตามสภาพการณ์ที่ปรากฏจริง ทั้งด้านความเป็นศูนย์กลางความเจริญ ของวัตถุ ศูนย์กลางความก้าวหน้าด้านอุตสาหกรรม ศูนย์กลางการคมนาคม และศูนย์กลาง ความเจริญด้านเศรษฐกิจ ความเป็นศูนย์กลางดังกล่าวส่งผลให้สังคมเมืองเป็นแหล่งรวมผู้คน จำนวนมาก และภาพลักษณ์ความเป็นศูนย์กลางนี้เองที่ยิ่งเป็นการเน้นย้ำนิยามของความเป็น เมืองหลวงของประเทศให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้จะสังเกตได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม มิได้เสนอแต่ ภาพทางกายภาพเท่านั้น แต่ประเด็นสำคัญคือการมุ่งเน้นการเสนอภาพความเจริญของเมืองในเชิง นามธรรมให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงบรรยากาศของเมืองด้วยดังเช่นการใช้นามวลี พันธุ์ตึกใหญ่ ที่ยังคงขยายพันธุ์เพิ่มปริมาณมากขึ้นไม่สิ้นสุด และด้วยความเป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญ

* ความหมายจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 **เดี่ยว** (ว) แต่ลำพังตัวโดยไม่มีใครหรืออะไร ร่วมด้วย เช่น มาเดี่ยว ทำเดี่ยว เทียมเดี่ยว (หน้า 312) **เดียว** (ว) หนึ่งเท่านั้น ไม่มีอื่นอีก เช่น คนเดียว พัน เดี่ยว นิดเดียว (หน้า 312) **เดี่ยวตาย** (ว) คนเดียวเท่านั้น, แต่ลำพังผู้เดียว เช่น อยู่เดี่ยวตาย (หน้า 310) **ตุ้ม** (ว) อาการก้มหน้าก้มตาเดินไปเรื่อย ๆ โดยไม่ดูอะไรหรือแวะเวียน (หน้า 306)

** เล่มเดียวกัน **แปลก** (ว) แตกต่างไปจากที่เคยคิด เคยรู้ เคยเห็น เช่น แปลกตา แปลกใจ ต่างไป เพี้ยน ไป ผิดปรกติ (หน้า 549) **เปลี่ยว** (ว) ว่างเหว เช่น เปลี่ยวใจ ห่างไกลผู้คน เช่น ทางเปลี่ยว (หน้า 545)

*** เล่มเดียวกัน **ขลาด** (ว) มักกลัว, ไม่กล้า หน้า 130 **คว้าง** (ว) อาการที่หุนหรือลอยไปตามกระแสลม และน้ำเป็นต้น อย่างไม่มีจุดหมาย หรือไม่มีที่ยึดเหนี่ยว เช่น ลอยคว้าง หมุนคว้าง (หน้า 175) **หวาด** (ก) สะดุ้งกลัว, กริ่งเกรง, เสียว, หวั่น (หน้า 882)

นี่เองที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงของสภาพสังคมและสภาพจิตใจตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ดังเช่นนามวลี ม่านดำแห่งหมอกควัน แสดงให้เห็นถึงบรรยากาศของเมืองที่ถูกปกคลุมด้วยหมอกควันพิษที่ทำให้เมืองกรุงมิใช่สวรรค์ที่สุขสดชื่น หากแต่เป็นบรรยากาศที่หม่นมัว อึดอัด ภาพบรรยากาศดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของผู้อยู่อาศัยในเมืองว่ามีสภาพจิตใจหม่นหมอง ห่อเหี่ยวและเศร้าสร้อยที่ต้องเสี่ยงกับความไม่แน่นอนของชีวิตในเมือง ยิ่งไปกว่านั้นไพวรินทร์ ขาวงาม ยังสามารถเลือกสรรคำกริยา คำวิเศษณ์และวลีที่สื่อสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกภายในใจของผู้คนที่จำต้องอาศัยอยู่ในเมืองได้อย่างลึกซึ้งด้วย

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการใช้คำและวลีเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพวรินทร์ ขาวงามนั้น มักมุ่งเน้นคำสื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกได้ลึกซึ้ง และเป็นคำที่นำความคิดผู้อ่านให้จินตนาการภาพในเชิงนามธรรมซึ่งมักใช้การเปรียบเทียบเข้ามาช่วย ทั้งนี้จะเห็นได้จากการให้ความสำคัญกับความหมายประจำคำของคำและวลีที่ประกอบขึ้น และน้ำเสียงที่ผู้อ่านต้องตีความเนื้อหาที่ไพวรินทร์ ขาวงาม สื่อสารออกมาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม นอกจากนี้ไพวรินทร์

ขาวงาม ยังไว้ฝีมือการประพันธ์ด้วยการเลือกสรรคำที่มีเสียงสัมผัสอักษรสอดคล้องกันยังทำให้เพิ่มความสละสลวยในเนื้อความในบทกวีมากขึ้นด้วย สิ่งนี้ถือเป็นความงามทางวรรณศิลป์ที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ทำให้ปรากฏแก่สายตาผู้อ่านเสมอมา ดังนั้นในบทต่อไปจึงเป็นการศึกษาวิเคราะห์การใช้วรรณศิลป์ในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของไพวรินทร์ ขาวงาม ได้อีกทางหนึ่ง

บทที่ 3

วรรณศิลป์ในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง

คำว่า วรรณศิลป์ในที่นี้หมายถึง กลวิธีการประพันธ์อันสร้างให้เกิดความงามทางภาษา หรือสร้างวรรณศิลป์ในงานประพันธ์ กลวิธีเหล่านี้ย่อมมีหลากหลายตั้งแต่การใช้คำ การสร้างความงามของเสียง ของคำ การใช้ภาพพจน์ การใช้สัญลักษณ์ ดังนั้นลีลาวรรณศิลป์จึงเป็นส่วนสำคัญ ในการสร้างงานประพันธ์ให้มีคุณค่า (สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, 2541: 107) จากคำจำกัดความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าการศึกษาวิเคราะห์วิจารณ์ลีลาของกวีแต่ละคนนั้นจะมองข้ามลีลาวรรณศิลป์ไปเสียมิได้ เพราะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะสื่อแสดงถึงชั้นเชิงในการประพันธ์งานซึ่งสะท้อนคุณค่าและความงามทางภาษาตลอดจนความงามทางความคิดของกวีอย่างแจ่มชัด

จากการศึกษากวีนิพนธ์ที่นำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพวรินทร์ ขาวงาม พบว่าไพวรินทร์ ขาวงาม มีลีลาวรรณศิลป์หลากหลายในการประพันธ์ ผู้วิจัยได้จัดแบ่งไว้เป็นหัวข้อไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ติดตามได้สะดวกตั้งแต่การใช้คำ ภาพพจน์ และสัญลักษณ์ ดังจะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

3.1 การเล่นคำ

ศิลปะการใช้คำที่ไพวรินทร์ ขาวงาม แสดงความสามารถเชิงวรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์คือ การเล่นคำ โดยการสรรคำที่ก่อให้เกิดความงามทั้งทางเสียงและความหมายเพื่อสื่อทัศนคติที่ชัดเจนและมีชั้นเชิงมากทางภาษามากยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการเสริมความหมายของคำนั้น ๆ ให้เด่นชัดด้วยอารมณ์และความรู้สึกของคำมากขึ้นด้วย ดังตัวอย่าง

<u>ศรีศรีอย่าบัดศรี</u>	อย่าไกลไกลลาหล
อย่าอิงอลโอดถ้อย	มนุษย์น้อยจะนอนหลับ
ฝันนับดาวในท้องฟ้า	นับปลาในท้องสมุทร
นับมนุษย์ในท้องโลก	นับโคกในท้องใจ
.....	
<u>ศรีศรีหนอบัดสี่</u>	ไ้กาลี่สมัยใหม่
สมัยใหม่่มรุรส	สมัยหมดเมธิ
สมัยมีแต่เมถุน	สมัยหมุนแต่เงินทอง
คนจ่านองความรักไว้	ฝากเงินให้ธนาคาร

คำ ศรี ตามความหมายแล้วหมายถึงความดีงาม ความเป็นมงคลสวัสดิ แต่ในบทนี้ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้ในความหมายของความเสื่อมโทรม ความเป็นอัปมงคล โดยเล่นคำว่า ศรี กับ บัดศรี คือ คำพ้องเสียงกับ บัดสี ซึ่งมีความหมายตรงกันข้ามกับ ศรี อย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม นั้นมองสังคมเมืองว่าเป็นยุคที่เต็มไปด้วยความวิบัติ คนในสังคมต้องเผชิญกับความยากลำบากในเรื่องค่าครองชีพ และการดำรงชีวิตท่ามกลางความหวาดระแวง ดังที่ไพรวรินทร์ ขาวงามเล่นคำ สมัย ในการสื่อความหมายของ สมัยใหม่ ด้วยว่าเป็นยุคสมัยของความเสื่อมอย่างไร นอกจากนี้ยังใช้การเล่นคำเพื่อบรรยายความรู้สึกของคนในสังคมที่ต้องทุกข์ทนอยู่ในสังคมสมัยใหม่นั้นด้วยการให้ผู้อ่านนับความทุกข์ ความโศกในธรรมชาติ และในใจคนด้วยคำ ท้องฟ้า ท้องสมุทร ท้องโลก และท้องใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความทุกข์นั้นมียุ่่มากมายในทุก ๆ แห่ง และที่สำคัญที่สุดคือความทุกข์ภายในจิตใจของคน

<u>หมอลิตชีวิตต้อง</u>	ตาม <u>หมอล</u>
เจ็บป่วยเหน็ดเหนื่อยหนอ	ชี <u>พ</u> นี้
เดินทางนั่งนอนรอ	ความ <u>ร</u> ัก
หมอกี่คนจะ <u>ชี</u>	ช่องให้ <u>ทุก</u> ข์หาย

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,38)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เล่นคำ หมอล ที่หมายถึงผู้รักษาโรคกับ หมอลิต สถานี่ขนส่ง ด้วยการสื่อความหมายเชื่อมโยงว่าผู้ที่เดินทางมายังเมืองหลวงโดยจุดเริ่มต้นที่สถานี่ขนส่ง หมอลิตนั้นเป็นบรรดาผู้ที่ตกอยู่ในภาวะวิกฤตของชีวิต จำเป็นต้องตามหมอลมาเยียวยารักษาโรคทางกายและใจให้ทุเลา แต่กระนั้นก็ไม่ม่มีหมอลคนใดสามารถชี้ช่องทางคลายทุกข์ได้

<u>บางขุนพรหม</u> ร่อยร้าง	<u>เพลงพรหม</u>
เพลงขึ้นกลับขึ้นชม	ขับ <u>ร</u> ้า
โรงแรมและช่องชม	ชอก <u>ว</u> ัด
กะหรี่ระริก <u>เข้า</u>	คำ <u>เข้า</u> คาวหวาน
<u>สุทธิสาร</u> ไศกลิ้น	<u>บริสุ</u> ทธิ
โทรศัพท์รับ <u>ร่าง</u> นุช	แนบ <u>ข</u> ้าง
ตำรวจตรวจ <u>ตรา</u> จุด	จี้ <u>จับ</u>
จับจับปล่อย <u>ปล่อย</u> อ้าง	ออก <u>คำ</u> ประเวณี

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,42)

คำที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำมาเล่นคำเล่นความหมายนั้นคือ บางขุนพรหม กับ เพลงพรหม แม้จะมีคำว่า พรหม เป็นองค์ประกอบในคำเหมือนกัน แต่ความหมายที่แฝงอยู่นั้นมีนัย

ต่างกัน โดยที่ บางขุนพรหม นั้นเป็นชื่อแหล่งค้าประเวณีที่ขึ้นชื่อซึ่งตรงกันข้ามกับ เพลงพรหมซึ่งเป็นเสียงเพลงศักดิ์สิทธิ์แห่งพระพรหมอันเป็นสัญลักษณ์ของบ่อเกิดแห่งความรักแบบบุพเพสันนิวาสหรือพรหมลิขิต แต่เมื่อนำคำทั้งสองมาเข้าคู่กันจะเห็นความแตกต่างระหว่างความรักแบบบริสุทธิ์และความใคร่ทางกามารมณ์อย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนี้ไพโรวินทร์ ขาวงาม ยังเล่นคำ บริสุทธิ์ กับ สุทธิสาร ซึ่งเป็นชื่อสถานที่ที่มีชื่อด้านแหล่งท่องเที่ยวยามราตรีและหนีไม่พ้นการค้าประเวณีหญิงสาว คำที่ไพโรวินทร์ ขาวงามนำมาใช้นี้ก็เช่นเดียวกันกับที่กล่าวแล้วข้างต้นว่าเป็นคำที่ชี้ให้เห็นความขัดแย้งระหว่างชื่อสถานที่กับกิจกรรมที่เกิดขึ้น ณ สถานที่นั้น ๆ ซึ่งการเล่นคำและความหมายนี้ทำให้ผู้อ่านคิดถึงภาพความขัดแย้งนี้ได้อย่างชัดเจน

เสมือนโลก อุปลอกนี้ให้	ถือกรรม
กรรมแห่ง “กรรมกร” กระทำ	ก่อสร้าง
ตึกสูง ฟุ้งสูงนำ	กรรมฟุ้ง ตามเอย
กรรมเก่า กรรมใหม่บ้าง	บร้างเวรกรรม
เวรกรรม เคยก่อสร้าง	ปางใด
สนองเนื้องานหนักไฉน	เนินช้า
ปูน หิน อิฐ ดิน ใน	โลกร่วม ชะตาฤา
จึงก่อ ต่อกรรมทำ	เทียบสร้างตึกสูงฯ

(เจ้านกแก้ว,61)

จากตัวอย่างเป็นการเล่นคำ กรรม กับ กรรมกร ซึ่งไพโรวินทร์ ขาวงาม นำเสนอความคิดผ่านความหมายของคำนั้นโดยสื่อให้เห็นว่ากรรมกรนั้นเป็นอาชีพที่ลำบากยากแค้นเพราะต้องใช้แรงงานหนักแต่ได้ค่าตอบแทนน้อย เหมือนกับผู้ที่ประกอบอาชีพนี้เป็นผู้ที่ก่อกรรมทำเข็ญไว้มากในชาติปางก่อนจึงต้องมาชาติใช้เวรกรรมที่ทำไว้ในชาตินี้ หากสังเกตน้ำเสียงของไพโรวินทร์ ขาวงาม จะพบว่าแต่งบทนี้ขึ้นเพื่อต้องการเป็นตัวแทนแสดงความรู้สึกของกรรมกรที่รำพึงถึงความยากลำบากของตนให้ผู้อื่นรู้ แสดงถึงความละเอียดอ่อนในการสัมผัสและถ่ายทอดความรู้สึกและอารมณ์ในบทกวีได้เป็นอย่างดี

น้ำเมฆโลมเมื่องหมอกควัน	อาบเมืองอาบฉัน
อาบทั้งหนุ่มน้อยสองคน	
น้ำเมาเราดื่มเสียจน	เหมือนดื่มน้ำมนต์
น้ำมิตรกริดเลือดเนื้อมา	

(ม้าก้านกล้วย,80)

การเล่นคำ น้ำเมฆ น้ำเมา น้ำมนต์ และน้ำมิตร เป็นการเล่นเสียงอักษรและเล่นความหมายของคำในคราวเดียวกัน คือ เสียงพยัญชนะ น และ ม และความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปโดยความหมายของคำที่นำมาประกอบกับคำว่า น้ำ คือ น้ำเมฆ หมายถึง น้ำฝน น้ำเมา หมายถึง เหล้า น้ำมนต์ หมายถึง น้ำศักดิ์สิทธิ์ที่พระสงฆ์ใช้ประพรมในพิธีมงคลในศาสนา ในที่นี้ไพโรรินทร์ ขาวงาม เปรียบน้ำเหล่านี้ว่าเป็นน้ำมนต์อันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกันอย่างเห็นได้ชัด และสุดท้ายคือ น้ำมิตร หมายถึง น้ำจิตน้ำใจแห่งมิตรภาพความเป็นเพื่อน ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความประณีตในการสรรคำให้เกิดความไพเราะและในการสื่อความหมายด้วย เพราะภาพผู้อ่านเห็นนั้นเป็นภาพของสองมิตรหนุ่มบ้านนอกที่ผิดหวังกับชีวิตในเมืองหลวงแล้วร่วมกอดคอกันดื่มเหล้าระบายทุกข์ซึ่งมีมากไม่แพ้กัน และคงเป็นการดื่มอย่างหนักแน่นอนเพราะสามารถเข้าใจถึงความรู้สึกทุกข์โศกของกันและกันได้กระทั่งสามารถกรีดเลือดเนื้อเพื่อแสดงความเป็นมิตรกันได้เช่นนี้

การเล่นคำที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม นำมาใช้เสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองนี้เป็นเครื่องยืนยันได้ถึงความสามารถทางภาษาของไพโรรินทร์ ขาวงาม ที่นำประโยชน์จากเสียงและความหมายของคำมาสื่อภาพได้อย่างแจ่มชัด โดยเฉพาะเรื่องความหมายของคำที่กวีเน้นย้ำเพื่อสื่อสารสำคัญแก่ผู้อ่านนั้นจะยิ่งช่วยเสริมให้ภาพที่ปรากฏนั้นเข้มข้น และน่าขบคิดมากขึ้น

3.2 การเล่นคำซ้ำ

ไพโรรินทร์ ขาวงามนำการเล่นคำซ้ำมาใช้ด้วยจุดประสงค์หลายประการเช่น การซ้ำคำเพื่อเป็นการย้ำความ ปลุกเร้าอารมณ์ความรู้สึก หรือสร้างความประทับใจ การซ้ำคำเพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพจำนวนของสิ่งที่กล่าวถึงในบทกวีนั้นว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใด และการซ้ำคำเพื่อให้เกิดความไพเราะสละสลวยทางเสียงเป็นสำคัญ ดังตัวอย่าง

ข้ามน้ำข้ามทะเล

ข้ามภูสูงที่สุดสอย

ข้ามเมฆที่ล่องลอย

ไกลแสนไกล ไกลแสนไกล

ไกลตาแต่ใกล้ตีน

รอปายปิ่นแล้วข้ามไป

ไกลตาแต่ใกล้ใจ

อยู่ใกล้ใกล้แค่นี้เอง

(ลำนาวเนจร,26)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ซ้คำ ข้าม เพื่อให้เห็นถึงความลำบากในการเดินทางก้าวข้าม อุปสรรคทั้งหลายเพื่อมุ่งหน้าสู่เมืองหลวง และเล่นคำ ไกล่ ไกล ที่แสดงถึงระยะทางเพื่อให้เห็น ความขัดแย้งภายในจิตใจของคนเดินทางว่าความมุ่งหวังที่อยู่ใกล้ภายในจิตใจนั้น ในความเป็นจริง อยู่ไกลแสนไกลเกินเอื้อม ทั้งนี้เป็นการเน้นย้ำความรู้สึกภายในของคนไกลบ้านให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ยามจน ทนชีพใช้	อนาถา
<u>ขอ</u> เกิดยุคธรรมมา	มอบบ้าง
<u>ขอ</u> ความปลอดภัยครา	ครองชีพ
<u>ขอ</u> ศักดิ์ <u>ขอ</u> ศรีสร้าง	สิทธิ์บ้างเกิดหนอ
<u>ขอ</u> เกิด อิศรภาพ	ชีวิต
<u>ขอ</u> พบสันติภาพสถิต	ทั่วหล้า
<u>ขอ</u> <u>ขอ</u> ยิ่ง <u>ขอ</u> คิด	<u>ขอ</u> ทุกข์ เทวษฤา
เห็นแต่เงา ฝ้าค้ำว่า	คว่ำคว้างกะลาเหงาฯ

(เจ้านกแก้ว,63)

<u>ขอ</u> ฝนปรนโลกแล้ง	โลมดิน
<u>ขอ</u> แดด แดดชีวิน	ขึ้นไฉ
<u>ขอ</u> ลม รื่นรมริน	รวยริน
<u>ขอ</u> ก็ <u>ขอ</u> <u>ขอ</u> ได้	ไม่รู้ <u>ขอ</u>

(เจ้านกแก้ว,94)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ซ้คำ ขอ เพื่อย้ำให้เห็นถึงความขาดแคลนของคนในสังคมเมืองซึ่ง ขาดทั้งสิ่งที่เป็นนามธรรมอย่างความยุติธรรม อิศรภาพ ศักดิ์ศรี ความปลอดภัย และสิ่งที่เป็น รูปธรรมเช่นฝน แดด ลม ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าชีวิตของคนในสังคมเมืองนั้นมิได้เป็นสุขเลยทั้งกาย และใจ เพราะการขอนั้นหมายถึงความต้องการลึก ๆ ภายในที่ต้องการเติมเต็มชีวิตให้สมบูรณ์และ ปกติสุข

<u>บั้ง</u> รุ่งนั้นคือกำแพง	อารยธรรมจำแลง
สูงยอดสอดเหยียดเสียดฟ้า	
<u>บั้ง</u> เมฆนั้นคือหมอกหนา	แห่งคว้นพิษทา
ทาบทั่วมัวทึบมืดทาง	
<u>บั้ง</u> แดดนั้นคือตึกร้าง	ร้างเรือเจือจาง
ในห้องสี่เหลี่ยมลึกลับ	

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,186)

การซ้ำคำ บัง กับธรรมชาติเช่น รุ่ง เมฆ และเดดนั้นเป็นการย้ำความรู้สึกถึงลงไปว่าสภาพสังคมเมืองในปัจจุบันนั้นได้บดบังความสวยงามตามธรรมชาติด้วยสิ่งก่อสร้างและมลพิษนานา ถือเป็นกรซ้ำคำที่ให้ภาพลักษณ์ทางกายภาพของเมืองที่ชัดเจนยิ่ง

ที่ดินที่ดาวเคยดอม	ที่ตรมที่ตรอม
เกิดดับที่กับที่กลับ	
ที่แรงเคยไหมโรมรัน	คันไถที่คัน
คมเคียวที่คมเคยคน	
ที่ว่วที่ควายว่ายวน	ที่ทาสที่ทน
ที่ทุกขั้กระทั่งเกิดไทย	
ที่เหน็บที่หนาวนอกใน	ที่ฝนที่ไฟ
ที่ซ้ำที่ซ้ำ-ชานา	

(ม้าก้านกล้วย,33)

คำ ที่ ไพวรินทร์ ขาวงาม นำมาซ้ำนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงการย้ำคำถามที่ไม่มีคำตอบแห่งความสิ้นสุดความลำบากของชานาไทย การซ้ำคำเช่นนั้นนอกจากจะเป็นการตั้งคำถามเดิมๆ ซ้ำแล้วซ้ำอีกแล้ว ยังมีความหมายแฝงแสดงความรู้สึกกระทัดห่ออันเกิดจากความยากแค้นลำเค็ญของชานาด้วย ว่าจะต้องรอคอยไปอีกนานเท่าใดจึงจะหลุดพ้นจากความทุกข์ยากลำบากเช่นนี้

<u>นิ่งนิ่งนี่นี่</u>	<u>ลึกลึกซึ้งซึ้ง</u>
<u>ตราตราตริงตริง</u>	<u>ซ้ำซ้ำย้ำย้ำ</u>
<u>ฝอยฝอยฝนฝน</u>	<u>พวพวพว่าพว่า</u>
<u>หยดน้ำหยดน้ำ</u>	<u>ห่างห่างเห็นเห็น</u>
<u>ใสใสตั้งเป็น</u>	<u>หยดหนึ่งน้ำใจ</u>
<u>จากไหนจากไหน</u>	<u>ไหลไหลรินริน</u>
<u>จากเดือนจากดาว</u>	<u>จากนกโบยบิน</u>
<u>รู้สึกลึกลึ้น</u>	<u>จากเวียงจักรวาล</u>

(ลำนำวเนจร,39)

การซ้ำคำข้างต้นนี้มีจุดประสงค์ทั้งเพื่อย้ำเน้นอารมณ์ความรู้สึก และบรรยายภาพธรรมชาติให้เห็นชัดเจนสอดคล้องกับความหมายที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ต้องการสื่อ กล่าวคือต้องการให้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองอยู่เดิม และคนที่อพยพมาจากชนบทนั้นเห็นความสำคัญของธรรมชาติ

รอบข้าง เช่น น้ำฝนที่โปรยปรายจากฟ้า ให้คนเราคิดให้ลึกซึ้งถึงการให้ที่เปรียบสายฝนนั้นเหมือน การปันน้ำใจของผู้คนในสังคมเดียวกันให้ทั่วถึง นอกจากนี้การซ้ำคำดังกล่าวยังเป็นกลวิธีที่ช่วยให้ เกิดความไพเราะทางเสียงได้อีกด้วย

<u>คนตาย คนตาย</u>	<u>ใคร ใคร ใคร ใคร</u>
<u>คนตาย คนตาย</u>	<u>อยู่ไหน อยู่ไหน</u>
<u>คนตาย คนตาย</u>	<u>เป็นอะไร เป็นอะไร</u>
แม่ลูกสองคน	บ้านนั้นใช่ไหม
บ้านของกะหรี	อ้อ ช่างมันปะไร
มันยิ่งลูกสาว	โถ ช่างทำได้
มันยิ่งตัวเอง	เอ๊ะ มันคิดยังไง
ลูกสาวก็สวย	<u>เสียตาย เสียใจ</u>

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,207)

การซ้ำคำในตัวอย่างข้างต้นนั้นมีลักษณะแตกต่างออกไปจากตัวอย่างอื่นเนื่องจากเป็น การซ้ำคำที่สอดคล้องกับการบอกปริมาณของผู้คนที่เป็นตัวละครชาวบ้านในบทกวี หากจะ ตีความว่าใครเป็นตัวละครในฉากนี้ ก็คงจะตอบได้ว่าเป็นพวกชาวบ้านจำนวนไม่น้อยซึ่งทำตัวเป็น ไทยมุงเฝ้าดูเหตุการณ์ฆ่าตัวตายของสองแม่ลูก และคำซ้ำดังกล่าวก็แสดงให้เห็นถึงเสียงวิพากษ์ วิจาร์ณการตายของสองแม่ลูกนั้นอย่างที่สุดก่อนให้เห็นถึงความคิดของคนส่วนใหญ่ที่มีต่อโศกณัฏ์ ว่าเป็นอย่างไร

<u>แสนใจใครเกลื่อนกลิ้ง</u>	<u>กลางถนน</u>
<u>เสมอซึ่งเศษศิลาทน</u>	<u>เทวษร้าง</u>
<u>แสนตื่นยำใจจน</u>	<u>ใจเจ็บ</u>
จำเจ็บจำหวาดว้าง	เร็ดร้างนี้ไฉน
.....	
<u>สหายตายใจเกลื่อนกลิ้ง</u>	<u>กลางถนน</u>
<u>เสมอซึ่งเศษศิลาทน</u>	<u>เทวษร้าง</u>
<u>หากตื่นยำใจจน</u>	<u>ใจเจ็บ</u>
ตื่นยอมเจ็บคั้นบ้ำง	ระลึกสร้างถนนสมัยฯ

(ม้าก้านกล้วย,112-113)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการซ้ำความจากบทแรกและบทสุดท้ายโดยมีการเปลี่ยนถ้อยคำเล็กน้อยแต่ก็ยังคงมีความหมายสอดคล้องกัน การซ้ำความเช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าไพโรรินทร์ ชาว งาม ต้องการเน้นย้ำภาพและข้อความที่มีความหมายสะท้อนสะท้อนใจแก่ผู้อ่าน

ขลุ่ยขลาดหวาดคว้างกลางขวัญ
 เดี่ยวตันคู่ยันหนไหน
 เดี่ยวตายขลุ่ยหนอรอใคร
 ขลุ่ยครวญหวนให้ไร้ร้าง

 เพลงเอ๋ยเพลงขลุ่ยเหมือนขลาด
หวาดหวาดไหวไหวผวาผวา
 แวเอ๋ยแวแห่งดวงตา
 อ่านใจชายชราอาดูร

 ขลุ่ยขลาดหวาดคว้างกลางขวัญ
หนึ่งโน้มนั้นนวงหนัก
หนึ่งโน้มนั้นนถนอมหนัก
 คือรักชีวิตน้อยน้อย

(ลำนำวเนจร,25)

จากตัวอย่างเป็นการซ้ำคำและซ้ำความ การซ้ำคำที่เห็นได้ชัดเจนคือ หวาดหวาดไหวไหวผวาผวา เป็นการซ้ำคำกริยาที่มีความหมายถึงความหวาดระแวงและตระหนกตื่นกลัวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเมื่อใช้การซ้ำคำเข้ามานั้นก็จะให้ความหมายของอากัปกิริยาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ส่วนการซ้ำความ ขลุ่ยขลาดหวาดคว้างกลางขวัญ ในบทแรกและบทสุดท้ายนั้นเป็นการเน้นความเพื่อเชื่อมโยงความรู้สึกขลาดเขลา ตื่นกลัว และไร้ที่พึ่งพิงให้สอดคล้องกับเสียงขลุ่ยที่ครวญเพลงเศร้าเมื่อยามไกลบ้าน

การเล่นคำซ้ำที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของไพโรจน์ทร์ ขาวงาม นั้นถือเป็นการนำลักษณะพิเศษของภาษาไทยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในงานประพันธ์ซึ่งผลที่ได้นั้นก็คือความไพเราะ สละสลวยของภาษาและความสอดคล้องกันของคำและความที่บ่งถึงอารมณ์ของบทกวีนั้น ๆ ด้วย

วรรณศิลป์ที่เกิดจากการเล่นคำและการซ้ำคำที่นำมาแสดงข้างต้นนี้น่าจะเป็นเครื่องยืนยันได้ถึงความสามารถทางการใช้ภาษาของไพโรจน์ทร์ ขาวงาม ได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการเล่นคำที่มักเน้นในการใช้ความหมายจากคำให้เกี่ยวเนื่องกับจุดมุ่งหมายในการสื่อภาพลักษณ์สังคมเมืองในแง่ลบ โดยการโยงความหมายของคำนั้นให้สอดคล้องกับสารสำคัญที่ต้องการจะสื่อเช่น บางขุนพรหม และสุทธิสาร ไพโรจน์ทร์ ขาวงาม ใช้เสียงและความหมายของคำนั้นเกี่ยวโยงไปถึงคำว่า เพลงพรหม และพรหมจรรย์ และความบริสุทธิ์ซึ่งสิ่งเหล่านี้มิได้ปรากฏในสถานที่ที่กล่าวถึง

ทั้งสองแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามกลับเป็นที่ที่ผลลาภทำลายความหมายของคำที่เกี่ยวข้องนั้น ให้มัวหมองเสียด้วยซ้ำ ดังนั้นวรรณศิลป์ในระดับการใช้คำที่ทำให้เกิดความงามทั้งความหมาย และเสียงนั้นผู้วิจัยเห็นว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม สามารถแสดงออกได้อย่างประณีตลึกซึ้ง

3.3 การใช้ภาพพจน์เสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง

ภาพพจน์ (Figure of speech) คือการใช้คำให้เกิดภาพเพื่อให้ผู้อ่านได้เกิดจินตนาการ เห็นภาพขึ้นชัดเจน นอกจากนี้ยังช่วยขยายความสิ่งที่เป็นนามธรรมโดยเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็น รูปธรรมอันทำให้เข้าใจง่ายขึ้น การใช้ภาพพจน์ทำให้ผู้อ่านได้รสความ อารมณ์ ความรู้สึกและรส ของภาพในงานนั้น ๆ (กอบกุล อิงคุทานนท์, 2540: 37) การใช้ภาพพจน์ถือเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ในการแสดงชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ของกวี จากการศึกษาทวินิพนธ์ของไพรวรินทร์ ขาวงาม พบว่ามีการใช้ภาพพจน์ในการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองอยู่หลายประเภทดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.3.1 อุปมา (Simile) คือการเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันโดยนำสิ่งที่มีลักษณะ เหมือนกันมาเปรียบเทียบกัน โดยนำสิ่งที่เคยรู้จักมาแล้วใช้เชื่อมโยงความคิดของผู้อ่านให้นึกเห็น ภาพได้ดียิ่งขึ้น มักมีคำเชื่อมโยงเช่นคำ เหมือน ดูดั่ง ปาน รวากับ เป็นต้น

ตึกสูงมีชั้นอันนับ จำนวนเทียบกับ
อวัยวะมนุษย์เกินกัน

(ม้าก้านกล้วย,186)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เปรียบเทียบจำนวนของชั้นตึกกับอวัยวะของมนุษย์ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็น การเปรียบเทียบที่ค่อนข้างแปลก อาจเป็นเพราะนอกจากสื่อให้ผู้อ่านรู้สึกว่ชั้นมากมายของตึกสูง นั้นมีมากกว่าอวัยวะมนุษย์แล้ว ยังต้องการแนะนำความหมายว่าชั้นของตึกสูงเหล่านั้นก็เป็นส่วน หนึ่งในชีวิตการทำงานของคนในสังคมเมืองที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยดีกรีมต่าง ๆ นั้นเช่นเดียวกัน กับอวัยวะที่ต้องแบ่งแยกหน้าที่ออกเป็นส่วน ๆ ด้วย

ข้าควบม้ามานานก็เหนื่อยนัก จึงแวะพักหาเพื่อนผู้ร่วมฝัน
หยุดเจ้าม้าก้านกล้วยอยู่ด้วยกัน ตึกเมืองต่างพนาวันพนมเชิง
มีโคมไฟต่างดาวดารา๕ มีเถาววัลย์พันพาดอยู่ยุงเหยิง
มีหิ้งหรือใดไรใจกระเจิง ด้วยเสียงเมืองบันเทิงบรรเทาทุกข์

(ม้าก้านกล้วย,23)

การเปรียบเทียบเมืองกับป่าดงคำ “พนาวันพนมเชิง” ดังตัวอย่างนั้นแสดงให้เห็นทัศนะของไพโรวรินทร์ ชาวงาม ที่ต้องการสื่อความคิดเกี่ยวกับสังคมเมืองว่าเป็นป่าที่ผู้คนพลัดหลงเข้ามาและยังหาทางออกไม่พบ และด้วยการใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในเมืองโดยเปรียบเทียบกับธรรมชาติที่มีอยู่ในป่านั้นเป็นการเปรียบเทียบที่ทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพคล้ายตามได้ชัดเจน

กัถดินกินทรายระยายโคก

ถีบโลกเท้ากระทุ้งคล้ายฟุ้งซ่าน

โลกดูจทางที่ทำด้วยน้ำตาล

รอมดม่านมาติดชีวิตตาย

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,136)

สิ่งที่ไพโรวรินทร์ ชาวงาม นำมาใช้เปรียบเทียบนี้ถือเป็นความแปลกใหม่เนื่องจากเขาเปรียบโลกเป็นน้ำตาลซึ่งมีรสหอมหวานยั่วชวนใจมดมาติดกับดักดื่มกินแต่ต้องล้มตายในที่สุด โลกในที่นี้ก็หมายถึงสังคมเมืองปัจจุบันที่ดูภายนอกแล้วน่าพิสมัยยิ่งแต่ที่จริงแล้วเคลือบแฝงด้วยอันตรายถึงแก่ชีวิต กับดักนี้รอมดม่านหมายถึงผู้คนที่มุ่งหน้าเข้ามาหาความศิวิไลในเมืองแต่ท้ายที่สุดกลับต้องพบกับความโหดร้ายในเมืองแทนกระทั่งหมดแรงต่อสู้ และหากตีความให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีกจะพบว่า โลก ในที่นี้อาจหมายถึงสังสารวัฏที่มนุษย์ต้องวนเวียนอยู่ในโลกีย์สุขอันเป็นความสุขจอมปลอมเหล่านี้เรื่อยไปไม่สิ้นสุด

ผองมนุษย์ตั้งทาสผู้

อาภัพ

เป็นอยู่เสมียดับ

ลับแล้ว

วิญญานยังย่อยยับ

แสงออก

ชีวิตมีอาจแผ้ว

ผ่องเนียนพคุณ

(ฤดีกาล,22)

ไพโรวรินทร์ ชาวงาม เปรียบคนอาศัยในเมืองเป็นทาสผู้อาภัพที่แม้ล่วงลับไปแล้วก็ยังมิอาจมีชีวิตที่งดงามบริสุทธิ์ได้ เพราะคนที่อยู่ในเมืองนั้นยังคงต้องดิ้นรนต่อสู้กันต่อไป แม้รุ่นลูกหลานก็ยังคงต้องเป็นทาสของวัตถุนิยมและตกอยู่ในยุคของเงินตราต่อไป

เขาเปรียบหนูเหมือนดอกไม้กลางสายหมอก

ความสดชื่นของดอกหมอกแต่มีให้

หมอกเหมือนครุแต่หนูแสนคับแคบใจ

หนูอยากเรียนแต่ก็ไม่เคยได้เรียน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,122)

ไพโรวรินทร์ ชาวงาม มักใช้ดอกไม้เปรียบเทียบกับผู้หญิงหรือเด็กเพราะดอกไม้เป็นตัวแทนของความสดใสสวยงามและอ่อนโยนนำทะนุถนอมเช่นเดียวกับตัวอย่าง ส่วนการใช้หมอก

เปรียบกับครุฑนั้นก็หมายถึงความหวังที่ไม่มีวันเป็นจริงขึ้นมาได้เปรียบเสมือนหมอกฝ้าจางที่เป็นแต่เพียงละอองไอที่ไม่สามารถจับต้องได้ ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุของการอพยพของคนชนบทอีกประการหนึ่งคือเพื่อเข้าเมืองมาแสวงหาความรู้และการศึกษาใฝ่ตนเนื่องจากที่ถิ่นฐานนั้นไม่ได้รับความเท่าเทียมกันในระบบการศึกษา

3.3.2 **อุปลักษณ์ (Metaphor)** คือการเปรียบเทียบที่ไม่มีคำเปรียบเทียบปรากฏให้เห็น แต่เป็นการเปรียบเทียบโดยความคิดอย่างหนึ่งไปสู่ความคิดหนึ่ง หากจะเปรียบกับสิ่งใดก็จะนำลักษณะเด่นของสิ่งนั้นมากล่าวทันที

คืนนี้มี <u>มิตร</u> ธรรมชาติชวน	รำลึกนึกหวน
มิตรภาพลึกล้ำดำรง	
<u>มิตร</u> ดาวแม้นาวยังคง	ไว้เจตจำนง
โปรยแสงแบ่งพันพสุธรา	
<u>มิตร</u> น้ำแม่ข้าวิญญาน์	ยังไว้หยาดมา
ซึมซาบอาบกินยินดี	
<u>มิตร</u> ไม้แม่เหลือน้อยมี	ยังไว้ไมตรี
สีเขี้ยวร่วมเงากิ่งงาม	
<u>มิตร</u> ลมนั่นเล่าเฝ้าตาม	พัดอยู่ทุกยาม
ไม่ถามไม้ท้อมลทิน	

(น้าก้านกล้วย,89)

ไพโรจน์ทร์ ขาวงาม ใช้อุปลักษณ์เพื่อสร้างความสวยงามทางเสียงและต้องการย้ำเน้นสารสำคัญของความคิดเกี่ยวกับความเป็นมิตรของธรรมชาติโดยสื่อผ่านคำที่ใช้ว่าธรรมชาตินั้นเป็นมิตรแท้หรือเพื่อนที่ดีต่อมนุษย์ทุกเมื่อ

ไพโรจน์แห่งนคร

เจ้าหลบนอน ณ หลับไหน

บ่วงแร้วแห่งพรานใด

ดักเจ้าไว้หรือนกเอย

(น้าก้านกล้วย,89)

ไพโรจน์แห่งนครเป็นการใช้ความเปรียบที่นำเสนองภาพลักษณ์สังคมเมืองที่เห็นได้

ชัดเจนถึงทัศนคติของไพวรินทร์ ชาวงาม ว่าสังคมเมืองนั้นมีอันตรายหากใครหลงเข้ามา ประกอบกับการกล่าวถึงปวงแคว้นแห่งพรานนั้นยิ่งเพิ่มความหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับความน่ากลัวของเมือง และคนในเมืองที่อาจมีเล่ห์เหลี่ยมกลโกงหลากหลายรูปแบบ

เราคือผู้เฒ่าดินถวิลดาว

เมืองเหน็บทู่หนาววิฤต

ยังร้างแรมลมชมทิศ

ขอดาวสักนิตแสงนวล

(ถนนนักฝัน,22)

ไพวรินทร์ ชาวงาม ใช้สรรพนาม เรา สื่อความเป็นพวกเดียวกันกับผู้อ่านว่าล้วนเป็นผู้เฒ่าดินซึ่งหมายถึงชนชั้นระดับล่างที่ด้อยทั้งฐานะและการศึกษาแต่ล้วนมุ่งหน้ามาแสวงหาความจริงในเมืองเพื่อยกระดับฐานะตนเองให้ดีขึ้น

ผู้มาใหม่...

ทุ่งโลกร้างกว้างไกลจากที่นี่

ถึงที่นั่น ที่นั่นหย่อมย่านนี้

หรือที่ไหนล้วนมีผู้ผ่านมา

ผู้มาก่อน...

บ้างพักผ่อน ณ หลุมดินรูนกลืนหญ้า

บ้างหลังค้อม จำยอมกับโชคชะตา

รอสัญญาเวลาจะหมดลง

(น้ำก้านกล้วย,52)

ไพวรินทร์ ชาวงาม สื่อความหมายเกี่ยวกับรุ่นอายุของคนได้ด้วยการใช้คำที่ต่างออกไป นั่นคือ ผู้มาก่อน หมายถึงคนรุ่นเก่าเช่นปู่ย่าตายาย และผู้มาใหม่ หมายถึงคนรุ่นใหม่ที่เป็นรุ่นลูกหลาน โดยแฝงความหมายอันลึกซึ้งไว้เป็นเสียงอ่อนวอน ผากผีผากไขและสิ่งเสียดของผู้เฒ่าผู้แก่ในชนบทที่ส่งลูกส่งหลานรุ่นต่อไปให้ดูแลรักษาแผ่นดินเกิดอันเป็นมรดกของครอบครัวต่อไปก่อนที่ตนเองจะดับสูญไปจากโลก และตัวเองนั้นยอมจากไปแต่จะฝังกายลงที่นั่นเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผืนแผ่นดินอุดมสมบูรณ์ สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความรักความผูกพันต่อบ้านเกิดอย่างแน่นแฟ้นของคนรุ่นเก่าและต้องการที่จะปลูกฝังลูกหลานให้เกิดจิตสำนึกรักแผ่นดินเกิดนั้นเช่นเดียวกัน

แม่น้ำที่รัก...

“เจ้าพระยา” ทรงศักดิ์รวมรักผอง

โลหิตแห่งธรณินถิ่นแหลมทอง

รักไหลล่องหล่อเลี้ยงเคียงกลุ่มชน

(น้ำก้านกล้วย,63)

โลหิตแห่งธรณิน หมายถึงแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีความหมายอยู่ในใจผู้อ่านแล้วว่าเป็นแม่น้ำสายหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แต่น่าสังเกตตรงที่มีการตกแต่งถ้อยคำให้อลังการยิ่งขึ้นด้วยศัพท์สูงเพื่อเป็นการเชิดชูแม่น้ำเจ้าพระยาด้วย

3.3.3 อติพจน์ (Hyperbole) คือการใช้คำพรรณนาเกินจริง มักใช้มุ่งเน้นอารมณ์ความรู้สึกให้เห็นชัดเจน มีความหมายเร้าอารมณ์ของผู้อ่านให้ซาบซึ้งคล้อยตามไม่สามารถใช้ในการรายงานข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ตามปกติสามัญ ในกวีนิพนธ์ที่ศึกษานั้นจะมุ่งเน้นให้เห็นถึงความทุกข์โศกที่มีมากเกินไปจนคำบรรยาย

แผ่นดิน จักเจ็มน้ำ	ตามนุษย์
นองท่วม ภูผาดินสุด	โศกเศร้า
เขาสูงจักจมทรุด	ชบคล้ำ
แรงแห่งน้ำตาเร้า	เร้งล้างโลกา

(เจ้าตากวี,122)

จากตัวอย่างเป็นการนำเสนอภาพสะท้อนใจเมื่อมนุษย์ต้องใช้น้ำตาล้างโลกเพื่อให้สะอาด ภายหลังจากผ่านพ้นยุคไร้อารยธรรม การใช้ น้ำตาของมนุษย์เป็นเครื่องมือชำระล้างนั้นเป็นการเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกสลดใจอย่างยิ่ง เนื่องจากน้ำตาที่หลั่งออกมาเพราะความเศร้าโศกเสียใจนั้นมีมากมายเพียงใดนั้นก็หมายความว่าความสกปรกโสมมของโลกย่อมมีมากมายเพียงนั้น และจะต้องใช้น้ำตาในปริมาณเท่าใดจึงจะสามารถลบล้างความสกปรกทั้งหลายที่มีอยู่ได้สะอาดหมดจด

ครั้นโน้นคนเล่าขาน	นับตำนานอีสานพ่าย
<u>กลุณน้ำตากลาย</u>	<u>เป็นสายเลือดเดือดธรณี</u>

(ฤดีกาล,92)

จากตัวอย่างสะท้อนภาพความแห้งแล้งของผืนแผ่นดินอีสาน ดังจะเห็นได้จากภาพ “เสียงแยกแตกแผ่นดิน ดิบกระด้าง” และ “กลุณน้ำตากลาย เป็นสายเลือดเดือดธรณี” จะเห็นได้ว่าผืนแผ่นดินที่แห้งแล้งแต่กระแงไม่สามารถใช้เป็นที่ทำกินได้นั้นแม้ “กลุณ” กลุ่มชนพื้นถิ่นที่ถือว่าสามารถทนทานต่อความแห้งแล้งและความยากลำบากได้ดีที่สุดแล้วยังต้องร้องไห้เป็นสายเลือด ภาพที่ผู้อ่านได้เห็นนี้มาจากการกล่าวเกินจริงที่สื่อความหมายเข้มข้นของอารมณ์และความรู้สึกที่แปรเป็นภาพที่ปรากฏจริงในสังคมชนบทอีสาน ทำให้ผู้อ่านยังสามารถรับรู้ภาพและทิวทัศน์ความรู้สึกถึงความร้อนแล้งอย่างแสนสาหัสของภาคอีสานได้ชัดเจนและบีบคั้นอารมณ์ความรู้สึกมากยิ่งขึ้น

ดาวหนาวหรือว่าน้ำ	ค้ำหนาว
<u>ลมวูบวูบผิวกราว</u>	<u>กร่อนเนื้อ</u>

ปวงกระดุกธาตฤทธิขาว

คงเจ็บ

ทรวงอกอาจโอบเอื้อ

อุ่นได้ด้วยใจ

(ฤดีกาล,89)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ให้ความรู้สึกเห็นหนาวของฤดูกาลผ่านการใช้ถ้อยคำที่สะท้อนความรู้สึกและสะท้อนอารมณ์เป็นอย่างดีด้วยเพราะเห็นภาพจากความเห็นหนาวที่แทรกผ่านไปทุกอณูเนื้อหรือแม้แต่ถ้าฤดูที่กระดุกนั้นก็ยังสามารถรับรู้ถึงความหนาวเหน็บนั้นได้

การอุณยจิตแล้ง

โลกหรือ

ไพนรก จิ่งโหมกระพือ

โลกร้อน

เหือดธารอุทกคือ

ใจเหือด

ปลงปล่อยเปลวไฟพื่อน

ระริกฟ้าเผาฝัน

(เจ้านกแก้ว,95)

จากตัวอย่างจะเป็นการกล่าวถึงสภาพแล้งน้ำจิตน้ำใจของมนุษย์ส่งผลให้โลกร้อนระอุเพราะการไร้ซึ่งความเมตตากรุณาและธารน้ำใจจากความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันจนทำให้โลกถูกเผาผลาญด้วยไฟนรกซึ่งหมายถึงความวุ่นวายทำลายจากการแก่งแย่งแข่งขัน เอาเปรียบซึ่งกันและกันเป็นผลให้สังคมไม่สงบสุขและร้อนระอุอยู่ตลอดเวลา

ปุ่นเหมือนปิดปึกเมืองทั้งเมืองไว้

ไฟเหมือนไหม้มิ่งไม้ไปหมดป่า

ฝนเหมือนหมด เหมือนไฟจะไหม้ฟ้า

มีรู้วันเวลานาที่ใด

(ฤดีกาล,72)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอสภาพแวดล้อมสังคมเมืองด้วยการกล่าวเกินจริงว่าปุ่นหรือคอนกรีตซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างอันเป็นสัญลักษณ์แสดงความก้าวหน้าของเมืองได้ถูกสร้างขึ้นมาปกคลุมเมืองทั้งเมืองมิให้ได้รับความสดชื่นจากธรรมชาติใด ๆ ขณะที่ไฟซึ่งแทนความชั่วร้ายจากจิตใจมนุษย์ก็ได้เผาผลาญทำลายป่าไม้เสียหมด และไหม้ไหม้อย่างรุนแรงกระทั่งสามารถลุกไหม้ถึงท้องฟ้าได้ การกล่าวเกินจริงเช่นนี้เป็นการสื่อแสดงภาพทางนามธรรมที่สามารถเล่าอารมณ์ผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกสะท้อนใจมากยิ่งขึ้นถึงวิกฤตการณ์แล้งน้ำใจ และความหลงใหลในวัตถุของคนเมืองที่เลวร้ายลงทุกที

3.3.4 **บุคคลิษฐาน** (Personification) คือการนำสิ่งไม่มีชีวิตมากล่าวถึงราวกับมีชีวิตโดยสามารถแสดงอาการปฏิกิริยาต่าง ๆ และมีความรู้สึกนึกคิดเหมือนคน เป็นการเขียนที่มุ่งหมายจะสร้างเรื่องราวธรรมดาให้น่าสนใจมีชีวิตชีวา และสามารถเฝ้าอารมณ์ได้

<u>เถาตำลึงริมรั้วก็ยั่วทัก</u>	<u>กระถินฝักดอกแคก็แย้มค้อย</u>
<u>มะขุมรวมมะละกอก็รอคอย</u>	<u>ใบหม่อนไหมน้อยก็ตื่นตัว</u>
ลมลอดกอไผ่เป็นเพลงล่อง	<u>ดงกล้วยใบตองก็ไกวท้อ</u>
ม้าเอ๋ยออกชำระที่กมล	กล้ากล้ากลัวกลัวไม่รู้แล้ว

(ม้าก้านกล้วย,24)

ธรรมชาติที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม สวรรค์สร้างให้มีชีวิตขึ้นนั้นสามารถทำให้เรามองเห็นถึงบรรยากาศของความสดชื่นที่ได้กลับมาเยือนถิ่นฐานบ้านเกิด ความชุ่มชื้นหัวใจนั้นมิได้มีเพียงแต่ฝ่ายผู้กลับมาเยี่ยมเท่านั้น หากแต่ผู้ที่เฝ้ารอคอยการกลับมา ก็มีความสุขไปด้วยกัน ดังจะเห็นได้จากพืชผักสวนครัวที่พบเห็นได้ตามพื้นถิ่นนั้นก็พลอยดีใจและคอยต้อนรับการกลับมาของผู้กลับมาเยือนด้วย สิ่งนี้ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงความหมายและคุณค่าอันลึกซึ้งของการกลับมาของคนไกลบ้านนั้นว่ามีความหมายต่อทั้งสมาชิกในครอบครัวมากมายเพียงใด เพราะความสดชื่นหัวใจนั้นยังกระจายเผื่อแผ่สู่ธรรมชาติแวดล้อมด้วย

<u>เปิดบันทึกบางหน้าในคืนนี้</u>	<u>คืนแห่งดาวพราวสีสว่างสถาน</u>
<u>คืนซึ่งแสงสายลมระบมราน</u>	<u>โboyอาคารบ้านเรือนและผู้คน</u>
<u>กับโboyทั้งหัวใจใครคนหนึ่ง</u>	<u>ให้เหินบหนาวครวคะนึ่งอยู่ริมถนน</u>
<u>ถนนแยกแปลกเปลี่ยวและเลี้ยววน</u>	<u>ใครคนนั้นสับสนถนนชีวิต</u>

(ม้าก้านกล้วย,62)

แสงสายลมที่โboyอาคารบ้านเรือนและหัวใจของคนริมถนนนั้นสื่อภาพที่สะท้อนใจเป็นอย่างมากเนื่องจากเราจะรู้สึกได้ถึงความเจ็บปวดร้าวรานและความเหินหนาวที่บาดลึกในจิตใจของผู้ที่สับสนในชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง

เท่าที่เปลือยเปล่า กระซิบถามพื้นถนนไปทุกจังหวะก้าว
เปื้อนบ้างไหม เปื้อนบ้างไหม
ก้าวแล้วก้าวเล่า บนถนนที่นิ่งสนิท

(ลำนำวเนจร,92)

การที่ไพวรินทร์ ชาวงาม ใช้ เท้า เป็นผู้ถ้ามถนนนั้นทำให้เราสามารถสร้างภาพคล้ายตาม ได้อย่างชัดเจนถึงคนพเนจรที่เดินด้วยเท้าเปล่าและคุ้นชินกับถนนที่เดินอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวันจน สามารถพูดคุยกันได้ราวกับเพื่อนสนิท สิ่งนี้ถือเป็นการเนะภาพเฉพาะจุดให้ผู้อ่านเห็นจินตนาการ ตามได้ง่าย ทั้งยังเชื่อมโยงอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านให้เข้าถึงจิตใจอันว่าเหวของคณพเนจรที่กวี บรรยายได้เป็นอย่างดี

<u>แม่แผ่นดินแผ่นดินเดียวจะเปลี่ยวเศร้า</u>	<u>ฟ้าก็โอบกอดเราไม่เปล่าเปลี่ยว</u>
แม้จะท่องท่องถนนอยู่คนเดียว	ก็ไม่ถึงกับโดดเดี่ยวจนเกินไป
เพราะอย่างน้อยโลกนี้ก็มีมิตร	อยู่รายทางรอบทิศสนิทสนม
โน่นแพรวเขียวทุ่งข้าวระบัดใบ	โน่นน้ำใจหยาดฟ้าลงทั่วแดน
ยุคเงินตราต้อนรับคนให้จนตรอก	ยากจะหาทางออก-อนาถแสน
มีไหมใจใครที่ยังไม่คลั่งแค้น	พอจะชิดสนิทแน่นรักแผ่นดิน

(คือแรงใจและไฟฝัน, 14)

ไพวรินทร์ ชาวงาม สร้างธรรมชาติให้มีชีวิตเพื่อต้องการสื่อให้เห็นว่ามนุษย์นั้นมีมิตรที่แท้ คือธรรมชาติ ในทางกลับกันความหลอกลวงและความไม่เป็นมิตรนั้นก็มาจากมนุษย์ด้วยกันเอง โดยมีต้นเหตุคือการแก่งแย่งและแสวงหา “เงิน” เป็นสำคัญ

<u>ใจกรุงเทพหงุดหงิดผิดปกติ</u>	<u>ไม่สู้มีสมาธิมีแต่เรื่อง</u>
ต้องขบคิดปริศนาอยู่เนืองเนือง	สมัยเมืองอารมณ์ร้อนและอ่อนแอ
ยามสังคมอารมณ์ร้ายไฟก็ลุก	เจ้าพระยาที่ตกทุกข์ทั้งกระแส
เคยหยาดน้ำใสเย็นเป็นมิตรแท้	โธ่เอ๋ยแม่เจ้าพระยามาขุนดำ

(ม้าก้านกล้วย, 64)

ไพวรินทร์ ชาวงาม สร้างให้กรุงเทพฯ มีอารมณ์ความรู้สึกเหมือนคนยิ่งทำให้เห็นว่าเมื่ออยู่ในอารมณ์หงุดหงิดก็จะทำให้คนที่อยู่รอบข้างเดือดร้อนวุ่นวาย กระทั่งแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นต้นกำเนิดของชีวิตคนไทยยังต้องมารับเคราะห์กรรมจากน้ำมือมนุษย์ด้วย

3.3.5 วิภาษ (Oxymoron) คือการนำสิ่งตรงกันข้ามมาเปรียบเทียบกันหรือจับเข้าคู่กัน เพื่อให้เกิดความหมายที่เข้มข้นยิ่งขึ้น

ค่าแล้วทำเรือเรื่องเรือตะวัน	นัดพบนักฝันนับพันวิถี
ฝั่งฟากฝากฝันสัญจรยินดี	เวลานาทีชีวิชีวา
วิญญาณตำนานถิ่นฐานบ้านช่อง	เงาทอดแสงทองลมส่องผ่านผา

อบอุ้นเห็บหนาว รอยยิ้มน้ำตา

คุ่นเคยแปลกหน้าว่าเหว่เดียวดาย

(ถนนวนักฝัน,9)

การใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้ามกันมาเข้าคู่กันดังตัวอย่าง อบอุ้นเห็บหนาว รอยยิ้มน้ำตา คุ่นเคย-แปลกหน้า ยิ่งทำให้สามารถเข้าถึงอารมณ์และสัมผัสความรู้สึกของคนที่กำลังสับสนในชีวิตได้ว่าเป็นเช่นไร แต่ในที่สุดไพโรรินทร์ ขาวงาม ก็สรุปความรู้สึกนั้นว่าเป็นความรู้สึกที่ว่าเหว่เดียวดาย ด้วยน้ำหนักของคำที่มีความหมายขัดแย้งกันแต่สามารถเสริมความหมายของกันและกันอยู่ในที่นั้นยิ่งทำให้เนื้อความที่ได้นั้นสื่อสะท้อนภาพได้เข้มข้นยิ่งขึ้น

เขาจระจกปากอืดตออย่างโดดเดี่ยว มาซบเคียวปัจจุบันอันวิฤต

จากโคนรุ่งทุ่งฝันอันไสกิต มามีตมิดกับหลิบเมืองอันไสมม

(ม้าก้านกล้วย,65)

จากตัวอย่างจะพบว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้ประโยชน์จากความหมายที่ตรงกันข้ามกัน ทำให้เห็นถึงความขัดแย้งของภาพได้อย่างชัดเจนโดยเราจะเห็นได้จากแสงสีและความหมายที่เกิดขึ้นในคำสำคัญ โดยความหมายแรกหมายถึงถิ่นที่อยู่เดิมในชนบทว่า โคนรุ่งทุ่งฝันอัน

ไสกิต* ซึ่งหมายถึงความมั่งคั่งรุ่งโรจน์ของชีวิต มาสู่ความเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันเมื่อมา

อาศัยอยู่ในเมืองด้วยเพราะวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปซึ่งต้อง มามีตมิดกับหลิบเมืองอันไสมม** อันแสดงให้เห็นถึงความเลวร้ายของชีวิตที่ต้องทุกข์ตรมและสกลปรกน่าขยะแขยงอยู่ในเมือง ภาพที่ผู้อ่านได้นั้นจะเป็นภาพที่พลิกผันอย่างรวดเร็วนั่นหมายถึงการนำเสนอภาพวิถีชีวิตด้วยภาพพจน์ที่มีประสิทธิภาพในการสื่อความ

3.3.6 สัทพจน์หรือคำเลียนเสียงธรรมชาติ (Onomatopoeia) คือการใช้คำเลียนเสียงที่ได้ยินตามธรรมชาติเช่น เสียงสัตว์ เสียงดนตรี เครื่องมือเครื่องใช้ มาใช้บรรยายให้เกิดมโนภาพเพื่อให้ไพเราะน่าฟังยิ่งขึ้น

เจียวจ้าวผองเจ้าเหล่านั้วันไฝวัยฝัน

เด็กแห่งหมู่บ้านโนนนา

ว่าวของผองเจ้าเฉิดฟ้า

สะนูว่าวแว่วมา

* ความหมายจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ไสกิต (ว) งาม หน้า (589)

** เล่มเดียวกัน ไสมม (ว) สกลปรกเดอะเดอะ น่าขยะแขยง (หน้า 859)

บอกว่าว่าอาจขาดลอย

กลองน้ำของสาวน้อย

ตุ้มเต็นแตกฝอย

กระเซ็นเข้าหูอื้ออึ้ง

หยอดน้ำตามไปหยดหนึ่งกระที่บเท้าตึงตึง

เอียงหูให้น้ำออกมา

(ม้าก้านกล้วย,65)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติของเสียงเด็ก เสียงสระนุว่าว เสียงกลองน้ำ และเสียงกระที่บเท้า นั้น ล้วนแล้วแต่เป็นความคิดที่คำนึงถึงอดีตแห่งความสุขของคนชนบทในเมืองที่สะท้อนให้เห็นว่ามีเสียงแ่ววอยู่ในหัวตลอดเวลาถึงคืนวันอันแจ่มขึ้นี่นรมย์ แสดงให้เห็นว่า การอยู่ในเมืองกรุงนั้นไม่มีความสุข จึงต้องหาทางออกแห่งความสุขให้แก่ตนเองด้วยการหวนระลึกถึงอดีตเก่าๆ ของการใช้ชีวิตที่บ้านชนบท

ป้อนภาพฝูงม้าก้านกล้วย

เขี้ยวสดก้านสวยทรงเสน่ห์

กุกกับ กุกกับ ขยับเฮ

ฮูเร่เรียงเล่นตระเวนทาง

เฮ้จุก ควบไปในดงหม่อน

เฮ้ยจ้อน คwabไปในทุ่งกว้าง

ฮ้ออึ้ง ผอมเบาเจ้าสำอาง

ตกร้าร้องครางเพราะเป็อนโคลน

(ม้าก้านกล้วย,28)

ภาพนามธรรมที่เน้นให้เห็นว่า “ม้าก้านกล้วย” มีชีวิตจริงๆ นั้นหมายถึง คนชนบทที่ใช้ชีวิตโลดแล่นอยู่ในสังคมเมือง แสดงการเดินทางสู่เมืองด้วยจิตใจอันบริสุทธิ์จึงไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมกลโกงของคนในสังคมเมือง

เห็นเงาก็เห่าโฮ้ง

อีกโขยง โฮ้งเห่าเสียง

เมื่อหมาส่งสำเนียง

หนอมมนุษย์ควรหยุดฟัง

(ฤดีกาล,61)

“โฮ้ง” เสียงหมาที่เห่าเตือนคน เพื่อเตือนสติให้มนุษย์หยุดคิดพิจารณาถึงสิ่งที่กระทำลงไป โดยเฉพาะคนเมืองที่กำลังมองข้ามความสำคัญของจิตใจคุณธรรมประจำใจ ทำให้สังคมเมืองมีปัญหามากมาย เสียงเห่าโฮ้งของหมาจึงมีความหมายกระตุ้นความคิดคนได้

อื้ออึ้งอึ้งอลคนตะโกน

เสียงไหนไกลไหน

แทรกในสำเนียงเสียงนี้

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,206)

เสียงอ้ออึ้งนั้นเป็นเสียงของไทยมุงที่รู้เรื่องการยิงตัวตายของสองแม่ลูกโสเภณี แสดงให้เห็นว่ามีคนอยากดู อยากรู้ อยากเห็นความหายนะของเพื่อนมนุษย์เป็นจำนวนมาก แต่มิได้รู้สึกสงสารจากใจจริง เพียงแสดงความรู้สึกอยากอยู่ร่วมในเหตุการณ์เท่านั้น ภาพนี้สะท้อนให้เห็นความหยาบกระด้างของจิตใจคนได้ชัดเจน

จากตัวอย่างการใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม นั้นจะเห็นได้ว่าการเลียนเสียงธรรมชาติหลายรูปแบบทั้งเสียงสัตว์ เสียงธรรมชาติ หรือเสียงคน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการภาพและมีอารมณ์ร่วมไปด้วย

นอกจากการใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติแล้ว ไพวรินทร์ ขาวงาม ยังใช้คำที่บอกแสง สี เสียง เพื่อสร้างจินตภาพบรรยากาศของเมืองและทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงอารมณ์และความรู้สึกร่วมไปกับภาพที่ปรากฏขึ้นในจินตนาการได้อย่างกลมกลืน ดังตัวอย่าง

นักฝัน...สัญจรอ่อนเร่	ว่าเหวมาสู่เมืองหลวง
เลือดนักฝัน ฝันนักสู้ สู้เล่ห์หลวง	รักธรรมชาติทั้งปวงห่วงผูกพัน
นั่งริมน้ำรำพันกลอนบันทึก	ด้วยหยาดหมึกยุคสมัยหยาดไผ่ฝัน
สายลมเหงาเจ้าพระยา <u>ย่ำสายัณห์</u>	ภูคณกริตบังตะวัน <u>กันเรืองไร</u>

(ม้าก้านกล้วย,63)

เอย <u>ดาวสกา</u> วเด่นล้ำ	เลอดวง
<u>นวล</u> ล่องเลียบนภาหลวง	ล่องหล้า
วิมานหมู่เมฆปวง	<u>ดาว</u> เปลี่ยว
จนแต่ตระเวนขอบฟ้า	จอดเมือง
เรื่องเหนือยอดตึกนั้น	<u>ดาว</u> หนาว
เหงา <u>เร่</u> วัดติกาลราว	รักร้าง
เชษฐเกิด มิ่งมิตรดาว	<u>คืน</u> เปลี่ยว
จรต่อตระเวนอ้างว้าง	จอดใจฯ

(เจ้านกกี,135)

<u>ค่ำ</u> แล้วทำเรือ <u>เรือ</u> เรือ <u>เรือ</u> ตะวัน	นัดพบนักฝันนับพันวิถี
ฝั่งฟากฝากฝัน <u>สัญจร</u> ยินดี	เวลานาทีชีวิชีวา

(ถนนนักฝัน,9)

<u>ดาว</u> สวายเหนือเมือง <u>เรือง</u> แสง	<u>บวร</u> เจ็ดแจรง
แต่งโคมนคร <u>วัด</u> ติกาล	
แม่น้ำกลางเมือง <u>จ้าว</u> วาร์	ไหลท่องรางธาร

สะท้อนแสงดาววาววาม

พรรณไม้กลางเมืองเขียวงาม ร่าเริงกิงยาม

สายใบระบำตามลม

.....

ไฉ่เมืองคำคืนนี้มี มนต์แสงเสียงสี

ธรรมชาติฉลองชัยแค่คน

(ม้าก้านกล้วย,89)

กระแสดมที่เปลี่ยนทาง

ฝุ่นเมืองฝันร้างเป็นฝุ่นเหลือง

ฝุ่นทุ่งฝันรุ่งเป็นฝุ่นเรือง

นานเนื่องฝุ่นน้อยในสายลม

(ถนนนักฝัน,11)

ข้อสังเกตที่ได้จากตัวอย่างข้างต้นคือ ไพวรินทร์ ขาวงาม มักใช้เวลาพลบค่ำหรือเวลา กลางคืนในการเสนอภาพดังจะเห็นได้จากคำที่ใช้สื่อเวลา เช่น **สายัณห์ รอนตะวัน คำคืน รัตติกาล คำ และดาว** (ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ยามราตรี) เป็นต้น คำต่าง ๆ เหล่านี้บ่งบอกให้ทราบ ถึงแสงสีของเวลานั้นว่าเป็นอย่างไร ความมืดมิดในเวลากลางคืน และความสลัวรางข้างในเวลา ย่ำค่านั้นสะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงความคิดของไพวรินทร์ ขาวงาม ที่จะสื่อความรู้สึกอ้างว้าง สับสนในชีวิตคนเมืองให้สอดคล้องกับบรรยากาศแสงสีในเวลาดังกล่าวด้วย

นอกจากนี้ไพวรินทร์ ขาวงาม ยังใช้คำวิเศษณ์ขยายแสงสีให้กระจ่างแก่ใจผู้อ่านมากขึ้น ด้วยดังเช่น **เรืองเรื่อ บรรเจิดแจรง วาววาม สกาว เรืองไร** เป็นต้น คำเหล่านี้แสดงให้เห็น ถึงความหวังที่ยังคงฉายฉานสดใส และสว่างไสวเป็นประกายงดงามอยู่ภายในใจคนเมืองด้วยหวัง ว่าสังคมจะดีขึ้นสักวันหนึ่ง หากทุกคนยังมีयोที่พอที่จะฝันและสร้างความหวัง

มีจริง โปรดเกิดพระเจ้า จงเห็น

ดาษตื่นดวงใจกระเด็น

ทั่วหล้า

เสียงมนุษย์สุดเสียงเป็น

เสียงพม่า วอนเอย

วอนยิ่งวอนยิ่งว่า

เหว่หวังฯ

(เจ้านกแก้ว,29)

เพียงคลอดอกออกจากครรภ

โลกก็ขานบอกมรรคา

เติบโตเปิดดวงตา

พร้อมเสียงร้องที่ร่ำร่ำ

(ลำนำวเนจร,60)

รถไฟสายฝันปล้นหา เพื่อนผู้ผ่านมา
 ผ่านไป รถไฟสายเหนือ
เสียงหวูดรถไฟที่สิ้นเครื่อง ยามนั้นฉันเหลือ
 แต่รอยอาลัยเร้นลับ

(ม้าก้านกล้วย,80)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้เสียงสร้างจินตภาพความทุกข์ระทมทั้ง **เสียงพรั้วอน** ของมนุษย์ หรือ **เสียงร้องรำรำว** ของเด็กที่เพิ่งลืมตาขึ้นดูโลกที่สะท้อนความเป็นอยู่ของคนในเมืองที่รายล้อมด้วยความหวาดกลัว หรือภาพอีกมุมหนึ่งซึ่งสะท้อนจาก **เสียงหวูดรถไฟที่สิ้นเครื่อง** สื่อถึงความรู้สึกอ้างว้างว่าเหวของคนที่ต้องไกลบ้านซึ่งเมื่อความทุกข์เข้ามาเยือนแล้วเสียงรอบข้างที่ได้ยินก็จะกลายเป็นความห่อเหี่ยวใจแทบทั้งสิ้น

เอียงอกกรุงเทพฯ อ่าง อดใคร
 เลือดตกจากอกไหล รดพื้น
ตรลบบอบอวลไกล คาวกลิ่น
 กรุงเทพฯ เสพสุขขี้พื้น แคฟ้าเพียงสวรรค์

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,33)

กลมหนาวกราวกริ้วกรวยรวงข้าว เรียวรวงข้าวรวดทุ่งสะท้อนไหว
คลื่นรวงทองรองแด่ระยิบไกล ไกลออกไปสุดโค้งเคี้ยวของชาวนา

.....

รักด้วยเหงื่อเรื่อรดด้วยรดข้าว ผันคำข้าวขาวหอมไม่จางหาย
 ให้โลกหอมคำข้าวทุกคำคาย ให้ทุ่งหอมความหมายของเหงื่อคน

(ม้าก้านกล้วย,46)

หน่อเนื้อชานาแนบเนา พลิกทุ่งสีเทา
 เป็นทุ่งเป็นทางสีทอง
 เขียวเคยเขียวใบข้าวประคอง เหลืองเรืองรวงรวง
ขาวเคยคำข้าวขาวหอม

(ม้าก้านกล้วย,32)

เธอเจ้าสาวใบตองในร่องสวน เคยชวนลมมาพ้อห่อข้าวขาว
 จะออกทุ่งออกทางทุกครั้งคราว ต้องห่อข้าวห่อของแล้วท่องไป
 จึงยามหิวแกะห่อก็ข้าวหอม ถึงกลางแดดแผดดมก็หอมได้
 ละคำเคยอิมหอมถึงหัวใจ หอมแต่น้อยคุ้มใหญ่หอมไม่จาง

(ม้าก้านกล้วย,43)

จินตภาพประการสุดท้ายที่ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอคือการใช้คำที่สื่อถึงกลิ่น ดังตัวอย่างแรกกลิ่นคาวที่ตลบอบอวลนั้นมีนัยหมายถึงความโสมมของสังคมเมืองซึ่งปัจจุบันมีแต่เรื่องเลวร้ายไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรม การค้าประเวณี การฉ้อราษฎร์บังหลวง สภาพแวดล้อมเป็นพิษ ความเสื่อมเหล่านี้เปรียบเสมือนกลิ่นคาวที่คลุ้งไปทั่ว

ส่วนตัวอย่างถัดมาจะเป็นข้อสังเกตอีกประการหนึ่งของการใช้คำเสนอจินตภาพของไพวรินทร์ ขาวงาม นั่นคือ การใช้คำบอกแสง สี และกลิ่นควบคู่กันไปเพื่อสร้างจินตภาพที่มีนัยสำคัญเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในวิถีเกษตรกร ไพวรินทร์ ขาวงาม จะเน้นแสงสีพรางพรายของทุ่งข้าวในชนบทเพื่อสื่อให้เห็นภาพความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่น เช่น **คลื่นรวงทองรองแดตะวันไกล เขียวเอ๋ยเขียวใบข้าวประคอง เหลืองเรืองรวงรอง และทางสีทอง** แต่ทั้งนี้ก็ยังแฝงเนื้อความที่แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากในการพลิกผืนนาที่ว่างเปล่าให้กลายเป็นทุ่งรวงทองไว้ด้วย ด้วยการใช้คำที่กล่าวถึงความเหน็ดเหนื่อยของชาวนา เช่น **รักด้วยเหงื่อเรื่อรดด้วยรดร้าง** เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ไพวรินทร์ ขาวงาม มักใช้คำแสดงสีและกลิ่นกับข้าว ดังเช่น **ข้าวขาว ข้าวหอม ข้าวเอ๋ยข้าวขาวหอม หอมไม่จาง และ.....ข้าวหอม ถึงกลางแดดแดดดมก็หอมได้** จินตภาพที่ปรากฏนั้นมีนัยสำคัญเกี่ยวกับสีและกลิ่นของข้าวซึ่งจินตภาพที่ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอนี้มิได้แสดงให้เห็นถึงความขาวและความหอมของข้าวแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ยังมีนัยแฝงด้วยทัศนคติของกวีที่ต้องการชี้ให้ผู้อ่านเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของข้าว อีกทั้งยังสื่อสารให้คนรุ่นใหม่ผู้ทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดหันมาสนใจวิถีชีวิตแบบชาวนาเพื่อสืบสานวัฒนธรรมการปลูกข้าวให้ยังคงอยู่ต่อไปดังเช่นความขาว ความหอมของข้าวนั้นไม่เคยจืดจางไปจากเมล็ดข้าว

เปลวแดดไม่ทันดับ	โลกยิ่งกลับร้อนระอุ
เปลวเพลิงแรงปะทุ	ให้เดือดดุกว่าแดดใด
ตุ๊กตาชบหน้านั่ง	ไม่ไหวติงแต่รำไห่
หวีดำรองในกองไฟ	ที่ไหม้ไหม้ทั้งโรงงาน
โรงงานเหมือนโรงงก	เหมือนนรก เหมือนสุสาน
กลบฝังร่างคนงาน	ให้ร้าวรานทุกวิญญาณ
เพื่อนยังไม่สั่งเพื่อน	ก็พราวเพื่อนไปต่อหน้า
ผิวเมียรักกันมา	ก็ลาลับจนลับแล
แม่อังไม่สั่งลูก	ลูกก็ยังไม่สั่งแม่
เกลื่อนกลาดอนาถแท้	ทั้งศพแม่และลูกรัก

(ม้าก้านกล้วย,68)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอแสง สี เสียง ประกอบกันเป็นเหตุการณ์อันโศกสลดของภาพไฟไหม้โรงงานตุ๊กตาที่คนงานทั้งเด็กและผู้ใหญ่มากต้องตายในกองไฟ คำว่า **เปลวแดด** **เปลวเพลิง** นั้นมีพลังที่สามารถส่งผ่านทั้งความสว่างเจิดจ้าและความร้อนแรงของเปลวเพลิงที่โหมกระหน่ำเผาผลาญทั้งชีวิตคนและทรัพย์สินในโรงงาน ส่วน **เสียงร่ำไห้** **เสียงหวีดร้อง** ยิ่งสร้างความสะเทือนอารมณ์ให้ผู้อ่านมีความรู้สึกสลดใจกับภาพที่ปรากฏนั้น ยิ่งไปกว่านั้นไพวรินทร์ ขาวงาม ตอกย้ำภาพโศกนาฏกรรมด้วย **เสียงร่ำลาล้างเสีย** ที่แม้ไม่ปรากฏเป็นเสียงเพราะความตายมาพรากไปเสียก่อนที่จะได้ส่งเสียกัน ดังนั้นจึงทำให้เสียงร่ำลาล้างเสียนั้นกลายเป็นเสียงแห่งความเงียบที่บีบคั้นหัวใจผู้อ่านยิ่งขึ้นเมื่อประกอบกับภาพศพแม่ลูก ผัวเมีย และเพื่อนรักที่ **เกลื่อนกลาดอนาคแทนั้น**

จากตัวอย่างที่ยกมาให้เห็นนั้นพบว่าไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้คำก่อให้เกิดจินตภาพความเศร้ามากกว่าความสุข จะเห็นได้จากการกล่าวถึงภาพบรรยากาศยามพลบค่ำและยามค่ำคืนอยู่บ่อยครั้งทั้งนี้เพื่อให้ภาพธรรมชาติที่ออกมานั้นส่งความรู้สึกเศร้าสร้อยของคนเมืองตามไปด้วยการกล่าวถึงความรู้สึกเปลี่ยวเหงาเมื่อจากบ้านเกิด การกล่าวถึงภาพไฟไหม้ในโรงงานตุ๊กตาที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้คำสื่อจินตภาพอันสลดใจของเหตุการณ์ที่คร่าชีวิตคนอย่างแสนทรมาน หรือแม้แต่การใช้จินตภาพที่กล่าวถึงความสดชื่นของภาพชีวิตในชนบทที่ยังติดตรึงความทรงจำของคนพื้นถิ่นที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้น ภาพดังกล่าวก็ยังสะท้อนให้เห็นถึงการหาทางออกของชีวิตที่เป็นทุกข์ในเมืองโดยการระลึกถึงภาพความสุขที่เคยมีในอดีต ดังนั้นจินตภาพที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนแต่เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตที่ย่ำแย่ของคนเมืองที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่น่าอยู่ของสังคมเมือง

จากการศึกษาภาษาภาพพจน์ที่ใช้สื่อภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพวรินทร์ ขาวงามพบว่าไพวรินทร์ ขาวงามจะใช้ภาษาภาพพจน์ในการสื่อความหมายที่ลึกซึ้งโดยมักจะเลือกคำที่มีความหมายเด่นชัดมาเสนอความ โดยเฉพาะการนำเสนอภาพสังคมชนบทซึ่งนำมาเปรียบเทียบกับสังคมเมืองซึ่งสามารถสะท้อนภาพของสังคมเมืองที่เลวร้ายได้ชัดเจน และภาพพจน์ทั้งหลายที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้นั้นยังช่วยให้อ่านต้องตีความหมายจากภาพพจน์เหล่านั้นอย่างละเอียด เพื่อให้ได้รสคำและรสความที่สมบูรณ์ ประกอบกับเพื่อให้ได้แง่คิดที่สะท้อนจากภาพลักษณ์ของสังคมเมืองที่ฉายออกมาจากภาพพจน์นั้นๆ ให้เข้าใจลึกซึ้งด้วย ดังนั้นการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองโดยการใช้ภาพพจน์ของไพวรินทร์ ขาวงาม จึงกระทำได้อย่างชัดเจน

3.4 การใช้สัญลักษณ์

“....ภาษาใดจะมีถ้อยคำมากสักเพียงใดก็ยังมีขีดจำกัดจำนวนคำในภาษาหนึ่ง ๆ ถึงแม้จะเป็นภาษาที่เจริญที่สุดแล้วก็ยังมีค่านับด้วยหมื่นเท่านั้นแต่ถึงแม้จะคิดคำให้นับด้วยแสน ก็ยังมีขีดจำกัดอยู่นั่นเอง แต่ส่วนความรู้สึกของ

มนุษย์นั้นไม่มีขีดจำกัด ภาษาในวรรณคดีจึงต้องเป็นสัญลักษณ์ และ
วรรณศิลป์จึงต้องเป็นศิลปะในการใช้เครื่องมืออันจำกัด ซึ่งได้แก่ถ้อยคำเป็น
สัญลักษณ์แสดงความรู้สึกนึกคิดอันไม่มีขีดจำกัด

ผู้ประพันธ์จึงต้องใช้ถ้อยคำให้มีค่าในการสื่อสารอย่างมากที่สุด คือใช้
ถ้อยคำให้เป็นเครื่องแสดงความรู้สึกของตนอย่างดีที่สุด และในเวลาเดียวกัน
ถ้อยคำนั้น ๆ ต้องทำความเข้าใจให้แก่ผู้อ่านให้ใกล้เคียงแห่งความรู้สึกของผู้
ประพันธ์อย่างดีที่สุดด้วย

จากข้อความข้างต้นของกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2518: 494) แสดงให้เห็นว่าการ
สื่อสารความคิดที่เป็นนามธรรมนั้นยากแก่การอธิบายยิ่ง ดังนั้นกวีย่อมต้องสรรหาวิถีทางการ
นำเสนอความรู้สึกนึกคิดผ่านถ้อยคำที่มีอยู่จำกัดให้ได้ความหมายละเอียดลึกซึ้งและเป็นรูปธรรม
แก่ผู้อ่านให้ได้มากที่สุดด้วยการใช้สัญลักษณ์ ซึ่งสุจิตรา จงสถิตยวัฒนา (2541: 121) ได้ให้ความ
หมายด้วยการเปรียบเทียบความต่างกับภาพพจน์ไว้ว่า

ภาพพจน์เป็นกลวิธีการใช้ภาษาสร้างภาพ ส่วนสัญลักษณ์เป็นกลวิธีใช้
ภาพพจน์นั้นสื่อความหมายหลายระดับจาก “ภาพ” โดยปกติสัญลักษณ์จึง
มักเกิดจากภาพพจน์ที่ใช้อย่างสม่าเสมอในงานประพันธ์ขึ้นใดขึ้นหนึ่งหรือ
งานของกวีคนใดคนหนึ่งจนภาพพจน์นั้นกลายเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมาย
เฉพาะมากขึ้น เช่น การเปรียบเทียบงามของผู้หญิงเหมือนดอกไม้ หรือ
เหมือนดวงจันทร์ เมื่อใช้กันอย่างแพร่หลายจนเป็น “ชนบ” ดอกไม้และดวง
จันทร์ก็จะกลายเป็น “สัญลักษณ์” แทนผู้หญิงที่งดงามไป

การศึกษาสัญลักษณ์ในงานวิจัยนี้จะแบ่งย่อยเป็นสองประเภทตามการใช้ของ กอบกุล
อิงคุทานนท์ (2540: 95) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายดังนี้

สัญลักษณ์ (Symbol) คือสิ่งซึ่งตัวของมันเองเสนอแนะหรือให้ความหมายโยงใย
กับอีกสิ่งหนึ่งหรือความหมายอีกระดับหนึ่งที่เป็นนามธรรม มักแบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

1. สัญลักษณ์ที่เป็นความหมายสากลหรือแบบแผน (Traditional symbol) หมายถึงสัญลักษณ์ที่กวีส่วนใหญ่ใช้แทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะซ้ำ ๆ จนเป็นที่
เข้าใจและง่ายแก่การตีความ
2. สัญลักษณ์ส่วนตัว (Private symbol) หมายถึงสัญลักษณ์ที่กวีสมมติขึ้น
เองเฉพาะตัว โดยแนะนำจินตนาการให้ผู้อ่านแลเห็นความรู้สึกร่วมด้วยจนสามารถ
ตีความหมายให้เข้าใจความได้

จากการศึกษาของไพวรินทร์ ชาวงาม พบว่ามีการใช้สัญลักษณ์ทั้งที่เป็นแบบแผน และสัญลักษณ์ส่วนตัวซึ่งได้ผสมผสานการใช้สัญลักษณ์ทั้งสองแบบเข้าไว้ด้วยกันโดยการปรับกลวิธีและเนื้อหาให้ต่างออกไปเพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนขึ้น ดังนั้นผู้อ่านจึงต้องอาศัย การตีความที่ละเอียดลึกซึ้งมากกว่าเดิม ดังที่ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างและแสดงรายละเอียดของ สัญลักษณ์เหล่านั้นดังต่อไปนี้

3.4.1 สัญลักษณ์แทนเมือง

3.4.1.1 ป่า

ข้าควบม้ามานานก็เหนื่อยนัก	จึงแวะพักหาเพื่อนผู้ร่วมฝัน
หยุดเจ้าม้าก้านกล้วยอยู่ด้วยกัน	ตึกเมืองต่างพนาวันพนมเชิง
มีโคมไฟต่างดาวดารดาษ	มีเก้าวลัยพันพาดอยู่ยุ่งเหยิง
มีหิ้งหรีดเรไรใจกระเจิง	ด้วยเสียงเมืองบันเทิงบรรเทาทุกข์

.....

เจ็บอนาบาดแผลก็เกลื่อนอก	ฝันจะหนีตงรกของเมืองหลอน
อยากควบม้าคืนทุ่งทะเลยานจร	ไปกราบพ่อขอพรอีกสักครั้ง

(ม้าก้านกล้วย,23)

นกเอยหนอนกทุ่ง	เจ้าพลัดทุ่งสูไพรเถื่อน
เถื่อนไพรไร่ร้างเรือน	หรือพบเพื่อนอยู่เกลื่อนไพร

ไพรพนาแห่งนาคร

เจ้าหลบนอน ณ หลีปไหนด

บ่วงแร้วแห่งพรานไต่

ดักเจ้าไว้หรือนกเอย

(ม้าก้านกล้วย,42)

อาจจะต้องมองหาป่าสักแห่ง	เพื่อเป็นแหล่งตีใหม่ไปปลูกสร้าง
<u>ปลงพนาเป็นธานีนี้รกร้าง</u>	<u>เรียกปากกว้างนั้นว่ามหานคร</u>

(ม้าก้านกล้วย,65)

ภูสูงเมืองแห่งสี่เทา	พราวพืดมืดเงา
จำเราเมารำเมรัย	
ยามสองยามสามย้ายไป	หลีบหลีกพฤษไพโร
เปลี่ยวนิยมหาวนา-นาคร	

สัตว์กลยนต์เหล็กตะลอน
 สุ่มเสียงเคียงคอนกรีตคา

สัตว์เลือดเนื้อจร

(ม้าก้านกล้วย,78)

จรจรัลเจริญปานี้	เมืองไหน
เงาคุ่มเสาะแสวงไค	เดี๋ยวตัน
ดวงใจนั้นของใคร	ตกแตก
แทบท้อระบายน้ำล้น	หลอกฝัน

(ม้าก้านกล้วย,82)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้ ปา เป็นสัญลักษณ์แทนเมืองอย่างสม่าเสมอในม้าก้านกล้วย โดยสื่อภาพของเมืองว่าเป็นสถานที่ที่มีภัยอันตรายรอบด้านทำให้ผู้อ่านสามารถสัมผัสความรู้สึกอ้างว้างว่าเหวได้ลึกซึ้ง ดังที่ เกษียร เตชะพีระ (2538: 158) ได้กล่าวไว้ว่า คนพลัดบ้านนับวันจึงรังแต่จะไม่มีบ้านให้กลับ ได้แต่ขี่ม้าก้านกล้วยร่อนเร่พเนจรไปในป่าและในเมือง ซึ่งแปลกหน้า แปลกแยกเหงา เปล่าเปลี่ยว เต็มไปด้วยหลุมกลบฝังเศษซากขยะความฝัน ความรัก และความหวังของใครต่อใครที่พลัดบ้านมาหลงป่าและหลงเมืองอยู่ที่นี่ถาวรนี้ เชกเช่นกัน

ยิ่งไปกว่านั้นไพรวรินทร์ ขาวงาม ยังต้องการนำเสนอภาพลักษณ์ของเมืองด้วยความหมายของ ปา ซึ่งมีมิติความหมายสำคัญที่บ่งบอกถึงความ “ปาเถื่อน” มีแต่ภัยอันตรายรายล้อม มีแต่ความหวาดกลัว วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่ยั่ววนจิตใจคนให้มุ่งแต่แสวงหาความร่ำรวยนั้นก็เปรียบเสมือนสัตว์ร้ายในป่าที่คอยทำร้ายคน ทั้งคนด้วยกันเองก็มุ่งแต่จะทำร้ายกัน ดังนั้น ปา ในที่นี้จึงไม่นับสำคัญของการว่า “บ้าน” อยู่เลยเพราะไม่มีความอบอุ่น ไม่มีความรื่นรมย์น่าอยู่ การใช้ปาเป็นสัญลักษณ์เช่นนี้ทำให้เราทราบว่ไพรวรินทร์ ขาวงาม มิได้นำนัยของความสดชื่นรื่นรมย์ของป่ามาใช้แต่อย่างใด หากแต่กลับนำนัยของความป่าเถื่อนมาใช้สื่อภาพลักษณ์ของเมืองทำให้เราทราบถึงความคิดเบื้องหลังเกี่ยวกับเมืองจากน้ำเสียงของไพรวรินทร์ ขาวงามได้อย่างชัดเจน

3.4.1.2 หมอก

ยังแต่ม้าเพื่อนยากในยามเปลี่ยว	เป็นเครื่องเหนี่ยวหัวใจไม่ถลา
จนลูเมืองแห่งอารยธรรม	หนึ่งวิมานในม่านดำแห่งหมอกควัน

(ม้าก้านกล้วย,23)

น้ำเมฆโลมเมืองหมอกควัน	อาบเมืองอาบดิน
อาบทั้งหนุ่มน้อยสองคน	

(ม้าก้านกล้วย,79)

ยังมีเมืองหนึ่งเมืองในหมอกม่าน
จะหมอกหม่นคนเมืองก็ขี้วมอง

เป็นหนึ่งในเมืองวิมานในหมอกหมอง
กระทั่งผู้คนผองต่างผ่านมา

(ม้าก้านกล้วย,62)

ในโลกอันลึกลับ

อยู่ท่ามกลางความน่ากลัว

ม่านหมอกอันหม่นมัว

ได้โอบกอดทั้งกายใจ

(ลำนำวเนจร,60)

ฝนตก รดติดได้

สบายดี จริงแฮ

หมอกเมฆ หมอกเมืองมี หมอกไหม้

เศษซาก ขยะเป็นศรี

สุขภาพ

เหม็นกลิ่น ไกลใกล้ไว้

สูดหวัง

(เจ้านกแก้ว,108)

ความหมายของหมอกในเชิงสัญลักษณ์แบบแผนนั้นหมายถึง ความเศร้า หรืออุปสรรค จะเห็นได้ว่าความหมายนี้ไพวรินทร์ ขาวงาม นำมาใช้ประกอบการใช้นำเสนอสภาพของเมืองทั้ง ส่วนที่เป็นนามธรรมคือความเศร้าที่ปกคลุมสังคมเมืองซึ่งสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตผู้คนที่ต้องดำเนิน ไปอย่างไร้ทิศทางและด้วยความมืดสลัวรางของชีวิตซึ่งตกอยู่ในภาวะที่ไม่แน่นอน สัญลักษณ์ หมอกในที่นี้จึงมีความหมายที่สื่อถึงซึ่งไปถึงความรู้สึกภายในจิตใจคนเมืองซึ่งถือว่าการสื่อ ภาพทางนามธรรมด้วย ส่วนที่สื่อความหมายในเชิงรูปธรรมนั้นก็คือการกล่าวถึงหมอกควันดำที่ เกิดจากมลพิษทางอากาศจริง ๆ ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าไพวรินทร์ ขาวงามสามารถใช้สัญลักษณ์ หมอก สื่อภาพลักษณ์สังคมเมืองได้ทั้งทางรูปธรรมและนามธรรมในเวลาเดียวกัน

3.4.2 สัญลักษณ์แทนคนอาศัยในเมือง

3.4.2.1 ม้าก้านกล้วย

ด้วยมือพ่อต่อเติมปรารถนา

ตัดก้านกล้วยมาทำม้าให้ขี่

ทั้งปีนกลก้านกล้วยก็สวยดี

เหมาะมือที่จะสู้รบกับไพริน

เสียงคำสอนพ่อสั่งก็ยังแว่ว

ลูกผู้ชายไม่แคล้วต้องไกลถิ่น

สู่โลกกว้างทางไกลในแผ่นดิน

เสาะและสู้ยารู้สิ้นซึ่งแรงใจ

ม้าก้านกล้วย โจนทะยานจากบ้านทุ่ง

พาข้ามทุ่งสู่พนาพฤษาไสว

ต้นดงหนามระกำเกี่ยวลัดเลี้ยวไป

ข้ามบึงหนองคลองใสไต่พนม

(ม้าก้านกล้วย,23)

ถึงรุ่งก็ถึงบ้านแล้วเพื่อนรัก
 ใ้เจ้าม้าก้านกล้วยจนจร
 หวังเพียงจะหยุดพักการเร่ร่อน
 หนาวร้อนอย่างไรไม่ทิ้งกัน
 (ม้าก้านกล้วย,24)

บัดนั้น ม้าจรทะยานใจ
 ดงกล้วยโบกโบลา ก่อน
 อีกรัก ยังรักจะแรมรอน
 มาตุภูมิอวยพรโชคดี
 โชคดีเกิดม้าก้านกล้วย
 ฝันเคยโปรดช่วยนำวิถี
 ลมหอม แดดสวย ช่วยที
 ปลอดภัยม้าที่ท้องทะยาน

 มุ่งม้าก้านกล้วยออกช่วยประเทศ
 อึกทีกศึกทเวษอันหลวงหลาย
 บางม้ามุ่งม้ามาล้มตาย
 ต่างถิ่นแตกฟ่ายพวกม้ายนต์
 ม้าใหญ่พยศโลกลำพองหล้า
 ม้าเล็กอนาถาเป็นม้าหม่น
 ในคอก นอกคอก ฝันค้น
 ฝันค้นเยี่ยงม้ามีชีวิต
 (ม้าก้านกล้วย,26)

ตัดภาพย้อนภาพอนาคต
 ปราบกฏฝูงม้าน้อยใหญ่
 ม้านี้ ม้านั้น นันม้าใคร
 ล้วนม้าพันธุ์ใหม่ศึกคะนอง
 มองหาฝูงม้าก้านกล้วย
 เพื่อนคงไม่ม้วยหม่นหมอง
 หยุดภาพที่เห็นเขม่นมอง
 ม้าใหญ่ใครท้องทะยานมา

 หรือม้าก้านกล้วยฝูงสุดท้าย
 ข้อมูลลบหายไปหลายข้อ
 หรือป้อนหัวใจไม่เพียงพอ
 อย่างไรเล่าหนอเจ้าม้าจร
 (ม้าก้านกล้วย,29)

ไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้ม้าก้านกล้วยเป็นสัญลักษณ์เฉพาะตนที่ใช้แทนชาวชนบทอพยพที่
 แยกความหวัง ความใฝ่ฝันและความมุ่งมั่นที่เปรียบเสมือนพาหนะนำพาพวกเขาเข้าสู่เมืองเพื่อหา
 งานทำ โดยส่วนใหญ่ผู้นั้นจะเป็นผู้อพยพทางภาคอีสานที่เดินทางมาใช้แรงงานในเมือง คนเหล่านี้
 กลายเป็นกองทัพเศรษฐกิจที่สำคัญในสังคมเมืองอยู่ในระยะแรกกระทั่งต้องพ่ายแพ้แก่วิทยาการ
 สมัยใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั่นคือ คอมพิวเตอร์ และเครื่องจักรกลทันสมัยที่สามารถปฏิบัติงานได้รวด
 เร็วและไม่มีเหน็ดเหนื่อย เมื่อแรงงานคนแพ้แรงเครื่องจักรอันใด ม้าก้านกล้วยก็พ่ายแก่ม้ายนต์ชั้น
 นั้น ดังที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้ม้าก้านกล้วยที่เป็นสัญลักษณ์ที่ทำจากธรรมชาติซึ่งมีนัยของความ
 บอบบาง ความละเอียดอ่อนและเป็นตัวแทนวิถีชีวิตชนบทที่เมื่อเข้ามาในเมืองกรุงต้องมาพบกับ
 ม้าเหล็ก ม้าจักรกล และม้าคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีความแข็งแรงทนทานมากกว่าเพราะเป็นโลหะ ทั้งยัง
 ก้าวล้ำทันสมัยมากด้วยประโยชน์ใช้สอยอันเนื่องมาจาก

วิทยาการก้าวหน้า ดังนั้นม้่าก้านกล้วยไฉนเลยจะสู้กับม้่าเหล็ก หรือม้่าคอมพิวเตอร์เช่นนั้นได้ เปรียบได้กับคนชนบทที่ซื้อและบอบบาง จึงยอมไม่สามารถไปสู้รบปรบมือกับวัตถุ และเล่ห์เหลี่ยมคนกรุงได้เช่นกัน

ในขณะที่เดียวกันม้่าก้านกล้วยนั้นก็เป็ญสัญลักษณ์ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิม และเป็นตัวแทนของความคิดคำนึงถึงบ้านเกิดความห่วงหาอาทรญาติพี่น้องที่อยู่เบื้องหลัง ธรรมชาติและความสุขหัวใจเมื่อยามอยู่บ้านนั้นเป็ญเครื่องหล่อเลี้ยงหัวใจอันแท้จริงของชนพลัดถิ่นให้พ้อมีแรงยืนหยัดอยู่ได้

3.4.2.2 นกขมิ้น

นกขมิ้นบินมาล้่านัก

อีกอักอืดอืดอกเอ๋ย

ยังคงหลงคว้างอย่างเคย

ขึ้นเซยซีฟซึ่งหนึ่งเดียว

ค้่าไหนนอนน้่านหรือนก

อ้อมอกใครหนอรอหาย

เนนดินวันนุกตกตาย

ดอกใดจ้กรายให้นุก

(ล้่านาวเนจร,35)

“นกขมิ้นเหลือองอ่อนเอ๋ย ค้่าแล้วจะนอนที่ตรงไหน

จะนอนไหนกินนอนได้ สุมทุมพุ่มไม้ก็เคยนอน

ลมพระพายชายพัดมาอ่อนอ่อน เจ้าเคยมานอนรังเอ๋ย”

(ค้่าใดจะเอ๋ยได้ตั้งใจ,190)

นกพเนจร

ค้่าไหนนอนน้่าน

ไอ้ พฤษไพร

“มีห้องว่างให้เช่า”

.....

นกพเนจรท่องไป

ถามฟ้าไกล

มีรังว่างแบ่งเช่าบ้างไหม

ผู้คนตื่นรนไป

ถามหาความอบอุ่นในหัวใจ

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์ในป่าอารยธรรม, 13)

นกขมิ้น เป็นสัญลักษณ์แบบแผนของวรรณกรรมไทยที่หมายถึงคนพเนจรร่อนเร่ไร้ที่อยู่อาศัย ซึ่งไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้นำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ที่ค่อนข้างมีความหมายเฉพาะตนเพราะใช้แทนคนชนบทที่เดินทางเข้าสู่เมืองโดยไม่มีจุดหมายปลายทาง ต้องร่อนเร่พเนจรอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ในเมืองไม่ว่าจะเป็นถนน สวนสาธารณะ หรือสถานีขนส่ง สัญลักษณ์นี้ทำให้เราเห็นภาพของคนพลัดถิ่นได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังเป็นสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับม้าก้านกล้วยด้วย เพราะเมื่อถูกเบียดบังหน้าที่จากเครื่องจักรกลแล้วคนชนบทก็ยอมโดดเดี่ยวไร้หนทางไป จำต้องร่อนเร่เหมือนนกขมิ้นที่ไร้รังนอนเช่นกัน ดังนั้นการใช้สัญลักษณ์ นกขมิ้น นี้จึงยังเป็นการเสริมความเข้มข้นและเน้นย้ำความชื่นชมของวิถีชีวิตคนชนบทในเมืองกรุงได้มากยิ่งขึ้น

3.4.2.3 ตันหญ้า

ตันหญ้าร่วมยุคสมัยฉัน	ผลิแต่ฝันระเบิดเร็วไวเขียวอ่อน
มีอาจทอดยอดท่ามหานคร	ปูดปุ่นปิดริตรอนซ่อนเสรี
ตันหญ้าร่วมยุคสมัยฉัน	เธอแม้รักรุ่งตะวันอันหลากสี
เมื่อมิได้เติบโตตามพอดี	เธอจึงเหมือนไม่มีความรักใด
ตันหญ้าร่วมยุคสมัยฉัน	ด้วยชะตากรรมเดียวกัน ณ เมืองใหญ่
ฉันแปดปบบนปุ่นปูลาดไป	เธอต่ำได้ถูกทับกับมูลเมือง

(ฤดีกาล, 72)

พลัดน้ำค้าง ร้างพรหมหญ้า เคยเหยียบใกล้

มาหลงอยู่กับเมืองใหญ่ไกลจากเหย้า

มาดุ่มดันบนปุ่นที่ปูดเท่า

มาแปลกแยกแปลกเปล้าเหงาแผ่นดิน

(ฤดีกาล, 73)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้สัญลักษณ์ หญ้า สื่อความหมายสองแง่มุมคือ ตันหญ้าในตัวอย่างแรกหมายถึง ชนชั้นล่างที่ถูกจำกัดสิทธิชีวิตเพราะเงื่อนไขความด้อยทั้งฐานะและสติปัญญาจึงทำให้ถูกริดรอนโอกาสต่าง ๆ ในชีวิตอยู่เสมอ ดังนั้นตันหญ้าจึงเป็นสัญลักษณ์ของ

ความต่ำต้อยด้อยค่าของชีวิตคนระดับล่างที่ใช้ชีวิตในเมืองอย่างอัตคัด เพราะสัญลักษณ์เหล่านี้ แสดงความหมายที่มีนัยของความเป็นคนชนบท นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม ต้องการให้สัญลักษณ์นี้สื่อแสดงว่าตนเองนั้นก็เป็นผู้หนึ่งที่อยู่ร่วมเผชิญชะตากรรมเดียวกันกับคน ทุกข์ทั้งหลายซึ่งอยู่ในยุคสมัยเดียวกันด้วย

ส่วนพรมหญ้าในตัวอย่างที่สองนั้น มีความหมายแทนค่าถึงบ้านเกิดของคนพลัดถิ่นฐานที่ เดินทางเข้าเมือง และมีความหมายลึกซึ้งไปถึงความคุ้นเคยกับความสดชื่นสดใสของ ธรรมชาติที่เมืองกรุงไม่มี ถึงแม้ไพรวรินทร์ ขาวงาม จะใช้หญ้าต้นเล็ก ๆ ในการสื่อความเท่านั้น แต่สามารถแทนค่าความหมายมากมายของความระลึกถึงบ้านเกิดได้อย่างดียิ่งเพราะ พรมหญ้านั้นสื่อความรู้สึกถึงความนุ่มนวล น่าทะนุถนอม ตรงกันข้ามกับพื้นปูนที่ปูดโปนและแข็งกระด้าง ของเมือง ซึ่งสิ่งนี้สามารถตีความลึกซึ้งถึงความรู้สึกที่แปลกแยกในหัวใจของคนชนบทที่อพยพสู่ เมืองว่าความคุ้นเคยเก่า ๆ ที่บ้านเกิดเช่นพื้นดินที่เหยียบย่ำนั้นช่างแตกต่างกับ สิ่งแวดล้อมใหม่ในเมืองเหลือเกิน

ทั้งนี้จากการตีความสัญลักษณ์ทั้งสามคือ **มังก้านกล้วย นกขมิ้น และต้นหญ้า** จะเห็นได้ว่าเราสามารถมองเห็นภาพวิถีชีวิตที่ขมขื่นของคนชนบทที่อาศัยอยู่ในเมืองได้อย่างชัดเจน เพราะความหมายที่ปรากฏนั้นสามารถเชื่อมโยงนัยของความทุกข์ยากลำบากของคนชนบทในเมืองได้ อีกทั้งสัญลักษณ์แต่ละอย่างนั้นยังมีความหมายที่เสริมความซึ่งกันและกันคือการร่อนเร่ พเนจร การถูกเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ให้เป็นคนด้อยโอกาสทางสังคม และการแสดงออกถึงความ เป็นคนชนบทที่ต้องพ่ายแพ้แก่เหล่าเหลียมชาวกรุง สิ่งเหล่านี้เป็นความหมายที่มีส่วนเสริมความ และยิ่งทำให้ภาพวิถีชีวิตของคนชนบทในเมืองนั้นแจ่มชัดในใจผู้อ่านมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงสามารถ กล่าวได้ว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม เลือกใช้สัญลักษณ์ที่มีความสอดคล้องทางนัยความหมายซึ่ง สามารถเอื้อประโยชน์ในการตีความเชื่อมโยงกันทำให้ภาพลักษณ์สังคมเมืองและวิถีชีวิตของคนใน เมืองนั้นประจักษ์ชัดยิ่ง ทั้งยังสามารถบ่งบอกถึงความคิดเบื้องหลังที่กวีมีต่อสังคมเมืองได้อีกด้วย

3.4.3 สัญลักษณ์แทนวิถีชีวิตคนเมือง

3.4.3.1 ลม

ดาวหนาวหรือว่าน้ำ	ค้างหนาว
ลมวูบวูบผิวกราว	กร่อนเนื้อ
ปวงกระดุกธาดูสีขาว	คงเจ็บ
ทรวงออกอาจโอบเอื้อ	อุ่นได้ด้วยใจ

(ฤดีกาล,89)

<u>ลมไหวโบประตูดั่ง</u>	ตระเวนวน
ริมราชดำเนินถนน	หนึ่งนั้น
บางโบร่อนระบายบน	ผมหยิก ยุ่งเอย
ของหนุ่มพเนจรต้น	คุ่มเหงาฯ

(เจ้านกแก้ว,127)

<u>ลมไหนไหวคลื่นน้ำ</u>	ชลนัยน์
โถมท่วม ชลธิ์ไหล	ล่องเศร้า
ตำนาน ท่าเรือใจ	จอดท่า เรือเอย
เทียบก่อน จรใจเฝ้า	ฝั่งโพ้นภพสวรรค์

(เจ้านกแก้ว,128)

<u>ลมเอยพัดรวงข้าวอยู่ร่ำรวรด</u>	ฝันแปลบปวดทุ้งจะหมองข้าวร้องไห้
ทุ้งรวงทองที่รักจะยากไร้	เหลือสุสานกว้างใหญ่ให้ชาวนา !

(ม้าก้านกล้วย,46)

<u>ลมแห่งคิมหันตฤดูไซ</u>	หอมกลิ่นฝนโดย
กลิ่นเดียวกับกลิ่นหอมฝัน	

(ม้าก้านกล้วย,79)

ความทรงจำสีชาวพราวดอกหญ้า	อบอุ่นขับแสงทิวารุ่งฟ้าใส
<u>ลมแม่น้ำพรมรำเพยแผยกลิ่นไพร</u>	แกมกลิ่นฝันวันวัยที่เบิกบาน

.....

จะยากแค้นแสนเข็ญสักเพียงไหน	ฝันยังซบวันวัยมิให้เฉา
<u>ลมความหลังยังล่องมากล่อมเรา</u>	หลับอีกคืน...ตื่นอีกเช้า...ก้าวอีกวัน
รอยยิ้มเราเศร้าไปในยามนี้	ดูโน่นซี-เยาว์ยิ้มพริ้มเพราฝัน
เก็บรู้สึกซึ่งเสี้ยวหนึ่งนั้น	ซบชื่นขวัญชีวาทำทนายทุกข์

(คือแรงใจและไฟฝัน,63)

<u>ลมเมืองผ่านเมืองไซยชม</u>	ดีกรามอุดม
วันรมย์สายลมเสรี	

ไฉ่เมืองคำคืนนี้มี	มนต์แสงเสียงสี่
--------------------	-----------------

ธรรมชาติฉลองชัยแต่คน

คนเมืองผู้เรื่องฤทธิรณ	เยี่ยมปัญญากาล
------------------------	----------------

ไต่รุ่งอารยะสวรรค์ไสว

(ม้าก้านกล้วย,89)

<u>ลมชะตา พายุกรรม</u> กระหน้าซัด ต้องชีพน้อยพลอยพลัดพลาดถล่ม	
จากตำบลชนบทระทศกรรม	ร่ำมาร่ำเมรัยในนาคร (คือแรงใจและไฟฝัน,63)
<u>ลมเมืองผ่านเมืองถึงท้องทุ่ง</u>	พัดฝุ่นเมืองฟุ้งถึงหมู่บ้าน
<u>ลมทุ่งผ่านทุ่งทางกันดาร</u>	พัดฝุ่นทุ่งผ่านไปทางเมือง (ถนนนักฝัน,11)
<u>ลมทุ่งดูแลแม่ด้วย</u>	ไม่ม้วยจะกลับมาหา
พร้อมด้วยเกียรติยศเหรียญตรา	เชิดหน้าชูตาแผ่นดิน (ม้าก้านกล้วย,41)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้ ลม เพื่อสื่อความหมายได้ทั้งสองแง่คือ สื่อได้ทั้งภาพความสุขและความทุกข์ซึ่งเกิดขึ้นทั้งในชนบทและในเมือง โดยมีข้อนำสังเกตคือ หากใช้สัญลักษณ์ปรากฏเดี่ยว ๆ จะสื่อภาพของความทุกข์เช่นตัวอย่างที่ 1-4 ซึ่งจะได้ชัดเจนว่าภาพที่ปรากฏนั้นล้วนแต่สื่อบรรยากาศของความเศร้าอันก่อให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจทั้งสิ้น

ข้อสังเกตประการที่สองคือ ไพรวรินทร์ ชาวงาม มักใช้คำที่มีนัยสามารถสื่อความหมายตามจุดประสงค์มาประกอบกับสัญลักษณ์ ลม เพื่อเน้นการสื่อและเสริมความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นดังเช่นที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม มักใช้ ลม ประกอบกับคำที่มีนัยที่ทำให้นึกถึงความมั่งคั่งของธรรมชาติเช่น ลมแม่น้ำ ลมแห่งคิมหันตฤดู ลมทุ่ง เป็นสัญลักษณ์สื่อให้เห็นเกี่ยวกับความคิดคำนึงถึงภาพบรรยากาศความหลังแห่งความสุขที่ได้อยู่ที่บ้านเกิดร่วมกับญาติพี่น้องและแวดล้อมด้วยธรรมชาติ ณ ถิ่นฐานบ้านเกิดของตน โดยเฉพาะ ลมทุ่ง นั้นไพรวรินทร์ ชาวงามมักใช้บ่อยครั้งในการเขียนคำนำหนังสือวินิพนธ์ของตนดังปรากฏใน คำนำวนจร และ คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ โดยไพรวรินทร์ ชาวงาม จะเขียนในลักษณะที่ตนเองได้สนทนากับลมทุ่งถึงเรื่องราวที่ผ่านมาของชีวิตเหมือนกับลมทุ่งนั้นเป็นญาติสนิทของตนคนหนึ่ง และบทสนทนาดังกล่าวนั้นก็สื่อนัยของลมทุ่งว่าเป็นความหววนระลึกถึงภาพแห่งความหลังครั้งอยู่บ้านนอกกว่ามีความสุขสดชื่นหัวใจเพียงใดตั้งใจยกข้อความนั้นให้เห็นดังนี้

พลันนั่นเอง ลมทุ่งจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็พัดร่ำมาถึงเมืองใหญ่....“เมื่อหลับตาลงกลางเมืองใหญ่ครั้งใด ข้ามักเห็นข้าเอง ตัวเล็ก ๆ โดดแล่นเปลือยเปล่าไปบนคันนา ผ่านไปบนทุ่งกว้างที่มีควายเค็มหญ้า...ลมเอ๋ย ข้ากำลังตั้งท้องได้ทีที่เดียว เมื่อข้าเดินไป ข้าก็จมหายไปในดงข้าวจน

พอกับแม่มองหาไม่เห็น...ลมเอ๋ย ท่านอีกนั่นแหละที่เป็นเพื่อนข้า หอบกลิ่น
ดิน กลิ่นน้ำ กลิ่นใบหญ้าใบข้าวมาสู้อข้า พัดพลิวรวงข้าวหยอกเข้ากับข้า...
ข้าจำภาพนี้ได้ ภาพสวยงามภาพหนึ่งที่ข้าอยากวาด..."

บทสนทนาที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม พุดกับลมพุงนี้ทำให้เห็นได้ชัดเจนอย่างยิ่งว่า
ไพรวรินทร์ ชาวงามใช้ลมพุงเป็นสัญลักษณ์ของความคิดคำนึงถึงความสุขครั้งยังอาศัยอยู่ในชนบท
ซึ่งเป็นบ้านเกิดของตน ดังที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม ได้บรรยายภาพธรรมชาติที่ตนได้เคยสัมผัสเมื่อครั้ง
ยังเยาว์วัยว่าเป็นความทรงจำที่ยังคงติดตรึงในหัวใจจนทุกวันนี้แม้จะมาอยู่ในเมืองใหญ่แล้ว ลม
พุงก็ยังคงพัดพาภาพความงดงามเหล่านั้นมาเฝ้าเตือนจิตใจอยู่เสมอ

ในทางตรงกันข้ามไพรวรินทร์ ชาวงามจะใช้ ลมเมือง แทนการกล่าวถึงภาพลักษณ์ต่าง ๆ
ของเมืองทั้งหมด ดังนั้นความหมายของลมเมืองจึงน่าจะสื่อความรู้สึกที่ตรงกันข้ามกับลมพุงอย่าง
สิ้นเชิง นอกจากนี้ไพรวรินทร์ ชาวงาม ยังใช้ ลม ในความหมายที่มีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อลมนั้น
กลายเป็น พายุ ซึ่งตามความหมายที่รับรู้กันโดยทั่วไปของสัญลักษณ์นี้จะหมายถึง ความโหดร้าย
และความรุนแรง โดยไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้ ลมชะตา และพายุกรรม สื่อถึงภาพชีวิตที่ต้อง
ระหกระเหินเหมือนถูกลมพายุพัดกระหน่ำปลิวไปอย่างไร้จุดหมายเพราะถูกความโหดร้ายของชีวิต
ในเมืองกระทำ

ดังนั้นการใช้สัญลักษณ์ ลม ของไพรวรินทร์ ชาวงาม จึงเป็นการหลากความหมายในการ
สื่อเน้นสำคัญทั้งในแง่ดีและไม่ดีโดยสามารถใช้สัญลักษณ์เดียวกันนั้นนำเสนอภาพความสุขและ
ความทุกข์ได้ด้วยการใช้คำที่มีนัยบ่งบอกความหมายมาประกอบเพื่อช่วยในการสื่อความได้
ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้ ลม เป็นสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อความ
ได้ทั้งเรื่องทุกข์และสุขนั้นเป็นเพราะลมเป็นอากาศธาตุที่สามารถแทรกผ่านทุกอณูความรู้สึกและ
ผ่านทุกสิ่ง ทุกสถานที่ได้ ดังนั้นลมจึงน่าจะเก็บรายละเอียดและสาระสำคัญในชีวิตทุกชีวิตได้

3.4.3.2 เพลง

ห้องพุงนั้น...	ข้าวกับหญ้าพากันจ่านรรค์ถ้อย
บอกเพลงพุง ไค้รุ่งโอบพุงร้อย	ร้อยเลือดเนื้อเหี่ยวร้อยร้อยแรงงาน (ม้าม้านกล้วย,52)
นานมาแล้ว...	ความหลังแว่วระริกไว้เคียงสา
เพรียกสังคีตอดีตเคยลับเลยลา	ล่องสายลมหวนมาหาหัวใจ
.....	
วันวิ่งเล่นเป็นเด็กเล็กกระโจน	ว่าเรจรักถักร้อยถ้อยขับขาน
เพลงผีเสื้อ แมลงปอ หยอกล้อกาล	แดดกระพริบ ระยิบวาว หวานรวิ (คือแรงใจและไฟฝัน,63)

เพลงทุ่ง สังกัดอดีต เพลงผีเสื้อ แมลงปอ ดังตัวอย่างนั้นเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงวิถีชีวิตในชนบทซึ่งยังอยู่ในห้วงคำนึงของคนชนบทตลอดเวลา เพราะความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและความผูกพันกับธรรมชาติในท้องถิ่นนั้นเป็นเสมือนบทเพลงอันจำพราว ซึ่งได้ยินครั้งใดก็ทำให้หัวใจของพวกเขาเหล่านั้นสดชื่นมีชีวิตชีวา

เพลงระหว่างทางเบี่ยงคร่ำครวญบอก ว่าชีวิตย่อมนอกเสียจริงหนอ
เหลือแต่โยคีติดกับรักทอ ภาพและเสียงคงเพียงพอจะรำพัน

(ม้าก้านกล้วย,38)

เพลงระหว่างทางเบี่ยงนั้นคือวิถีชีวิตของชนบทที่อพยพเข้าสู่เมือง เพราะเปรียบเหมือนกับการเบี่ยงเบนชีวิตสู่อีกแนวทางหนึ่งที่ไม่เคยเดิน เป็นทางเบี่ยงที่อยู่ระหว่างทางซึ่งจำเป็นต้องเดินไปเพื่อค้นหาความต้องการสูงสุดในชีวิตซึ่งอาจอยู่ในเมืองหลวง ดังนั้นระหว่างทางเบี่ยงนี้จะได้พบกับความสุขหรือความทุกข์ก็ต้องยอมรับสภาพให้ได้

แว่วเพลงควายลาทุ่งของลุงเทิบ จากเนิบเนิบเนือยเนือยแล้วหนักแน่น
จากขริ่มขริ่มคืบคล้อยแล้วขึ้นแค้นละลิวแล่นอารมณ์ “เทิบ ทุ่งตะวันตก”

(ม้าก้านกล้วย,44)

เพลงควายลาทุ่งของลุงเทิบนี้เปรียบเสมือนตัวแทนชีวิตคนชนบทที่ต้องลาทิ้งทุ่งนาที่เคยอาศัยไปอยู่ในเมือง ทั้ง ๆ ที่มีได้ต้องการจะจากไป แต่ก็ต้องจำยอมเพราะความจำเป็นของชีวิตและสภาพแวดล้อมที่บีบบังคับให้ต้องกระทำ ดังนั้นคนชนบทจึงหนีไม่พ้นความขึ้นแค้นของชีวิตที่อัดแน่นภายในจิตใจ

ฉันอยู่เมืองใหญ่ได้เพียง ให้เธอฟังเสียง

เพลงแห่งมหานา-นาคร

(ม้าก้านกล้วย,80)

เพลงแห่งมหานา-นาคร เป็นสัญลักษณ์แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมเมืองที่เปรียบเป็นป่าใหญ่ ซึ่งมีความเถื่อนอยู่ภายใน ทั้งนี้ไพโรรินทร์ ขาวงาม สื่อเสนอให้เห็นในรูปของบทเพลงที่เสนอความยิ่งใหญ่แห่งมหานครที่โอ้ออลังการ พราวพราวด้วยแสงสิ่งดงาม และวิทยาการล้ำหน้าล้ำสมัย และครอบคลุมถึงเรื่องราวของผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่นั้นด้วยว่าจะดำเนินชีวิตไปตามครรลองของเมืองใหญ่อย่างไร แต่ในความเป็น **มหานคร** นั้นก็มีความเป็น **มหานา** อยู่ด้วย

ผู้แสดง 5 : หยาดเหงื่อแรงงานของเราจะเลี้ยงเมืองกว้างใหญ่

ผู้แสดง 6 : ซากศพของเพื่อนผู้อพยพจะท่าวทบเป็นภูเขาดอกไม้

ผู้แสดง 7 : บทเพลงของผู้อพยพจะก้องกมลบทเพลงใด ๆ

(ม้าก้านกล้วย,85)

บทเพลงของผู้อพยพเป็นสัญลักษณ์แทนเรื่องราวชีวิตของผู้อพยพชาวชนบทที่ส่วนใหญ่เข้ามาเป็นผู้ใช้แรงงานอยู่ในเมืองหลวง บทเพลงดังกล่าวเต็มไปด้วยเสียงแห่งความทุกข์ระทม ความลำบากกายลำบากใจที่ได้รับจากการทำงาน และสภาพสังคมที่บีบคั้น ดังนั้นบทเพลงของผู้อพยพนี้จึงไม่ใช่เสียงเพลงแห่งความสุขสดชื่นอย่างแน่นอน

บางกอกไอ้บางกลืน

ร่มดินผืนและฟ้าแผ่นดิน

ยามเหงาเป่าเพลงแคน

เพลงขอทานสะท้อนเมือง

.....

เพลงเศร้าจะกล่อมโลก

ผญาโคกจะกล่อมย่าน

หย่อมหญ้าจะหนาวนาน

เมื่อหนาวในใจมนุษย์"

โลกหมุนคนครุ่นคิด

เพลงชีวิตมีสิ้นสุด

ไผ่ซ้าอีสานทรุด

ยังหยัดผู้ถูชะตา

(ฤดีกาล,93)

เพลงแคน และเพลงขอทานนี้เป็นสัญลักษณ์ของชนกลุ่มหนึ่งในสังคมคือ ชาวอีสาน และผู้ประกอบอาชีพขอทานในเมืองกรุง บทเพลงเหล่านี้เป็นตัวแทนที่ทำให้เรามองเห็นภาพความอับจนหนทางท่ามกลางคนชนบทที่อพยพเข้ามาในสังคมเมือง เพราะจากประสบการณ์ของผู้่านส่วนใหญ่คงจะเคยพบเห็นขอทานชาวอีสานที่ใช้แคนเป็นเครื่องมือทำมาหากินโดยเป่าแคนนั้นเพื่อแลกเศษเงินของผู้ผ่านไปมา ดังนั้นทั้งเพลงแคนและเพลงขอทานนั้นจึงมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงซึ่งกันและกันในการเสนาสภาพการดิ้นรนต่อสู้ของคนกลุ่มหนึ่งอพยพเข้ามาอยู่ในสังคมเมือง

วังเวงเพลงปาข้า

ยุคสมัย

ถนนหนึ่งทอดยาวใน

ป่านั้น

ตัดอดีตปัจจุบันไป

อนาคต

ไกลก็ไกลไฉนร้น

ดุ่มดั้นเดินเหิน

(ม้าก้านกล้วย,11)

เพลงป่าช้าดังตัวอย่างนั้นหมายถึงบรรยากาศของสังคมเมืองที่มีแต่ความน่ากลัว วังเวง เหมือนอยู่ในป่าช้าซึ่งเต็มไปด้วยภูตผีปีศาจร้าย เพราะสังคมปัจจุบันนี้กลายเป็นยุคสมัยที่ผู้คนไม่มีชีวิตจิตใจ ด้วยไม่เห็นคุณค่าของคุณธรรมในใจมนุษย์ว่ามีความสำคัญ จึงไม่ต่างกับคนที่ตายไปแล้ว ดังนั้นเพลงป่าช้าจึงแสดงให้เห็นสภาพสังคมขณะนี้ว่าเสื่อมโทรมเพียงใด

ลาแล้วแนวอกที่ก่อเกิด

ขอเร็ดร้างเร่ระเห่ร่อน

สัญญากรรมวิธียของขลุ่ยจระ

ผิวเพลงขลุ่ยก่อนจะไกลกัน

เพลงเอ๋ยเพลงดอกขจร

เพรียกกลับวังนอนก่อนถล่ำ

ก่อนถล่ำดั่งดึกดึกดำ

ชอกซ้ำชีพเฉาเปล่าตาย

(ลำนำวเนจร,35)

หากฉันเป็นเจ้าพระยาซึ่งป่าไหล ฉันจะได้ความรักเห่พักผ่อน

หยุดเริงคลื่นเส่นหาหลับตานอน

คอยฟังเพลงคนจระยามอ่อนจันทร์

(คำใดจะเอ๋ยได้ตั้งใจ,154)

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้ เพลงดอกขจร และเพลงคนจระ เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงชีวิตคนชนบทที่อพยพเข้ามาในเมือง ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม เลือกลงใช้ดอกขจรซึ่งมีสีเหลืองเหมือนสีของนกขมิ้นอันเป็นสัญลักษณ์ของคนร่อนเร่พเนจร และเสียงของคำว่า จระ นั้นก็มีความหมายว่า เร่ร่อน เทียวไป จึงสามารถเชื่อมโยงกับความหมายของการพเนจรได้เป็นอย่างดี

จากตัวอย่างของการใช้สัญลักษณ์ เพลง จะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม เป็นกวีที่มี อารมณ์ศิลปินอยู่เต็มเปี่ยมเพราะการใช้สัญลักษณ์ของเขานั้นสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติการมองโลก ที่แฝงไว้ซึ่งความมั่งคั่งแห่งเสียงเพลงแม้ว่าความหมายที่ตนต้องการสื่อจะเป็นเรื่องทุกข์เศร้า ไพรวรินทร์ ชาวงาม ก็ยังใช้สัญลักษณ์เพลงนี้สื่อสารได้อย่างกลมกลืน ทั้งนี้เพราะบทเพลงนั้นมีทั้ง เรื่องราวของความสุขและความทุกข์ระคนกันไปเช่นเดียวกับชีวิตมนุษย์ดังที่ไพรวรินทร์ชาวงาม ได้ แสดงทัศนคติเกี่ยวกับเพลงไว้ในคำนำของ คำใดจะเอ๋ยได้ตั้งใจ ว่า

เราอาจถูกเรียกขานว่า “นักแสวงหาช่างเหงา” “นักเดินทางผู้ว่าเหว”
หรือ “โรมแมนติกทุกข์” อะไรทำนองนั้นก็ได เพลง “หนุ่มพเนจร” หรืออีก
หลาย ๆ เพลงของ “คาราวาน” สามารถสนองตอบความเป็นอย่างนั้นของ

เราได้ดี นี่แหละหนอ...มนตราอันลึกลับของศิลปะ บทเพลงมันเกิดจากชีวิต
เพื่อจะสนองตอบชีวิตอย่างแท้จริง

ดังนั้นจึงเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าไพวรินทร์ ชาวงาม ต้องการให้ เพลง เป็น
สัญลักษณ์สื่อถึงแง่มุมของชีวิตทั้งทุกข์และสุขควบคู่กันไป ดังจะเห็นได้จากการใช้ความชัดเจนใน
การสื่อความด้วย เพลงผีเสื้อ เพลงแมลงปอ สังคีตอดีต เพลงทุ่ง เพื่อสื่อบรรยากาศที่แวดล้อม
ด้วยความรื่นรมย์ของธรรมชาติในชนบท ในขณะที่เดียวกันก็ใช้เพลงเสนอบรรยากาศของความทุกข์
ยากของคนในชนบทด้วย เช่น เพลงระหว่างทางเบี่ยง เพลงควายลาทุ่งของลุงเทิบ เพลงเศร้า
นัยความหมายที่ได้จากการตีความสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความทุกข์ยากในชนบทนี้ส่วนใหญ่ไพวรินทร์
ชาวงาม ต้องการนำเสนอความชัดเจนและยากจนข้นแค้นของชาวชนบทซึ่งเป็นสาเหตุให้ต้อง
อพยพเข้ามาหางานทำเลี้ยงชีพในเมือง สิ่งนี้จึงโยงไปสู่การใช้สัญลักษณ์ เพลง ในการนำเสนอ
ภาพวิถีชีวิตของคนเมืองเหล่านี้ว่าดำเนินไปเช่นไร เช่น เพลงมหาวัน-นาคร เพลงป่าช้า เพลง
แคน เพลงขอทาน บทเพลงของผู้อพยพ เพลงดอกขจร เพลงคนจร

สัญลักษณ์ดังกล่าวนี้ล้วนมีคำมาประกอบเพื่อขยายความหมาย และความรู้สึกของคน
เมืองให้ชัดเจนและเข้มข้นยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะคำที่ประกอบเหล่านั้นไพวรินทร์ ชาวงาม มุ่งให้ทำ
หน้าที่เป็นแนวทางและเสริมความให้ผู้อ่านสามารถตีความสารสำคัญของบทกวีได้อย่างลึกซึ้ง

นอกจากนี้เพลงยังมีนัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนในชนบทอีกด้วย เพราะคนชนบท
นั้นมีความสัมพันธ์กับเพลงอย่างแน่นแฟ้น ดังจะเห็นได้จากวรรณกรรมมุขปาฐะที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรม
พื้นถิ่นชนบทที่มักบ่งบอกถึงความโศกเศร้า ความลำบาก และความแร้นทืดของการประกอบ
อาชีพ และการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ดังเช่นที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก เป็นต้น
ดังนั้นการใช้เพลงเป็นสัญลักษณ์เพื่อบรรยายชีวิตนั้นจึงนับเป็นการเลือกใช้สัญลักษณ์ที่สอดคล้อง
กับเนื้อหาและสามารถสื่อภาพได้อย่างชัดเจน

3.4.3.3 ส

สุดท้ายในเมืองสี่เทา

อีกคืนสามเรา

ยิ้มแย้มแกมเศร้าเล่าลา

(มำก้านกล้วย,81)

หน่อเนื้อชานาแนบเนา

พลิกทุ่งสี่เทา

เป็นทุ่งเป็นทางสี่ทอง

เขียวเคยเขียวใบข้าวประคอง

เหลือองเรืองรวง

ขาวเคยคำข้าวขาวหอม

(มำก้านกล้วย,33)

ความทรงจำสี่ขาวพราดอกหญ้า
ลมแม่น้ำพรมรำเพยแผยกลิ่นไพร

อบอุ้นขับแสงทิวารุ่งฟ้าใส
แกมกลิ่นฝันวันวัยที่เบิกบาน

วันวิ่งเล่นเป็นเด็กเล็กกระฉ่อย
เพลงผีเสื้อ แมลงปอ หยอกล้อกาล

รำเริงรักถักร้อยถ้อยขับขาน
แดดกระพริบ ระเบียบวาระ หวานรวี
(คือแรงใจและไฟฝัน,62)

หญิงสาว...
คงปวดร้าวกร่อนลึกในดวงใจ
หญิงสาว...
ไปสู่ดปลายทางฝันอันใสงาย
หญิงสาว...
บาปของใครใจของเธอจึงชอกช้ำ
หญิงสาว...
ด้วยสองเท้าสองมือคือตำนาน

หลังน้ำตาสี่ขาวครวร้องไห้
จึงหายไปปานนี้ไม่เห็นมา
บนถนนสี่ขาวเธอปรารถนา
จึงรู้ว่าถนนนี้มีสีดำ
วัยสี่ขาวเธอขมขื่นและกลิ่นกล้ำ
ใครเล่าทำให้เธอต้องร้าวราน
ในคืนวันสี่ขาวจักเล่าขาน
จงทนทานเยี่ยงบุรุษพระนาง
(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,125)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้สีหลายสีเป็นสัญลักษณ์ดังจะอธิบายตามลำดับดังนี้

สีขาว หมายถึงความบริสุทธิ์เป็นการใช้สัญลักษณ์แบบแผนเป็นที่เข้าใจกันดี หากแต่จะใช้คู่กับถ้อยคำที่ต่างไป เช่น วัยสี่ขาว น้ำตาสี่ขาว วันสี่ขาว และถนนสี่ขาว ส่วนข้าวขาวนั้นนอกจากจะมีความหมายว่าเป็นข้าวบริสุทธิ์แล้วยังสามารถตีความได้ลึกซึ้งกว่าข้าวนั้นเป็นตัวแทนแห่งวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชาวนาที่มีความหมายแก่การสืบทอดสู่คนรุ่นหลังต่อไป ดังที่ความขาวและความหอมของข้าวนั้นไม่เคยจางไปจากใจคนไทย

สีเขียว หมายถึงความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากเป็นสีของต้นไม้ใบหญ้า ดังนั้นสีเขียวที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้ นั่นจึงเป็นสัญลักษณ์ของต้นกล้าต้นข้าวที่อุดมสมบูรณ์ถือเป็นการใช้สัญลักษณ์ตามแบบแผน

สีเทา สีดำ หมายถึงความหม่นเศร้า สับสน มีดมน เมื่อไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้คู่กับทุ่ง จะหมายถึงความแห้งแล้งของทุ่งนาร้างฝนที่รอคอยการปรับเปลี่ยนให้เป็นทุ่งข้าวเขียวขจี และเมื่อใช้คู่กับเมืองแล้วจะหมายถึงเมืองที่สับสนวุ่นวาย และมีความเศร้าหมองเคลือบแฝงอยู่ เช่นเดียวกันกับถนนสีดำ ที่สื่อความถึงการดำเนินชีวิตไปตามเส้นทางที่มีดมิดไร้ความหวัง

3.4.4 สัญลักษณ์แทนความหวัง อุดมคติ

3.5.4.1 อัญมณี

โง่แต่สารแต่่งความ ไปรู้
มณีแห่งสมัยสยาม แย่งจาก อสุรนอก
อสุรแสะยะแยกเขี้ยวสู้ สยดสิ้นสยามสมัย

(ฤดีกาล,69)

พเนจร

เธอจะนอนเนาไหนในยามดึก
ไร้ดวงแก้วแววมณีที่จะนึก
รำวรู้ลึกทุกทิศที่เดินทาง

(ลำนำพเนจร,34)

เพ่งสร้างศรัทธาตื่น ฟันโลกอันแหลกแล้ว
ประดับปวงบุปผาแก้ว กลิ่นสีฯ

(ฤดีกาล,36)

จะวกตี้มกษีราจากสาครเรศ
จะกอบเก็บแก้วพิเศษจากกรวดหิน
จะถางทางท่องไปในป่าถิน
จะจูบใจหอมจินตนาการ

(ฤดีกาล,44)

กอดมณีอุดมคติน้อย แสบอก สยามเอย
รำรำจะพลัดตก เหยียบต้อง
หนทางเรียร้างรก รอนสวัสดิ์ ดิภาพนอ
หวังพรั่งนี้จึงปอง ปกไว้ไม่เฉา

(ฤดีกาล,71)

ฟังผู้เฒ่าเมธีแห่งห้องทุ่ง เล่านิทานไค้รุ่งและทุ่งข้าว
ว่ารุ่งเพชรเจ็ดสีมณีพราว ต้องแหลกร้าวพร้อมวงที่ร่วงโรย

(ฤดีกาล,94)

อยากมีดวงแก้ว	วามแววส่องฉาย
เต็มชีพแห่งแล้ง	แต่งส่วนที่หาย
เป็น <u>ดวงแก้วรัก</u>	หวังจักไม่หาย
แต่ในที่สุด	หลุดตกกระจาย

(ฤดีกาล,117)

ความงามตกต่ำโดย	มีอาจตื่นขึ้นตาม
ความงามที่เจ้าเล่ห์	หรือควรเรียกว่าความงาม
ยิ่งสวยอาจยิ่งทรม	ยิ่งช่อนเนื้อมณีทมิฬ
ยิ่งคิดยิ่งเขลาขลาด	ยิ่งฉลาด ยิ่งซาชิน

(ฤดีกาล,62)

การใช้ อัญมณี เป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งที่มีคุณค่าสูงส่งถือเป็นขนบนิยมในการแต่งวรรณคดีไทยที่มีมานาน ไม่ว่าจะเป็นการยกย่องพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า นางอันเป็นที่รัก หรือสิ่งของสูงค่าทางจิตใจก็ตาม การใช้สัญลักษณ์อัญมณีที่พบในงานของไพวรินทร์ ขาวงาม นั้นมีทั้งการใช้คำ อัญมณี มณี แก้ว ดวงแก้ว และเพชร สัญลักษณ์เหล่านี้มีความหมายร่วมกันคือความสูงส่งมีค่า โดยไพวรินทร์ ขาวงาม มักจะกล่าวถึงอุดมคติในการดำรงชีวิตว่าเป็นอัญมณีที่มีค่าสูงสุดซึ่งต้องเก็บรักษาไว้กับตัวจึงจะปลอดภัย

จากตัวอย่างสุดท้ายมีข้อน่าสังเกตคือไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้สัญลักษณ์ มณีทมิฬ หมายความว่าความถึงความคิดฝ่ายชั่วร้ายของคนที่ชอบความโหดร้ายหลอกลวงไว้ในร่างกายที่สวยงาม ตัวอย่างนี้ทำให้เรามองเห็นวิธีการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบที่แปลกออกไปโดยสื่อความหมายถึงความหลงผิดที่เห็นความจอมปลอมหลอกลวงเป็นสิ่งสูงค่า

3.4.4.2 ไฟ

ระยิบระยับประดับปานี้	เมืองไหน
<u>ไฟ</u> นั้นฤดูฝนใคร	แต่งบ้าง
ดวงใจนั้นรักใด	ผลิดอก
หวังต่อหวังอ้างว้าง	ยิ่งหวังฯ

(ม้าก้านกล้วย,83)

ราตรีนี้มีดมิดไฉน	ดาวลับดับไฟนักฝัน
ลมอับล้าแรงโรมรัน	อุดอู้อัดอั้นโอดโอย

(ม้าก้านกล้วย,95)

คืนนี้นักฝันอยู่ไหน	ปรุงฝันปรับไฟเถิดหนา
ส่องปลุกสำนักชีวา	ฝ่าข้ามความจริงเลวร้าย
เพื่อมนุษย์คืนมีศรีศักดิ์	ศักดิ์ศรีซึ่งไม่อาจขาย
นักฝันแม่นจักต้องตาย	ขอตายจุดไฟชีวิต

(ม้าก้านกล้วย,96)

ในคืนที่มีพระจันทร์ เหน้พระจันทร์
 โคมแสงไล่ไฟฝันปรารถนา
 ห่มสายหมอกดอกไม้นวนา
 ฉายแสงฟ้า ภูเขาและท้องถาวร

(ลำนำวเนจร,84)

มีดในใจนั้น ไฟฝันริบหรี่
 บุปผามาลี มีพร้อมเรียวนาม
 ลำนำวเนจร ซ้อนถ้อยร้อยความ
 บันทึกลงในยาม เปลี่ยวซึ่งถึงใจ

(ลำนำวเนจร,24)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้ไฟเป็นสัญลักษณ์ของความรุ่งโรจน์โชติช่วงของความหวังและความ
 ฝันของมนุษย์ที่จะยกระดับชีวิตของตนให้ดีขึ้น และความมุ่งมั่นนี้จะไม่วันมอดดับแม้ว่าจะต้อง
 เผชิญกับความยากลำบากเพียงใดก็ตาม

3.4.4.3 ดวงดาว

เราคือฝุ่นดินถวิลดาว	เมืองเหน็บพุงหนาววิฤต
ยังร้างแรมลมชมทิศ	ขอ <u>ดาว</u> สักนิดแสงนวล
<u>ดาว</u> นวลเหนือฝุ่นลมฝัน	ฝันนั้นพำหาเพรียกหวน
หาโลกพบโลกหลากล้าน	ด้วยมวลงฝุ่นลมล่องลอย

(ถนนักฝัน,11)

เขายังหวังดวงดาวระวาววาม
ดาวศรัทธาถูกจางตามไปรอยแสงพร
 ธรณินปราณีแก่เรานัก
 พร้อมจะให้ลูกรักได้พักผ่อน
 ใจแผ่นดินคือมารดาผู้อาทร
 ให้ลูกหนุนตักนอนไปจนตาย”

(ฤดีกาล,99)

ถนนฝุ่นมุ่งฟ้าเป็นผ้าฝุ่น
 คว้างชนนภกปยุ่นุปลิวสนาน
 ใจคนจรแหว่ดั่งกัสดาล
 นึกตำนานฝันเนาดวงดาวโน้น

(ลำนำวเนจร,84)

ภาพยกลอนสะท้อนฝันบันดาลรัก
 จุดประทีปชีพประจักษ์ทุกแห่งหน
 ร้อยดวงดาวแต่ชาวดินผู้คืนรน
 แต่งชีพฝันดันดันทุกหนทาง

(ฤดีกาล,36)

ราตรีที่มีทั้งดาวน้อยใหญ่
ดาวกระพริบ ดาวหมุน ดาวกระจาย ดาวหลากสี
 อยู่ใกล้ ๆ แค้นใจ แค่มือสอย
 แสงยังทอจับวิบวับที่ร่างกาย
ดาวบนท้องฟ้าอับแสง หม่นเศร้าไกลเกินสอย

(ลำนำวเนจร,92)

ไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้ ดวงดาว เป็นสัญลักษณ์ของความหวัง ความใฝ่ฝันและศรัทธาที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้นของคนเมือง ด้วยเพราะดาวเป็นสิ่งที่อยู่สูงส่งบนท้องฟ้าที่ไม่สามารถไปถึงได้จึงเป็นความหมายที่สอดคล้องกับความหวังของคนเมืองที่ต้องการไขว่คว้าดวงดาวนั้นมาครอบครอง แต่ก็ทำได้เพียงแค่อ้าง แต่ความหวังนั้นก็กำลังใจในการต่อสู้ชีวิตต่อไปได้

ตัวอย่างสุดท้ายของสัญลักษณ์นี้เป็นการนำเสนอที่แตกต่างออกไปนั่นคือใช้ ดาว เปรียบเทียบกับแสงสียามค่ำคืนในเมืองจากดาวปลอมที่ทำมาจากน้ำมือมนุษย์นั่นคือ ไฟสีและไฟตามสถานบันเทิงยามค่ำคืน แล้วสื่อความให้เห็นว่าดาวปลอมเหล่านั้นกำลังมีอิทธิพลต่อดวงดาวจริงตามธรรมชาติด้วยการบดบังแสงดาวจริง นั่นคือการสะท้อนให้เห็นถึงความจอมปลอมของความหวัง และความฝันที่ไม่สามารถจะเป็นจริงได้

3.4.5 สัญลักษณ์การชำระล้างความเสื่อมทราม

3.4.5.1 แม่น้ำ

แม่น้ำที่รัก...

แหว่ว่าเธอทุกข์หนักเศร้าหนักหนา

จริงใช่ไหม เมืองข้าเราเจ้าพระยา ย่ำพิสุทธิ์ไสน่หาจนสิ้นแล้ว

.....
 ยามสังคมอารมณ์ร้ายไฟก็ลุก เจ้าพระยาก็ตกทุกข์ทั้งกระแสด
 เคยหยาดน้ำใสเย็นเป็นมิตรแท้ โธ่เอ๋ยแม่เจ้าพระยามาขุนดำ
 (ม้าก้านกล้วย,63-65)

ฉันอาจเป็นสิ่งที่มากมีค่า หากฉันเป็นเจ้าพระยาซึ่งบำไหล
 ทิ้งลงเถอะถ้าจะทิ้งอะไร ทิ้งลงไปชำระล้างสร้างศรัทธา
 ซึ่งหากฉันได้เป็นเหมือนเช่นฝัน จะสร้างสรรคโลกนี้ให้มีค่า
 ราพึงเพลงแผ่วเบาเจ้าพระยา อยากท่อมโลกและแผ่นฟ้าล้างอธรรม
 (คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,155)

ปิง วัจ ยม น่านผสวนสาย
 แผกคลื่นคืนคลายกายเสนอ
 รวมธารผ่านทางพบเจอ
เสมอแม่เจ้าพระยา
 ยิ่งใหญ่ยาวหยัดตัดผ่าน
 เจือจางจริงใจให้ค่า
 เอื้อยไหลรวมดวงใจมา
 ระเหยให้ฟ้าเป็นท่าฝน

(ลำนำวเนจร,28)

ไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้แม่น้ำโดยเฉพาะ แม่น้ำเจ้าพระยา ในการชำระล้างความชั่วร้าย และความเสื่อมทรมของสังคม แต่สัญลักษณ์นี้ไพรวรินทร์ ชาวงาม จะใช้กับตนเองเท่านั้น กล่าวคือจะสะท้อนทัศนคติในการรับผิดชอบสังคมด้วยการเอ่ยความต้องการที่จะเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาที่ยินดีรองรับความสกปรกจากการกระทำของมนุษย์โดยไม่ถือโทษโกรธ การใช้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นสัญลักษณ์อยู่บ่อยครั้งนั้นก็เพราะความสำคัญของแม่น้ำสายนี้ที่ถือเป็นเส้นเลือดใหญ่หล่อเลี้ยงคนไทยมาแต่โบราณจึงย่อมมีความผูกพันอันลึกซึ้งกับชีวิตคนไทย และด้วยความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ของแม่น้ำเจ้าพระยาที่เป็นแหล่งรองรับและชำระล้างความสกปรกของคนในสังคมมาโดยตลอด ไพรวรินทร์ ชาวงาม จึงต้องการปฏิบัติพันธกิจกวีในส่วนที่ต้องจรรโลงสังคมให้ดีขึ้นด้วยการเสียดสีเช่นเดียวกันกับแม่น้ำเจ้าพระยานั่นเอง

นอกจากนี้ไพรวรินทร์ ชาวงาม ยังใช้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นสัญลักษณ์แทนวิถีชีวิตแบบไทยที่นับวันจะถูกทำลายไปโดยคนไทยเอง เหมือนกับที่ขณะนี้แม่น้ำเจ้าพระยาขุนดำด้วยเศษซากขยะจากน้ำมือคนไทยด้วยดังจะเห็นได้จากตัวอย่างข้างต้นที่ว่า

เคยหยาดน้ำใสเย็นเป็นมิตรแท้ โธ่เอ๋ยแม่เจ้าพระยามาขุนดำ

3.4.5.2 น้ำตา

ฝันหวาน ฝันว่า <u>น้ำ</u>	ตาหวาน
ดื่มต่าง <u>น้ำ</u> ตานาน	เน้นซ้ำ
เข้าส่ายบ้ายเย็นกาล	หวานอิม
เพียงทิพย์รสล้ำ	ติดลิ้นกินใจ

เที่ยวไปขอ <u>ดื่ม</u> น้ำ	ตาสหาย
หยดหนึ่ง หยดไหนภายใน	ภาคนี้
ยืงนาน ยืงเหือดหาย	หาดื่ม ยากเอย
หวานยืงหวานยืงล้ำ	ลับให้ฝันชมฯ

(เจ้าพนักงาน,83)

ยุคอารยธรรมป่วยไข้	ชื่นชม
ดวงจิตก็ต่างตรม	โตรดเศร่า
ชีพมีวิถึระทม	เที่ยวท่อง
ท่องเที่ยวทุกคำเข้า	ชุ่ม <u>น้ำ</u> ตาสมัย

(ม้าก้านกล้วย,114)

บันดาล <u>ชลเนตร</u> ทั้ง	โลกา
ไหลร่วมระเหยฟ้าหา	หยด <u>น้ำ</u>
เวียนฝนสะอาด หยาดมา	จากเมฆ
แจกจ่ายดวงใจล้ำ	ลึกแล้วเวียนระเหยฯ

(เจ้าพนักงาน,121)

เรา <u>ร่ำ</u> ให้ร่วมกันสักวันใหม่	เพื่อ <u>ว่า</u> เสียง <u>ร่ำ</u> ให้จะโหยหวน
ระงมก้องอนันตกาละรัญจวน	ขับล่านำแห่งคร่ำครวญให้ครื้นคราง
เรา <u>ร่ำ</u> ครวญ พร้อมกันสักวันใหม่	ริน <u>น้ำ</u> ตาดวงใจให้พรายพร่าง
แม้แต่หยาดรุ่งรวงให้ร่วงร่วง	ระเหยค้ำขอบตามหาชน
.....	
เรา <u>ร่ำ</u> ให้ ร่วมกันเสียเถิดหนอ	<u>หยาด</u> น้ำตาจะหยาดลือโลกแหลกเหลว
ชุ่มชำระชะใจดับไฟเปลว	วินาที ณ ขอบเหวแห่งหายนะ
โหยให้ให้หวังอดีตอันหอมหวาน	ผ่านไปแล้วกับตำนานอันกักขะ
ยังแต่รอยเวทนาแห่งสาระ	อันจะเลือนกับกาละของโลกา

(ม้าก้านกล้วย,127)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้สัญลักษณ์ น้ำตา สื่อความหมายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนกล่าวคือใช้น้ำตาเป็นเครื่องชำระล้างความเลวร้ายให้หมดไปจากสังคม ภาพที่ผู้อ่านได้จากสัญลักษณ์นี้เป็นภาพสะท้อนอารมณ์ยิ่ง เนื่องจากน้ำตานี้เป็นสัญลักษณ์ของความโศกเศร้าสูญเสีย เมื่อใช้น้ำตาในการชำระล้างสังคมนั้นก็หมายความว่า ความโศกสะท้อนใจจากการประสบภาวะอันเลวร้ายเสื่อมทรามต่าง ๆ นั้นบีบคั้นให้คนในสังคมต้องเลือกวิธีนี้เป็นทางออกสุดท้ายในการชำระล้างความสกปรกให้แก่สังคม แต่อย่างไรก็ตามไพรวรินทร์ ขาวงาม ก็ยังสร้างความหวังให้แก่ผู้อ่านว่าเมื่อน้ำตาชำระล้างความโศกมอดออกไปจากสังคมแล้วเราก็จะได้สังคมที่ดีและสงบสุขกลับมา

จากการศึกษาการใช้วรรณศิลป์ในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพรวรินทร์ ขาวงาม ทั้งในระดับของการใช้คำ การใช้ภาพพจน์ และสัญลักษณ์แล้วพบว่า วรรณศิลป์ที่โดดเด่นของไพรวรินทร์ ขาวงาม คือ การเล่นคำ ที่สามารถเชื่อมโยงเอาความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกันมาสื่อความหมายที่พลิกผันไปจากคำเดิมซึ่งส่วนใหญ่ล้วนแต่แสดงภาพลักษณ์สังคมเมืองในแง่ลบทั้งสิ้น โดยไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้ประโยชน์จากการเล่นคำโดยนำทั้งเสียง ความหมายประจำคำ และความหมายเกี่ยวเนื่องมาสื่อภาพลักษณ์สังคมได้อย่างลุ่มลึก โดยเฉพาะภาพในแง่ลบนั้นไพรวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอนั้นโดยการให้ผู้อ่านได้ขบคิดและตีความจากคำนั้น ๆ ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การใช้ภาพพจน์ในการนำเสนอนั้นก็เป็นการนำลักษณะของภาษามาใช้ได้อย่างงดงาม ไพรวรินทร์ ขาวงาม สามารถนำภาพพจน์แบบต่าง ๆ มาใช้ในการสื่อภาพของสังคมเมืองในมุมที่ตนเองต้องการเสนอ ภาพพจน์แบบต่าง ๆ ที่ไพรวรินทร์ ขาวงามใช้นั้นนอกจากจะเป็นการดำเนินรอยตามขนบวรรณคดีไทยแล้ว ยังเป็นการใช้ภาษาที่มีส่วนอย่างมากในการเสริมน้ำหนักความให้เข้าถึงอารมณ์และความรู้สึกอันลึกซึ้งของความหมายที่สอดคล้องกับภาพนั้น ๆ ด้วย

จุดเด่นของไพรวรินทร์ ขาวงาม อีกประการหนึ่งคือการใช้สัญลักษณ์ ไพรวรินทร์ ขาวงามสามารถนำสัญลักษณ์ทั้งที่เป็นแบบแผนและสัญลักษณ์เฉพาะตนมาใช้สื่อเสนอความคิดได้อย่างชัดเจนและลึกซึ้งด้วยอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ทั้งสังคมชนบทและสังคมเมืองซึ่งมีความเชื่อมโยงกัน ทั้งการสื่อความหมายยังมีการสอดประสานระหว่างการใช้สื่อความหมายแบบเดิมและการสื่อความหมายที่แปลกไปจากเดิมด้วยมุมมองและความคิดของตนเอง ยิ่งทำให้สัญลักษณ์ที่เลือกใช้นั้นเข้มข้นด้วยความหมายที่บ่งบอกความรู้สึกได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งนี้นับเป็นเอกลักษณ์สำคัญประการหนึ่งของไพรวรินทร์ ขาวงาม

จากการศึกษาลีลาวรรณศิลป์ในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองอย่างละเอียดแล้วสามารถสรุปได้ว่า ไพรวรินทร์ ขาวงาม มุ่งเน้นการนำเสนอภาพลักษณ์ในด้านลบของสังคมเมืองมากกว่าที่จะกล่าวถึงภาพลักษณ์ในแง่บวก ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาที่ได้จากการตีความ

กวีนิพนธ์นั้นมักจะกล่าวถึงแง่มุมที่เสื่อมทรมานของสังคม แม้จะมีการกล่าวถึงความเจริญทางกายภาพของเมืองบ้างแต่การกล่าวถึงนั้นก็เพื่อเป็นการโยงความคิดผู้อ่านให้รับรู้ถึงผลเสียที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากความเจริญนั้นแล้วได้ขบคิดว่า แท้ที่จริงแล้วความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการที่สูงส่งนั้นสามารถยกระดับจิตใจคนในสังคมเมืองให้สูงตามไปด้วยหรือไม่ นอกจากนี้ไพโรวรินทร์ ชาวงาม ยังใช้ภาษาในการกล่าวถึงปัญหานานัปการของทั้งคนเมืองและคนจรในเมือง ไม่ว่าจะเป็นปัญหามลภาวะแวดล้อมของเมือง ปัญหาคุณภาพชีวิตที่ย่ำแย่ หรือแม้แต่ปัญหาด้านเศรษฐกิจตกต่ำ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นภาพลักษณ์ในแง่ลบของเมืองทั้งสิ้น ทั้งนี้ภาษาที่ใช้การนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในแง่มุมดังกล่าวนั้นย่อมสะท้อนให้เห็นทัศนะของกวีที่มีต่อสังคมเมืองอย่างแน่นอน ดังที่ผู้วิจัยจะกล่าวโดยละเอียดต่อไปในบททัศนะของกวีที่มีต่อสังคมเมือง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลวิธีการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง

การศึกษาวเคราะห์กลวิธีการเสนอคือการพิจารณาวิธีการนำเสนอของผู้ประพันธ์ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร และกลวิธีนั้น ๆ สามารถช่วยทำให้งานมีคุณค่าน่าสนใจหรือชวนให้ผู้อ่านติดตามหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ยังเป็นการพิจารณาว่ากลวิธีต่าง ๆ นั้นมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่ผู้ประพันธ์นำมากล่าวว่ามีน้อยเพียงใด และยังทำให้ทราบเหตุผลที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้กลวิธีแต่ละประเภทยาว่าแฝงความคิดเบื้องหลังในการเลือกกลวิธีในการนำเสนอไว้อย่างไร ดังนั้นกลวิธีการนำเสนอจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้งานนั้นสื่อสารสำคัญได้ตรงตามจุดประสงค์ของผู้ประพันธ์ อีกทั้งยังเป็นการแสดงความแยบคายทางการสื่อความของผู้ประพันธ์อีกด้วย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวเคราะห์กลวิธีเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพโรจน์ทร์ ขาวงาม โดยแบ่งรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

4.1 กลวิธีการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่อง หมายถึง การบรรยายหรือพรรณนาให้เห็นภาพทั้งที่เป็นภาพที่ปรากฏขึ้นจริงและภาพที่ออกมาจากความคิดของกวีซึ่งมุ่งเน้นการสื่ออารมณ์และความรู้สึกเป็นสำคัญ

ไพโรจน์ทร์ ขาวงาม มักใช้การเล่าเรื่องเป็นกลวิธีสำคัญในการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองเพราะการเล่าเรื่องนั้นเป็นช่องทางสำคัญที่กวีสามารถเสนอประสบการณ์ ความคิดและมุมมองของตนให้ผู้อ่านได้รับรู้ภาพที่กวีต้องการนำเสนอผ่านน้ำเสียงของทั้งผู้เล่าเรื่องและน้ำเสียงของตัวละคร กลวิธีการเล่าเรื่องของไพโรจน์ทร์ ขาวงาม มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

4.1.1 การเล่าเรื่องการเดินทางของคนชนบทสู่เมืองหลวง

ไพโรจน์ทร์ ขาวงาม นำเสนอสาเหตุของการจากถิ่นฐานบ้านเกิดของคนชนบทที่มุ่งหน้าเข้าสู่เมืองหลวงผ่านเรื่องราวการเดินทางของคนชนบทที่ต้องเผชิญกับเส้นทางอันเปลี่ยวเหงาในการเดินทางเข้าเมืองด้วยการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบธรรมดาให้ผู้อ่านเห็นภาพบรรยากาศของการเดินทางโดยมุ่งเน้นการสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้อพยพเป็นหลักเพื่อกระตุ้นความคิดและความรู้สึกของผู้อ่านให้คล้อยตามภาพนั้นได้อย่างลึกซึ้ง

ลำนำวเนจร ชอกซอนร้อนเร่
 โชชัดโชเซ ในกาลเวลา
 บนผืนแผ่นดิน ใต้ผืนแผ่นดินฟ้า
 ในห้วงธารา ภูผาก้ำไพร
 ณ ทางร้างรก ณ ออกหวาดไหว
 ณ จุดหมายไกล ณ ใจดวงนี้

(ลำนำวเนจร,24)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เล่าเรื่องการอพยพเข้าสู่เมืองหลวงของคนชนบทด้วยภาพที่แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากในการเดินทางข้ามน้ำ ข้ามเขา อีกทั้งความรู้สึกหวั่นวิตกภายในใจของคนเหล่านั้นก็ยิ่งทำให้ภาพที่ออกมานั้นเป็นภาพของการเดินทางที่ระหกระเหินไร้ทิศทาง

เขาจรจากปากอดีตอย่างโดดเดี่ยว	มาขับเคี่ยวปัจจุบันอันวิฤต
จากโคนรุ่งทุ่งผืนอันไสภิต	มามีตมิดกับหลืบเมืองอันไสมม
จากวิถีสู่วิถี วิถีเปลี่ยน	หนึ่งชีวิตกริดเขียนตำนานขม
เหลือบันทึบบาดลึกในอารมณ	สะท้อนภาพสังคมที่เปลี่ยนไป
หนึ่งคนทุกข์ สะท้อนแทนคนแสนล้าน	ผู้พลัดบ้านพรากเรือนสะท้อนสมัย
แค้นเพียงหนึ่ง ประหนึ่งแค้นอีกแสนใจ	โลกจะลุกเป็นไฟเพราะใจแค้น

(ม้าก้านกล้วย,62)

“เขา” ในบทกวีนั้น ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้เป็นตัวแทนการเล่าเรื่องราวชีวิตของคนชนบทอพยพทั้งหมดที่เดินทางสู่เมืองหลวงดังวรรค “หนึ่งคนทุกข์ สะท้อนแทนคนแสนล้าน” ภาพที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม สื่อออกมานั้นแม้จะเป็นการเล่าเรื่องวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยถ้อยคำธรรมดาก็ตาม แต่การคิดสรรคำมาบรรยายความรู้สึกของ “เขา” ผู้นี้ก็สามารทำให้ผู้อ่านจินตนาการภาพที่เป็นจริงของการเดินทางนั้นได้อย่างแจ่มชัดในใจ

ลมชะตา พายุกรรม กระทบน้ำซัด	ต้องชีพน้อยพลอยพลัดพลาดถล่ม
จากตำบลชนบทระทดกรรม	เร่มาร่ำเมรัยในนคร
นาครชนคันสวรรคอันไส	ตีกรามในเมืองกว้างสร้างสลอน
กังวานแก้วแผ่วเพียงเสียงอวยพร	ดื่มวัยหนุ่มรุ่มร้อนก่อนจากลา

(คือแรงใจและไฟฝัน,70)

จากตัวอย่างข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม เล่าถึงเรื่องราวชีวิตของหนุ่มคน

หนึ่งที่ต้องการหาทางระบายความทุกข์ด้วยการดื่มเหล้า ด้วยเพราะความสับสนของชีวิตที่ต้องระเห่
ร่อนเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองเพื่อความอยู่รอด แต่กระนั้นก็ได้มีความสุขจากการใช้ชีวิตอยู่ในเมือง
แต่อย่างใด

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบธรรมดาเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวการเดินทางของ
คนต่างจังหวัดที่มุ่งหน้าเข้าสู่เมืองเพื่อจุดหมายเดียวกันคือ หางานทำ ความรู้สึกของผู้ที่ต้องพราว
จากบ้านเกิดของตัวเองนั้นมักจะเหมือนกันดังที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้สื่อในบทกวี ความรู้สึกนั้นก็
คือความหวังหาอาหารครอบครัวที่อยู่เบื้องหลัง และความอ้ำอวังว่าเหวเมื่อได้เดินตามเส้นทาง
พเนจรในเมืองกรุง การถ่ายทอดเรื่องราวพร้อมอารมณ์ของคนจรเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจ
ภาพลักษณ์สังคมเมืองในแง่ของความเป็นไปในชีวิตคนอีกระดับหนึ่งได้เป็นอย่างดี

4.1.2 การเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้น

กลวิธีนี้คือการใช้บทกวีสืบเนื่องกันหลาย ๆ บท มีลักษณะเป็นเรื่องเล่าทำนองเดียวกันกับ
เรื่องสั้นหรืออัตชีวประวัติ เพียงแต่กวีใช้สำนวนภาษาเป็นร้อยกรอง ดังนั้นจึงมีบทสนทนาของตัว
ละครที่ทำหน้าที่ส่งผ่านเนื้อหาเรื่องราวแก่ผู้อ่านดังตัวอย่างที่ ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้
กลวิธีนี้ในงานสองบทด้วยกันคือ

บทร้อยร่ายคำของข้าวคั่วและผักแว่น ในมำก้านกล้วยหน้า 36-37 เป็นบทสนทนา
ระหว่างคนสามคนคือ คุณน้ำลาว แม่ และลูก เรื่องราวที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอผ่านตัวละครทั้ง
สามนั้นเป็นภาพลักษณ์ชาวชนบทที่เอื้อให้น้ำใจ แบ่งปันข้าวปลาอาหารให้เพื่อนบ้านที่ขาดแคลน
แม้ครอบครัวของตนจะอดอยากเพียงใดแต่ก็ไม่เคยแห้งแล้งน้ำใจแก่เพื่อนมนุษย์

บทเมืองถึงบทชาวเมืองในเมือง ในคำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ หน้า 186-207 เป็นบทสนทนา
ระหว่างแม่-ลูก หญิงสาว-ชายหนุ่ม และมีผู้เล่าเรื่องคือกวีเป็นผู้เล่าเหตุการณ์และคอยสอดแทรก
ทัศนะเกี่ยวกับการกระทำของตัวละครเหล่านั้นอยู่ตลอดเรื่อง เราอาจเรียกได้ว่าเรื่องราวชีวิตของแม่
ลูกคู่นี้ว่าเป็น **โศกนาฏกรรม** เนื่องจากเนื้อเรื่องที่น่าเสนอความขมขื่นของชีวิตหญิงโสเภณีและลูก
สาวที่ต้องทนทุกข์อยู่ในชุมชนแออัด ช้ำร้ายยังถูกรังแกเหยียดหยามจากคนรอบข้าง และในที่สุดก็
จบลงด้วยความตายและการสูญเสีย เรื่องราวเหล่านี้ไพรวรินทร์ ขาวงามนำเสนอผ่านบทสนทนาของ
ตัวละครเนื่องจากจะทำให้ผู้อ่านนั้นได้รับรู้เรื่องราวเสมือนกับได้อยู่ในเหตุการณ์ด้วย

ทัศนะที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม แทรกไว้ระหว่างการเล่าเรื่องนั้นสามารถยกตัวอย่างได้ดังบท
มนุษย์ หน้า 192

มนุษย์มีชีวิตอิสระ มีความกักขฬะ

มีความนุ่มนวลควรถนอม

คำมนุษย์เท่ากันอันยอม อยู่ในเป้าหลอม
 แห่งความเป็นมนุษย์คู่กัน
 ต่ำต้อยก็มีความฝัน ฝันใฝ่ในอัน
 ที่จักถักใจไถ่จน
 ดำรงชีวิตรื่นรม ในความเป็นคน
 ในความจำเป็นเชิงใจ

บทนี้ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้กล่าวแสดงทัศนะเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ ภายหลังจากที่ได้เสนอเรื่องราวความทุกข์ของชีวิตหญิงโสเภณีและลูกสาวในบทก่อนหน้า จากบทกวีจะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม มีความคิดเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ว่าควรมีอิสระเสรีที่จะคิดที่จะอยู่ ไม่ว่ามนุษย์ผู้นั้นจะอยู่ในสถานภาพสูงหรือต่ำเพียงใด สิทธิและเสรีภาพนั้นย่อมมีเท่าเทียมกันเสมอ

บทหญิง-ชาย หน้า 199

หญิงเป็นมนุษย์บริสุทธิ์ใจ ชายไหนซึ่งใน
 หญิงนี้มีค่าเป็นมนุษย์
 หากหญิงมีรักบริสุทธิ์ ชายมีอาจจูด
 เหยียบย่ำทำร้ายใจรัก
 หากชายมีใจใฝ่ศักดิ์ หญิงก็รู้จัก
 มีจิตมีใจใฝ่ศรี
 หญิง-ชายหมายหวังสร้างพลี อยู่ได้ร้ายดี
 เต็มค่าชีพนี้ที่ใจ

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับความรักของชายและหญิงว่าควรจะต้องอยู่บนรากฐานของความบริสุทธิ์ใจซึ่งกันและกัน ไม่ควรมีเรื่องของกิเลสตัณหาเข้ามาเกี่ยวข้องดังที่แสดงให้เห็นในบทก่อนหน้าว่ามีชายหนุ่มพยายามเกี้ยวพาราสีหญิงสาวให้บ่อบัดความใคร่ของตนเองโดยมิได้ให้เกียรติหรือเห็นแก่ศักดิ์ศรีของหญิงสาวผู้นั้นเพียงเพราะเห็นว่าเป็นลูกโสเภณี ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม ยกย่องความรักไว้ว่าเป็นสิ่งสูงส่งและบริสุทธิ์ และหญิงชายทุกคนควรจะมีจิตสำนึกการให้เพื่อเก็บรักษาความรักไว้ยั่งยืน

จากการศึกษาตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม เลือกใช้ฉันทลักษณ์ที่แตกต่างกันระหว่างบทสนทนาของตัวละคร และฉันทลักษณ์ของกวีซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่อง โดยที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม จะเป็นผู้มีส่วนรู้เห็นในเรื่องด้วยเพราะเป็นผู้เล่าเรื่องเอง ดังนั้นจึงสามารถสอดแทรกความคิดเห็นของตนลงไประหว่างการเล่าได้ โดยความคิดเห็นนั้น ไพรวรินทร์ ขาวงาม ก็ได้ทำให้เห็นชัดเจนโดยการแยกฉันทลักษณ์ให้ต่างจากตัวละครดังตัวอย่าง ดังนั้นการเล่าเรื่องจึงทำให้ผู้อ่านได้เข้าถึงเรื่องราวที่น่าเสนอได้เหมือนกับได้ชมละครเรื่องหนึ่ง

หากแต่เป็นอุทาหรณ์ที่นำมาจากเรื่องจริงในชีวิตที่อาจเกิดขึ้น ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า ไพรวิรินทร์ ขาวงาม เลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอได้เหมาะสมกับเนื้อความเพราะการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้นโดยเฉพาะการดำเนินเรื่องด้วยบทสนทนาของตัวละครนั้นสามารถสื่อให้ผู้อ่านรับรู้เรื่องราวเหมือนกับอยู่ในเหตุการณ์นั้นจริงๆ

บทหนวดดอกจาน ในม้าก้านกล้วย หน้า 47-48 เป็นบทสนทนายาวระหว่างเสี่ยวสองคนที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ของคนชนบทที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังรับอิทธิพลกระแสวัตถุนิยมจากคนเมือง แต่เสี่ยวที่เคยได้ใช้ชีวิตอยู่ในเมืองนั้นกลับมีความรู้สึก “เสี่ยวหนึ่งนั่งฟังเสี่ยวหนึ่ง แล้วอึ้งไป สะท้อนในอุราข้าวหนวดดอกจาน” แสดงให้เห็นว่าเสี่ยวคนที่ได้ไปเผชิญชะตากรรมในเมืองมาแล้ว มีความรู้สึกสะทกสะท้านใจที่เห็นคนชนบทแปรเปลี่ยนความคิดไปมากมายเช่นนี้ อีกนัยหนึ่งของความเปลี่ยนแปลงนี้ยังสะท้อนให้เห็นอนาคตของคนชนบทที่จะถูกวัฒนธรรมสมัยใหม่ครอบงำ ซึ่งก็เป็นอนาคตที่น่าเป็นห่วงเป็นอย่างยิ่งเพราะความเจริญเข้าถึงที่ได้ความเสื่อมโทรมก็จะเข้าถึงที่นั่นด้วยเช่นกัน

ไพรวิรินทร์ ขาวงาม ตีแผ่เรื่องราวชีวิตของคนเมืองบางกลุ่มและนำเสนอความเปลี่ยนแปลงของความคิดและค่านิยมของคนชนบทด้วยการผูกเป็นเรื่องราวขึ้นด้วยบทกวีเพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้และจินตนาการภาพและเรื่องราวตามไปอย่างลึกซึ้งถึงถ้อยคำและอารมณ์ของตัวละคร เพราะกลวิธีนี้กระตุ้นความสนใจของผู้อ่านด้วยการเสนอภาพแบบเล่าเรื่องราวเหมือนนิยายหรือละคร หากแต่เป็นละครชีวิตที่สะท้อนเรื่องราวแห่งความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับคนในสังคมเมืองและสังคมชนบท

4.1.3 การเล่าเรื่องแบบละคร

การเล่าเรื่องแบบละครเป็นกลวิธีหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าไพรวิรินทร์ ขาวงาม นำมาใช้ในการสร้างภาพตามจินตนาการ เนื่องจากการนำเสนอเรื่องราวการเดินทางของคนชนบทสู่เมืองหลวงในรูปแบบของการแสดงมหรสพที่ไพรวิรินทร์ ขาวงามใช้เรียกนั้นเป็นการจินตนาการของกวีเอง ซึ่งรูปแบบการเล่าเรื่องแบบมหรสพดังกล่าวก็มีลักษณะเป็นการแสดงละครอย่างหนึ่ง และกลวิธีนี้ก็เป็นการนำเสนอที่มีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งไพรวิรินทร์ ขาวงาม ได้สร้างสรรค์ขึ้น แม้การเล่าเรื่องแบบมหรสพนี้จะเป็นเพียงจินตนาการที่คิดขึ้นเท่านั้น แต่ภาพที่ออกมาก็เป็นภาพที่ทำให้ผู้อ่านกระทบกระเทือนจิตใจเมื่อได้ร่วมจินตนาการตามความคิดนั้น ดังรายละเอียด

โหมวก : ท่านผู้เจริญ

ขอเชิญท่านชมมหรสพ

มหรกรรมการแสดงของผู้อพยพ

ณ มุมหนึ่งของเมืองแห่งพื้นพิภพ

ท่านผู้เจริญ

เชิญหาความสำราญกันจนจบ

คำคืนนี้แสงสีและเสียงครบ

นี่คือมหรสพฉลองยุค

ฉากที่ 1 (สถานีขนส่งหมอชิต)

ฉากที่ 2 (ท้องสนามหลวง)

ฉากที่ 3 (ย่านถนนเพชรบุรีตัดใหม่)

ฉากที่ 4 (ย่านถนนสีลม)

ฉากที่ 5 (ริมแม่น้ำเจ้าพระยา)

ฉากที่ 6 (ชุมชนแออัดคลองเตย)

ฉากที่ 6 (สถานีรถไฟหัวลำโพง)

โฆษก : ท่านผู้เจริญ

การแสดงกำลังเพลนก็พลนจบ

ผู้อพยพพวกหนึ่งเริ่มอพยพ

อีกพวกชุมนุมกันอยู่อย่างสงบ

ท่านผู้เจริญ

พรุ่งนี้ขอเชิญชมมหรสพ

การแสดงภาคสองของผู้อพยพ

วานท่านกำหนดบทจบให้พวกเขาที่

(ม้าก้านกล้วย,84-88)

กลวิธีนี้เป็นการสื่อภาพตามจินตนาการของกวีที่สมมติให้คนต่างจังหวัดทั้งหลายได้สวมบทบาทเป็นตัวละครในมหรสพ โดยมีโฆษกเป็นผู้ดำเนินเรื่อง การแสดงที่พวกเขาพร้อมกันแสดงก็คือเรื่องราวการเดินทางและการใช้ชีวิตอยู่ในเมืองหลวง ตัวละครแต่ละตัวย่อมมีความคิดความอ่านแตกต่างกันไปในเรื่องของการใช้ชีวิต ทั้งที่อยู่เพื่อตักตวงเงินทองและความสำราญใส่ตัว และพวกที่ได้ลิ้มรสของความลำบากกายลำบากใจขณะอยู่ในเมืองแล้วมีความคิดว่าจะเดินทางไปหาแหล่งที่อยู่ใหม่เพื่อหนีปัญหา และพวกที่มีจิตสำนึกรับผิดชอบในการดำรงอยู่เพื่อแก้ปัญหาที่พวกเขาได้ก่อขึ้นเสียก่อน ภาพจากจินตนาการเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านคล้อยตามเนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดี และขณะเดียวกันก็ได้ขบคิดถึงภาพสะท้อนที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของคนเดินทางอันเป็นสารสำคัญที่ ไพวรินทร์ ขาวงาม แฝงไว้ด้วย

การเสนอด้วยการเล่าเรื่องแบบละครหรือมหรสพนี้ไพวรินทร์ ขาวงาม จะใช้ฉากเป็นสถานที่ต่าง ๆ ในการเล่าเรื่องด้วยดังตัวอย่างที่แสดงไว้ข้างต้น ชื่อสถานที่เหล่านั้นสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้

ถึงนิยามคร่าว ๆ ของแต่ละที่ได้ เช่น สถานีรถไฟหัวลำโพง หมอชิต เป็นเสมือนชุมทางแรกของคนต่างจังหวัด สนามหลวง เป็นสถานที่สาธารณะสำหรับพักผ่อนยามเฝ้าไร่เฝ้าป่า ย่านถนนสีลมและเพชรบุรีตัดใหม่ เป็นแหล่งบันเทิงของคนกลางคืนที่เพียบพร้อมด้วยแสงสีและโลกีย์สุข และเป็นสถานที่ทำงานหาเงินแห่งหนึ่งของคนต่างจังหวัดด้วย ส่วนชุมชนแออัดคลองเตยและริมน้ำเจ้าพระยา เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของคนจนที่ต้องเบียดเสียดยัดเยียดอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมอย่างเลือกไม่ได้

กลวิธีการนำเสนอแบบเล่าเรื่องราวเป็นมหรสพนี้น่าจะเป็นภาพสะท้อนที่ไพโรวรินทร์ ขาวงาม กำลังจะฉายส่องแก่ผู้อ่านว่าชีวิตคนเราก็คงเหมือนกับการแสดงเช่นเดียวกับคำกล่าวที่ว่า “โลกคือละคร” เราทุกคนคือตัวละครที่แสดงอยู่ท่ามกลางฉากละครชีวิตที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน มหรสพที่ไพโรวรินทร์ ขาวงาม กล่าวถึงนั้นเป็นการแสดงของคนกลุ่มหนึ่งที่เป็นตัวแทนคนต่างจังหวัดทั้งหมดที่ตกอยู่ในสถานภาพเดียวกันคือความสับสนทางความคิดที่ว่าจะอยู่ใช้ชีวิตต่อไปในเมืองหลวงหรือจะถอยหลังกลับไปยังบ้านเกิด แล้วมุ่งหาแหล่งทำกินที่ใหม่ แต่อย่างไรก็ดีไพโรวรินทร์ ขาวงาม ได้ทิ้งท้ายบทไว้ว่า “วานท่านกำหนดบทจบให้พวกเขาที” นั้นหมายความว่ามหรสพเรื่องนี้ไม่มีวันจบลงเพราะวิถีทางของคนจรเหล่านี้ยังคงดำเนินต่อไปเช่นนี้ไม่มีสิ้นสุด ตราบใดที่คนต่างจังหวัดยังคงมีความคิดที่จะเข้าเมืองมาแสวงหาความเจริญก้าวหน้าเยี่ยงคนเมือง

ประเด็นสำคัญที่ทำให้การเล่าเรื่องแบบมหรสพแตกต่างจากการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้นอยู่ที่ความแตกต่างของผู้เล่าเรื่อง กล่าวคือการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้นเป็นการเล่าเรื่องแบบชั้นเดียวโดยกวีทำหน้าที่เป็นผู้เล่าโดยตรง แต่การเล่าเรื่องแบบมหรสพนี้เป็นการเล่าแบบสองชั้นคือ กวีสมมติ “โฆษก” ขึ้นมาเป็นผู้เล่าเรื่องการแสดงที่ไพโรวรินทร์ ขาวงาม เรียกว่า “มหรสพ” นั้นให้ทราบอีกทีหนึ่ง ดังนั้นจึงทำให้การสอดแทรกความคิดของกวีต้องกระทำผ่านทางน้ำเสียงของตัวละครซึ่งเป็นตัวแสดงในมหรสพนั้น

กลวิธีการนำเสนอโดยใช้การเล่าเรื่องทั้งสามประเด็นนี้นับว่าเป็นการนำเสนอในเชิงนามธรรมเสียเป็นส่วนใหญ่ดังที่ไพโรวรินทร์ ขาวงาม (2523) ได้กล่าวถึงกลวิธีการนำเสนอวิธีหนึ่งไว้คือ ใช้การสร้างภาพโดยจินตนาการหรือภาพนามธรรมซึ่งผู้เขียนจะสร้างภาพตามความคิดและจินตนาการของตน ผู้อ่านจะคิดและมีจินตนาการตามไปด้วย ดังที่ไพโรวรินทร์ ขาวงาม ได้ใช้การเล่าเรื่องในการเสนอภาพลักษณะจึงนับเป็นการสร้างภาพนามธรรมซึ่งมุ่งเน้นการสื่ออารมณ์และความรู้สึกเกี่ยวกับความยากลำบากของชีวิตคนชนบทและคนเมืองเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านได้สามารถมองเห็นและจินตนาการถึงภาพที่ตนต้องการจะสื่อให้ได้มากที่สุด

4.2 กลวิธีการบรรยายฉาก

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้นำกลวิธีที่สำคัญอีกประการหนึ่งมาใช้ป้อนภาพสังคมเมืองให้เข้าไปในความคิดของผู้อ่านด้วยวิธีการบรรยายจากสถานที่ต่างๆ ในสังคมเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครเพื่อนำเสนอภาพที่ผู้อ่านมีประสบการณ์ร่วมกันในเรื่องภาพลักษณ์และภาพพจน์ของสถานที่นั้น ๆ ทั้งด้วยการหยิบยกชื่อสถานที่นั้น ๆ ขึ้นมากล่าวถึงโดยตรง และการอ้างถึงสถานที่เฉพาะแห่งเพื่อนำมาใช้เป็นฉากในการเล่าเรื่อง ดังตัวอย่าง

4.2.1 ใช้ภาษาที่ให้รายละเอียดของสภาพเมืองทั่วไป

ตึกสูงมีชั้นอันนับ จำนวนเทียบกับ
 อวัยวะมนุษย์เกินกัน
 โฉนครได้แสงตะวัน แต่แบ่งแสงปัน
 ส่องลอดสอดไล่ไปถึง
 บ้านไม้ผู้พังตั้งตริ่ง เพียงจำนนจึง
 ต้องถูกบุกยึดหรือย้าย

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,186)

ลูกเจ้าดูสิลูก ดูตุ๊กแกมันไล่กัน
 บ้านเช่าของเรานั้น เริ่มจะเก่าลงทุกที
 ได้ข่าวว่าเจ้าของ เขาจะรื้อเร็วเร็วนี้
 สร้างตึกที่ดีดี เพื่อแบ่งเช่าราคาแพง

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,188)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้สถานที่ที่มีภาพตรงกันข้ามกันระหว่าง ตึกสูงราคาแพง กับบ้านเช่าไม้ผู้พัง สถานที่ทั้งสองดังกล่าวถือเป็นตัวแทนของวิถีชีวิตคนต่างระดับ กล่าวคือ คนระดับล่างในสังคมที่ต้องอาศัยเช่าบ้านเก่า ๆ ทอดโทรมอยู่ในแหล่งชุมชนแออัดนั้น ผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายได้ได้โดยง่ายเนื่องจากประสบการณ์ความรู้เรื่องบ้านไม้ผู้พังในย่านชุมชนแออัดมักถูกบงกชไล่ที่จากการรกรากก่อสร้างตึกสูงทันสมัยอยู่บ่อยครั้ง

โชคดีเกิดม้าก้านกล้วย ผันเคยโปรดช่วยนำวิถี
 ลมหอม แดดสวย ช่วยที่ปลอบโยนม้าที่ท้องทะยาน
 เกื่อนถนนหนทางสวรรค์ ลุยดงชีวิตต่างสถาน
 อาคารบ้านเรือนเคลื่อนตระการ ข้าวปลาอาหารต่างแผ่นดิน

(ม้าก้านกล้วย,26)

ถนนแยกแปลกเปลี่ยวและเลี้ยววน ใครคนนั้นสับสนถนนชีวิต
 เขาจรถูกพาทอดตีต่ออย่างโดดเดี่ยว มาขับเคียวปัจจุบันอันวิฤต
 (ม้าก้านกล้วย,62)

ถนนหนาว... ก่อนกรวดรูดร้าวอยู่ริมถนน
 ฝ่ามือจรรอยเท้าที่กววน ฝ่ามือผู้คนที่เดินทาง

 สาระของเขาคือดวงดาว ณ เวียงหนาวดาวสนาน
 แวตากรวดเศร้าย้าร้าวราน กับตำนานถนนหนาวที่ยาวนาก
 (คือแรงใจและไฟฝัน,51)

เท้าที่เปลือยเปล่า กระชิบถามพื้นถนนไปทุกจังหวะก้าว
 เบื่อฉันบ้างไหม เบื่อฉันบ้างไหม
 ก้าวแล้วก้าวเล่า บนถนนที่นิ่งสนิท

 จุ่มพิตถนนด้วยเท้าเปลือยเปล่า
 อบอุ่นในความทรमान
 รถคิงงามของรัฐมนตรีแล่นผ่านไป

(ลำนำวเนจร,92)

จากการศึกษาข้อมูลพบว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้ ถนน เป็นฉากในการกล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับการร่อนเร่พเนจรของคนในเมือง เพราะถนนเป็นสถานที่ที่คนพเนจรจะใช้เป็นเส้นทางเพื่อเดินทางตามหาจุดหมาย ดังนั้นหากไม่สมหวัง ถนนก็จะเป็นที่ที่รองรับอารมณ์ความรู้สึกของคนจรเหล่านั้นไว้ทั้งหมด ดังตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าเมื่อไพรวรินทร์ ชาวงาม กล่าวถึงถนนก็มักจะสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกเปล่าเปลี่ยว ไร้ทิศทางของคนจรอยู่เสมอ

โอ ตลอดชีวิตสร้าง ตลาดสด
 เซ็งแซ่ เสียงเสนาออส ชาติสิ้น
 พืชผักแผ่นดินจรด แผงผัก
 ผักสด ปลายสด ขึ้น สดเนื้อสัตว์หนอ
 เออหนอ ตลาดสดนั้น สดไฉน
 ใจสด มีขายไหม แม่ค้า
 ใจเราเก่าเกินไป หมายถึง
 ใจใหม่หมายใจกล้า เจ็ดจ้าสดแสงฯ

(เจ้านนกวี,54)

แฝงลอย ถนนย่านนั้น	ชายของ
ของจุกของจิกจอง	จับซื้อ
บางแฝงแต่งขลังกอง	พระเครื่อง พระเอย
แฝงหนึ่งของเก้ารื้อ	ยุครื้อกาลสมัย

(เจ้านกวี,52)

เราฝัน เราอร่อยข้าว	แกงฝัน
ปรุจรส ประทังใจวัน	ว่างร้าง
วิมถนน หม่นเมืองหัน	หาเพื่อน
ลงนั่ง อิมอร่อยบ้าง	กับข้าวแกงสมัยฯ

(เจ้านกวี,52)

เมื่อกล่าวถึง ตลาดสด แฝงลอย และร้านข้าวแกง ผู้อ่านจะนึกถึงภาพของการค้าขาย และภาพพ่อค้าแม่ค้าตามแฝงลอยซึ่งสามารถบ่งบอกถึงสังคมชนชั้นล่างในสังคมเมืองได้เป็นอย่างดี เพราะสถานที่ดังกล่าวจะเป็นที่ชุมนุมของผู้คนที่มีความด้อยด้วยสถานภาพทางการเงิน สถานภาพทางการศึกษา และสถานภาพทางสังคม และที่น่าสังเกตคือสถานที่ดังกล่าวนี้มักจะต้องอยู่ริมถนนซึ่งประเด็นนี้ทำให้ผู้อ่านสามารถโยงความสัมพันธ์ด้านความหมายไปสู่การใช้ถนนเป็นฉากเล่าเรื่องในหัวข้อข้างต้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การสื่อภาพลักษณ์สังคมเมืองด้วยกลวิธีการบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพสังคมเมืองดังข้อมูลข้างต้นนั้นจะสังเกตได้ว่า แทนที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม จะหยิบยกสภาพของเมืองในแง่มุมที่แสดงให้เห็นถึงความใหญ่โตโอ้อ่า หรือความเจริญก้าวหน้าของเมือง เช่น ห้างสรรพสินค้า วัดวาอารามที่สวยงาม หรือตึกงามบ้านช่องโรงแรมหรูที่มีแต่ความสะดวกสบาย แต่กลับนำสถานที่เฉพาะที่แสดงถึงความเสื่อมโทรมของเมืองบรรยายรายละเอียดซึ่งสื่อถึงวิถีชีวิตของคนระดับล่างที่อยู่กับความขัดสน และยากลำบาก ทั้งยังสื่อถึงวิถีชีวิตดิ้นรนของคนกลุ่มนี้ให้สะท้อนภาพลักษณ์ของเมืองในแง่ลบอย่างชัดเจน

4.2.2 ใช้ภาษาที่ให้รายละเอียดเฉพาะแห่ง

หมอชิตชีวิตต้อง	ตามหมอ
เจ็บป่วยเหน็ดเหนื่อยหนอ	ชีพนี
เดินทางนั่งนอนรอ	ความรัก
หมอก็คอนจะชี้	ช่องให้ทุกข์หาย

หัวลำโพงเด่นเฝ้า	รถไฟ
แออัดยัดเยียดไป	แปลกหน้า
เหงื่อตกอกสั่นไหว	ตาวาวาด
กรุงเทพฯนี่เมืองฟ้า	เบิ่งฟ้าเห็นควัน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,39)

<u>สนามหลวง</u> อบอุ้นค้ำ คนจร	
ตึกตื่นอาศัยนอน	นุ่มหญ้า
พิศเดือนเพ่งดาวตอน	ดิ่งตก
หลังแนบดินแต่หน้า	แนบฟ้าในฝัน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,31)

ดังที่ได้กล่าวไว้ว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม ให้ความสำคัญกับความคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับกรจากลาบ้านเกิดของคนชนบทย้ายถิ่นเป็นอย่างมาก ดังนั้นชื่อสถานที่ที่ปรากฏตามตัวอย่างนั้นก็มีความเกี่ยวเนื่องกับผู้ที่เรีร้างถิ่นฐานบ้านเกิดมาเผชิญชีวิตในเมืองเพราะให้รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อสถานที่แต่ละชื่อที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม นำมาเสนอนั้นล้วนแล้วแต่สะท้อนให้เห็นถึงภาพวิถีชีวิตของคนเดินทางทั้งสิ้น ดังเช่น หมอชิต และหัวลำโพง ซึ่งเป็นชื่อสถานที่ขนส่ง และสถานีรถไฟที่เป็นปราการด่านแรกของคนเดินทางจากต่างจังหวัดสู่กรุงเทพฯ ภาพที่ปรากฏในใจผู้อ่านนั้นมิใช่มีแต่เพียงภาพสถานีขนส่งแต่อย่างเดียว หากผู้อ่านยังประหวัดได้ว่าสถานที่นั้นยังเป็นที่พักอาศัยทั้งชั่วคราวและถาวรของคนพเนจรที่ไม่มีที่ไปอีกด้วย เช่นเดียวกับ สนามหลวง สถานที่อันเป็นสาธารณะซึ่งเป็นที่พักอาศัยหลับนอนของคนร่อนเร่อีกเช่นเดียวกัน เนื่องจากชื่อสถานที่ หรือสถานที่ที่เป็นฉากนั้นจะเชื่อมโยงบริบทสำคัญทั้งด้านสภาพแวดล้อมและด้านอารมณ์ของคนที่อยู่ในของสถานที่นั้น ๆ ให้เข้าไปในใจของผู้อ่านได้ ดังนั้นความหมายที่ผู้อ่านได้รับจึงมีความหมายกว้างกว่าชื่อสถานที่เพียงอย่างเดียว กลวิธีนี้จึงเป็นกลวิธีที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้เป็นประสบการณ์ให้แก่ผู้อ่านได้อย่างน่าสนใจ

ภาพลักษณ์สังคมเมืองที่สะท้อนจากสถานที่เหล่านี้ทำให้ผู้อ่านได้สัมผัสถึงความเป็นจริงของสังคมในอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งค่อนข้างน่าเศร้า ภาพวิถีชีวิตของคนระดับล่างในสังคมที่ต้องมุ่งหน้ามาหางานทำในเมืองแต่ต้องตกอยู่ในสภาพของคนพเนจรไร้จุดหมายนั้นบ่งบอกถึงการไม่ประสบความสำเร็จของคนกลุ่มหนึ่งในสังคมเมืองได้อย่างชัดเจน

<u>บางขุนพรหม</u> ร่อยร้าง	เพลงพรหม
เพลงขึ้นกลับขึ้นชม	ขับเร้า
โรงแรมและช่องชม	ชอกวัด
กะหรี่ระริกเข้า	คำเข้าคาวหวาน

สุทธิสารโคกสิ้น	บริสุทธิ
โทรศัพท์รับร่างนุช	แนบข้าง
ตำรวจตรวจตราจุด	จี๊จับ
จับจับปล่อยปล่อยอ้าง	ออกคำาประเวณี
เพชรบุรีตัดใหม่แม่น	เมืองสรวง
ไฟสว่างเขียวแดงดวง	ดึกดั้น
สาวเหนือเบื้อถูกหลง	เลยสมัคร
รับสมัครพนักงานสิ้น	รับสิ้นสาวสวย
พัฒนพงษ์ราวช่วยสร้าง	ชื่อเสียง
จีนฝรั่งมานั่งเรียง	ร้นยิ้ม
กะเทยแปลกเพียง	ส้มผัส
เด็กเล็กเด็กใหญ่ลุ่ม	แลบลิ้นน้ำลดลง
คลองหลอดจับคู่เกล้า	ริมคลอง
เรือนร่างทรุดโทรมหมอง	หม่นไหม้
ตามุ่งมิดมิดมอง	หมายเหยื่อ
หนาวเหน็บลงเจ็บไข้	ขัดข้องระคายหนาว

(คำาใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,42)

ภูเก็ตกับข่าวร้าย ช่องนรก

ไฟราคะจักทารุณ	รุ่มร้อน
ไฟเปลวจะเผาหมก	มิดมอด
รอบร่างโซ่ร้ายซ้อน	โซ่ใจ

.....

หญิงสาวเวียงป่าเป้า	ปรารถนา
ไม้ดอกเขี้ยวรายเรียง	ร่างร้อย
อำนาจแห่งเงินมา	ผูกมัด
พาร่างอันน้อยน้อย	แนบสนาน

(คำาใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,45)

ชื่อสถานที่ข้างต้นนั้นล้วนเป็นชื่อสถานที่เรื่งรมย์ในยามค่ำาคินซึ่งมีภาพพจน์เกี่ยวกับการค้า
 ประเวณีทั้งสิ้น ไพรรินทร์ ชาวงาม ใช้ชื่อสถานที่เหล่านี้มานำาเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในแง่มุมที่
 ฟอนเฟะไปด้วยกามารมณณ์ไม่ว่าจะเป็นพัฒนพงษ์ คลองหลอด สุทธิสาร ภูเก็ตและ

เวียงป่าเป้าที่สะท้อนภาพการซื้อขายหญิงสาวเพื่อเป็นสินค้าบริการทางเพศ ภาพเหล่านี้ผู้อ่านจะสามารถรับรู้และเข้าใจได้ด้วยประสบการณ์ความรู้ที่ร่วมสมัยเดียวกัน

ชื่อสถานที่ที่ไพวรินทร์ ขาวงาม นำมากล่าวถึงและให้รายละเอียดนั้นถือเป็นกลศิลป์อย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้และเข้าใจภาพลักษณ์ของสังคมเมืองที่กวีต้องการจะสื่อได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะการกล่าวถึงชื่อสถานที่เป็นการทำให้ผู้อ่านมองเห็นสภาพความเป็นไปและบริบทสำคัญ ของสถานที่เหล่านั้นได้อย่างรวดเร็ว จะสังเกตเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ขาวงาม ได้หยิบยกแต่ชื่อสถานที่ อันบ่งชี้ภาพลักษณ์ด้านลบของสังคมเมืองมาเสนอแก่ผู้อ่านจึงทำให้สามารถมองเห็นทัศนคติของกวี ต่อสังคมเมืองได้

นอกจากนี้การหยิบยกชื่อสถานที่เฉพาะแห่งนั้นยังมีความเกี่ยวเนื่องกับการบรรยายอาชีพ ของผู้คนที่อยู่ตามสถานที่นั้น ๆ ด้วย ซึ่งจากการศึกษาพบว่าไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้อาชีพของกลุ่มคน ผู้ด้อยโอกาสในสังคมเมืองมานำเสนอภาพวิถีชีวิตด้วย ทั้งนี้เพราะการประกอบอาชีพนั้นหมายถึง การหาเลี้ยงชีพตนและครอบครัว จึงแสดงให้เห็นวิถีทางการดำรงชีวิตที่หลากหลายของคนในสังคม เมืองว่าพวกเขาเหล่านั้นจะต้องต่อสู้กับสิ่งใดบ้าง อีกทั้งยังสามารถสะท้อนภาพความโหดร้ายของ เมืองและการไม่ประสบความสำเร็จของคนกลุ่มหนึ่งได้เช่นเดียวกันด้วย ดังตัวอย่าง

จำนวนจกัณับหน้า	ครบโฉน
ชายแก่หญิงแก่ไหว	หวาดสะท้อน
ชายหนุ่มวัยรุ่มร้อน	เหงื่อล้นแรงงาน
หญิงสาวผ่านโคกเคี้ยว	เสริมสาว
ขายร่างทุกทุกคราว	ครบครึ่ง
เด็กเด็กเล็กเล็กหนาว	ดั่งนก
งานหนักโรงงานตั้ง	แต่ร้ายทารุณ

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,39)

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่าไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอภาพของคนต่างวัยที่ต้องประสบ ชะตากรรมเดียวกันนั่นคือความทุกข์ยากในการทำงาน ไพวรินทร์ ขาวงาม ชี้ให้เห็นว่าคนเหล่านี้ไม่มีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่ดีไปกว่านี้ ดังจะเห็นได้จากลักษณะของงานที่เราพบได้ทั่วไปว่า ชายหนุ่มจะออกเร่ขายแรงงานเป็นกรรมกรก่อสร้าง หญิงสาวต้องขายเรือนร่างเป็นโสเภณี ส่วนเด็ก ๆ ที่พอทำงานได้ก็จะถูกทารุณกรรมในโรงงาน อาชีพเหล่านี้ล้วนแต่เป็นอาชีพที่คนจนและคนด้อยโอกาสใช้หาเลี้ยงชีพทั้งสิ้น และภาพเหล่านี้ก็เป็นภาพที่ผู้อ่านเคยประสบพบเห็นมาจากชีวิตจริง ดังนั้นย่อมจะมีความเข้าใจในสารที่กวีต้องการสื่ออย่างชัดเจน

ไพวรินทร์ ขาวงาม ยกเอาความจริงในสังคมการทำงานของชนชั้นล่างขึ้นมาถ่ายทอดโดยใช้ อาชีพเป็นเครื่องบ่งบอกถึงสถานภาพของคนเหล่านั้นว่ามีชีวิตอยู่อย่างไรในสังคมเมือง สิ่งเหล่านี้ทำ

ให้ผู้อ่านเห็นวิถีชีวิตของคนอีกชนชั้นหนึ่งในสังคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่จำกัดโอกาสของคนจนให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อยลงด้วย

ยามจน ทนชีพใช้	อนาถา
ขอเถิดยุดิธรรมมา	มอบบ้าง
ขอความปลอดภัยครา	ครองชีพ
ขอศักดิ์ ขอศรีสร้าง	สิทธิ์บ้างเถิดหนอ
ขอเถิด อิศรภาพ	ชีวิต
ขอพบสันติภาพสถิต	ทั่วหล้า
ขอ ขอ ยิ่งขอคิด	ขอทุกข์ เทวษฤา
เห็นแต่เงา ฝ้าคัว	คว่ำคว้างกะลาเหงาฯ

(เจ้านกวี,63)

อาชีพจากตัวอย่างดังกล่าวคือ ขอทาน สังเกตได้จากคำ กะลา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญของผู้ประกอบการอาชีพนี้ ไพรวิรินทร์ ขาวงาม นำเสนอภาพสะท้อนใจเกี่ยวกับอาชีพนี้ด้วยการนำคำ “ขอ” มาใช้สื่อความคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเมืองที่ปัจจุบันมีแต่อันตรายรอบด้าน การขอสิ่งต่าง ๆ เช่น ขออิสรภาพ สันติภาพ ความปลอดภัย ความยุติธรรม เป็นการร้องขอจากทุกคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมโดยใช้ขอทานเป็นตัวแทนในการร้องขอ เหตุใดจึงต้องร้องขอ เพราะในสังคมไม่มีสิ่งเหล่านี้ และสิ่งต่าง ๆ ที่ขอทานร้องขอนั้นก็คือสิ่งที่คนในสังคมเมืองทุกคนต้องการเช่นเดียวกัน ดังนั้นภาพลักษณ์สังคมเมืองที่สะท้อนจากตัวอย่างนี้จึงเป็นภาพของสังคมที่ขาดแคลนสวัสดิภาพในการดำรงชีวิต

เสมือนโลก อุปโลกนี้ให้	ถือกรรม
กรรมแห่ง “กรรมกร” กระทำ	ก่อสร้าง
ตึกสูง ฟุ้งสูงนำ	กรรมฟุ้ง ตามเคย
กรรมแก่ กรรมใหม่บ้าง	บ่ร้างเวรกรรม
เวรกรรม เคยก่อสร้าง	ปางใด
สนองเนื้องานหนักไฉน	เน้นซ้ำ
ปูน หิน อิฐ ดิน ใน	โลกร่วม ชะตาฤา
จึงก่อ ต่อกรรมทำ	เทียบสร้างตึกสูงฯ

(เจ้านกวี,61)

อาชีพกรรมกรก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สามารถแสดงสถานะของคนผู้ประกอบการอาชีพนี้ กรรมกรเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานหนักแต่ได้ค่าตอบแทนน้อย แม้จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าเมืองก็ตาม แต่อาชีพนี้ก็ยิ่งถูกคนทั่วไปดูแคลนว่าเป็นอาชีพที่ไร้เกียรติ

ไรค์ศักดิ์ศรี ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนออาชีพนี้ด้วยการเล่นคำ “กรรม” โดยเปรียบว่าผู้ประกอบอาชีพนี้เหมือนเป็นคนมีเวรกรรมถือไว้ในมือต้องมาใช้แรงงาน ต้องมาทนทุกข์ทรมานแบกอิฐ แบกปูนด้วยความเหนื่อยยาก หากแต่ภาพเหล่านี้ก็สามารถสะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบอาชีพนี้มีสถานภาพดียกกว่าผู้อื่นทั้งด้านการศึกษา ฐานะทางการเงิน และชนชั้นจึงต้องมาทำงานเช่นนี้โดยไม่มีทางเลือก

มาลัยมะลิสदनัน	สีขาว
ของเด็กชายมะลิคราว	เด็กไข่
พวงใจหนึ่งพวงหนาว	ขอหน่อย เถิดนอ
ขอเก็บประดับใจไว้	เวียหวัง
หวังฝากมะลิสดสร้อย	สมัยโคก
สมัยเสี้ยมมาลัยโลก	สู่หล้า
เด็กเอ๋ย ช่วยฝันบอก	บริสุทธิ
มอบมิ่งมะลิสดทำ	เถื่อนถนนฯ

(เจ้านกวี,55)

อาชีพเด็กขายพวงมาลัยตามท้องถนนยามเมื่อรถติดไฟแดงนั้นมักจะเป็นภาพที่เราคุ้นตากันดี ไพวรินทร์ ขาวงาม นำอาชีพนี้มาเสนอเพื่อสะท้อนให้เห็นการดิ้นรนเลี้ยงปากท้องของคนในสังคม แม้เด็กเล็ก ๆ ก็ยังต้องหางานทำเพื่อหาเงินเลี้ยงตัวเองทั้งที่ยังไม่ถึงเวลาอันควร

หญิงสาว

ยิ้มสวย

เชื้อเชิญ

“ชั่วโมงละ”

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,7)

ในชีวิตเธอ เธออาจถูกต่อรองด้วยเงื่อนไขราคาค่าเหมือนสินค้า ดวงใจของเธออาจมีราคาไม่ถึงครึ่งหนึ่งของราคากระสุนปืน วิญญาณเธออาจมีราคาพอ ๆ กับราคาของมะนาวสักลูก ถ้าเพื่อการชีวิตอยู่รอด เธออาจต้องยอมขายวิญญาณ

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,9)

<u>ผองหญิงซึ่งต่ำต้อย</u>	ตามสถาน
ตามไร่ ตามนานาน	เหนื่อยกล้า
<u>ตามช่องและโรงงาน</u>	จั่นง
เพศแม่เพศเดียวซ้ำ	ชอกซ้ำกว่าใคร

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,51)

แม่ศรีเอ๋ย

แม่ศรีโคนขนุน

โลกของแม่ทารุณ

โคนขนุนช่วยไฉน

แม่ศรีเอ๋ย

แม่ศรีคลองหลอด

อกของแม่แห่งขอด

น้ำคลองหลอดหรือเต็มได้

แม่ศรีเอ๋ย

แม่ศรีคณิกา

ผลของแม่ออกมา

เป็นเวทนาของเมืองไทย

(ม้าก้านกล้วย,73)

จากข้อมูลตัวอย่างจะพบว่าไพรวรินทร์ ชาวราม นำอาชีพโสเภณีมาใช้เสนอภาพลักษณ์ด้านมืดของสังคมเมืองในปัจจุบัน การค้าประเวณีตามสถานที่ต่าง ๆ ดังที่ปรากฏชื่อในตัวอย่างสุดท้ายนั้นก็แสดงให้เห็นว่าอาชีพนี้ยังคงมีอยู่ในสังคมเมืองแม้จะมีการกวาดล้างก็ตาม ในขณะที่เดียวกันภาพความทุกข์ทรมานของหญิงสาวที่ประกอบอาชีพนี้ก็สร้างความสะเทือนใจแก่ผู้อ่านได้ไม่น้อย

จากข้อมูลที่ได้นำมาเป็นตัวอย่างเกี่ยวกับอาชีพที่ไพรวรินทร์ ชาวราม นำเสนอนั้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าไพรวรินทร์ ชาวราม เลือกใช้กลวิธีนำเสนออาชีพที่สื่อแสดงความลำบากยากแค้นของผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็น กรรมกร เด็กชายพวงมาลัย หรือโสเภณี อาชีพเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชนชั้นล่างซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนชนบทย้ายถิ่นที่เข้ามาหางานทำในเมือง ด้วยความดีของการศึกษาของคนเหล่านี้ทำให้ไม่มีทางเลือกมากนักในการประกอบอาชีพ ดังนั้นการใช้กลวิธีนำเสนออาชีพเหล่านี้จึงเป็นการแนะนำให้ผู้อ่านมองลึกลงไปถึงภาพการดิ้นรนต่อสู้ และอารมณ์ความรู้สึกของผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ ด้วย และการบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเหล่านี้ก็มีความเกี่ยวเนื่องกับทั้งการบรรยายรายละเอียดสภาพของสภาพเมืองทั่วไปในหัวข้อแรก และการบรรยายรายละเอียดของสถานที่เฉพาะแห่งในหัวข้อที่สอง เพราะการหยิบยกภาพสถานที่ในเมืองนั้นย่อมต้องกล่าวถึงผู้คนที่อาศัยอยู่ในสถานที่นั้น ๆ ด้วย ดังนั้นสภาพสถานที่ที่ทรุดโทรมหรือแออัดนั้นผู้อ่านจะรับรู้ได้ว่ามักเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพขายแรงงาน โสเภณี เด็กชายพวงมาลัย หรือแม่ค้าแผงลอยซึ่งเป็นสภาพความจริงที่เกิดขึ้นในสังคม เพราะคนที่ทำอาชีพเหล่านี้มีรายได้ได้น้อยจึงมีสถานภาพความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างลำบาก ดังนั้นกลวิธีการบรรยายจากนี้จึงสามารถสะท้อนภาพวิถีชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งในสังคมที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตได้อย่างชัดเจน

4.3 กลวิธีการใช้ฉันทลักษณ์ในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง

ฉันทลักษณ์ในที่นี้ หมายถึง รูปแบบคำประพันธ์ที่ใช้แต่งคำประพันธ์ตามตำรา ฉันทลักษณ์มาตั้งแต่โบราณ ถือเป็นฉันทลักษณ์มาตรฐานซึ่งกวีรุ่นหลังได้ยึดเป็นแบบอย่างต่อมา (เพ็ญพักตร์ สุขสุมาลย์, 2544: 12) การศึกษาเกี่ยวกับฉันทลักษณ์ในฐานะที่เป็นกลวิธีหนึ่งในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองนั้นต้องขอชี้แจงจุดประสงค์สำคัญไว้ในเบื้องต้นก่อนว่า เป็นการศึกษาเพื่อให้เห็นว่ากวีสามารถนำฉันทลักษณ์ต่าง ๆ มาเป็นกลวิธีที่สื่อเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมเมืองได้สอดคล้องเหมาะสมเพียงใดและอย่างไร ดังนั้นการศึกษาวិเคราะห์จึงไม่เน้นในส่วนของกรรบายรายละเอียดข้อมูลของฉันทลักษณ์แบบต่าง ๆ ว่ามีโครงสร้างฉันทลักษณ์เป็นอย่างไร แต่จะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการศึกษาให้เห็นถึงความสอดคล้องในการเลือกใช้ฉันทลักษณ์หรือรูปแบบการประพันธ์นั้น ๆ ว่าสามารถสื่อเนื้อหาภาพลักษณ์สังคมเมืองได้มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเกี่ยวกับฉันทลักษณ์ที่น่าสนใจซึ่งไพโรวินทร์ ขาวงามนำมาปรับใช้ตามแนวคิดและมุมมองในการนำเสนอและความสัมพันธ์ของฉันทลักษณ์หรือรูปแบบการประพันธ์นั้นสามารถสื่อความรู้สึกต่อเนื้อหาที่นำเสนอได้อย่างไรด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สามารถทราบถึงความคิดเบื้องหลังของไพโรวินทร์ ขาวงามว่าเหตุใดจึงเลือกใช้ฉันทลักษณ์เช่นนี้เสนอเนื้อหาในประเด็นที่แตกต่างหรือเหมือนกัน

จากการศึกษาวิเคราะห์จำนวนบทกวีตามเนื้อหาและฉันทลักษณ์ได้ผลสรุปว่า มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพชนบททั้งหมด 43 บท เนื้อหาเกี่ยวกับสภาพเมือง 97 บท เนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาเมือง 48 บท และเนื้อหาเกี่ยวกับพันธกิจที่มีต่อสังคมเมือง 29 บท รวมบทกวีที่มีเนื้อหาสื่อถึงภาพลักษณ์สังคมเมืองทั้งสิ้น 217 บท

จากหลักฐานทางสถิติที่ผู้วิจัยแสดงให้เห็นนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า กวีนิพนธ์ของไพโรวินทร์ ขาวงามส่วนใหญ่เน้นนำเสนอภาพลักษณ์เกี่ยวกับสังคมเมือง โดยสังเกตได้จากทั้งปริมาณเนื้อหาที่สรุปไว้ข้างต้น และจากกวีนิพนธ์ทุกเล่มของไพโรวินทร์ ขาวงามที่นำมาศึกษานั้นจะมีการสื่อเนื้อหาภาพลักษณ์สังคมเมืองไว้ด้วย ส่วนปริมาณของบทกวีที่มีเนื้อหาดังกล่าวนั้นจะมีมากน้อยต่างกันไปตามแต่จุดประสงค์ของกวีและแนวทางของกวีนิพนธ์แต่ละเล่ม

จากการศึกษาพบว่า ไพโรวินทร์ ขาวงามใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ที่หลากหลายในการนำเสนอ โดยฉันทลักษณ์ประเภทกลอนจะใช้มากที่สุดโดยเฉพาะกลอน 8 ส่วนกวีนิพนธ์ที่ใช้ฉันทลักษณ์เดียวกันตลอดทั้งเล่มนั้นมีอยู่ 2 เล่มคือ **เจ้านกวี ใช้โคลง** (ทั้งโคลงสี่สุภาพและโคลงฉันท์) และ **ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม** ใช้กลอนเปล่าสลับร้อยแก้ว ซึ่งการใช้ฉันทลักษณ์ของทั้งสองเล่มนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดในหัวข้อย่อยต่อไป

หากสังเกตปริมาณเนื้อหาของการนำเสนอจากหัวข้อที่กล่าวไว้ข้างต้นจะพบว่า เนื้อหาในส่วนที่เป็นสภาพเมืองจะมีมากที่สุด รองลงมาคือปัญหาของเมืองซึ่งก็เป็นส่วนเสริมสำคัญในหัวข้อสภาพเมืองแต่เนื้อหาจะมุ่งเน้นปัญหาอย่างเห็นได้ชัด ส่วนหัวข้อเกี่ยวกับสภาพชนบท

และพันธกิจที่นั่นจะมีปริมาณใกล้เคียงกัน การที่ผู้วิจัยนำเสนอปริมาณเนื้อหาของสภาพชนบทด้วยนั้นเนื่องจากมีความเกี่ยวเนื่องกับการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพลินทร์ ชาวงามในส่วนของการสะท้อนทัศนคติของกวีที่มีต่อสังคมเมืองของกวีด้วย ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับพันธกิจที่นั่น ผู้วิจัยนำมาศึกษาวิเคราะห์ควบคู่ไปกับทัศนคติที่ปรากฏในเนื้อหาของภาพลักษณ์เมืองเพื่อให้เห็นมุมมองรวมทั้งการวิพากษ์วิจารณ์ถึงบทบาทหน้าที่ของกวีที่มีต่อสังคมเมืองในความคิดของไพลินทร์ ชาวงามว่าเป็นเช่นไร

การศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการใช้ฉันทลักษณ์นำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

4.1.1 ใช้เนื้อหาทำนองนิราศ

จากการศึกษากลวิธีการใช้ฉันทลักษณ์เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพลินทร์ ชาวงาม พบว่า ไพลินทร์ ชาวงาม ใช้ฉันทลักษณ์หลากหลายในการนำเสนอทั้งร้อยโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน แต่การหลากใช้ฉันทลักษณ์ของไพลินทร์ ชาวงาม นั้นมีลักษณะสำคัญที่นำสังเกตคือ การนำเสนอโดยใช้เนื้อหาทำนองนิราศ การนำเสนอแบบนี้เด่นชัดในกวีนิพนธ์เรื่อง “ม้าก้านกล้วย” เพราะมีเนื้อหาโดยรวมเป็นเอกภาพมากที่สุด

การนำเสนอเนื้อหาทำนองนิราศนี้หมายความว่าถึงการเน้นความสำคัญ 3 ประการตามหลักการแต่งนิราศในวรรณกรรมโบราณคือ กล่าวถึงการจากลา การครวญหานางอันเป็นที่รัก และการชมธรรมชาติโดยใช้ธรรมชาติเป็นเหตุสื่อความรู้สึกคิดถึงหญิงคนรัก ลักษณะสำคัญทั้งสามประการนี้เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะการใช้ฉันทลักษณ์และเนื้อหาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพลินทร์ ชาวงาม แล้วจะได้ผลการเปรียบเทียบดังนี้

วรรณกรรมโบราณ

กวีนิพนธ์ของไพลินทร์ ชาวงาม

การจากลางาน

การจากลาบ้านเกิดและครอบครัวอันเป็นที่รัก

การครวญหานาง

การครวญหาบ้านเกิดและครอบครัว

การชมธรรมชาติเป็นเหตุสื่อ

การคิดถึงธรรมชาติที่บ้านเกิดและการชม

ความคิดถึงนาง

สภาพเมืองแบบเสียดสีและประชดประชัน

จากการเปรียบเทียบข้างต้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ไพลินทร์ ชาวงาม สามารถนำรูปแบบของนิราศมาปรับใช้เพื่อเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมเมืองได้อย่างสอดคล้องลงตัว ด้วยการมุ่งเน้นการใช้อารมณ์และความรู้สึกหดหู่เศร้าสร้อยของการจากลามาเป็นแนวเทียบในเรื่องที่แตกต่างกัน แต่กระนั้นก็มีความสัมพันธ์ในเชิงความรู้สึกอยู่ในที่ เพราะการจากลานั้นสื่อแสดงการคร่ำครวญโหยหาสิ่งที่ต้องจากมาเช่นเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้นผู้อ่านยังสามารถสัมผัสความรู้สึกนี้ได้อย่างลึกซึ้งขึ้นไปอีก เพราะการเสนอในเนื้อหาทำนองนิราศนั้นมีนัยของความเศร้าโศกอยู่อย่างเต็มเปี่ยม

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม จงใจใช้เนื้อหาในทำนองนิราศนี้เชื้อให้เกิดอารมณ์เศร้าอย่างลุ่มลึก ทั้งด้วยตัวเนื้อหาของบทกวีและน้ำเสียงซึ่งมาจากบทกวีนั้น ๆ ซึ่งนับว่าเป็นการเลือกสรรและปรับใช้เนื้อหาในการสื่ออารมณ์ที่แนบเนียนและมีประสิทธิภาพ ดังจะยกตัวอย่างให้เห็นพอสังเขป

ม้าก้านกล้วยใจทะยานจากบ้านทุ่ง	พาข้ามทุ่งหญ้าพนาพฤษาไสว
คั่นดงหนามระกำเกี่ยวลัดเลี้ยวไป	ข้ามบึงหนองคลองใสไต้พนม
มุ่งสู่เส้นขอบฟ้าหาความฝัน	ล่องเรือวันพันคืนที่ชื่นชม
เคยรักไม้ต่างหมอนนอนระทม	เคยฟ้าห่มต่างผวยด้วยระกำ
ยังแต่ม้าเพื่อนยากในยามเบลีเยว	เป็นเครื่องเหนี่ยวหัวใจไม่ถล่า
จนลูเมืองแห่งอารยธรรม	หนึ่งวิมานในม่านดำแห่งหมอกควัน
ข้าควบม้ามานานก็เหนื่อยนัก	จึงแวะพักหาเพื่อนผู้ร่วมฝัน
หยุดเจ้าม้าก้านกล้วยอยู่ด้วยกัน	ตึกเมืองต่างพนาวันพนมเชิง
มีโคมไฟต่างดาวดารดาษ	มีเถาวัลย์พันพาดอยู่ยุงเหยิง
มีหิ่งห้อยไรโรใจกระเจิง	ด้วยเสียงเมืองบันเทิงบรรเทาทุกข์
นานแสนนานกับการแสวงหา	เห็นแต่ม้าเพื่อนใจยิ่งไร้สุข
ยิ่งอ่อนแอแพ้ยักษ์ทวยยุค	ยิ่งไฟริ่กริบรุกอยู่รอบกาย

(ม้าก้านกล้วย,24-25)

บัดนั้น ม้าจรทะยานใจ	ดงกล้วยโบกโบลา ก่อน
อีกรัก ยังรักจะแรมรอน	มาตุภูมิอวยพรโชคดี
โชคดีเกิดม้าก้านกล้วย	ฝันเคยโปรดช่วยนำวิถี
ลมหอม แดดสวย ช่วยที	ปลอบโยนม้าที่ท้องทะยาน

(ม้าก้านกล้วย,26)

ไพวรินทร์ ชาวงาม นำหลักการแต่งนิราศมาใช้เสนอภาพการเดินทางจากบ้านเกิดสู่เมืองหลวงของคนชนบทโดยสร้างอารมณ์เศร้า เหงาและเปล่าเปลี่ยวระหว่างการเดินทางที่จะต้องประวันพรันพริ้งกับชะตากรรมที่ตนเองจะต้องเผชิญไม่ต่างกับความยากลำบากในการบุกป่าฝ่าดงที่น้ำกัวลเลยดังวรรค

มุ่งสู่เส้นขอบฟ้าหาความฝัน	ล่องเรือวันพันคืนที่ชื่นชม
เคยรักไม้ต่างหมอนนอนระทม	เคยฟ้าห่มต่างผวยด้วยระกำ

ภาพที่ไพวรินทร์ ชาวงาม เสนอนั้นมีการใช้ธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อเป็นเครื่องคลายทุกข์โศกและยังใช้เป็นเหตุสื่อความรักความห่วงใยในเพื่อนพ้องพวกเดียวกันที่ร่วมเดินทางและร่วมต่อสู้มาด้วยกัน

โชคดีเกิดม้าม้าก้านกล้วย

ฝันเคยโปรดช่วยนำวิถี

ลมหอม แดดสวย ช่วยที่

ปลอบโยนม้าที่ท้องทะยาน

นอกจากนี้ไพรวรินทร์ ชาวงาม ยังใช้ธรรมชาติเปรียบเทียบกับสภาพแวดล้อมในเมืองที่เต็มไปด้วยวิทยาการล้ำสมัยด้วยดีกรามบ้านช่องและแสงสีตื่นตาตื่นใจ เช่น เปรียบตึกสูงและบ้านเรือนกับป่าและภูเขา เปรียบสายไฟฟ้าสายโทรศัพท์กับเถาว์ลัย เปรียบแสงสีในเมืองกับดาวบนฟ้า เป็นต้น การใช้ธรรมชาติเป็นเครื่องเปรียบเทียบนี้ยิ่งเน้นย้ำภาพที่สะท้อนความผูกพันอันแน่นแฟ้นกับธรรมชาติของคนชนบทให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันภาพที่ออกมานั้นก็สะท้อนให้เห็นถึงความทุกข์ระทมของจิตใจที่ต้องพลัดพรากจากถิ่นที่อยู่เพราะธรรมชาติทั้งหลายที่เคยสัมผัสนั้นกลับแปรเปลี่ยนเป็นวัตถุที่ไร้ซึ่งชีวิตชีวา

หอมกลิ่นเหงือกกลิ่นฟางไม่จางกลิ่น	หอมแผ่นดินฤดูหนาวหอมข้าวใหม่
หอมอดีตหัวหนึ่งหอมซึ่งใจ	หอมข้าวเหนียวซึ่งเสี้ยวได้หนึ่งไว้รอ
ล้วงปลาร้าลับใส่ตะไคร้หั่น	พร้อมเด็ดสรร พริกสตรรสเผ็ดหนอ
ย้วยน้ำลายอยากลิ้มให้อุ่มพอ	หวนถักทออดีตยาวเสี้ยวชวานา

(ม้าม้าก้านกล้วย,47)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากลิ่นอายของธรรมชาติและภาพความทรงจำของวิถีชีวิตเดิมนั้นยังคงย้ำเตือนให้คนพลัดถิ่นเกิดความรู้สึกโหยหาถิ่นฐานบ้านเกิดที่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมและความจริงใจที่เคยได้รับจากคนบ้านเดียวกัน แต่ความเศร้าที่มาปกคลุมความรู้สึกนั้นคือความเป็นจริงในขณะนี้ที่ไม่สามารถหวนคืนสู่บ้านเกิดได้ ความทรงจำนั้นจึงกลายเป็นเพียงอดีตที่คอยหล่อเลี้ยงจิตใจเท่านั้น

หนาวเข้ายังเหยาอย่างไม่ระย่อ	หลับตาเห็นพ่ออยู่หน้าบ้าน
แม่ยิ้มจากครวญอย่างเบิกบาน	น้องน้องหลานหลานวิ่งตัวลอย
เถาตำลึงริมรั้วก็ย้วยทัก	กระถินฝักดอกแคก็แยมค่อย
มะรุมรวมมะละกอก็รอกคอย	ใบหม่อนไหมน้อยก็ตื่นตัว
ลมลอดกอไผ่เป็นเพลงล่อง	ดงกล้วยใบตองก็ไกวทั่ว
ม้าเอ๋ยออกชำระที่กรัว	กล้ากกล้ากล้วยกล้วยไม่รู้แล้ว

(ม้าม้าก้านกล้วย,24)

ภาพธรรมชาติที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม สมมติขึ้นให้มีชีวิตจิตใจไม่ว่าจะเป็น เถาตำลึง กระถิน ฝักดอกแค มะรุม มะละกอ ใบหม่อน ตัวไหมน้อย ลม กอไผ่ หรือดงกล้วยนั้น ล้วนแล้วแต่สื่อภาพความรู้สึกที่อบอุ่นชุ่มชื่นใจช่วยให้คนที่มีความใกล้ชิดผูกพันกับธรรมชาติเช่นคนชนบทนั้นมีกำลังใจเพิ่มมากขึ้นเมื่อได้กลับบ้านมาเติมกำลังใจเพื่อไปต่อสู้ชีวิตอีกครั้งในเมืองหลวง

อย่างไรก็ดีภาพธรรมชาติเหล่านั้นก็สามารถตีความเป็นเพียงภาพจินตนาการที่สร้างขึ้นเพื่อปลอบใจตัวเอง ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นก็จะเป็นการพลิกอารมณ์ของผู้อ่านให้เป็นความสะเทือนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากภาพที่ได้นั้นก็กลายเป็นการใช้ธรรมชาติเหล่านั้นเป็นสื่อระบายความคิดถึงบ้านเกิดอย่างสุดหัวใจ

จากตัวอย่างทั้งสามข้างต้นจะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ขาวงาม เลือกใช้กลอนแปดในการนำเสนอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลอนแปดนั้นมีฉันทลักษณ์ที่เอื้อให้วีสามารถถ่ายทอดภาพความรู้สึกและเนื้อหาได้ง่ายเพราะใช้ถ้อยคำมากทำให้สามารถบรรยายรายละเอียดที่ต้องการสื่อได้อย่างเต็มที่และง่ายแก่การอ่านและการเข้าใจ

ไพวรินทร์ ขาวงาม ไม่เพียงแต่ใช้ฉันทลักษณ์กลอนแปดเสนอเนื้อหาและความหมายในทำนองนิราศเท่านั้น หากแต่ยังใช้ฉันทลักษณ์อื่น ๆ ในการนำเสนอด้วยดังเช่น บทบทกวี ในมังก้านกล้วยหน้า 42 ใช้กาพย์ยานี 11 บทบ้านตาย มังก้านกล้วย หน้า 56-59 ใช้ฉับัง 16 และบทเดินเมือง ในมังก้านกล้วย หน้า 82-83 ใช้โคลงสี่สุภาพ เป็นต้น จากตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นได้ว่าไพวรินทร์ ขาวงาม สามารถปรับใช้ฉันทลักษณ์ต่าง ๆ มาใช้นำเสนอเนื้อหาภาพลักษณ์สังคมเมืองในทำนองนิราศเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกของคนที่เกิดเมืองนอนเพื่อมาเร่ร่อนหางานทำและสู่ชะตากรรมที่เมืองกรุง ซึ่งการนำเสนอเช่นนี้จึงถือได้ว่าไพวรินทร์ ขาวงาม ยังคงดำเนินรอยตามขนบการแต่งวรรณคดีไทย และสามารถสื่อเนื้อหาที่เป็นสภาวะจริงในสังคมเมืองปัจจุบันมานำเสนอประกอบกับสอดแทรกความคิดของตนต่อเรื่องนั้น ๆ ลงไปอย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะของตน ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าแนวคิดหลักของการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพวรินทร์ ขาวงาม นั้นตั้งอยู่บนหลักของการจากลาบ้านเกิดจึงก่อให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ต่อเมืองตามมา โดยไพวรินทร์ ขาวงาม มองการเดินทางเข้าเมืองนั้นเปรียบได้กับการเดินทางในอดีตที่ก็ต้องเดินทางผ่านป่าเขาเพื่อจะไปถึงจุดหมาย ในขณะที่ไพวรินทร์ ขาวงาม มองว่า เมืองก็คือป่าที่ผู้อพยพทั้งหลายต้องเดินทางเข้าไป และการโยยหาครวญคร่ำถึงบ้านเกิดและคนที่รักผู้อยู่เบื้องหลังนั้นจึงเริ่มขึ้น ดังบทจารึกร่วมสมัยของดร.เกษียร เตชะพีระ¹ ที่ปรากฏอยู่ท้ายเล่มของหนังสือกวินพนธ์ มังก้านกล้วย ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าไพวรินทร์ ขาวงาม มองสังคมเมืองเป็นป่า ป่าในที่นี้มิได้มีความหมายถึงธรรมชาติที่สดชื่นน่าอภิรมย์หรือธรรมชาติที่เกื้อกูลชีวิตมนุษย์แต่อย่างใด หากแต่ไพวรินทร์ ขาวงาม ต้องการสื่อความหมายของป่าในแง่มุมของความโหดร้ายน่ากลัวของป่า และนัยของความป่าเถื่อน อีกทั้งความสับสนและความเปล่าเปลี่ยวเมื่อใครก็ตามที่ต้องหลงป่าอยู่เพียงผู้เดียว ความรู้สึกอ้างว้างสิ้นหวังเช่นนั้นก็เปรียบเสมือนชีวิตคนชนบทที่อพยพเข้าสู่เมืองนั่นเอง

¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับตารางเปรียบเทียบได้ในบทจารึกร่วมสมัยท้ายเล่มหนังสือ มังก้านกล้วย (เกษียร เตชะพีระ, 2538: 156-157)

4.3.2 ใต้โคลงเล่าเรื่องเมือง

ปัจจุบันมีความเชื่อที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการแต่งโคลงว่า โคลงเป็นฉันทลักษณ์ที่เป็นของสูงเพราะมักใช้ในพิธีกรรมอันสูงส่งศักดิ์สิทธิ์ โดยมักใช้ในการกล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์หรือการไหว้ครุ หรือกล่าวถึงสิ่งที่น่ายกย่องต่าง ๆ อาจเป็นเพราะการประพันธ์โคลงนั้นยังเป็นเรื่องที่ยากเพราะต้องใช้ฝีมือทางกาพย์กลอนขั้นสูง เนื่องด้วยฉันทลักษณ์ที่พร่างพรายด้วยกฎข้อบังคับในการประพันธ์ จึงทำให้โคลงเป็นฉันทลักษณ์ที่กวีน้อยคนนักจะสนใจประพันธ์ หากแต่ไพโรจน์ทร์ ชาวงาม มิได้คิดเช่นนั้น ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าไพโรจน์ทร์ ชาวงาม ใช้ฉันทลักษณ์โคลงเพียงชนิดเดียวในกวีนิพนธ์ เจ้านกแก้ว เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ไพโรจน์ทร์ ชาวงาม ได้ให้คำตอบไว้ในบทบันทึกของผู้แต่งต้นเล่มไว้ดังนี้

อยากปรุงชีวิตชีวาใหม่ ๆ ให้โคลง ลดและหลีกเลี่ยงศัพท์แสง เขียนถึงสิ่งที่ยากเขียนถึง จึงบางครั้งมันอาจเป็นหมา มด แมลง กวาด หิน ดิน ทราย ผู้รู้บางท่านกรุณาบอกว่า โคลงเป็นของสูง เป็นของศักดิ์สิทธิ์ จะเอามาทำเป็นเล่นไม่ได้ ผมฟังท่านด้วยความนับถือ แต่ผมไม่ได้รู้สึกอย่างนั้นเสียทีเดียว ...

ผมกำลังทำเป็นเล่นหรือเปล่า? ยังไม่ยากเถียงใครหรอก ผมแค่รู้สึกจริง จึงอยากให้โคลงพอจะรับส่งถึงกันได้บ้างในยุคสมัยนี้ (ยุคที่บางท่านวิตกว่า โคลงกำลังจะตาย) ก็เท่านั้น...

จากเหตุผลของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม นั้นเป็นเครื่องยืนยันความคิดของเขาได้เป็นอย่างดีว่าไพโรจน์ทร์ ชาวงาม มีความเป็นตัวของตัวเอง และเป็นกวีที่กล้าทดลองนำเสนอสิ่งแปลกใหม่และแง่คิดใหม่ให้แก่ผู้อ่านโดยสุจริตใจ และต้องการเป็นผู้สืบฉันทลักษณ์ดั้งเดิมให้คงอยู่ ทั้งนี้จะเห็นได้จริงจากการศึกษางาน เจ้านกแก้ว ว่าไพโรจน์ทร์ ชาวงาม ใช้คำง่าย ๆ ในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับภาพลักษณ์สังคมเมืองได้อย่างตรงไปตรงมาตามความเป็นจริงที่ตนเห็นและผู้อ่านก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ ดังเช่น

น้ำเอ๋ย น้ำเน่าน้ำ	นองสมัย
เนืองยุค ทูรยุคโย	อยู่ยั้ง
ทุกทิศ ทิวทางไกล	ไชยกลิ่น
ทุกซอก ทุกมุมทั้ง	ทั่วใจ
น้ำไหล ไฟสว่างสร้าง	ทางดี
เสมือนว่าจักเป็นศรี	สง่าได้

เสมอหมายยุคสมัยมี	น้ำเน่า
เนืองเนา นองเนาให้	กลิ่นหอมฯ

(เจ้านกวี,110)

ฝนตก รถติดได้**สบายดี จริงแฮ**

หมอกเมฆ หมอกเมืองมี หมอกไหม้

เศษซาก ขยะเป็นศรี สุขภาพ

เหม็นกลิ่น ไกลใกล้ไว้ สุขหวัง

รุงรัง รกโรคร้าย รายขโมย

ชอยตรอก ออกถนนโยย ห่วงให้

เป็นตาย เสี่ยงทายโดย สวัสดิภาพ

กรุงเทพฯ กรรมเทพฯใช้**ชีพสยองฯ**

(เจ้านกวี,111)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้โคลงด้นกล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองได้อย่างชัดเจน ทั้งปัญหาน้ำท่วม รถติด ขยะ อากาศเป็นพิษหรือปัญหาอาชญากรรม เนื้อหาเหล่านี้ไพรวรินทร์ ชาวงาม สามารถนำเสนอผ่านโคลงได้อย่างไม่ขัดเขิน ด้วยการใช้คำง่ายและกระชับในการกล่าวถึงประเด็นที่ต้องการสื่อโดยตรงทำให้ผู้อ่านได้ภาพที่เด่นชัดและอารมณ์ความรู้สึกที่ค่อนข้างย่ำแย่จากน้ำเสียงที่แทรกในบทกวีนั้น อีกทั้งการคำนึงถึงความงามทางวรรณศิลป์แห่งเสียงสัมผัสที่สละสลวยนั้นก็ยิ่งทำให้ภาพลักษณ์ของเมืองและน้ำเสียงที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม มีต่อสังคมเมืองนั้นยิ่งเด่นชัดขึ้นอีก โดยจะสังเกตเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม มุ่งเน้นที่อารมณ์ร่วมของตนกับผู้อ่านที่ย่อมมีประสบการณ์ร่วมเดียวกันในเรื่องของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเมือง ดังนั้นจึงเป็นการนำความรู้สึกร่วมกันนี้มาย้ำเตือนให้ผู้อ่านได้ซึมซับรับรู้ความเลื่อมโทรมของสังคมเมืองมากยิ่งขึ้น

ส่วนการกล่าวถึง “สิ่งที่อยากจะทำ” ของไพรวรินทร์ ชาวงาม จำพวก “หมา มด แมลง กวาด หิน ดิน ทวาย” นั้นก็ได้กล่าวถึงเพียงเพราะต้องการอยากจะทำอะไร ๆ เช่นที่บอกไว้เท่านั้น หากแต่ไพรวรินทร์ ชาวงาม ได้ใช้สิ่งเหล่านั้นเป็นสัญลักษณ์แฝงทัศนคติเสียดสีสังคมไว้อย่างแนบเนียนดังตัวอย่าง

ยานยนต์ ทะยานยุคจ้อง	จรมัย
ขับแข่ง ทะยานยนต์ไป	บดขี้
หมาจร เซ่อจรไฉน	แผลอนาถ แท้นอ
ไอ มิ่งขวัญ แหกชนะนี้	บาปนั้นสนองหรือ

คือหมา คือเลือดเนื้อ	จรมัย
อาจแยงกระดูกใครไป	ทะบ้าง
ราคา ซาติหมาไหน	สนนต่ำ จริงนอ
ตายเกลื่อน เลื่อนชีพคว่าง	อย่างไร้สุสานฯ

(บทหมาข้างถนน เจ้านกวี,115)

หมาเอย ผอมผ่ายฉะนี้	เหตุไฉน
นามท่าน ขานนามใด	โปรดเอื้อน
คนเอย แคแผลอใจ	บาดเจ็บ
จิ้งออด จิ้งขี้เรื้อน	นั่นแล้วนามเรา
คนเอย แผละเท่านี้	หนอชะตา
เราก้เพียงซาติหมา	ล่าเนื้อ
ถึงท่านก็เถิดหนา	เถิดนีก เถิดนอ
เพียงพลาด อาจซาติเชื้อ	ฉาบขี้เรื้อนแสยงฯ

(บทหมาขี้เรื้อน เจ้านกวี หน้า 116)

จากตัวอย่างทั้งสองนั้นแสดงให้เห็นว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้ หมา เปรียบเทียบชีวิตคนในเมืองว่ามีสภาพไม่แตกต่างกัน เพราะเมื่อใดที่มีการแก่งแย่งชิงดี เราทุกคนก็สวมวิญญาณของหมาขี้เรื้อนที่ทำได้ทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ปรารถนา กว่าจะได้มาก็ต้องเจ็บปวดกับบาดแผลและร่องรอยการต่อสู้กระทั่งเป็นแผลเป็นและเป็นขี้เรื้อนในที่สุด กระทั่งกลายเป็นหมาข้างถนนที่ถูกสังคมรังเกียจ เช่นเดียวกับคนในสังคมที่ถูกทอดทิ้งให้โดดเดี่ยวอ้างว้างไร้หนทางไปซึ่งไม่ต่างไปจากหมาข้างถนนตัวหนึ่งที่ถูกดูถูกดูหมิ่นว่าไร้ค่า จะเป็นหรือตายก็ไม่สำคัญเพราะราคาค่าชีวิตนั้นหามิได้แล้ว ดังนั้นสิ่งใดที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม กล่าวถึงนั้นจึงสามารถตีความหมายให้ลึกซึ้งลงไปได้มากกว่าความหมายตามตัวอักษรเท่านั้น

ไพรวรินทร์ ชาวงาม สามารถใช้โคลงสี่สุภาพและโคลงฉันท์ในการสื่อเนื้อหาสภาพและปัญหาของสังคมเมืองได้ด้วยถ้อยคำน้อยแต่กินความหมายมาก สอดคล้องกับลักษณะของโคลงที่มีลีลาหนักแน่น เน้นย้ำคำสั้น ๆ แต่ละคำแต่ละวรรคยิ่งทำให้ใจความที่ได้สื่อสารตรงประเด็นและชัดเจนขึ้น

จุดที่น่าสังเกตเกี่ยวกับการใช้ฉันทลักษณ์ประเภทโคลงมาสื่อภาพลักษณ์สังคมเมืองนั้นมีประเด็นที่น่าสนใจอยู่ 2 ประเด็นคือ

ประการแรก รูปแบบการเขียน จากตัวอย่างที่นำมาแสดงนั้นจะสังเกตเห็นว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม มักจะเว้นวรรคระหว่างถ้อยคำ หรือความในวรรคแรก ด้วยรูปแบบการเขียนเช่นนี้ จึงเกิดคำถามว่า เหตุใดไพรวรินทร์ ชาวงาม จึงไม่ดำเนินรอยตามการเขียนโคลงแบบปกติ

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเหตุที่เขียนด้วยวิธีการเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะต้องการเน้นคำหรือข้อความที่สั้น กระชับนั้นให้ยิ่งหนักแน่นและมีความหมายเข้มข้นยิ่งขึ้น เพราะไพวรินทร์ ขาวงาม ตั้งใจใช้การเว้นวรรคที่ไม่สม่ำเสมอขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้หยุดคิดใคร่ครวญแม้เพียงชั่วขณะจิตหรือชั่ววินาทีในวรรค ดังนั้นการเน้นย้ำความหมายของคำแต่ละคำให้มีน้ำหนัก ความรุนแรง และมีพลังกระตุ้นความคิดผู้อ่าน อย่างไรก็ตามรูปแบบการเขียนเช่นนี้ทำให้เรานึกถึงการเขียน “โคลงกระทู้” ซึ่งตามฉันทลักษณ์แล้วเป็นโคลงสี่ที่ต้องแต่งตามกระทู้ โดยตั้งคำกระทู้ไว้หน้าบาททั้งสี่บาท แล้วแต่งโคลงขยายกระทู้ให้ได้ความหมาย โดยจะมีการเว้นวรรคคำกระทู้นั้นเพื่ออ่านออกเสียงก่อนอ่านตัวโคลงต่อไปและใช้กระทู้นั้นเป็นใจความสำคัญของเรื่อง ดังนั้นกลวิธีที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้ฉันทลักษณ์เช่นนี้จึงมีอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเขียนฉันทลักษณ์ไปอย่างสิ้นเชิง เพราะรูปแบบเช่นนี้ยังมีรากเหง้าของการเขียนกระทู้ซึ่งเป็นฉันทลักษณ์โบราณของไทยปรากฏอยู่เพียงแต่โคลงในแบบฉบับของไพวรินทร์ ขาวงาม นั้นจะมีการเว้นวรรคระหว่างคำเพื่อเน้นย้ำคำนั้น ๆ ให้ผู้อ่านได้ตีความหมายและสามารถสัมผัสอารมณ์ที่แฝงไว้กับคำแต่ละคำได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ประการที่สอง การที่ไพวรินทร์ ขาวงาม เลือกที่จะใช้ฉันทลักษณ์ประเภทโคลงในการสื่อเนื้อหาที่แตกต่างไปจากกวีนิพนธ์โบราณนั้น นอกจากจะต้องการยืนยันว่าโคลงจะไม่ตายไปจากแวดวงวรรณศิลป์ไทยอย่างแน่นอนโดยให้โคลงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางรับส่งสารและความรู้สึกถึงกันได้บ้างในยุคปัจจุบันดังที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ยังต้องการชี้แจงและแก้ไขความคิดความเชื่อที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับโคลงที่ว่าสามารถใช้เฉพาะในพิธีการอันศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น ให้ผู้อ่านเข้าใจว่ามีได้เป็นเช่นนั้นด้วยการนำฉันทลักษณ์โคลงดังกล่าวนั้นมาเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพสังคมเมืองซึ่งถือเป็นเรื่องธรรมดาสามัญที่คนในสังคมมีประสบการณ์ร่วมเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือแม้กระทั่งวิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองนั้น

4.3.3 ใช้กลอนหัวเดียวเล่าเรื่องเมือง

กลอนหัวเดียวเป็นกลอนชาวบ้าน บังคับบาทละสองวรรค จำนวนคำในวรรคมีตั้งแต่ 4-10 คำ ถ้ามีจำนวนคำในวรรคมากก็จะเพิ่มสัมผัสกลางวรรคขึ้นอีกแห่งหนึ่งเพื่อให้เป็นจังหวะเวลาร้อง บังคับสัมผัสสองแห่งคือ สัมผัสสระระหว่างวรรคกับสัมผัสท้ายบาท โดยมีลักษณะเด่นอยู่ที่สัมผัสท้ายบาทเป็นเสียงเดียวกันทุกบาทตลอดบท มีคำเรียกสัมผัสโดยเฉพาะเช่น ถ้าส่งสัมผัสเสียง อา เรียกว่า “กลอนลา” ถ้าส่งสัมผัสเสียง อี เรียกว่า “กลอนลี” ถ้าส่งสัมผัสเสียง ไอ เรียกว่า “กลอนไล” เป็นต้น (เพ็ญพักตร์ สุขสุมาลย์ 2544: 47)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้ฉันทลักษณ์กลอนหัวเดียวเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองอยู่สองบทคือ บท หาย ในฤดีกาล หน้า 116-117 และบท มหรสพแห่งผู้อพยพ ในม้าก้านกล้วย หน้า 84-87 ดังจะแสดงรายละเอียดในการวิเคราะห์ต่อไป

มีใจดวงหนึ่ง	เป็นห่วงกลัวหาย
ตักดวงความรัก	ก่อนจักใจหาย
รีบดูน้ำค้าง	ก่อนแดดจักษาย
กินความไฝ่ฝัน	แทนข้าวกันตาย
เขียนความว่าเหว	ออกไปเร่ขาย
เขียนความเป็นคน	วิญญานหล่นหาย
เขียนคิดถ้อยคำ	ตามส่วนที่หาย
เขียนเขียนคิดคิด	ชีวิตแทบวาย
อยากมีดวงแก้ว	วามแววส่องฉาย
เติมชีพแห้งแล้ง	แต่งส่วนที่หาย
เป็นดวงแก้วรัก	หวังจักไม่หาย
แต่ในที่สุด	หลุดตกกระจาย
.....	
แท้ชีวิตจริง	ทุกสิ่งขาดหาย
เกินเกินขาดขาด	ขาดขาดหายหาย
มีอาจเต็มเต็ม	เพิ่มส่วนที่หาย
แต่อาจแทนค่า	ศรัทธากำจ่าย
มีใจดวงหนึ่ง	เป็นห่วงกลัวหาย
มีความเป็นคน	ก็กลัวหล่นหาย
กลัวกลัวกลัวกลัว	หายหายหายหาย
ใครหนอโลกนี้	มีโดยไม่หายฯ

(ฤดีกาล116-117)

กลอนหัวเดียวจากตัวอย่างนี้สัมผัสท้ายบาททั้งหมดเป็นเสียงสระเดียวกันคือ สระ –า ย ยักษ์ สะกด คำสัมผัสท้ายบาทส่วนใหญ่ลงท้ายด้วยคำว่า หาย ซึ่งสอดคล้องกับข้อบทยด้วย เนื้อความที่ไพเราะวิจิตร ชาวงาม กล่าวถึงนั้นถึงแม้จะมีได้กล่าวถึงสภาพของสังคมเมืองโดยตรง แต่ก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงความวิตกกังวลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของตนเองซึ่งหมายถึงคนที่อาศัยอยู่ในสังคมเมืองว่าต้องคอยระแวดระวังภัยร้ายอยู่ตลอดเวลา เพราะความหมายของคำว่า "หาย" นั้นมีนัยครอบคลุมถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมอันส่งผลกระทบต่อจิตใจโดยตรงไม่ว่าจะเป็น คุณธรรมทางจิตใจของมนุษย์หาย คุณภาพชีวิตหาย หรือคุณค่าความเป็นคนหาย ล้วนแล้วแต่เป็นการตอกย้ำความรู้สึกที่ถดถอยภายในจิตใจมากขึ้น เพราะคำ หาย นั้นหมายถึงรักษาไว้ไม่อยู่ ไม่มีแล้ว การตอกย้ำ

ความหมายของคำนี้ให้ปรากฏอยู่ทุกวรรคนั้นจึงเป็นการเพิ่มความเข้มข้นของทั้งความหมายและความรู้สึกยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การใช้ ดวงแก้ว เป็นสัญลักษณ์แทนอุดมคติอันดีงามที่ผู้คนอยากให้สังคมและคนในสังคมเป็นเช่นไรนั้นก็มิอาจรักษาไว้ได้ แม้แต่ความเป็นคนที่ “ก็กลัวหล่นหาย” ยิ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงวิกฤตของชีวิตในเมืองและความป่วยไข้ทางจิตใจของคนเมืองนั้นเลวร้ายเพียงใด หากคนไม่สามารถรักษาคุณค่าความเป็นคนไว้ให้อยู่กับตัวเองได้ ในขณะเดียวกันไพวรินทร์ ชาวงาม ก็ได้แสดงให้เห็นถึงสัจธรรมของชีวิตที่ว่า “แท้จริงชีวิต ทุกสิ่งขาดหาย” และย้ำเตือนในตอนท้ายด้วยการตั้งคำถามกับผู้อ่านอีกว่า “ใครหนอโลกนี้ มีโดยไม่หายๆ” สิ่งนี้ถือแสดงให้เห็นถึงสายตาของไพวรินทร์ ชาวงาม ที่มองโลกได้อย่างทะลุปรุโปร่ง แต่อีกนัยหนึ่งก็น่าใจหายว่าอารกกล่าวถึงสัจธรรมเช่นนั้นนั้นอาจเป็นเพียงการปลอบใจตนเองที่ไม่สามารถแก้ไขสิ่งใดให้ดีขึ้นมาได้ จึงได้แต่รำพึงและปลงตกว่าความเลวร้ายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นธรรมดาชีวิตเท่านั้น

ฉากที่ 1 (สถานีขนส่งหมอชิต)

- ผู้แสดง 1 : เราดั้นด้นมาจากดินแดนอุดมทุกข์
 ผู้แสดง 2 : เราอพยพมาจากประเทศไร้สุข
 ผู้แสดง 3 : เราหนีมาจากพื้นที่ที่เราคิดว่าเป็นคุก
 ผู้แสดง 4 : เราแตกมาจากแผ่นดินที่กองทัพความหิวบุกรุก
 ผู้แสดง 5 : โยกย้ายจากภพอื่นอันล้ำเคียดเข็ญทุก
 ผู้แสดง 6 : เราหอบลูกจูงหลานมาจากหมู่บ้านน้ำตาตลกซุก
 ผู้แสดง 7 : เราเสียดใจทุกขไม่ทุกข์ สุขไม่สุข ทุกข์ไม่ทุกข์
 ผู้แสดง 8 : ความร่วมเย็นเป็นสุขของเราอยู่หนแห่งใด

ฉากที่ 3 (ย่านถนนเพชรบุรีตัดใหม่)

- ผู้แสดง 1 . อย่าเลยอย่าเศร้า เรามาเต้นรำกันให้สำราญ
 ผู้แสดง 2 . จริงสิร้องรำทำเพลงเปล่งเสียงร้องขาน
 ผู้แสดง 3 . งานเลี้ยงคืนนี้ขอให้น้องพี่จงชื่นบาน
 ผู้แสดง 4 . เราชอบตลกจะเล่าเรื่องตลกกลามกนิทาน
 ผู้แสดง 5 . เราชอบหยอกล้อว่าง ๆ จะขอเดินเหย่เพื่อนบ้าน
 ผู้แสดง 6 . อากาศอย่างนี้ขอเหล่าดี ๆ และมีนงคราญ
 ผู้แสดง 7 . เริงรันทันก่อนเทศกาลแห่งความสุขจะผ่านไป
 ผู้แสดง 8 . สำราญ สำราญ งานเลี้ยงสำราญยังไม่เลิก

(ม้าก้านกล้วย,84)

ผู้วิจัยเลือกยกตัวอย่างฉากที่ 1 และฉากที่ 3 เพื่อให้เห็นความแตกต่างของคำลงท้ายอย่างชัดเจนในการสื่อเรื่องเสียงและความรู้สึกที่ผู้อ่านจะได้รับ ฉากที่ 1 นั้นไพโรรินทร์

ขาวงาม ลงท้ายบทด้วยเสียงสระ อุ กไก่ สะกด ได้แก่คำ ทุกข์ สุข คุก บุกรุก เข็ญชุก ตกชุก และวรรคสุดท้ายเป็นคำถาม จะเห็นได้ว่าเสียงที่ใช้ลงท้ายในฉากที่ 1 นั้นเป็นสระเสียงสั้น มีตัวสะกดที่เป็นคำตายซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นการสื่ออารมณ์โดยใช้เสียงของคำเป็นตัวช่วยเพิ่มความรู้สึกให้บีบคั้นมากยิ่งขึ้น เพราะคำตายนั้นให้เสียงที่บีบคั้นและอึดอัด เมื่อนำมาพิจารณาทั้งเสียงและความหมายแล้วยังจะทำให้เห็นจุดประสงค์ในการสื่อสารของไพโรรินทร์ ขาวงาม ชัดเจนยิ่งขึ้นตามเนื้อความ และในวรรคสุดท้ายที่จบด้วยการถาม *“ความรุ่มเย็นเป็นสุขของเราอยู่หนแห่งใด”* นั้นเป็นการถามแทนคนทุกข์ทุกคนที่ยังคงต้องอพยพแสวงหาแหล่งทำกินต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะพบเจอที่สามารถบำบัดความทุกข์ของพวกเขาได้ แต่ก็ไม่มีใครตอบได้ว่าที่แห่งนั้นอยู่ที่ไหน และมีอยู่จริงหรือไม่ ดังนั้นคำถามท้ายบทของฉากที่ 1 นี้จึงเป็นคำถามที่สะท้อนใจผู้อ่านเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากคำตอบอันชื่นชมที่ได้นั้นย่อมอยู่ในใจของเราทุกคนแล้ว

แต่ในขณะเดียวกันเมื่อไพโรรินทร์ ขาวงาม กล่าวถึงภาพคนอีกกลุ่มหนึ่งที่กำลังมีความสุขกับแสงสีและอบายมุขในเมืองกรุงในฉากที่ 3 กลับใช้คำที่มีสระเสียงยาว คือ สระ อา น หนู สะกดไว้เป็นคำท้ายบทได้แก่ (สำ)ราญ ขาน บาน นิทาน (เพื่อน)บ้าน (นาง)คราญ (พัน)ผ่าน และจบด้วย ไม่เลิกรา ในวรรคสุดท้าย (แม้จะไม่ได้สะกดด้วยมาตราตัวสะกด แม่กน แต่ที่ใช้สระเสียงยาวคือ สระ อา) จะเห็นได้ว่าเมื่อไพโรรินทร์ ขาวงาม กล่าวถึงสถานที่และบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความสนุกสนานรื่นเริงเช่นนี้จะใช้คำลงท้ายที่ให้เสียงและความหมาย

บ่งบอกถึงความสำราญอย่างเต็มที่ ด้วยไม่มีความรู้สึกที่อึดอัดคับข้องใจใด ๆ ให้คนเหล่านั้นคิดถึงเพราะเขาเหล่านั้นได้ปล่อยชีวิตไปตามวิถีทางที่กิเลสและอบายมุขท่วมท้นเสียแล้ว จึงใช้เสียงของคำเป็นในการลงท้ายเพื่อสื่อถึงความไม่เป็นทุกข์เป็นร้อนและความไม่อึดอัด ซึ่งตรงกันข้ามกับเสียงของคำที่ลงท้ายด้วยคำตายข้างต้น แต่ไพโรรินทร์ ขาวงาม ก็มีได้ละเอียดที่จะทิ้งปมไว้ให้เราฉุกคิดจากวรรคสุดท้ายที่ว่า *“สำราญ สำราญ งานเลี้ยงสำราญยังไม่เลิกรา”* ทำให้ผู้อ่านต้องย้อนถามตัวเองว่า จริงหรือที่งานเลี้ยงสำราญนั้นไม่มีวันเลิกรา และงานเลี้ยงที่ว่านั้นเป็นงานเลี้ยงสำราญจริงหรือ ทั้ง ๆ ที่สิ่งที่ปฏิบัติกันในงานเลี้ยงนั้นล้วนแต่เกี่ยวข้องกับอบายมุขและกิเลสตัณหาเช่นนี้ และความสุขเช่นนั้นจะจริงยั่งยืนเพียงใดในขณะที่คนอีกกลุ่มหนึ่งยังต้องระทมทุกข์อยู่กับความมืดมนของชีวิต

จะเห็นได้ว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม สามารถนำฉันทลักษณ์ที่มีลักษณะเรียบง่ายเช่นกลอนหัวเดียวนี้มาสื่อภาพเนื้อหาและอารมณ์ความรู้สึกของคนเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการปรับใช้ที่น่าสนใจ และการใช้ประโยชน์จากเสียงของคำที่ให้ความรู้สึกที่ต่างกันไป นอกจากนี้การเลือกใช้กลอนหัวเดียวซึ่งเป็นฉันทลักษณ์แบบมุขปาฐะในตัวอย่างที่สองนั้นยังเป็นการใช้ฉันทลักษณ์ที่สอดคล้อง

คล้องเหมาะสมกับกลวิธีการนำเสนอเพราะการนำกลอนหัวเดียวมาใช้เป็นบทสนทนาระหว่างตัวละครในการแสดงมหรสพนั้นทำให้การสนทนาสมจริงยิ่งขึ้น

4.3.4 การใช้ฉันทลักษณ์พื้นบ้าน

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ไพวรินทร์ ขาวงาม นำฉันทลักษณ์พื้นบ้านมาปรับใช้ในทั้งในเชิงเลียนล้อและการใช้ประกอบกับบทกวีเพื่อเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองผ่านทางความคิดเห็นของคนชนบททั้งที่อยู่ ณ ถิ่นฐานเดิม และที่ย้ายเข้าสู่เมืองแล้ว ทั้งนี้เพราะฉันทลักษณ์พื้นบ้านอันมี เพลงกล่อมเด็ก เพลงพื้นบ้าน และเพลงลูกทุ่งเป็นต้นนั้น เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นพื้นบ้านพื้นถิ่นโดยตรงซึ่งสามารถถ่ายทอดความคิดในมุมมองของคนต่างจังหวัดที่มีต่อสังคมเมืองได้อย่างบริสุทธิ์ที่สอดตรงด้วยพื้นฐานของความเรียบง่ายและตรงไปตรงมา ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของการนำฉันทลักษณ์ประเภทนี้มาใช้ไว้เป็นหัวข้อดังจะกล่าวต่อไปนี้

4.3.4.1 เพลงกล่อมเด็ก

“นอนสาเด้อหล่า	หลับตาเอื้อยสิกล่อม
เจ้าบ่นอนบ่ให้กินกล้วย	แม่เฮาไปห้วยไปสอนปลาชิว
เก็บผักตี้วมาใส่แกงเห็ด	ไปใส่เบ็ดเอาปลาค้อใหญ่
มาแกงให้น้องหล่าซ้อยกิน	เจ้าบ่นอนแมวโพงสิจกตา
เจ้านอนซ้าแมวโพงสิจกห้า	เจ้านอนคว่าแมวโพงสิจกกัน
เจ้าให้วนเอื้อยตี๊กันเจ้าหละ”	

(คำใดจะเอื้อยได้ตั้งใจ, 121)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้เพลงกล่อมเด็กพื้นบ้านอีสานมาขึ้นต้นบทเพื่อสร้างภาพวิถีชีวิตคนพื้นถิ่นอีสานให้เด่นชัดว่าสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพึ่งพาธรรมชาติได้อย่างไร เนื้อความตามเพลงนั้นบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่นที่ปัจจุบันเป็นความคิดอุดมคติเท่านั้นเพราะในความเป็นจริงนั้นคนอีสานต้องเผชิญกับความแห้งแล้งของธรรมชาติแวดล้อมดังที่ไพวรินทร์ ขาวงามกล่าวในท้ายบทเดียวกันว่า

ห้วยคงแห้ง ผักคงเหี่ยว ปลาคงหาย	แม่คงหาตาลายใจเหี่ยวห่อ
นั่งโหยหิวคอยแม่อย่างแท้ท้อ	แม่นั้นหนอคงหิวไส้กิวแล้ว
ไ้แม่จ่ารีบมาเถิดหนาแม่	นี่ค้ำลงยินแต่ท้องร้องแหว่
บ่ได้ผักได้ปลามาสักแนว	มาต้มเผือกมันแกวกินพลางพลาง
ค้ำมีดแล้วแม่บ่มาน้องหล่าเอ๋ย	แม่บ่เคยมาซ้าหรือเห็นห่าง
โน้นเห็นบ่แมวโพงเดินพุงกาง	อยากจับย่างกินก่อนแม่จะมา

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม ใช้เพลงกล่อมเด็กมาสอดแทรกเนื้อหาในมุมมองที่สามารถสื่อความหมายอันซับซ้อนที่เกิดขึ้นจริงในถิ่นอีสาน ชวนให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกแห่งเหี่ยวหัวใจตามไปด้วย ตามปกติการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความทุกข์ยากของชาวบ้านในชนบทนั้นมักจะอยู่ในเนื้อเพลงกล่อมเด็กโดยทั่วไปอยู่แล้ว หากไพวรินทร์ ชาวงาม นำมาเน้นย้ำให้เห็นถึงภาพที่หดหู่ใจมากยิ่งขึ้นด้วยการจบแบบเชิงตลกขบขัน หากแต่มิได้ขบขันไปตามตัวอักษรที่ปรากฏ แต่กลับกลายเป็นตลกเศร้าที่แสดงถึงความชื่นชมของวิถีชีวิตและความเป็นอยู่อันแร้นแค้นของชาวชนบทอีสาน

1	3
ผีเคยผีป่า	ตำเคยตำรวจ
อยู่ไหนรีบมา	พุงใหญ่ไว้หนวด
รีบมาไวไว	ถือปืนจังก่า
มีเด็กขี้ตื้อ	มาจับเด็กตื้อ
ข้าจะยกให้	ไปซังหน้อยหว่า
มัดข้าอยู่ไย	ไวไวอย่าซ้า
เจ้าผีป่าเอ๋ยฯ	เจ้าตำรวจเอ๋ยฯ
2	4
แมวเคยแมวห่าว	เด็กเคยเด็กตื้อ
ไม่ต้องกินข้าว	ไม่เรียนหนังสือ
ไม่ต้องกินปลา	เอาแต่ยิงนก
มากินตับไต	มัดแต่จับปลา
ไล่ฟุงลูกซ้า	ครุว่าสอบตก
ไวไวเถิดหนา	จะตกรนรก
เจ้าแมวห่าวเอ๋ย	เจ้าเด็กตื้อเอ๋ยฯ
5	7
เด็กเคยเด็กตื้อ	แม่เคยแม่ป่า
งานการละมือ	เด็กตื้อลูกป่า
เอาแต่เที่ยวเตร่	หายหน้าไปไหน
บ้านไหนมีหนัง	เคยเห็นวิ่งเล่น
หมอลำลิเก	พอเป็นผู้ใหญ่
หลงเพื่อนฮาเฮ	ไปเที่ยวห่างไกล
ไม่กลับบ้านเอ๋ยฯ	ไม่เห็นหน้าเอ๋ยฯ

6	8
นั้นแน่ะผีป่า	น้ำเอยน้ำตา
แมวหง่าวมองมา	แต่งแก้มชรา
ตำรวจมองเมียง	ว่าเหว่วววับ
ดื้อนักร้อง	ลูกข้าหายหนี
ไม่ต้องสงสัย	บ้านมีไม้กลับ
บ้านใกล้เรือนเคียง	คอยแล้วคอยลับ
จะตกใจเออยๆ	ไม้กลับบ้านเออยๆ
	9
	เขาว่าผีป่า
	มันซ่อนลูกข้า
	ในป่าดงใหญ่
	ผีป่าล้วงตบ
	แมวหง่าวล้วงไต
	ตำรวจพุ่งใหญ่
	จับมันขังเออยๆ

(น้ำก้านกล้วย,49)

จากตัวอย่างข้างต้นนั้นมีความน่าสนใจอยู่สองประการ คือ รูปแบบการจัดวางบทกวี และกลวิธีที่ไพโรจน์ทร์ ชาวงาม เลียนล้อเพลงกล่อมเด็กพื้นบ้าน ทั้งสองส่วนนั้นมีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากรูปแบบการจัดวางนั้นทำให้ผู้อ่านสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพลงกล่อมเด็กกับบทกวีที่เลียนล้อได้อย่างชัดเจนมากขึ้น และเนื้อความที่ไพโรจน์ทร์ ชาวงาม ใช้เลียนล้อนั้นก็บ่งบอกอย่างชัดเจนถึงความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของคนชนบทที่มาอาศัยอยู่ในเมือง เพราะแม้กระทั่งเพลงกล่อมเด็กก็ต้องมีเนื้อความที่พลิกผันไปเช่นนี้ สิ่งต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่ใช้ขู่เด็กให้กลัวเพื่อจะได้นอนหลับนั้นก็เปลี่ยนแปลงรูปแบบไป แต่ยังคงความน่ากลัวไว้เช่นเคย ดังเช่น แมวหง่าวและผีป่า กลายเป็น ตำรวจในเมือง

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นกระจกสะท้อนความคิดของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม ที่ว่าสังคมเมื่อนั้นกลายเป็นแหล่งรวบรวมอันตรายไว้ นอกจากนี้ยังแฝงการเสียดสีเจ้าหน้าที่ของรัฐคือ ตำรวจที่มีลักษณะ “พุ่งใหญ่” ไว้ให้ผู้อ่านตีความจากความขบขันของภาพพุ่งใหญ่ ดังกล่าวนั้นว่ามีสาเหตุมาจากอะไร และความหมายเบื้องลึกที่ได้นั้นออกมาในแง่ดีหรือร้ายเช่นไร

สุมาลี วีระวงศ์ (2544: 291) กล่าวว่า เพลงกล่อมเด็กของไทยนั้นเป็นบันทึกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์สำคัญและสื่อแสดงปรัชญาชีวิตของชาวบ้านในลักษณะเปรียบเทียบคล้ายรหัสซ่อนความในใจมากกว่าจะบอกกล่าวอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา แม้จะใช้ถ้อยคำง่าย ๆ ก็มีไหว้จะเข้าใจได้ง่ายเสมอไป น่าสังเกตว่าบทที่นิยมมาขับร้องส่วนใหญ่จะกล่าวถึงเรื่องที่เป็นความทุกข์โศก ความสูญเสีย บ้างก็แสดงความหวังโยอาลัยต่อผู้ล่วงลับ แต่ที่เป็นปริศนาธรรมหรือประชดประเทียบเสียดสีพฤติกรรมของคนร่วมสังคมก็มีอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน ดูเหมือนว่าผู้แต่งและผู้ร้องในสมัยก่อนนั้นจะถือเอาการกล่อมเด็กเป็นโอกาสสำหรับสื่อสารกับผู้ใหญ่ด้วยกันไม่น้อยกว่าจะสื่อกับเด็กที่ถูกล่อมอยู่โดยตรงด้วยซ้ำ ดังนั้นการที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม เลือกเพลงกล่อมเด็กมาใช้สื่อสารสำคัญนั้นจึงเป็นการเลือกสรรชั้นนวลที่ที่สามารถสอดแทรกนัยของการเสียดสีพฤติกรรมของตำรวจเมืองไทยได้เป็นอย่างดีและปลอดภัยแก่ตัวผู้แต่งเอง

นอกจากนี้เพลงกล่อมเด็กยังมีนัยที่สะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์เศร้าของพ่อแม่ที่ต้องพลัดพรากจากลูกอยู่ด้วย ดังเนื้อความ

น้ำเอยน้ำตา
แต่งแก้มชรา
ว่าเหว่วาวิบ
ลูกข้าหายหนี
บ้านไม่มีกลับ
คอยแล้วคอยลับ
ไม่กลับบ้านเออยฯ

ดังนั้นจึงเป็นการยืนยันได้ว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม เลือกที่จะใช้ชั้นนวลเพลงกล่อมเด็กนี้มาสอดรับความต้องการในการสื่อแสดงความเศร้าและความคิดถึงลูกที่จากบ้านไปอยู่เมืองหลวงด้วย สิ่งนี้จึงยังทำให้เห็นว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม มีเหตุผลในการเลือกใช้ชั้นนวลประเภทนี้สื่อความรู้สึกอันละเอียดอ่อนออกมา เพราะบทกวีที่ใช้ชั้นนวลเพลงกล่อมเด็กนั้นมีมิติที่ค่อนข้างเป็นสากล แต่อย่างไรก็ตาม ข้อที่ต้องยอมรับคือ บริบทหรือภูมิหลังทางวัฒนธรรมมีส่วนเอื้อต่อการเข้าถึงความลึกของสาร ผู้ที่คุ้นเคยกับบรรยากาศการกล่อมเด็กมาแต่เยาว์ย่อมเข้าใจซาบซึ้งถึงความผูกพันระหว่างพ่อแม่กับลูกซึ่งเป็นส่วนสำคัญของสาระทางอารมณ์ของบทกวีนี้มากกว่าผู้ที่ได้อาศัยแต่เพียงเสียงและท่วงทำนองจากการอ่านอย่างธรรมดา (สุมาลี วีระวงศ์, 2544: 292)

4.1.4.2 เพลงพื้นบ้าน²

...โอยละน้ำ

โอยละนาย

เหมือนคร่ำครวญซ้ำซ้ำจากความฝัน

เสียงนี้ เสียงนั้น

นั่นเสียงไหน

โอยละน้ำ โอยละนาย

สุดสายใจ

ไม่ไกลหรอก

จากประตูของโรงงาน

(มำก้านกล้วย,71)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้เพลงหมอลำซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านของอีสานเข้ามาประกอบบทกวี ดังตัวอย่างข้างต้นเนื่องจากต้องการสร้างภาพบรรยากาศให้มีกลิ่นอายของความเป็นลูกทุ่งซึ่งแสดงถึงพื้นเพดั้งเดิมของ “ยาม” ที่กล่าวถึงในบทกวี อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มสีสันของภาพที่ผู้อ่านจินตนาการตามได้ดียิ่งขึ้นด้วยการชักนำความคิดผู้อ่านให้แว่วยินเสียงเพลงอันเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

ส่วนบทเพลงแม่ศรีนั้นไพรวรินทร์ ขาวงาม นำมาเปลี่ยนเนื้อความเพื่อกล่าวถึงหญิงโสเภณีตามสถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในวงการค้าประเวณีแทนที่จะเอ่ยถึงแม่ศรีเรือนที่เรียบร้อยน่ารักตามค่านิยมสมัยก่อน การเปลี่ยนเนื้อความในบทนี้จึงทำให้ผู้อ่านมองเห็นบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงของแม่ศรีหรือผู้หญิงเราชนิดที่เรียกว่าหน้ามือเป็นหลังมือ แต่อย่างไรก็ตามจุดประสงค์ของการใช้บทเพลงแม่ศรีก็ยังคงไว้ดังเดิมคือการชื่นชมความงามความเพียบพร้อมของผู้หญิง หากแต่บทนี้ไพรวรินทร์ ขาวงาม จงใจให้ผู้อ่านสัมผัสถึงการเสียดสีสังคมที่เสปสั่นด้วยคมปากกาและคมความคิดของตนอย่างถึงแก่น ด้วยการกล่าวสรรเสริญคุณความดีของบรรดาโสเภณีที่ได้ทำงานหาเงินเข้าประเทศจนสามารถสร้างวัด “คณิกาผล” ได้ ไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้ออก

² เพลงพื้นบ้านหรือเพลงชาวบ้านเป็นบทร้อยกรองที่ชาวบ้านคิดผูกขึ้นร้องเล่นกันตามท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นได้ประดิษฐ์แบบแผนการร้องของตนไปตามความนิยม และสำเนียงภาษาที่พูดแตกต่างกันออกไป เพลงพื้นบ้านเป็นบทร้อยกรองที่มีความเรียบง่ายทั้งรูปแบบ ทำนอง และเนื้อหา ในทางรูปแบบนั้นมักไม่ได้กำหนดแบบแผนที่แน่นอน จำนวนคำในแต่ละวรรคไม่คงที่ มีการซ้ำคำ ซ้ำวรรค ส่วนทำนองก็ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ระดับเสียงสูงต่ำซ้ำไปซ้ำมา ผู้ร้องมักกล่าวถ้อยคำที่คิดตามทำนองที่เกิดขึ้นในใจขณะนั้นออกมาโดยไม่มี การแต่งไว้ก่อน อย่างที่เรียกว่า กลอนสด จะมีที่แสดงลักษณะเป็นร้อยกรองตรงที่มีสัมผัสเท่านั้น ส่วนเนื้อร้องก็ง่าย ๆ ง่าย ภาษาพูดธรรมดา อาจสั้นหรือยาวก็ได้ (คณาจารย์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533: 68)

ทวงถามหาความยุติธรรมให้หญิงเหล่านั้น แต่การเรียกร้องความยุติธรรมเช่นนี้เองที่กระทบ
กระเทือนความคิดและจิตใจผู้อ่านเป็นอย่างมากดังตัวอย่างบทกวี

แม่ศรีเอ๋ย

แม่ศรีโคนขนุน

โลกของแม่ทารุณ

โคนขนุนช่วยไฉน

แม่ศรีเอ๋ย

แม่ศรีคลองหลอด

อกของแม่แห้งขอด

น้ำคลองหลอดหรือเต็มได้

แม่ศรีเอ๋ย

แม่ศรีคณิกา

ผลของแม่ออกมา

เป็นเวทนาของเมืองไทย

(ม้าก้านกล้วย, 72)

การใช้ฉันทลักษณ์ทั้งสองที่กล่าวมานั้นบ่งบอกอย่างชัดเจนว่าไพรวรินทร์ ชาวงามสามารถ
นำฉันทลักษณ์รูปแบบเดิมมาปรับใช้ได้อย่างมีเอกลักษณ์ จะเห็นได้จากการเลือกเพลงกล่อมเด็ก
และเพลงแม่ศรีมาใช้นำเสนอเนื้อหา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเพลงทั้งสองประเภทนั้นเป็นค่านิยมที่
ละเอียดอ่อนของสังคมไทยกล่าวคือ เพลงกล่อมเด็คนั้นเป็นเพลงที่ใช้กล่อมให้เด็กนอน โดยปกติ
แล้วการกล่อมนอนนั้นต้องมีทั้งการปลอบและการชู สิ่งที่ใช้ชูเด็คนั้นคือแกนสำคัญที่จะทำให้เด็ก
หลับหรือไม่ ดังนั้นสิ่งที่ใช้ชูเด็กจึงมีอิทธิพลต่อเด็กคนนั้นไปจนกว่าจะรู้เตียงสาเมื่อเจริญวัยขึ้น การ
ที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้เพลงกล่อมเด็กในการเสียดสีตำรวจนั้นจึงน่าจะมีความหมายที่สามารถตี
ความได้ถึงค่านิยมความคิดที่คนไทยมีต่อตำรวจและเมืองใหญ่ว่าเป็นเช่นไรด้วย

ส่วนเพลงแม่ศรีนั้นก็เช่นเดียวกัน บทเพลงนี้เป็นการถ่ายทอดค่านิยมดั้งเดิมเกี่ยวกับหญิง
ไทย เมื่อไพรวรินทร์ ชาวงาม นำมายั่วล้อกับพฤติกรรมของหญิงโสเภณีในปัจจุบันจึงยังเป็นการบั่น
ทอนคุณค่าของหญิงโสเภณีเหล่านั้น แต่ในขณะเดียวกันจุดประสงค์ของค่านิยมนั้นก็กลับทำให้หญิง
โสเภณีสามารถเลื่อนฐานะขึ้นมาเทียบเท่า “แม่ศรี” ได้ด้วยเหตุผลที่เป็นผู้ทำคุณงามความดีในการ
หารายได้เข้าประเทศหรือแม้กระทั่งสร้างศาสนสถานดังที่ไพรวรินทร์

ชาวงามนำมากล่าวแก่ เหตุนี้จึงทำให้เนื้อความที่ไพวรินทร์ ชาวงาม เปลี่ยนแปลงนั้นสามารถทำให้ผู้อ่านถูกใจคิดถึงประเด็นที่ขัดแย้งนี้ได้ อีกทั้งยังสะท้อนความคิดที่เฉียบคมในการเสียดสีสังคมได้อย่างลุ่มลึกด้วย

ไพวรินทร์ ชาวงาม ใช้ฉันทลักษณ์พื้นบ้านมาปรับเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอได้อย่างกลมกลืน ทั้งการนำบทเพลงกล่อมเด็กและเพลงแม่ศรีมาใช้ ด้วยการใช้กลวิธีที่ต่างกันคือ การนำเพลงกล่อมเด็กมาใช้นั้น ไพวรินทร์ ชาวงาม จะเลียนล้อด้วยการเปรียบเทียบระหว่างเนื้อความเดิมที่ใช้ร้องกล่อมเด็กตามพื้นบ้านอีสานทั่วไปกับเนื้อความที่ได้รับการแก้ไขเนื้อหาเพื่อสื่อความหมายเสียดสีพฤติกรรมของตำรวจในสังคมเมือง ส่วนเพลงแม่ศรีนั้นไพวรินทร์ ชาวงาม จะใช้การเลียนล้อด้วยการนำเนื้อหาที่แฝงด้วยคำที่มีนัยลุ่มลึกในเชิงเสียดสีและประชดประชันเพื่อให้ผู้อ่านได้ขบคิดและตีความความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง

4.1.3.3 เพลงลูกทุ่ง

เจเนฟ จบกระบวนวรรณ (2525: 45 อ้างถึงใน ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2544: 44)

ได้กล่าวไว้ว่า เพลงพื้นบ้านเป็นศิลปะที่สื่ออย่างอิสระ ตรงไปตรงมาตามความรู้สึกหรือแรงขับของอารมณ์ ทั้งยังเรียบง่ายและเข้าถึงชีวิตสามัญ ประชาชนโดยทั่วไปจึงรับได้ง่ายและพร้อมที่จะรับการพัฒนาปรับรูปแบบมาเป็นความบันเทิงแบบใหม่จึงเกิดขึ้นได้ง่าย ก้าวหนึ่งของเพลงพื้นบ้านก็คือการเข้าสู่เส้นทางของเพลงลูกทุ่ง ความนิยมทั่วประเทศโดยผ่านสื่อสมัยใหม่ ทำให้ความเป็น “พื้นบ้าน” นั้นไม่เก็บอยู่แต่ในห้องถิ่นอีกต่อไป หากแต่ได้ขยายไปทั่วประเทศด้วยการปรับตัวเป็นเพลงลูกทุ่ง

คำกล่าวข้างต้นจึงเป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันระหว่างเพลงพื้นบ้านกับเพลงลูกทุ่ง และผู้วิจัยคิดว่าสิ่งนี้น่าจะเป็นเหตุผลสำคัญที่ไพวรินทร์ ชาวงาม เลือกใช้เพลงลูกทุ่งมาประกอบในงาน ด้วยเห็นว่าเพลงลูกทุ่งนั้นสามารถส่งผ่านความรู้สึกของคนได้โดยง่ายเช่นกัน และการประพันธ์เพลงลูกทุ่งนั้นก็มิพื้นฐานมาจากการแต่งกลอนโดยให้ถ้อยคำมีสัมผัสและจังหวะสอดคล้อง และสามารถสื่อเนื้อหาและอารมณ์เพลงได้ตามที่ผู้ประพันธ์เพลงต้องการ จึงถือได้ว่าการนำเพลงลูกทุ่งเข้ามาประกอบในกวีนิพนธ์นั้นก็คือการเสนอเนื้อหาเดียวกันแต่ต่างกันที่รูปแบบเท่านั้น ดังตัวอย่าง

...เขานั่นบอกลาไปหางานทำ ไซ้คิดใจดำ หรือทำแกล้งหลบไปไหน เมืองบาง
กอกคงผูกพันใจ นับแต่จากไป ไม่เห็นคืนบ้านนา

ถึงปีใหม่หมายใจจะเห็นหน้ามน ตระขจันผ่านพ้น ไม่เคยได้ยลแก้วตา
สงกรานต์ผ่านไปยังไร้วิญญาณ ขวัญตาเจ้าไม่รู้ไปไหน...

.....

...เคยจับเคียวเกี่ยวคู่กัน น้องสี่มวันเคยสุขสันต์เริงรำ ถึงคราวมีงาน
สงกรานต์บ้านเรา เคยขึ้นอุรา เคยตักบาตรร่วมขัน เคียงคู่กันมา สงกรานต์
เดือนห้า ขวัญตาอยู่ไหนกัน...

เขาร้องเพลงลูกทุ่งให้เมืองฟัง ดึกแล้วเมืองยังไม่หลับไหล
ข้างถนน-เชิงสะพาน ผ่านไป ฟังซีไคร รำให้ทวงสัญญา

...ชายข้าวตั้งเก้าเกวียนกว่า สร้างหอรอท่า น้ำตาเปื้อนหมอน เรือน
หอบ้านป่า ไม่ปรารถนาแนบนอน เจ้าผินบินร่อนไปนอนเตียงทอง...

ฟังซีไคร รำให้ทวงสัญญา...

ฟังซีไคร รำให้เป็นเพลงนา...

(เพลงร้องให้ปลายนา ของรังษี เสรีชัย , เอกชัย ศรีวิชัย , เพลงรอท่งปี ของศรชัย เมฆ
วิเชียร , เพลงพุ่มนี้พี่จะร้องให้ ของ เสรี รุ่งสว่าง)

(น้ำก้านกล้วย, 74)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้เพลงลูกทุ่งมาประกอบบทกวีเพื่อเสริมความเข้มข้นของความหมาย
และอารมณ์ความรู้สึกของบทกวีให้มีมากยิ่งขึ้น ภาพที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำมาสื่อให้แก่ผู้อ่านนี้ก็
คือภาพความเป็นจริงในสังคมชนบทที่ผู้คนหนุ่มสาวมุ่งหน้าทำงานทำในเมือง
ทิ้งให้ผู้รอคอยนั้นเฝ้าแต่รออย่างไรความหวังอยู่เบื้องหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งไพรวรินทร์
ขาวงาม เลือกอารมณ์ของชายหนุ่มบ้านนาที่รอคอยคนรักกลับมาตามคำสัญญานั้นยังเป็นมุมที่สร้าง
อารมณ์เศร้าได้อย่างดี และด้วยเหตุที่เนื้อความในบทเพลงนั้นมีความหมายสอดคล้องกับบทกวี
เมื่อนำมาประกอบเข้าด้วยกันก็ยิ่งทำให้ผู้อ่านสามารถสร้างภาพและสัมผัสความรู้สึกของผู้ผิดหวังใน
บทกวีและบทเพลงนั้นได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้จะสังเกตได้ว่าเพลงลูกทุ่งที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำมาประกอบนั้นมีจังหวะสัมผัส
ของเนื้อเพลงใกล้เคียงกับรูปแบบของกลอน ดังนั้นจึงทำให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องสอดคล้องของ
ฉันทลักษณ์ที่เลือกใช้ในบทนี้กล่าวคือ ทั้งบทเพลงและบทกวีมีจังหวะของคำเช่นเดียวกัน จึงทำให้
เห็นความสอดคล้องของรูปแบบดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม ต้องการ
เสนอนั้นน่าจะมุ่งประเด็นไปยังเนื้อความของเพลงลูกทุ่งที่นำมาประกอบมากกว่า เพราะทั้งเนื้อหา
และอารมณ์ความรู้สึกที่ได้จากเพลงนั้นถือเป็นการเสริมน้ำหนักและความเข้มข้นของความหมายซึ่ง
กันและกันของทั้งบทกลอนและบทเพลงได้อย่างกลมกลืนยิ่ง

นอกจากนี้ยังมีบทกวีที่น่าเสนอเนื้อความที่ตอกย้ำความรู้สึกเศร้าสร้อยของหนุ่มสาวที่จาก
กันด้วยเหตุจำเป็นต้องมาทำงานในเมืองหลวงด้วยดังตัวอย่าง

ข่าวว่าเขาไปทำงานในเมืองหลวง วันคืนล่วงทนรอไปด้วยใจซื่อ
ยามลมฝนสาดซัดพัดกระพือ หลงวาคือความรักจากคนไกล

ตอนสงครามตีบอกจะมาก็ไม่มา
พ่อแม่ห่วงเธอนั้นกันสุดใจ

ถึงยามฝนจะเห็นหน้าก็หาไม่
สะอื้นให้ - กลับมาเถิดกลับมา

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 127)

ธเนศ เวศร์ภาดา (2529: 213) ได้กล่าวถึงภาพความรู้สึกโศกเศร้านั้นไว้ในภาคผนวก
“คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ” ไว้ดังนี้

“จะเห็นน้ำเสียวที่เต็มไปด้วยการวิงวอนร้องขอ อีกทั้งคล้อยความรู้สึก
ตามไปกับภาพที่ชายหนุ่มตั้งตารอคอย “ถึงยามฝนจะเห็นหน้าก็หาไม่” ยามฝน
ชวนให้ประหวัดภาพถึงความชุ่มฉ่ำ ความอุดมสมบูรณ์ แต่นึกกลับไม่ได้พบหน้า
หญิงคนรัก ความชุ่มฉ่ำของยามฝนจึงเป็นความแห้งแล้ง
หดหู่ ชวนสะอื้นให้”

จะเห็นได้ว่าการที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำเพลงลูกทุ่งมาประกอบการนำเสนอ
ภาพลักษณ์สังคมเมืองนั้นนับเป็นกลวิธีที่น่าสนใจยิ่ง เนื่องจากไพรวรินทร์ ขาวงาม สามารถจับแก่น
สารสำคัญของเพลงประเภทต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อความของเรื่องราวที่
ต้องการจะสื่อสารได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม ทั้งยังสามารถใช้เพลงเสริมสร้างรสความให้ยิ่งเด่น
ชัด และสามารถส่งผ่านอารมณ์ความรู้สึกให้ผู้อ่านคล้อยตามได้อย่างกลมกลืนยิ่ง

4.3.5 การใช้ฉันทลักษณ์หลายประเภทในการเล่าเรื่อง

การใช้ฉันทลักษณ์หลายประเภทในการเล่าเรื่องนี้เป็นกลวิธีการนำเสนอที่ไพรวรินทร์
ขาวงาม ใช้ในการดำเนินเรื่องในบทสนทนาระหว่างแม่-ลูก และ ชาย-หญิง ในการเล่าเรื่องราวชีวิต
ของหญิงโสเภณีและลูกสาว ในกวีนิพนธ์ คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ โดยมีกวีทำหน้าที่เป็นผู้เฝ้าดูเหตุ
การณ์และเป็นผู้เล่าเรื่อง ส่วนฉันทลักษณ์ที่ใช้นั้นมีความน่าสนใจยิ่งเนื่องจากไพรวรินทร์ ขาวงาม แบ่ง
แยกชัดเจนระหว่างผู้เล่ากับผู้สนทนาในเรื่อง กล่าวคือ จะใช้ฉับ 16 ในการเล่าเรื่องทั้งในการเกริ่น
นำเรื่องและการสอดแทรกทัศนะของผู้เล่าระหว่างเล่าเรื่อง ส่วนตัวละครในเรื่องที่สนทนากันนั้นจะ
ใช้กาพย์ยานี 11 กับคุณแม่-ลูก และใช้กลอนหัวเดียวที่ลงท้ายบทย่อยด้วยเสียงสระเดียวกันทั้งบท
ระหว่างหญิงสาว-ชายหนุ่ม ดังตัวอย่าง
ผู้เล่าเกริ่นเรื่องในตอนต้นใช้ฉับ 16

บั้งรุ่งนั้นคือกำแพง

อารยธรรมจำแลง

สูงยอดสอดเหยียดเสียดฟ้า

บังเมฆนั้นคือหมอกหนา	แห่งควันพิษทา
ทาบทั่ววิถีชีวิตทาง	
บังแดดนั้นคือตึกร้าง	ร้างเรือเจือจาง
ในห้องสี่เหลี่ยมลึกลับ	

ผู้เล่าสอดแทรกทัศนระหว่งที่เรื่องดำเนินอยู่

มนุษย์มีชีวิตอิสระ	มีความกักขังพะ
มีความนุ่มนวลควรนอม	
คามมนุษย์เท่ากันอันยอม	อยู่ในเบ้าหลอม
แห่งความเป็นมนุษย์คู่กัน	
ต่ำต้อยก็มีความฝัน	ฝันใฝ่ในอัน
ที่จักถักใจไถ่จน	

การที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้ขบ้ง 16 ในการเกริ่นเรื่องและแทรกทัศนคตินี้อาจเป็นเพราะต้องการแยกความชัดเจนระหว่งผู้เล่าเรื่องกับคู่สนทนาในท้องเรื่องให้ผู้อ่านได้เข้าใจอย่างง่ายตาย อีกทั้งการใช้ขบ้ง 16 ในการเล่าเรื่องนั้นเป็นการใช้ฉันทลักษณ์ที่เหมาะสมกับการบรรยายหรือพรรณนาเรื่องราวเพราะจังหวะเสียงของคำคล้องจองนั้นนุ่มนวลและต่อเนื่องกันจึงทำให้รู้สึกถึงความรื่นไหลของเนื้อเรื่องที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตัวอย่างแรกที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้การซ้ำคำว่า “บัง” ในการย้ำเน้นภาพของธรรมชาติที่ถูกขบ้ง เป็นลักษณะที่น่าสนใจ เพราะการซ้ำคำดังกล่าวนั้นมีเฉพาะในการเกริ่นเรื่องตอนต้นเท่านั้น และน่าสังเกตว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้รูปแบบโครงสร้างเดียวกันทั้งสามบท คือ บัง...นั้นคือ... โดยเปลี่ยนเพียงคำที่ประกอบเท่านั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะเป็นการจงใจใช้รูปแบบดังกล่าวเพื่อตอกย้ำความหมายและภาพที่ปรากฏให้ชัดเจนมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นการซ้ำคำดังกล่าวนั้นยังเป็นการสื่อน้ำหนักของคำให้หนักแน่น รุนแรง และเป็นการย้ำความหมายประจำคำที่บิบบันความรู้สึกผู้อ่านได้มากขึ้นด้วย

บทสนทนาระหว่งแม่-ลูกใช้ฉันทลักษณ์กาพย์ยานี 11

ลูกเจ้าดูสิลูก	ดูตุ๊กแกมันไต่กัน
บ้านเช่าของเรานั้น	เริ่มจะเก่าลงทุกที
ได้ข่าวว่าเจ้าของ	เขาจะรื้อเร็วเร็วนี้
สร้างตึกที่ดีดี	เพื่อแบ่งเช่าราคาแพง

นี่เรายังลำบาก	เพิ่มภาระมาอีกแรง
งานแม่ก็ถูกแย่ง	เอาแขกไปเป็นประจำ
.....	
รีบกลับนะแม่นะ	ลูกรักแม่ทุกใจจำ
ดีก็คืนยิ่งคืนค่า	ลูกรักก็กลัวอันตราย
ลูกรักยังเป็นห่วงแม่	ต้องไปเสี่ยงกับผู้ชาย
พวกเขาจะซื้อชาย	จะหักหาญจะข่มเหง
อยู่บ้านลูกจะเตรียม	ปูที่นอนรอแม่เอง
กลับมาจะร้องเพลง	นกขมิ้นเพื่อปลอบใจ

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เลือกลงกาพย์เพราะสามารถรักษาความสม่ำเสมอของจังหวะและสัมผัส
เพราะเล่นกับเสียงหนักเบาและสั้นยาว ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการสื่อสารที่เข้าใจได้มากกว่า

บทสนทนาระหว่างชายหนุ่ม-หญิงสาวใช้ฉันทลักษณ์กลอนพื้นบ้าน

โอ้เอ๋ยอีลูกกะหรี	เพียงแค่นี้ก็ทำหยัง
จะเอาอย่างนั้นจริงจริง	ก็ยอมได้
กูกล้าทำว่าให้แน่	คนอย่างแกนั้นสุดดี
ก็คงไม่ผันเป็นกะหรี	เหมือนแม่แกยังง
แล้วกูจะไปเที่ยว	จะไปเยี่ยมรดหน้า
จะไปถ่มถุยทา	ให้สะใจ

.....	
เอาไปชะริบไป	กูจะได้อยู่ของกู
คนอย่างแกยิ่งดู	ก็ยิ่งไพร่
ถ้าเพศหญิงอย่างกู	ดูเหมือนกับสิ่งของ
ให้พวกแกมาลอง	ก็เสียใจ
ถ้าแม่กูจะเลว	ก็คงเลวน้อยกว่าแก
แม่กูยังเป็นแม่	ของลูกได้
.....	

ไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้ฉันทลักษณ์กลอนพื้นบ้านซึ่งมีลักษณะการใช้จังหวะสั้นกระชั้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงการต่อปากต่อคำกันอย่างแผ่รื้อนระหว่างหญิงสาวกับชายหนุ่มที่เข้ามาทำรุ่มร่วม การใช้กลอนหัวเดียวนี้เป็นกรณำฉันทลักษณ์พื้นบ้านแบบมุขปาฐะมาใช้ถ่ายทอดเพื่อสื่อภาพความรู้สึกของฉากตกเตียงกันได้เป็นอย่างดีเพราะจังหวะของถ้อยคำที่กระชั้นยิ่งทำให้รู้สึกเหมือนกับว่าตัวละครทั้งสองนั้นใช้บทสนทนาเตียงกันสด ๆ อย่างได้อารมณ์ทั้งสองฝ่าย

แม่ไพรวรินทร์ ชาวงาม จะแบ่งแยกฉันทลักษณ์ไว้อย่างชัดเจนดังที่เสนอรายละเอียดข้างต้น แต่ก็มีประเด็นที่น่าสนใจไม่น้อยเกี่ยวกับการใช้ฉันทลักษณ์อีกชนิดหนึ่งที่แตกต่างออกไปในบทส่งท้ายคือบท แม่ หน้า 205 ซึ่งใช้ฉับัง 16 ทั้งที่เนื้อความนั้นน่าจะเป็นบทพูดของแม่คือหญิงโสเภณี โดยปกติแล้วจะใช้กาพย์ยานี 11 ผู้วิจัยคิดว่าเหตุที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้ฉันทลักษณ์ที่เป็นของผู้เล่าเรื่องนี้อาจเป็นเพราะต้องการสื่อให้ผู้อ่านเห็นถึงภาพสองมิติระหว่างการเล่าเรื่องของตัวเองเล่า และภาพของแม่ที่กำลังพูดกับลูกเมื่อตัดสินใจปลิดชีวิตลูกและตนเองหนีสังคมที่โหดร้าย ภาพทั้งสองนี้มีความเหลื่อมล้ำและกลมกลืนกันอยู่ในที่ ดังนั้นไพรวรินทร์ ชาวงามจึงใช้ฉับัง 16 ในบทนี้เพื่อสื่อจุดประสงค์ดังกล่าวเพราะเมื่อใช้ฉันทลักษณ์ที่ต่างออกไปจะเอื้อให้ผู้อ่านตีความรายละเอียดที่ต่างไปได้ ดังตัวอย่าง

ลูกจำจงหลับให้สบาย	อ้อมกอดอุ่นกาย
ตกลงแม่จักพาไป	
จากความเป็นทาสบาดใจ	สู่อิสราภาพใน
ชีวิตของเราทั้งสอง	
ชีพเปื้อนราศีเข้าครอง	รอยเปื้อนปรางทอง
และรอยเปื้อนในใจนั้น	
หลับเกิดหลับลงจงฝัน	ฝันไปด้วยกัน
ไฟนุ่งท่องนาฟ้าไฟน	

ส่วนฉันทลักษณ์ที่ต่างออกไปอีกชนิดหนึ่งคือบทชาวเมืองในเมือง หน้า 207 ซึ่งใช้กลอนหัวเดียว มาเสนอภาพดังนี้

คนตาย คนตาย	ใคร ใคร ใคร ใคร
คนตาย คนตาย	อยู่ไหน อยู่ไหน
คนตาย คนตาย	เป็นอะไร เป็นอะไร
แม่ลูกสองคน	บ้านนั้นไซ้ใหม่
บ้านของกะหรี	อ้อ ช่างมันปะไร

มันยิงลูกสาว	โถ ช่างทำได้
มันยิงตัวเอง	เฮ้ะ มันคิดยังไง
ลูกสาวก็สวย	เสียตาย เสียใจ

ไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้กลอนกลอนหัวเดียวบรรยายความรู้สึกของบรรดาไทยมุงที่รู้เห็นเหตุการณ์ซึ่งต่างก็อุทานและพูดจากันถึงเหตุที่เกิดขึ้นกับสองแม่ลูกนั้น เหตุที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้กลอนหัวเดียวอาจเป็นเพราะมีจังหวะกระชั้นและใช้ถ้อยคำน้อย และความเชื่อมโยงกับการเป็นฉันทลักษณ์แบบมุขปาฐะด้วย ทั้งนี้เพื่อสื่อให้เห็นถึงภาพที่ไทยมุงจำนวนมากวิพากษ์วิจารณ์การตายของสองแม่ลูกอย่างสนุกปาก และด้วยถ้อยคำที่ใช้น้อยนั้นยิ่งแสดงให้เห็นว่ามีได้ใส่ใจถึงสาเหตุของการตายหรือปัญหาที่ผู้ตายประสบอยู่แต่อย่างใด เพียงแต่อยากสอดรู้สอดเห็นไปตามนิสัยเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อพิจารณาเนื้อความที่ไทยมุงพูดกันจะเห็นว่าเมื่อทราบว่ามีผู้ตายนั้นเป็นโสเภณี ความสมเพชเวทนาที่มีต่อผู้ตายก็แทบจะไม่มีเหลืออยู่เลย สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนค่านิยมของสังคมไทยที่มีต่อหญิงโสเภณีได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสามารถสะท้อนภาพความจอมปลอมของคนในสังคมเมืองที่ไม่มีความจริงใจให้แก่กันด้วย ไพรวรินทร์ ชาวงามใช้กลอนหัวเดียวมาเป็นบทปิดท้ายเรื่องราวโดยใช้ฉันทลักษณ์นี้เพียงบทเดียวเท่านั้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าแม้บทส่งท้ายนี้จะจบลงด้วยภาพบรรยายอากาศของโศกนาฏกรรมของคนสองคน แต่ภาพนี้ก็ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเลื่อมทางจิตใจมนุษย์ที่เหยียดหยันและแบ่งระดับค่าความเป็นมนุษย์ให้ต่างกันด้วยค่านิยมที่ไม่ยุติธรรมเช่นนี้ซึ่งยังคงดำเนินต่อไปในสังคมไทย

สิ่งที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งของการใช้ฉันทลักษณ์เช่นนี้ในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับภาพลักษณ์สังคมเมืองก็คือ น้ำเสียงของไพรวรินทร์ ชาวงาม ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่องราวทั้งหมด โดยการเล่าเรื่องแบบนี้เป็นการเล่าแบบ Third person คือการใช้บุคคลที่สามเป็นผู้เล่าเรื่อง ซึ่งบุคคลที่สามนั้นจะเป็นผู้เล่าที่รู้เรื่องราวและเหตุการณ์ทั้งหมด กระทั่งรู้ไปถึงความรู้สึกนึกคิดของทุกตัวละครในเรื่องด้วย จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม ทำหน้าที่เป็นผู้เล่าซึ่งมีคุณสมบัติดังกล่าว ดังนั้นจึงสามารถแทรกความรู้สึกและน้ำเสียงของตนผ่านการเล่าเรื่องและการบรรยายคั่นระหว่างเรื่องได้โดยสะดวก ดังจะเห็นได้จากการที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม แยกฉันทลักษณ์ของผู้เล่าให้เด่นชัดโดยใช้กาพย์ฉบัง 16 ทั้งหมด จึงทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ถึงความคิด ความอ่านและน้ำเสียงของผู้เล่าได้อย่างชัดเจน ดังเช่นบทเกริ่นนำก่อนเข้าเรื่อง

บังรู้้งนั้นคือกำแพง อารยธรรมจำแลง

สูงยอดสอดเยียดเสียดฟ้า

บังเมฆนั้นคือหมอกหนา แห่งคว้นพิษทา

ทาบทัวมัวทมิฬมืดทาง

จากตัวอย่างจะเห็นว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม บรรยายสภาพเมืองด้วยมุมมองและความรู้สึกของตนเองที่มีต่อสังคมเมือง ภาพที่ออกมาเน้นแสดงออกถึงน้ำเสียงและความรู้สึกหม่นเศร้าและสับสนในชีวิตที่ต้องติดอยู่ในกรอบของความเจริญทางวัตถุและบรรยากาศอันมีดมนของสังคมเมือง

มนุษย์มีชีวิตอิสระ

มีความกักขฬะ

มีความนุ่มนวลควรนอม

คามมนุษย์เท่ากันอันยอม อยู่ในบ้านหลอม

แห่งความเป็นมนุษย์คู่กัน

ต่ำต้อยก็มีความฝัน

ฝันใฝ่ในอัน

ที่จักถักใถใจจน

น้ำเสียงของไพรวรินทร์ ชาวงาม ที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในสังคมจากตัวอย่างข้างต้นทำให้เราเห็นว่า ไพรวรินทร์ ชาวงาม มองคุณค่าของมนุษย์ทุกคนว่ามีเท่าเทียมกัน ทุกคนย่อมมีสิทธิอิสระที่จะหวัง จะฝันถึงสิ่งที่ยิ่งงามในชีวิต ดังนั้นจึงมองว่าการจำกัดสิทธิ์ทางความคิดของตัวละครชายในเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง เพราะการกระทำของฝ่ายชายในเรื่องนั้นแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของคนที่ยักได้ฝ่ายเดียวโดยไม่คำนึงถึงคุณค่าความเป็นคนของผู้อื่น สักแต่จะใช้อำนาจเงินตรา มาบังคับขู่เข็ญให้ฝ่ายตรงข้ามยอมจำนนต่อเงินของตน

จากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม ต้องการสื่อสารโดยตรงกับผู้อ่านด้วยน้ำเสียงและความคิดอ่านที่เป็นของตนจริง ๆ สิ่งนี้จึงเป็นเหตุผลที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม เลือกลงมือเล่าเรื่องแบบให้บุคคลที่สามเป็นผู้เล่า ประกอบกับการแบ่งแยกชั้นตัวละครระหว่างตัวละครและผู้เล่าเรื่องไว้อย่างชัดเจน ทั้งสองสิ่งนี้จึงเอื้อให้การสื่อความคิดสำคัญของไพรวรินทร์ ชาวงาม นั้นเป็นไปอย่างไม่ซับซ้อน และช่วยให้ผู้อ่านสามารถตามความคิดของตนได้ง่าย

นอกจากจะพบการใช้ฉันทลักษณ์หลายประเภทในการเล่าเรื่องที่ปรากฏใน “คำใดจะเคยได้ตั้งใจ” แล้ว ยังพบกลวิธีเช่นนี้ใน “ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายปาวารยธรรม” ด้วย โดยมีจุดเด่นที่น่าสังเกตอยู่ที่การใช้กลวิธีการเสนอด้วยฉันทลักษณ์หลายประเภทนี้ตลอดทั้งเล่ม และวางรูปแบบการเรียงลำดับประเภทของฉันทลักษณ์ไว้เป็นโครงสร้างเช่นเดิมเหมือนกันทุกบท ทั้งนี้เริ่มจากการใช้ประกาศที่พบเห็นตามสถานที่ต่าง ๆ ในเมืองมาเขียนเป็นกลอนเปล่าไว้ที่ตำแหน่งต้นและท้ายบท ส่วนเนื้อความนั้นจะเขียนเป็นร้อยแก้วบรรยายความรู้สึกของตนเองที่มีต่อข้อความและสังคมตามกรอบความคิดและแง่มุมของตนโดยเฉพาะดังตัวอย่าง

หิวโหย
เหลียวหาเพื่อนมนุษย์
เพื่อความอึดอัดมือ
“อย่ารับประทานอาหารจากคนแปลกหน้า”

ภูมิประเทศภายในของมนุษย์ถูกรุกรานด้วยกองทัพแห่งความระแวง

.....

มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษที่จะสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีแก่โลกเสมอไปหรือ
 ทำไมโลกยังมีมนุษย์เพิ่มจำนวนมากขึ้น ความรู้สึกที่ดีต่อกันกลับไม่ได้เพิ่มขึ้นด้วย
 เราแพร่ขยายความหวาดระแวงไปสู่กันและกัน ชีวิตนี้ ทั้งความโง่และความฉลาด
 ล้วนเป็นภัย มีความเชื่อก็ไม่อาจใช้มันไปอย่างเชื่อ ๆ ได้ มีความรักก็ไม่อาจที่จะให้
 ไปอย่างใจรักได้ แม้แต่มีความหิวก็ไม่อาจกินไปอย่างหิวได้ โลกนี้เต็มไปด้วยคน
 แปลกหน้า เธออยากจะได้ใจใครสักคน จะเริ่มทำอย่างไรดี

โลกยังมีอายุมากขึ้น

รอยแผลและรอยปะชุนของโลกก็ยิ่งมากขึ้น

บทเรียนเอ๋ย

หรืออาจสอนให้เข้าใจ

ก่อนนี้ใครทำผิด

วันนี้โลกจึงมีกฎหมาย

บทเรียนเอ๋ย

หรืออาจสอนให้เข้าใจ

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,52-53)

สินค้า

หัวใจ

วิญญาณ

“ด่วน ลดราคา”

ในชีวิตเธอ เธออาจถูกต่อรองด้วยเงื่อนไขราคาคาเหมือนสินค้า ดวงใจของเธอ
 เธออาจมีราคาไม่ถึงครึ่งหนึ่งของราคาคากระสุนปืน วิญญาณเธออาจมีราคาพอ ๆ
 กับราคาของมะนาวสักลูก ถ้าเพื่อการชีวิตอยู่รอด เธออาจต้องยอมขายวิญญาณ
 เพื่อเธอจะได้เห็นแสงแดดในวันพรุ่ง เพื่อเธอจะได้ฝันว่าความรักที่ครั้ง ๆ กลาง ๆ
 ของเธอจะได้เต็มเปี่ยม เพื่อเธอจะได้อยู่ดูความน่าสมเพชเวทนาของตัวเอง ฯลฯ

ทุกเงื่อนไขที่เราต่างยอมจำนน ล้วนเป็นไปเพื่อการอยู่รอด เรามักคิดถึง
แต่การอยู่รอดไว้ก่อน คุณค่าหรือความถูกต้องใด ๆ มักถูกปล่อยทิ้งละเลย

.....

ในห้างสรรพสินค้าแห่งชีวิต

และในเทศกาลแห่งความหายนะ

สินค้าลดราคา

ด่วน

หัวใจ

วิญญาณ

ชีวิต

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,9-10)

ฝุ่นฟุ้ง

บันทึกเดินเตะฝุ่น

นักปราชญ์ครุ่นคิดเรื่องละอองธุลี

“รับสมัคร่วน”

เมื่อชีวิตได้เดินผ่านมาทางนี้ ฉันก็ได้มีโอกาสพบเพื่อนร่วมทางมากมาย
อย่างไม่คาดคิด เราต่างคนต่างมา เพื่อร่วมมหกรรมของความผูกพันเกี่ยวข้อ
เราต้องวกไปวนมาอยู่ในปัญหาเก่า ๆ เพียงได้ค้นพบแสงสว่างไม่ทันไร ความมืดก็
ติดตามเข้ามาอีก เมื่อเราต่างค้นหาวิธีการที่ซับซ้อนและรู้ได้ทีไรที่จะฉกฉวย..... วันนี้
จึงมาร่วมกิจกรรมแห่งชีวิตกับเธอด้วยความเป็นความตายเท่า ๆ กัน

ถนนที่ทอดยาวเรายังคงย่ำดำเนินไป

ฉันก็ไป เธอก็ไป เราต่างเคลื่อนไหว

ทุกหนแห่งมีตำแหน่งเลือกมากมาย

ใครเล่าจะรับสมัคร

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,5-6)

จากตัวอย่างทั้งสามจะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ขาวงาม นำประกาศที่พบเห็นได้ในเครื่อง
หมายอัญประกาศ “-----” เพื่อเน้นย้ำข้อความนั้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อสื่อความคิดและ
ความรู้สึกในมุมมองของตนเกี่ยวกับถ้อยคำหรือข้อความนั้น ๆ ด้วยกลอนเปล่าที่เขียนเกริ่นนำเพื่อชี้
นำมุมมองที่ต่างออกไปเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้เกิดประกายความคิดติดตามอ่านประเด็น
ความคิดที่แตกต่างออกไป และจากนั้นไพวรินทร์ ขาวงาม ก็ได้ต่อยุ่ภาพความจริงกับความเกี่ยว
เนื่องของถ้อยคำและข้อความดังกล่าวด้วยการบรรยายความคิดจากมุมมองของตนอย่างตรงไปตรง

มาด้วยร้อยแก้วธรรมดาแต่ให้ใจความที่ลึกซึ้ง และปิดท้ายด้วยกลอนเปล่าที่ถือว่าเป็น **การตกผลึกความคิดสำคัญ** ในบทเพื่อสะท้อนให้เห็นมุมมองในอีกมิติหนึ่งที่ต่างไปแต่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมเมืองปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ดีข้อความที่อยู่ในเครื่องหมายอัฒประกาศนั้นก็มีส่วนข้อความที่มีได้เป็น “ประกาศ” เสียทีเดียว เช่น “**อย่ารับประทานอาหารจากคนแปลกหน้า**” ข้อความนี้ไพโรวินทร์ ขาวงาม ดัดแปลงจากประกาศที่มีความหมายใกล้เคียงเช่น อย่าให้อาหารสัตว์ หรือ การตักเตือนของผู้ใหญ่ที่ต้องการให้เด็กระมัดระวังตัวไม่ได้รับของจากคนแปลกหน้าเพราะอาจเป็นอันตรายได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าไพโรวินทร์ ขาวงามตั้งใจที่จะเล่นความหมายและจงใจที่จะดัดแปลงข้อความหรือประกาศบางประกาศให้สื่อความหมายเชิงเสียดสีเพื่อแสดงภาพลักษณ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคมเมือง

การนำเสนอด้วยกลวิธีเช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความคิดที่ไพโรวินทร์ ขาวงาม มีต่อสังคมอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาที่สุด เนื่องจากการใช้กลอนเปล่าและร้อยกรองนั้นเหมาะแก่การบรรยายความรู้สึกของกวีโดยอิสระด้วยเนื้อหาและถ้อยคำที่มีต้องปรุงแต่ง หากแต่ใช้ถ้อยคำธรรมดาแต่ได้ความหมายสำคัญของแง่คิดซึ่งสามารถทั้งเป็นปัญหาและข้อทักท้วงไว้ในใจของผู้อ่านได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยสังเกตว่ากวีวินพนธ์เล่มนี้ไม่มีหมายเลขหน้ากำกับ (เลขหน้าที่ใส่ไว้ที่นั่นผู้วิจัยกำหนดขึ้นเองเพื่อให้สะดวกแก่การค้นหา) สิ่งนี้อาจแสดงให้เห็นถึงความมีเสรีทางความคิดของไพโรวินทร์ ขาวงามที่ไม่ต้องการปิดกั้นความรู้สึกนึกคิดของตนและของผู้อ่านไว้ด้วยข้อจำกัดใด ๆ ดังนั้นการใช้ฉันทลักษณ์เช่นนี้จึงเป็นการเปิดเสรีทางความคิดอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะไพโรวินทร์ ขาวงาม ต้องการทดลองใช้ฉันทลักษณ์นี้นำเสนอในงานในรูปแบบที่แปลกออกไปดังที่ปรากฏใน “ที่พักของถ้อยคำ” ต้นเล่มดังนี้

.....เป็นเพียงการเดินทางผ่านไม่ได้หยุดอยู่กับที่ เพื่อจะเก็บรายละเอียดอย่างเข้มงวด การดึงเอาถ้อยคำที่ผู้คนพบเห็นอยู่จนเคยชิน แล้วมาปรุงแต่งกับความรู้สึกเฉพาะ และความสามารถทางภาษาอันมีอยู่จำกัด อาจเป็นสิ่งที่ขาดความคุ้นเคยและความกลมกลื่น แต่ทั้งหมดนี้ก็เป็นเพียงการทดลองเฉพาะตัว เหมือนกับงานศิลปะอื่น ๆ

การนำฉันทลักษณ์หลากหลายรูปแบบมาใช้เสนอเนื้อหาที่มีสารสำคัญเรื่องเดียวกันนั้น หากวิเคราะห์ลึกซึ้งลงไปในด้านการใช้ภาษาที่ไพโรวินทร์ ขาวงาม เลือกใช้ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าไพโรวินทร์ ขาวงาม จงใจที่จะเล่นกับทำเนียบของภาษาที่แตกต่างกัน โดยเริ่มจากการใช้กลอนเปล่าซึ่งก็คือเป็นการใช้ถ้อยคำและภาษากวีในการประพันธ์ และตามด้วยคำโฆษณา คำประกาศ หรือข้อความที่สามารถพบเห็นได้ตามต่างสถานที่และต่างจุดประสงค์โดยเฉพาะที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป

ในเมือง ซึ่งข้อความเหล่านั้นก็ถือว่าเป็นภาษาอีกทำเนียบหนึ่ง อาจเรียกว่าเป็นภาษาโฆษณา หรือ ภาษาตักเตือนแล้วแต่กรณีของแต่ละข้อความ ซึ่งภาษาที่อยู่ในเครื่องหมายอัฒภาคเหล่านี้มักใช้ คำหรือข้อความที่เป็นคำสั่ง หรือขอร้อง หรือเชิญชวนซึ่งส่วนใหญ่จะขึ้นต้นด้วยกริยา สิ่งนี้ยังทำให้ เห็นถึงความแตกต่างกันกับภาษาในทำเนียบแรกคือภาษากวี (กลอนเปล่า) จากนั้นไพโรวินทร์ ชาว งาม จึงใช้ร้อยแก้วบรรยายขยายความสิ่งที่เป็นหัวเรื่องนั้นให้ชัดเจนในความคิดและแง่มุมของตน อย่างตรงไปตรงมา และท้ายที่สุดก็ปิดเรื่องด้วยกลอนเปล่าอีกครั้งเพื่อเป็นการสรุปและตอกย้ำให้ผู้ อ่านฉุกคิดถึงความเป็นไปของสังคมที่ตนได้เสนอมุมมองที่ผิดแผกไปจากความหมายของหัวเรื่อง ที่ให้ไว้ตามปกติ แต่กลับเด่นชัดด้วยการตีความที่ต่างออกไป เพื่อให้ผู้อ่านนำไปขบคิดต่อ ดังนั้น ทำเนียบภาษาที่ปรากฏในแต่ละบทนั้นจึงมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน แต่ถึงแม้ไพโรวินทร์ ชาว งาม จะใช้ทั้งภาษาต่างทำเนียบและฉันทลักษณ์หลายรูปแบบดังที่กล่าวแสดงไว้ก็ตาม สารสำคัญที่ ปรากฏอยู่ในเรื่องนั้นก็มิได้แตกต่างไปตามทำเนียบภาษาด้วย หากแต่ภาษาแต่ละทำเนียบนั้นทำ หน้าที่เสริมความให้สารนั้นยิ่งกระจ่างชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งยังคงไว้ซึ่งสารสำคัญเดียวกันอีกด้วย

จากการศึกษากลวิธีการใช้ฉันทลักษณ์ในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของ ไพโรวินทร์ ชาวงาม นั้นสรุปได้ว่า ไพโรวินทร์ ชาวงาม มีลักษณะเด่นในการเลือกใช้ ฉันทลักษณ์มานำเสนอเนื้อหาที่ต้องการได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม ด้วยการเลือกฉันทลักษณ์ที่มี จังหวะเสียง คำคล้องจอง และจำนวนคำที่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกจากบทกวีได้ และลักษณะ เด่นอีกประการหนึ่งคือการดัดแปลงเนื้อหาที่มีแง่คิดและมุมมองเฉพาะตนไปใช้กับ ฉันทลักษณ์แบบเก่า แต่โดดเด่นขึ้นด้วยเนื้อหาและภาพความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการเลือก ใช้ฉันทลักษณ์จึงเป็นกลวิธีหนึ่งที่มีส่วนสำคัญที่เชื้อให้การนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองออกมา ด้วยความชัดเจนแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นความสามารถทางภาษาของกวีที่ใช้ชั้นเชิงใน การปรับแต่งเนื้อหาและการคัดสรรรูปแบบฉันทลักษณ์ที่เหมาะสมในการสื่อความหมายที่แฝงไว้ซึ่ง ทัศนคติที่กวีมีต่อสังคมเมืองได้ด้วย

4.4 กลวิธีการตั้งชื่อบท

การตั้งชื่อบทเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการประพันธ์กวีนิพนธ์เพราะชื่อบทหรือ ชื่อเรื่องนั้นถือเป็นปราการด่านแรกที่มีความสำคัญในการดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้อ่านบทกวี นั้นต่อไปหรือไม่ นอกจากนี้การตั้งชื่อบทยังมีความสำคัญต่อเนื้อหาในบทกวีนั้นด้วยเช่น การตั้งชื่อบทสามารถเป็นการสรุปแก่นความคิดสำคัญของบทนั้น ๆ ได้ และเป็นช่องทางแสดงความสามารถ ทางความคิดอันเฉียบคมของกวีได้โดยการตั้งชื่อบทด้วยภาษาที่ต้องตีความอีกระดับหนึ่ง

จากการสำรวจหนังสือกวีนิพนธ์ของไพโรวินทร์ ชาวงาม พบว่า การตั้งชื่อบทกวีที่เกี่ยวกับ ภาพลักษณ์สังคมเมืองนั้นมีชื่อที่น่าสนใจในด้านการใช้ภาษาทั้งความหมายนัยตรงและความหมาย แฝงซึ่งสะท้อนทัศนะของกวีอยู่มากมายดังจะนำมาอภิปรายเป็นตัวอย่างดังต่อไปนี้

เมือง (คำไฉจะเอ่ยได้ตั้งใจ หน้า 186) เนื้อหาของบทนี้เป็นการบรรยายสภาพของเมืองโดยตรงด้วยการกล่าวถึงความเจริญเติบโตด้านวัตถุของเมือง ไม่ว่าจะเป็นตึกกรมบ้านช่องที่โอ้อ่าทว่าเบียดบังความงดงามตามธรรมชาติของสายลมแสงแดดที่เคยมี กระทั่งกล่าวถึงปัญหาด้านมลภาวะที่เกิดขึ้นในเมือง และที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือไพวรินทร์ ขาวงาม ได้เปรียบเทียบคนเมืองที่มีฐานะต่างกันด้วยการบรรยายสภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันระหว่างคนรวยกับคนจนอย่างเห็นได้ชัดโดยไพวรินทร์ ขาวงาม ได้กล่าวถึงความเสื่อมโทรมของแหล่งที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดด้วย ดังนั้นชื่อบท เมือง จึงสะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนถึงสภาพความเป็นไปของเมืองในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

จรจัด (ลำนาวเนจร หน้า 92) ไพวรินทร์ ขาวงาม ตั้งชื่อบทนี้เพื่อถ่ายทอดความเป็นจริงของคนระดับล่างในสังคมเมืองที่ต้องเร่ร่อนไร้ที่อยู่และกลายเป็นคนจรจัดในที่สุด เนื้อหาของบทนี้เป็นการเปรียบเทียบชีวิตของคนต่างระดับชั้นในเมืองผ่านสายตาของคนระดับล่างที่มองคนชั้นสูงว่ามีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร

กรำ (เจ้านกวี หน้า 58) แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตการทำงานของคนเมืองว่าต้อง ต่อสู้ตรากตรำทำงานหนักเพื่อแลกมาซึ่งเงินทองอันเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพให้อยู่รอดแม้ไพวรินทร์ ขาวงาม จะใช้คำเพียงคำเดียวในการตั้งเป็นชื่อบท แต่คำนี้ก็มิพลงเพียงพอที่จะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความหมายของการดิ้นรนต่อสู้

เด็กน้อยในเมืองใหญ่ (ม้าก้านกล้วย หน้า 69) ชื่อบทนี้มีความขัดแย้งกันอยู่ในที่ เนื่องจากคำว่าเด็กน้อยนั้นให้ความรู้สึกน่ารัก น่าทะนุถนอมแต่เมื่อนำมาเข้าคู่กับคำ เมืองใหญ่ กลับทำให้เกิดความรู้สึกที่ง่ายแก่การคาดเดาได้ว่าเด็กน้อยนั้นน่าจะได้รับผลกระทบในแง่ไม่ดีจากเมืองใหญ่ และเนื้อหาของบทนี้ก็เป็นการกล่าวถึงการกระทำทารุณต่อเด็กด้วยวิธีต่าง ๆ ทั้งการใช้แรงงานเด็กในโรงงานอย่างทารุณ บังคับขู่เข็ญให้เป็นขอทาน หรือเด็กเร่ร่อนที่อดอยากหิวโหย เป็นต้น ทั้งหมดนี้คือชะตากรรมของเด็กในสังคมเมือง ซึ่งไพวรินทร์ ขาวงาม หยิบประเด็นขึ้นมานำเสนอ สิ่งนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าไพวรินทร์ ขาวงาม นั้นต้องการเรียกร้องให้คนในสังคมหันมาช่วยกันใส่ใจดูแลช่วยเหลืออนาคตของชาติเหล่านี้ให้รอดพ้นจากความทุกข์

กามกรู (คำไฉจะเอ่ยได้ตั้งใจ หน้า 42) ชื่อบทนี้เป็นการสรุปความรวบยอดของสภาพสังคมเมืองหลวงที่คละคลุ้งด้วยคราบคาวแห่งกามารมณีสถานที่ต่าง ๆ ที่ปรากฏชื่อในบทนี้ล้วนเป็นแหล่งบันเทิงยามราตรีของผู้ที่ฝึกฝนในการหาความสุขทางเพศทั้งสิ้น เช่น พัฒนพงษ์ คลองหลอด เพชรบุรีตัดใหม่ และสุทธิสาร ชื่อเสียงด้านการค้าประเวณีของสถานที่ในกรุงเหล่านี้ปัจจุบันได้กลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญของประเทศไปเสียแล้ว ดังนั้นการตั้งชื่อบทนี้จึงบ่งบอกได้ชัดเจนและตรงประเด็นถึงความเป็นจริงในสังคม

เขียนให้หญิงสาวที่ร้าวราน (คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ หน้า 117) ไพวรินทร์ ขาวงาม ตั้งชื่อบท เพื่อแสดงจุดประสงค์ของตนอย่างชัดเจนว่าแต่งบทนี้ขึ้นเพื่อใคร หญิงสาวที่ร้าวรานในที่นี้หมายถึง หญิงสาวที่ถูกกระทำร้ายร่างกายและจิตใจทุกคน นอกจากนี้ไพวรินทร์ ขาวงาม ยังแฝงทัศนะเกี่ยวกับความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงไว้โดยการกระตุ้นเตือนให้ผู้หญิงทุกคนต่อสู้เพื่อสิทธิและ ความเป็นธรรมของตนที่พึงมีพึงได้จากสังคม

การเดินทางของชีวิต (คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ หน้า 38) ชื่อบทนี้แสดงให้เห็นถึงการเดินทาง ของผู้คนจากต่างจังหวัดที่มุ่งหน้าเข้าเมืองด้วยเหตุผลต่าง ๆ สถานี่ขนส่งที่ไพวรินทร์ ขาวงาม เอ่ยชื่อ ในบทนี้คือ สถานีรถไฟหัวลำโพง และสถานีขนส่งหมอชิต เป็นสถานที่แรกของคนต่างจังหวัดที่เข้ามา เหยียบเมืองหลวงเป็นครั้งแรก สถานที่ทั้งสองแห่งนี้จึงเป็นสัญลักษณ์เชิงรูปธรรมที่สำคัญแห่งจุด เริ่มต้นการเดินทางของชีวิตคนชนบท

คืนสู่ที่ราบสูง (ฤดีกาล หน้า 89) ชื่อบทนี้เป็นการบรรยายความรู้สึกของคนเดินทางที่เหน็ด เหนื่อยกับการดิ้นรนต่อสู้ชีวิตในเมืองหลวง และต้องการย้อนคืนสู่บ้านเกิดเมืองนอนของตนที่ภาค อีสาน แต่กระนั้นการกลับบ้านครั้งนี้ก็เพียงเพื่อเสริมเติมพลังแรงใจอันอบอุ่นจากบ้านเกิดเพื่อกลับไป ต่อสู้กับชีวิตในเมืองอย่างก้าวแกร่งขึ้นเท่านั้น

บ้านเกิด (เจ้านกวี หน้า 22) ชื่อบทนี้ทำให้เรารู้สึกถึงความรักความผูกพันและความ สำคัญรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนได้เป็นอย่างดี คำว่าบ้านเกิดนั้นมีความหมายอย่างยิ่งกับผู้ที่ไกล บ้าน เมื่อยามนี้ถึงหรือได้กลับมาเยี่ยมเยือนก็เป็นสุขใจ ดังนั้นคำว่าบ้านเกิดเพียงคำเดียวเป็นคำที่ เปี่ยมด้วยความรู้สึกถวิลหาทั้งหมดทั้งมวลของผู้คนที่จากบ้านเกิดมาอาศัยอยู่ในเมือง

นครใต้แสงดาว (ม้าก้านกล้วย หน้า 62) ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้ชื่อ นครใต้แสงดาว แทนกรุงเทพฯ และเปรียบเทียบมีสีสันจากวิทยากรก้าวหน้าของเมืองหลวงเป็นแสงดาว หากแต่ เป็นแสงดาวจำลองที่มนุษย์สร้างขึ้นเองเท่านั้น นครใต้แสงดาวดังกล่าวนี้จึงมีความหมายถึงเมืองที่ ตกอยู่ภายใต้อำนาจของความเจริญด้านวัตถุ เป็นเพียงภาพลวงตาแห่งสีสันความเจริญเท่านั้นหาได้ มีความสุขโดยแท้จริงไม่ ดังนั้นการตั้งชื่อบทนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงการมองที่ละเอียดลึกซึ้งถึงความ เป็นไปที่แท้จริงของสังคมเมืองของไพวรินทร์ ขาวงาม ได้อย่างชัดเจน

ตำนานถนนหนาว (คือแรงใจและไฟฝัน หน้า 50) ถนน เป็นสัญลักษณ์สำคัญที่ ไพวรินทร์ ขาวงาม จะนำมาใช้สื่อความหมายและความรู้สึกอยู่บ่อยครั้ง เพราะถนนนั้นเป็น สัญลักษณ์ของการเดินทางที่เป็นรูปธรรม ส่วนความหนาวเย็นก็ยิ่งเข้าความรู้สึกอ้างว้าง เปลี่ยว เหนงาได้ยิ่งขึ้น ภาพที่ปรากฏในใจของผู้อ่านนั้นจะเป็นภาพคนพลัดถิ่นทั้งหลายที่ยังคงใช้ถนนเป็น เส้นทางเดินทางจุดหมายปลายทางชีวิตกระทั่งถึงใช้เป็นที่พักหลับนอน ดังนั้นตำนานถนนหนาว ดังกล่าวจึงเป็นการสะท้อนความรู้สึกไร้ที่พึ่งจุดหมาย และกำลังร่างกายแรงใจในการเดินทางต่อสู้

อุปสรรคชีวิต แต่กระนั้นก็มีคนรุ่นต่อไปเข้ามาเผชิญความปวดร้าวเช่นนี้ที่ไม่มีสิ้นสุดจนเปรียบเป็นตำนานที่ได้รับการเล่าขานสืบต่อกันไปไม่รู้จบนั่นเอง

ขอทาน (เจ้านกแก้ว หน้า 63) ชื่อบทนี้มีมิใช่เป็นการกล่าวถึงอาชีพขอทานเท่านั้น หากแต่เป็นการกล่าวถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนเมืองที่รายล้อมด้วยอันตรายรอบด้าน ด้วยสาเหตุจากความขาดแคลนความสงบสุขในชีวิตนั้นจึงจำเป็นต้องร้องขอทั้งความยุติธรรม ศักดิ์ศรี และอิสรภาพ ดังนั้นขอทานในที่นี้จึงหมายถึงคนเมืองทุกคนที่มุ่งหวังในคุณภาพชีวิตที่ขาดแคลนในสังคมเมืองปัจจุบัน

พระเจ้า (เจ้านกแก้ว หน้า 89) ความหวาดวิตกกังวลชีวิตที่ต้องเผชิญนั้นเป็นเหตุให้คนในสังคมเมืองพยายามหาทางออกให้กับตัวเองด้วยการร้องขอจากสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติเนื่องจากไม่สามารถคาดหวังใด ๆ ได้กับเพื่อนมนุษย์ในสังคมเดียวกัน ดังนั้น พระเจ้า คือตัวแทนของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนเราเชื่อว่าสามารถดลบันดาลแก้ไขสถานการณ์วิกฤตทุกอย่างให้กลับดีขึ้นได้ จะเห็นได้ว่า ไพรวิรินทร์ ขาวงาม ส่งความคิดที่ลึกซึ้งเช่นนี้ให้ผู้อ่านได้ตีความเพื่อให้เห็นถึงความย่ำแย่ของสังคมเมืองที่ไม่สามารถเยียวยาแก้ไขได้แล้วจึงต้องพึ่งพาอำนาจเหนือธรรมชาติ นับเป็นภาพความรู้สึกที่น่าเศร้าเป็นอันมาก

สีสมัย (ฤดีกาล หน้า 32) ไพรวิรินทร์ ขาวงาม ใช้การเล่นคำพ้องเสียงมาสื่อความคิดเกี่ยวกับสังคมเมือง สีสมัย เป็นชื่อที่แสดงให้เห็นว่าเป็นสมัยที่มีแต่การใส่ร้ายป้ายสีซึ่งกันและกันเพื่อความอยู่รอดของตนและพวกพ้อง มิใช่เป็น ศรีสมัย สมัยแห่งความดีความงามของสังคมอารยะแต่อย่างใด

น้ำเน่า (เจ้านกแก้ว หน้า 113) ไพรวิรินทร์ ขาวงาม ใช้ชื่อนี้เสียดสีคนในแวดวงการเมืองที่เป็นตัวแทนประชาชนซึ่งทำตัวปลิ้นปล้อนหลอกลวงประชาชนให้เลือกตนเข้าสภาฯ โดยให้คำมั่นสัญญาว่าจะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ท้องถิ่น แต่เมื่อสมความตั้งใจของตนแล้ว คำสัญญาต่าง ๆ ที่ให้ไว้นั้นก็เพียงเรื่องหลอกลวงที่แต่งขึ้นเพื่อความชุ่มชื่นหัวใจคนจนเท่านั้น เหมือนกับละครน้ำเน่าที่สร้างขึ้นเพื่อความบันเทิงของผู้ชมมิได้เป็นความจริงแม้แต่น้อย ประชาชนผู้เสียรู้จึงต้องทนทุกข์กับความลำบากยากจนต่อไป

นรกของเรา (ม้าก้านกล้วย หน้า 103) ไพรวิรินทร์ ขาวงาม เปรียบสังคมเมืองเป็น นรก ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งความทุกข์ทรมาน เป็นแหล่งรวมของคนชั่วคนบาปที่อยู่รวมกันเพื่อรับการลงโทษทัณฑ์ ข้อที่น่าสังเกตคือการใช้คำแสดงความเป็นเจ้าของว่า “ของเรา” แสดงให้เห็นว่าเราทุกคนที่อาศัยอยู่ในสังคมเมืองนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของนรกนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองก็จำเป็นต้องสร้างภาพลวงตาตนเองให้เห็นนรกในเมืองเป็นที่เสวยสุขของตนอย่างน่าเวทนา

กรรมเทพ (เจ้านกวี หน้า 107) จากชื่อบทจะเห็นว่าไพวรินทร์ ขาวงาม เล่นคำ กรุงเทพฯ กับ กรรมเทพซึ่งชื่อบทนั้นสามารถพลิกผันความหมายได้อย่างดียิ่ง เพราะกรรมเทพนั้นหมายถึงเวรกรรมของเหล่าเทพเทวดาทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ซึ่งก็หมายถึงคนเมืองที่ต้องรับกรรมคือความยากลำบากในการดำรงชีวิต โดยต้องประสบกับทั้งฝนตก รถติด และมลพิษทั้งหลายที่อยู่ในเมือง แทนที่จะเป็นนครแห่งความสุขที่เทพอาศัยอยู่ก็กลับเป็นเวรกรรมของเทพทั้งหลายที่ต้องอยู่ชดใช้แทน

เพลงขลุ่ยนอกกอไผ่ (ถนนนักฝัน หน้า 6) ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้ขลุ่ยไม้ไผ่ในการสื่อความหมายถึงคนไกลบ้านที่เปรียบเสมือนขลุ่ยที่ทำจากไม้ไผ่ จำเป็นจะต้องถูกตัดแยกออกจากกอไผ่เสียก่อนจึงจะสามารถนำมาประดิษฐ์เป็นขลุ่ยได้ ทั้งนี้เปรียบได้กับคนที่ต้องไกลบ้านมาอยู่ในเมืองหลวง ซึ่งต้องจากถิ่นฐานบ้านเดิมมาเช่นกันจึงจะสามารถตามหาความฝันของตนได้ ความหมายแฝงที่ได้นี้แสดงให้เห็นถึงสายตาอันเฉียบคมในการมองโลกของไพวรินทร์ ขาวงามได้อย่างชัดเจน

ยามหลับฝัน (ม้าก้านกล้วย หน้า 71) หากพิจารณาคำ ยาม ตามความหมายนัยตรงแล้วจะพบว่าชื่อบทนี้ก็สอดคล้องกับเนื้อหาของบทคือคนมีอาชีพเฝ้ายามนั้นนอนหลับแล้วฝันไปมากมายหลายเรื่อง แต่หากพิจารณาความหมายนัยประหวัดโดยจัดประเภทคำ ยาม เป็นคำบุพบทแล้วจะได้ความหมายว่า เมื่อหลับฝัน หรือเมื่อยามหลับฝัน ก็จะได้ความหมายแฝงที่หมายความว่าความฝันของคนอีสานในเมืองทุกคนที่จะได้กลับบ้านเกิดอย่างมีความสุข แต่ก็ทำได้เพียงเปิดเพลงกลอนหมอลำย้อนมโนให้หวนคิดถึงบ้านเท่านั้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ขาวงาม ได้แสดงความสามารถทางการใช้ภาษาที่แฝงเร้นความหมายได้อย่างแยบยล

รอยร้ายคำของข้าวคำละผักแว่น (ม้าก้านกล้วย หน้า 36) ข้าวคำและผักแว่นตามชื่อบทนั้นเป็นตัวแทนของวิถีชีวิตคนชนบทอีสานที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้เดือดร้อนด้วยการจุนเจือข้าวปลาอาหารตามมีตามเกิดให้แก่ผู้ผ่านทางด้วยมิตรไมตรีอันดีงาม หากแต่ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้คำว่า รอย อันบ่งความหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตซึ่งอาจตีความได้ว่าภาพเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นอีกแล้วในปัจจุบัน เพราะความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตคนชนบทอีสานที่ได้รับอิทธิพลทั้งด้านความคิด ค่านิยม และวัฒนธรรมจากเมืองหลวง สิ่งเหล่านี้ทำให้ความเป็นมิตรจิตมิตรใจของคนชนบทเริ่มร้างจางหายไปเหมือนกับที่เกิดขึ้นกับคนในเมืองแล้วฉะนั้น

เจ้าต้นกล้าไปรบ (ม้าก้านกล้วย หน้า 40) เจ้าต้นกล้า หมายถึงลูกชายชาวนาชนบทที่จำเป็นต้องจากบ้านเพื่อออกเดินทางหางานทำในเมืองหลวง ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของลูกผู้ชายที่จำเป็นต้อง

ปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ไพรินทร์ ขาวงาม เปรียบการเดินทางนี้กับการออกรบซึ่งมีความหมายแฝงของการต่อสู้โดยมีชีวิตเป็นเดิมพัน ดังนั้นการเดินทางครั้งนี้จึงมีความหมายยิ่งใหญ่ต่อผู้ที่เดินทาง และผู้ที่รอคอยอยู่เบื้องหลัง จะเห็นได้ชัดเจนว่าไพรินทร์ ขาวงาม นั้นสามารถถ่ายทอดความรู้สึกของผู้เผชิญชะตากรรมเช่นนี้ได้อย่างลึกซึ้ง

นกทุ่ง (มำก้านกล้วย หน้า 43) ความหมายแฝงของ นกทุ่ง คือคนพลัดถิ่นที่มุ่งหน้าเข้าสู่กรุงเนื่องจากประสบปัญหาด้านภัยธรรมชาติที่แห้งแล้งไร้ที่ทำกิน จึงต้องเข้าเผชิญกับความแปลกแยกในมหานครเสมือนนกทุ่งที่บินพลัดหลงเข้าไปในป่าดง ไม่รู้ชะตากรรมว่าจะโผล่ไปติดบ่วงแร้วของนายพรานที่ดักรอไว้หรือไม่ เช่นเดียวกันกับคนชนบทที่หลงอยู่ในเมืองย่อมมีโอกาสตกเป็นเหยื่อของผู้ที่มุ่งแต่จะแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตัว นอกจากนี้ชื่อบทนี้ยังแฝงความหมายของตัวสัญลักษณ์ที่ใช้คือ นก เป็นสัตว์อ่อนแอหากเกิดภัยอันตรายก็ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และยังเป็นสัตว์ที่มักจะถูกจับถูกทำร้ายได้ง่าย ความหมายเหล่านี้

ไพรินทร์ ขาวงาม ย่อมต้องการเปรียบเทียบให้เห็นความสอดคล้องระหว่างนกทุ่งกับคนชนบทพลัดถิ่นอย่างแยบยล

เจ้าสาวใบตอง (มำก้านกล้วย หน้า 43) เจ้าสาวใบตองเป็นสัญลักษณ์ของวิถีชีวิตคนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง จากวิถีธรรมชาติที่ดำเนินไปตามครรลองกลีบกลายเป็นวิถีแห่งเงินทอง เป็นยุคของการแก่งแย่งแข่งขันและความริบเร่งหาผลประโยชน์เข้าตัว ยุคที่ผู้คนจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับความเป็นอยู่แบบใหม่ที่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเรื่องเงินเป็นสำคัญนั้นทำให้ เจ้าสาวใบตอง แปรเป็นเจ้าสาวพลาสติก ที่ไร้ซึ่งความงดงาม และความบริสุทธิ์ตามธรรมชาติ

แผ่นดินคือมารดา (ฤดีกาล หน้า 98) ไพรินทร์ ขาวงาม ต้องการย้ำสารสำคัญของบทว่าแผ่นดินถิ่นกำเนิดของคนพลัดถิ่นนั้นเปรียบเสมือนแม่ซึ่งพร้อมที่จะให้ความรักและไถ่ถอนแก่พวกเขาเสมอ การกลับไปเยี่ยมเยือนบ้านเกิดนั้นเป็นส่วนสำคัญในการปลดปล่อยศรัทธา และพลังร่างกายแรงใจให้หวนคืนมาเพื่อสู้ชีวิตใหม่ ดังนั้นความหมายของแผ่นดินถิ่นเกิดอันเป็นมาตุภูมิของคนไกลบ้านนั้นย่อมมีคุณค่าสูงล้ำควรค่าแก่การทดแทนพระคุณเยี่ยงบุพการีคนหนึ่ง นั่นคือสารที่แฝงไว้กับชื่อ บทว่าทุกคนโดยเฉพาะผู้คนที่อพยพโยกย้ายจากบ้านเกิดไปสู่เมืองหลวงให้รู้ซึ่งถึงบุญคุณของบ้านเกิดเมืองนอน และกลับมาตอบแทนพระคุณแผ่นดินด้วยการไม่ละทิ้งถิ่นฐานและทะนุบำรุงถิ่นกำเนิดของตนให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

สายลมที่พัดมาจากความหลัง (คือแรงใจและไฟฝัน หน้า 62) ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้สายลมแทนความคิดคำนึงถึงวันวารในวัยเยาว์ของคนทีไกลบ้าน ความรู้สึกสดชื่นรื่นรมย์กับธรรมชาติอันบริสุทธิ์ที่พร้อมจะให้ความเป็นมิตรแก่ทุกคน ความหวังหาอาทรกับบรรยากาศเก่า ๆ นั้นเปรียบเสมือนสายลมที่รำเพยพัดมากระทบใจเพื่อช่วยผ่อนคลายความทุกข์ใจได้ขณะหนึ่ง สายลมแห่งความหลังนี้เองที่ช่วยหล่อเลี้ยงและประคับประคองหัวใจที่ห่อเหี่ยวจากการเผชิญทุกข์เข็ญในเมืองหลวงให้พอมีความชุ่มชื้นอยู่บ้างเพื่อที่จะต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคชีวิตต่อไป ความหมายของชื่อบทสายลมแห่งความหลังนี้ทำให้เห็นได้ว่าไพวรินทร์ ขาวงาม นั้นมีทัศนคติผูกพันอยู่กับธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้น สามารถเข้าใจความรู้สึกของคนได้อย่างลึกซึ้งและสามารถถ่ายทอดความรู้สึกอันละเอียดอ่อนนั้นให้ผู้อ่านสัมผัสอารมณ์สะเทือนใจได้ดี

จะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้กลวิธีการตั้งชื่อบทในการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองไว้สองลักษณะคือ การใช้ความหมายนัยตรงและความหมายแฝง เพื่อให้ความสำคัญแก่ชื่อบทในฐานะที่เป็นจุดดึงดูดความสนใจสำคัญด่านแรกของบทกวี แม้ชื่อบทนั้นมีข้อจำกัดด้านถ้อยคำ แต่กระนั้นไพวรินทร์ ขาวงาม ก็สามารถใช้ข้อจำกัดนั้นสื่อใจความสำคัญได้ด้วยคำน้อยแต่กินใจความมากทำให้ชื่อบทนั้นมีได้เป็นเพียงชื่อบทธรรมดาหากแต่เป็นแก่นสารสำคัญที่สรุปรวมภาพ อารมณ์ และความรู้สึกไว้ในนั้นพร้อมมูล ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ยกมาแสดงซึ่งแต่ละตัวอย่างล้วนเป็นข้อมูลสำคัญที่ไพวรินทร์ ขาวงาม สอดแทรกภาพลักษณ์ของสังคมเมืองในแง่มุมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาพของเมือง วิถีชีวิตของคนเมืองที่อพยพจากชนบท รวมถึงการสะท้อนความรู้สึกของคนเหล่านั้นด้วย

4.5 กลวิธีการพรรณนาภาพลักษณ์สังคมเมืองของกวีโบราณ

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2541) กล่าวว่า การอ้างถึงงานของกวีรุ่นก่อนนั้นเป็นกลวิธีสำคัญที่กวีสมัยใหม่ได้พัฒนามาจากกลวิธี “การเลียนแบบเพื่อบูชาครู” ของกวีโบราณซึ่งไพวรินทร์ ขาวงาม ได้ใช้กลวิธีนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการสื่อ “สาร” ของตนพร้อมทั้งเป็นการบูชาครูกวีไปพร้อมกันด้วย ดังจะยกตัวอย่างให้เห็นต่อไปนี้

“หะทายกระต่ายเต็น	ชมแข
สูงส่งสุดตาแล	สู่ฟ้า
ฤดูฤดูดีแด	สัตว์สู่ กันนา
อย่าว่าเราเจ้าข้า	อยู่พื้นเดียวกัน”
	ศรีปราชนัญ

อ่านโคลงศรีปราชญ์ให้	โลกฟัง
โลกสดับวรรณศิลป์ตั้ง	สดับได้
ธรณีนี้พยานยัง	คงอยู่
ขยับออกธรณีให้	ลึกซึ่งกำสรวล
.....	
โลกหมุนต่อจากนี้	ก็สมัย
อาทิตย์จันทร์หาไหว	ก็ฟ้า
จึงอาจปลุกมนุษย์ใน	โลกตื่น สติเคย
ฤาจบจนลุ่มหล้า	โลกร้างแหลกรูลี
อ่านโคลงศรีปราชญ์ให้	โลกฟัง
พยานแห่งธรณียัง	คู่ฟ้า
ฟังบทกวีดัง	สักขณะ หนึ่งนอ
ก่อนโลกจะคลั่งบ้า	ลับแล้งกวีนิพนธ์ฯ

(ฤดีกาล,22-23)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำงานของศรีปราชญ์มาขึ้นต้นเพื่อเป็นการบูชาครูกวีและเชิดชูคุณค่ากวีนิพนธ์ และยังนำเสนอสารในแนวเสียดสีสังคมเมื่อบวันจะสูญความประณีตทางจิตวิญญาณจนไม่สามารถรับรู้และเข้าถึงความงามของกวีนิพนธ์ได้ บทกวีดังตัวอย่างนี้จึงถือเป็นการรำพึงรำพันถึงความเสื่อมทรามที่เกิดขึ้นซึ่งสัมพันธ์กับชื่อบทที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ตั้งไว้ว่า “กำสรวลกวีนิพนธ์”

“อุยบายสล่มแล้ว	ลอยสวรรค์”
ใครเล่าเข้าฆ่าฟัน	ยศฟ้า
ถอดยศปลดเกียรติอัน	เป็นเอก
ตกอับกลับไขว่คว้า	ไขว่คว้าสงคราม
.....	
เอียงออกกรุงเทพฯ อ่าง	อวดใคร
เลือดตกจากอกไหล	รดพื้น
ตรลบอบอวลไกล	คาวกลิ่น
กรุงเทพฯ เสพสุขพื้น	แค่ฟ้าเพียงสวรรค์

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,33)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้กลวิธีอ้างถึงกวีนิพนธ์โบราณ “นิราศนรินทร์” เพื่อนำมากล่าวเปรียบเทียบกับสถานการณ์ในยุคปัจจุบันยังคงมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องเหตุผลของการล่มสลาย เพราะถึงแม้ว่ายุคสมัยได้ผ่านพ้นไปนานเพียงใดจากอยุธยาจนกระทั่งกรุงรัตนโกสินทร์คือกรุงเทพฯ ในปัจจุบันก็ยังคงมีคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มักได้ทรัพย์สินของแผ่นดินด้วยขาดความสุจริตใจในการปฏิบัติหน้าที่เป็นเหตุให้บ้านเมืองต้องล่มสลายลง จะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองปัจจุบันโดยใช้ประโยชน์จากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มาเปรียบเป็นงล้อที่ยังคงหมุนทับรอยเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ข้าร้ายมีแต่จะแย่งลงกว่าอดีต

มาดีหวังอยู่ได้	โดยดี
ธรรมแห่งพระชินสีห์	แอบเศร้า
ฟ้ากอดยอดเจดีย์	โดดเดี่ยว
เสียงเทศน์พระคุณเจ้า	จบแล้วเรี่ยไร
“ไดไดในโลกล้วน	อนิจจัง”
แม้แต่ศาสนายัง	หย่อนได้
ทำนุถนอมบั้ง	เปื้อนบิด
หลอกศรัทธากราบไหว้	วัดร้างว่างธรรม

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,35)

ไพวรินทร์ ขาวงามกล่าวอ้างถึงกวีนิพนธ์ “ลิลิตพระลอ” เพื่อใช้เป็นแนวเทียบเสียดสีสถาบันต้องห้ามนั่นคือ สถาบันศาสนา ซึ่งน้อยคนนักจะกล้านำมาวิพากษ์เช่นนี้ จะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ขาวงาม นำวรรณคดีอ้างถึงนั้นมาใช้เสนอความหมายที่เป็นไปตามนั่นคือ สิ่งใดในโลกก็ย่อมเปลี่ยนแปลงได้ แม้แต่ศาสนาซึ่งถือเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจผู้คน ผู้สืบทอดศาสนาคือภิกษุนั้นก็ย่อมมีความเสื่อมไปได้เช่นกัน สารนี้กระทบกระเทือนจิตใจผู้อ่านเป็นอย่างมากเพราะภาพที่ออกมา นั่นถือเป็นภาพที่สะท้อนเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันทำให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาจากศาสนาเป็นอย่างมากดังเช่นพฤติกรรมดังบทกวี

“เสียงเทศน์พระคุณเจ้า จบแล้วเรี่ยไร”

ไพลิน รุ่งรัตน์ (2523) กล่าวว่าการเล่นแบบวรรณคดีหรือบทกวีเก่านั้นมี 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรกด้วยความเคยชินของกวีเอง เคยประทับใจในรูปแบบเก่า ๆ ของวรรณคดีก็ติดอยู่ในความรู้สึกโดยไม่รู้ตัว จึงได้เสนอออกมาในการสร้างงาน ส่วนอีกลักษณะหนึ่งคือใช้อย่างตั้งใจหรือจงใจ เพื่อให้รูปแบบนั้นเป็นส่วนดึงดูดใจของคนอ่านให้หันมาสนใจเนื้อหาสาระที่กวีต้องการจะเสนอ จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่าไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้กลวิธีดังกล่าวนี้ในลักษณะที่สองเนื่อง

จากต้องการใช้วรรณคดีหรือบทกวีเท่านั้นเป็นเครื่องมือให้ผู้อ่านมองภาพสังคมในอีกแง่มุมหนึ่งที่สะท้อนความหมายในทางกลับกันซึ่งถือเป็นการช่วยผู้ให้ผู้อ่านขบคิดและตีความหมายที่ลึกซึ้งลงไปกว่าที่เคยรับจากสารเดิม และประเด็นที่น่าสังเกตเกี่ยวกับกลวิธีดังกล่าวที่ไพโรวินทร์ ขาวงาม นำมาเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองคือ การยกบทประพันธ์ของกวีโบราณมาบางส่วนซึ่งถือเป็นวรรคทองของวรรณกรรมโบราณเล่มนั้น ๆ เพื่อนำมาแสดงความคิดเห็นหักล้างด้วยบทกวีที่ตนแต่งขึ้นในบทต่อมาด้วยเนื้อหาที่เสนอแนวทางในการมองภาพลักษณ์สังคมเมืองในปัจจุบันที่ค่อนข้างเป็นไปได้ในแง่ลบ ดังนั้นการใช้กลวิธีเช่นนี้จึงต้องอาศัยความลุ่มลึกทางความคิดอย่างมากเพื่อที่จะถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาที่แฝงแฉงคิดเช่นนี้

4.6 กลวิธีการเสียดสีและประชดประชัน

การเสียดสี หมายถึง ศิลปะการเขียนที่ใช้กลวิธี (Technique) ทำเรื่องสำคัญให้กลายเป็นเรื่องขบขันเพื่อเสียดสี ล้อเลียนความเขลาหรือความไม่ถูกต้องของมนุษย์หรือสังคม

การประชดประชัน หมายถึง คำพูดกระทบกระเทียบ เสียดแทงที่บุคคลหนึ่งกล่าวต่ออีกบุคคลหนึ่งเกี่ยวกับบุคคลนั้น โดยไม่ต้องเป็นการแฉงนัย*

(พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม : ภาพพจน์โวหารและกลการประพันธ์, 2539: 187)

จากความหมายข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า การเสียดสีและประชดประชันมีความหมายที่สามารถนำมาเกี่ยวโยงกันได้ในการสื่อความเพราะผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นคือผู้ที่ถูกประชดหรือเสียดสีจะเกิดความเจ็บแสบ และอับอาย เช่นกัน หากแต่มีความแตกต่างกันที่จุดมุ่งหมายของการเสียดสีคือการนำความผิดพลาดที่สำคัญ เกี่ยวกับเรื่องสำคัญ เช่น การเมือง กฎหมาย คุณธรรม หรือจรรยาบรรณ ซึ่งเป็นผลร้ายแรงต่อสังคมหรือคนส่วนรวม มีผู้ได้ประโยชน์หรือผลเสียอย่างมากความต้องการให้ผู้ที่เป่าหมายของเรื่องเกิดความอับอาย เจ็บปวด เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดเหล่านั้นหรือไม่กระทำอีก (ไกล์รุ่ง อามระดิษ, 2535: 115)

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าไพโรวินทร์ ขาวงาม นำกลวิธีการเสียดสีและประชดประชันมาใช้ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะกลวิธีทั้งสองเป็นกลวิธีทางภาษาที่ส่งเสริมความเข้มข้นของความหมายของกันและกันอยู่ในที่ ดังนั้นบางครั้งจึงไม่อาจแยกได้อย่างเด็ดขาดว่าบทใดเป็นการเสียดสี

* การแฉงนัย (Irony) หมายถึง การกล่าวอย่างตรงกันข้ามกับความตั้งใจหรือความจริง การแฉงนัยด้วยถ้อยคำที่มีลักษณะคล้ายการประชดเหน็บแนมและการเสียดสี แต่การแฉงนัยจะใช้อย่างไม่ต้องการว่าให้ขมขื่นเจ็บใจและไม่ตั้งใจเสียดสีรุนแรง แต่จะมีลักษณะยั่วล้อหรือเย้าแหย่มากกว่าดังนั้นการแฉงนัยจึงเป็นการเขียนที่ผู้เขียนแสดงความคิดเห็นความรู้สึก อารมณ์หรือทัศนคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ตรงกันข้ามกับถ้อยคำหรือข้อความที่ปรากฏด้วย (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2540: 35)

หรือบทใดเป็นการประชดประชัน และด้วยจุดมุ่งหมายในการศึกษานั้นต้องการวิเคราะห์วาทศิลป์ที่ กวีใช้นั้นสามารถสื่อสารสำคัญซึ่งแฝงทัศนคติของกวีให้ผู้อ่านรับรู้ได้มี ประสิทธิภาพเพียงใด ดังนั้นการศึกษาวิเคราะห์จึงมุ่งประเด็นการนำเสนอภาพลักษณ์ และอารมณ์ ความรู้สึกของกวีอันจะนำไปสู่ความเข้าใจทัศนะของกวีที่มีต่อสังคมเมืองในที่สุด ดังที่ ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจนดังนี้

ไฉ่ว่ากรุงเทพ มนุษย์สถิต	มนุษย์คิดจะเป็นเทพเสพสุวรรณค์
เนรมิตเมืองวิมานม่านตะวัน	หฤหรรษ์วัตรธรรมประจำใจ
เรียกกันว่า “มหานครผ่องความทุกข์”	ใครใคร่สุขก็อาจเสพจนสมได้
คนตกทุกข์ทั่วประเทศไทย	ต่างมุ่งหวังหลังไหลกันเข้ามา
.....	
ไฉ่คอนกรีตเทวดาเจ้าข้าเอ๋ย	ยุคสมัยสังเวทด้วยแสงสี
เช่นสรรพเทวดาทั้งธานี	ขับกล่อมด้วยมโหรีของเครื่องยนต์
ต้นคอนกรีตปลูกได้ไม่ยากนัก	ต้นเครื่องจักรอุดมดีมีดอกผล
อัญเชิญเทพท่านสถิตเป็นมิตรคน	ที่ต่อสู้ดิ้นรนด้วยแรงงาน
อาจจะต้องมองหาป่าสักแห่ง	เพื่อเป็นแหล่งตึกใหม่ไปปลูกสร้าง
ปลงพนาเป็นธานีหรือร้าง	เรียกปากกว้างนั้นว่ามหานคร
	(มำก้านกล้วย,64-67)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าไพโรวินทร์ ชาวงาม เสียดลีคำเรียกขานของชื่อกรุงเทพฯ ที่มีได้แปลว่าที่สถิตของเทพเทวดาองค์ใดดังความหมายของชื่อที่สวยงาม หากแต่ที่จริงแล้วเป็นแหล่งที่ มนุษย์อาศัยอยู่และสร้างความวุ่นวายเดือดร้อนให้แก่กันและกันเอง นอกจากนี้ ไพโรวินทร์ ชาวงาม ยังกล่าวถึงสภาพสังคมเมืองที่ต้นไม้อุดมและธรรมชาติอันถูกแทนที่ด้วยต้นคอนกรีต และต้นเครื่องจักร ดังนั้นเทพอารักษ์ที่สถิตอยู่เพื่อคุ้มครองดูแลรักษาต้นไม้จึงต้องระเห็จไปสถิต อยู่ในต้นคอนกรีตแทน ภาพที่ไพโรวินทร์ ชาวงาม สร้างขึ้นนี้แสดงให้เห็นว่า ความเดือดร้อนที่มนุษย์ สร้างขึ้นนั้นมีได้มีผลกระทบเพียงมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่ยังส่งผลไปยังเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วย สิ่งนี้ยังเป็นการตอกย้ำภาพลักษณ์แง่ลบของสังคมเมืองอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นไพโรวินทร์ ชาวงาม ยังประชดประชันไว้อีกว่า

อาจจะต้องมองหาป่าสักแห่ง	เพื่อเป็นแหล่งตึกใหม่ไปปลูกสร้าง
ปลงพนาเป็นธานีหรือร้าง	เรียกปากกว้างนั้นว่ามหานคร

และตัวอย่างต่อไปนี้เป็นบทที่แสดงให้เห็นถึงการเสียดสีและประชดประชันวิถีชีวิตของคน เมืองได้ชัดเจนที่สุด

นรกเราสบายดีนะที่รัก	ยิ่งอยู่นานยิ่งตระหนกทั้งร้อนหนาว
ดูโน่นซี ฟ้านี้ยังมีดาว	ส่องประโลมรวดร้าวจนเรื่องไร
นรกเราสงบดีนะที่รัก	ขุมพำนักเย็นชืดทั้งมืดไหม้
เรายังรักที่นี้กว่าที่ได้	สุขเพลิงกาลกลางใจอยู่อาจิดน
นรกเรารุ่งดีนะที่รัก	อาณาจักรแผ่ขยายไม่สุดสิ้น
ธุรกิจการค้าทำมาหากิน	อาบเหงื่อเพื่อผดุงถิ่นนรกานต์
นรกเราอุดมดีนะที่รัก	เด็ดดอกจิวเป็นผักอร่อยหวาน
เก็บหนามไหนไพรผาผกาธาร	ต้มแรงกาเป็นอาหารอันโอชะ
นรกเรางามดีนะที่รัก	เกิดทองเที่ยวทวายทักอิสระ
เด็ดดอกไม้จากปลายดอกทิววาระ	แหวกว่ายน้ำในกระทะทุกคืนวัน
เรารักกันที่นี้นะที่รัก	ขอพึ่งพักชั่วชีวิตอันแสนสั้น
ฝากรักในนรกานต์ธารโลกันต์	ใครพรากเราสู่สวรรค์...ฉันไม่ยอม

(ม้าก้านกล้วย, 103-104)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสียสติสภาพสังคมเมืองกับ “นรก” สัญลักษณ์แห่งความเลวร้ายว่าเป็นดินแดนที่รังพร้อมไปด้วยความสุขทั้งที่เป็น “ขุมพำนักเย็นชืดทั้งมืดไหม้” คนที่อาศัยอยู่ที่ “สุขเพลิงกาลกลางใจอยู่อาจิดน” แต่กลับ “ฝากรักในนรกานต์ธารโลกันต์ ใครพรากเราสู่สวรรค์...ฉันไม่ยอม” ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอภาพเช่นนี้เพื่อต้องการประชดคนเมืองที่ยังหลงผิดคิดว่าการที่ตนเองอยู่ในเมืองกรุงนั้นดีเลิศแล้ว มีความสุขที่สุดแล้ว ทั้งนี้สามารถตีความได้ในสองแง่ว่า คนเมืองบางกลุ่มไม่รู้สึกรู้สีกว่าการอาศัยอยู่ในเมืองนั้นเป็นนรกเพราะอาจได้รับความสุขสบายจากความเจริญและสะดวกสบายของเมือง และเป็นกลุ่มคนที่อาจได้รับผลประโยชน์จากการอาศัยอยู่หรือการประกอบอาชีพที่มีรายได้สูงในเมืองซึ่งถือว่าเป็นชีวิตที่ประสบความสำเร็จแล้ว ในขณะที่คนเมืองอีกกลุ่มหนึ่งมองเมืองนั้นเป็นนรก อาจเป็นเพราะความทุกข์ที่เกิดจากการไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตหรือหน้าที่การงาน และอาจต้องประสบกับสภาพความเป็นอยู่ที่บีบคั้นกดดันและไม่สุขสบายก็เป็นได้ แต่อย่างไรก็ตามภาพที่ออกมานั้นก็ถือเป็นการเสียดสีที่มีความรุนแรงสะเทือนอารมณ์ผู้อ่านเป็นอย่างมาก เพราะการอาศัยอยู่ในนรกนั้นย่อมเป็นสภาวะที่ไม่น่าอภิรมย์อย่างแน่นอน แต่คนเมืองบางกลุ่มอาจมองไม่เห็นที่ตนเองกำลังตกนรกอยู่ก็เป็นได้

(สร้อยรำพึงรำพัน) “ท่านนักปราชญ์แห่งอดีตกาล ท่านนักวิชาการแห่งปัจจุบัน กับท่านนักฝันแห่งกาลอนาคต ร่วมกันเสนอบทวิเคราะห์เฉพาะเวลา ท่านว่าแม้แต่บัดยังมี ที่ชื่อไฟเงาะเสนาว่า คณิกภาพ กลใดประเทศของเราจะไม่ได้ชื่อนี้บ้าง อัจจากหยาดเหงื่อแรงงานของเหล่านางคณิกา ว่าแต่กระทรวง กิจอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว กับกระทรวง

กิมิวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ จะร่วมกันพิจารณาหรือไม่ อย่างไร แลเฮย”

(ม้าก้านกล้วย,73)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอด้วยกลวิธีเสียดสีรุนแรงเกี่ยวกับทัศนคติคนส่วนใหญ่ที่มีต่อหญิงโสเภณีซึ่งถือว่าเป็นอาชีพที่โดนดูถูกเหยียดหยามจากคนทั่วไป โดยนำเสนอในมุมมองย้อนกลับว่า ตามความจริงแล้วโสเภณีเหล่านี้ทำรายได้ให้กับประเทศได้มหาศาล กระทั่งสามารถสร้างวัด “คณิกาผล” ได้ นับว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอได้เฉียบคมมากเนื่องจากการนำวัดซึ่งเป็นศาสนสถานและเป็นตัวแทนศาสนาอันสูงส่งมาใช้เชื่อมโยงกับหญิงโสเภณีซึ่งในที่นี้ใช้เป็นตัวแทนของการซื้อขายความต้องการทางกามารมณ์นั้นถือเป็นสิ่งที่ขัดแย้งความรู้สึกอย่างยิ่ง หากแต่สามารถสื่อ “สาร” ที่เข้มข้นตอกย้ำความรู้สึกผู้อ่านได้ดีเยี่ยม นอกจากนี้ยังใช้คำที่มีนัยของการเสียดสีหน่วยงานของรัฐบาลและผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ ด้วยคำ “กระทรวงกัญญาอุตสาหกรรม” ซึ่งแปลว่ากระทรวงอุตสาหกรรมแมลง และ “กระทรวงกิมิวัฒนธรรม” อันแปลว่ากระทรวงวัฒนธรรมหนอนอีกด้วย โดยไพรวรินทร์ ขาวงาม เสียดสีหน่วยงานรัฐบาลว่าเป็นเพียงพวกแมลงหรือหนอนตัวเล็ก ๆ ที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาใด ๆ ของบ้านเมืองได้ รังแต่จะสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้แก่ประชาชนเสียมากกว่า ยิ่งกว่านั้นหนอนและแมลงยังมีนัยของความน่าเกลียดและน่าขยะแขยงด้วย หากมองอีกมุมหนึ่ง อาจจะตีความหมายของกระทรวงทั้งสองที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสียดสีได้ว่า ทั้งสองกระทรวงนั้นมีความเกี่ยวข้องกันในแง่ของผลประโยชน์ โดยการที่กระทรวงกิมิวัฒนธรรมนั้นทำเพิกเฉยเสียกับเรื่องการค้าประเวณี ส่งผลให้กระทรวงกัญญาอุตสาหกรรมสามารถทำงานได้สะดวกโดยอาจส่งเสริมการค้าประเวณีนี้ให้เป็น

อุตสาหกรรมประเภทหนึ่งของประเทศได้โดยมิต้องใส่ใจแก่ภาพลักษณ์ของสังคมแต่อย่างใด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้สื่อแก่นสารอันลุ่มลึกด้วยแง่คิดการมองและเสียดสีสังคมเมืองไว้อย่างแนบเนียนยิ่ง

เห็นเงาก็เห่าโฮ้ง	อีกโขยง โฮ้งเห่าเสียง
เมื่อหมาส่งสำเนียง	หนอมมนุษย์ควรหยุดฟัง
ฟังความตามประสา	ของหมาหมาที่เห่าดัง
ให้ลูกแก่โทษซัง	ที่ชอบด่าหมาเลวเลว
ผู้ประเสริฐ ไฉนเล่า	จึงรุกเร้าเร่าเปลวไฟ
เหกกลิ่นตักเหว	หายนะอารยธรรม
.....	
ความงามที่เจ้าเล่ห์	หรือควรเรียกว่าความงาม
ยิ่งสวยอาจยิ่งทราม	ยิ่งช่อนเนื้อมณีทมพิ์
ยิ่งคิดยิ่งเขลาขลาด	ยิ่งฉลาด ยิ่งชาชิน

กอบโกยกัดโกนกิน	สะดวกได้ธรรมดา
ยิ่งสร้าง ยิ่งบัดชบ	เลอหัลลาลบแต่มายา
ยิ่งหา ยิ่งค้นหา	อันกระเหี้ยนกระหือรือ
ยิ่งใหญ่ยิ่งคับแคบ	คับอำนาจประกาศถือ
เกราะแข็งกำแพงคือ	อารยธรรมแห่งความทุกข์
โง่งโง่ง มโนมนุษย์	นี่หรือสุดแห่งความสุข
ยิ่งนำโลกทำนุก	ยิ่งชีวิตจริตวิกล
ยุคสมัยอันไพโรจน์	เต็มแต่คุกที่ขังคน
ยิ่งสูง ยิ่งต่ำตน	จะต่ำกว่าหมาแมวแล้ว

(ฤติกาล,61-62)

กวีนิพนธ์ข้างต้นเป็นการเสียดสีมนุษย์โดยใช้วิธีการที่ค่อนข้างรุนแรงและได้ความหมายที่แสนสั้นเพราะไพโรจน์ ชาวงาม ใช้ “หมา” ซึ่งเป็นเพียงสัตว์เดรัจฉานมาเห่าตักเตือนมนุษย์ผู้ถือว่าตนเองเป็นสัตว์ประเสริฐ ไพโรจน์ ชาวงาม ต้องการเสียดสีมนุษย์ที่คิดว่าตนเองสูงส่งกว่าสัตว์ชนิดใด แต่แท้ที่จริงแล้วทำตัวต่ำด้วยกิเลสตัณหา แม้มีสติปัญญาที่ใช้ในทางที่ผิดทำนองคลองธรรมยังผลให้สังคมปัจจุบันเดือดร้อนเช่นนี้ ไพโรจน์ ชาวงาม เสนอด้วยคำปฎิพากย์ที่มีความหมายตรงกันข้ามกัน เช่น ยิ่งสูงยิ่งทวาม ยิ่งคิดยิ่งเขลา ยิ่งสร้างยิ่งบัดชบ ยิ่งสูงยิ่งต่ำ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าคำที่มีความหมายขัดกันเหล่านี้จะส่งความหมายเสียดสีอย่างชัดเจน ดังนั้นการเตือนสติมนุษย์ด้วยเสียงหมาเห่านั้นจึงน่าจะสาสมแล้วกับความต่ำทวามของการกระทำของมนุษย์

หมาเอ๋ย ! ผอมผ่ายผ่ายฉะนี้	เหตุไฉน
นามท่าน ขานนามใด	โปรดเอื้อน
คนเอ๋ย ! แค้แผลอใจ	บาดเจ็บ
จิ้งจอก จิ้งจี้เรื้อน	นั่นแล้วนามเรา
คนเอ๋ย ! แหละเท่านั้น	หนอชะตา
เราก็เพียงชาติหมา	ล่าเนื้อ
ถึงท่านก็เกิดหนา	เกิดนี้ก เกิดนอ
เพียงพลาด อาจชาติเชื้อ	ฉาบขี้เรื้อนแสยงฯ

(เจ้านนทวิ,116)

ตัวอย่างดังกล่าวนี้เป็น การเสียดสีพฤติกรรมของมนุษย์โดยประเด็นสำคัญของการเสียดสีอยู่ที่ไพโรจน์ ชาวงาม ใช้หมาขี้เรื้อนเป็นผู้เสนอมุมมอง และเป็นผู้เอ่ยเตือนสติคนให้พึงระวังตัวอยู่ทุกขณะ เพราะสังคมปัจจุบันนี้มีแต่การห้าหน้ากัน หากผู้ใดพลาดพลั้งลง คู่ต่อสู้ฝ่ายตรงข้ามก็จะรีบ

ซ้ำเต็มเหยียบย่ำจนไม่ต่างจากหมาขี้เรื้อนตัวหนึ่งซึ่งการเปรียบมนุษย์กับหมาขี้เรื้อนนั่นก็เป็นการเสียดสีที่เจ็บแสบ

ไพเราะหงุดหงิดดอกเบ็ญ	ระบายเมือง
ระบายโลก บำเรอเรื่อง	รุ่งฟ้า
บำรุง มุ่งหมายประเทือง ประทีปมนุษย์	
เจ็ดจรัส สบัดสีจ้ำ	สดทั้งดอกใบ
ขจีใบ ขจรดอก	โดยอุดม
สมโลก บริโภคนิยม	ยิ่งแล้ว
วันคืนตื่นตาชม	เซยชื่น
ธรรมชาติดอกเบ็ญแผ้ว	พิสุทธิ์สร้างเศษสมย์ฯ

(เจ้านกวี,112)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม กล่าวถึงดอกเบ็ญในแนวเสียดสีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ยึดเงินตราเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะหากมองในแง่ของเจ้าหนีดอกเบ็ญนี้ก็เปรียบเสมือนต้นไม้ที่เจ้าหนีดอกทุกคนต้องการให้เจริญงอกงามเร็ว ๆ เพราะนั่นหมายถึงผลกำไรที่ได้จากลูกหนีดอกนี้เป็นตัวเงินหรือผลประโยชน์อื่น ๆ จึงยิ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่าระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้ามาครอบงำความคิดของคนจึงทำให้ต้องการแสวงหาผลประโยชน์จากผู้อื่นแต่ฝ่ายเดียว หากมองในแง่ของลูกหนีดอกแล้วก็จะเห็นได้ว่าดอกเบ็ญนี้เป็น การเสียดสีสภาพทางการเงินที่สั่นคลอนของคนเมืองบางกลุ่มในฐานะที่เป็นลูกหนีดอกที่นำตัวเข้าไปผูกพันกับระบบการกู้หนีดอกนี้ยืมสินกันถ้วนหน้าด้วย ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่แผ่อิทธิพลค่านิยมการให้ความสำคัญของวัตถุมากกว่าจิตใจ ดังนั้นดอกเบ็ญดังกล่าวจึงมีแต่จะเจริญงอกงามต่อไปตราบดีที่ค่านิยมเหล่านี้ของคนเมืองยังคงอยู่

น้ำไหล ไฟสว่างสร้าง	ทางดี
เสมือนว่าจักเป็นศรี	สง่าได้
เสมอหมายยุคสมัยมี	น้ำเนา
เนื่องเนา นองเนาให้	กลิ่นหอมฯ

(เจ้านกวี,113)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำความสะดกด้านสาธยายอุปมาอุปไมยกล่าวเสียดสี โดยเฉพาะเรื่องน้ำซึ่งเป็นการนำความเข้าสู่การเสียดสีมลภาวะน้ำเน่าในปัจจุบัน และอาจจะเสียดสีกว้างไปถึงวงการเมืองน้ำเน่าในปัจจุบันด้วยว่ามีได้เป็นศรีแก่บ้านเมืองแต่อย่างใด ดังจะเห็นประเด็นการเสียดสีที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเมืองในตัวอย่างต่อไปด้วย

สบายดี ! หรือท่านผู้	แทนผอง
งานท่านหนักไหมครอง	เครียดฉะนี้
ละเลียด เกียรติยศผยอง สภายุบ แล้วนอ	
ใจยุบ หรือยังระรี่	ระริกเต็นหาเสียง
เสียงดี หรือพ่นน้ำ	ลายเหนอะ
เงินใหญ่ หรือพวกเยอะ	แข่งขี้ข้า
คิดดี ใ้ทำเปราะอะ	สกปรก
งานชาติ ราษฎร์ข้า	ท่านใช้เกียรติไหนฯ

(เจ้านกวี,90)

จะเห็นได้ว่าไพโรรินทร์ ขาวงาม จงใจจะเสียดสีนักการเมืองผู้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนราษฎรว่า มิได้ทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ หากแต่ใช้อำนาจหน้าที่ที่ได้มานั้นแสวงหาเงินทองและความยิ่งใหญ่ให้กับตนเองและพวกพ้องด้วยวิธีสกปรก การออกสิทธิ์ออกเสียงแทนประชาชนนั้นก็กลับ กลายเป็นการพูดพาล่ามไร้สาระอย่างบ้าบอคล้ายเพราะราษฎรก็ยังคงเดือดร้อนอยู่เช่นเคย ทั้งนี้การ เสียดสีนักการเมืองในตัวอย่างดังกล่าวนั้นก็ถือเป็นการเสียดสีภาพลักษณ์สังคมเมืองในแง่ของการเป็น ศูนย์กลางของระบบการปกครองที่เป็นต้นแบบในการบริหารประเทศ และนักการเมืองดังกล่าวนั้นก็ ถือเป็นผู้ที่มิชอบหน้าที่ในการปกครอง ซึ่งนักการเมืองในสายตาของประชาชนทั่วไปนั้นถือว่าเป็นชนชั้นระดับสูงโดยเฉพาะตำแหน่งหน้าที่ ใหญ่โตที่อาจสามารถยกยอกหรือโกงกินผลประโยชน์ของประเทศได้

มีที่ว่างบ้างไหม บนพื้นที่อันคับแคบ

แค่เพียงสองเท้าอาศัยยืน

ขอร่วมทุกข์กับเธอด้วย

แค่เพียงขณะหนึ่งของชีวิต

หรือใครว่าฉันอ่อนแอ

ฉันอาจคือเด็กที่กร้านโลก

ฉันอาจคือหญิงมีครรภ์

ที่ยิ่งเพื่อศักดิ์ศรีและความแข็งแรงของลูกในท้อง

ฉันอาจคือคนชราที่ไม่เคยเห็นใจใครเมื่อวัยรุ่น

มีที่ว่างบ้างไหม ใจ ผู้ชนที่แอดดูนวาย

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,12)

จะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม นำเสนอภาพสังคมเมืองโดยเลือกเอาจากบรรดาประจำทางมาใช้เพื่อสื่อสารสำคัญเกี่ยวกับความขัดแย้งในสังคมและภายในจิตใจของผู้คนที่ด้วยจิตสำนึกแล้วอยากจะได้เสียสละที่หนึ่งให้กับผู้ที่อ่อนแอกว่า แต่ด้วยความรีบเร่งและความบีบคั้นของสังคมที่ต้องนึกถึงตัวเองไว้ก่อน ความคิดของคนต่างเพศต่างวัยที่ไพวรินทร์ ชาวงาม นำเสนอนั้นแสดงให้เห็นถึงความคิดในสองแง่มุมคือ ประการแรก ความขมขื่นของชีวิตคนเมืองที่ต้องหาข้ออ้างให้กับตัวเองเพื่อที่จะยื่นหยัดสู้ชีวิตในเมืองต่อไปได้ การเสียดสีพฤติกรรมของคนในสังคมเมืองเช่นนี้เป็นไปอย่างขมขื่นเพราะข้ออ้างที่คนเมืองนำมาอ้างดั่งตัวอย่างนั้นล้วนแต่เป็นข้ออ้างที่มีความหมายตรงข้ามกับความเป็นจริงทั้งสิ้น เพราะไม่ว่าเด็ก คนชรา หรือสตรีมีครรภ์ล้วนเป็นบุคคลที่อยู่ในสถานภาพอ่อนแอ แต่กลับต้องสร้างเกราะกำบังให้กับตนเองว่ามีความเข้มแข็งพอที่จะยื่นหยัดช่วยเหลือตัวเองได้ และประการที่สอง ภาพดังกล่าวอาจเป็นมุมมองของคนกรุงเทพฯ เอง ที่ต้องดิ้นรนต่อสู้กับชีวิตในทุกรูปแบบ โดยไม่ได้รู้สึกที่ตนอ่อนแอ กลับเป็นการแสดงความภาคภูมิใจในความเข้มแข็งที่ได้ต่อสู้ชีวิตด้วยตัวเองโดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใคร ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเพียงฉากเล็ก ๆ บนรถโดยสารนี้ไพวรินทร์ ชาวงาม ก็สามารถหยิบยกมานำเสนอสารที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับภาพลักษณ์สังคมเมืองในด้านความเป็นอยู่ที่แออัด การดำรงชีวิตประจำวันที่ต้องแก่งแย่งแข่งขันของคนเมือง และสะท้อนให้เห็นถึงความคิดที่สามารถมองในมุมที่ต่างกันได้ด้วยพฤติกรรมของคนเมืองดังกล่าว

เผยวัดสัดส่วนให้คนเห็น

มุ่งที่ความสวยเป็น	เปลือกบ่อน
กิริยาร่าเริงรับ	ระริกร้าย
ยิ้มยั่วมุมปากเม้ม	เมื่อยแท้แม่เอ๋ย
.....	
ยิ่งอวดประกวดอ้าง	ออกโฉม
ฤอาจปลอบประโลม	โลกแล้ง
ฤอาจป่าวประโคม	ความรัก
ฤอาจแต่งตัวแสรัง	ปิดเศร้ายาวฉาน

(คำใดจะเอ๋ยได้ตั้งใจ, 50-51)

ไพวรินทร์ ชาวงาม กล่าวเสียดสีการประกวดนางงามว่าเป็นการประชันเปลือกนอกของหญิงสาวโดยมุ่งเน้นเรื่องรูปร่างภายนอก การเสแสร้งแก้งยืมเพื่อให้ได้มาซึ่งรางวัล เงินทองและชื่อเสียง แต่การประกวดเช่นนี้แม้จะเต็มไปด้วยความสวยงามของหญิงสาวที่น่าดูน่าชม แต่ก็มีได้ช่วยให้สังคมนั้นดีขึ้นหรืองดงามขึ้นแต่อย่างใด เพราะการความสวยงามเพียงภายนอกนั้นไม่จีรังเท่าความงดงามภายในจิตใจ ในทางกลับกันนั้นการประกวดประชันความงามอาจเป็นเพียงการปกปิด

ความเศร้าในสังคมโดยเบี่ยงเบนความสนใจจากเรื่องทุกข์เศร้าชั่วคราวเพื่อหันมาชื่นชมกับความงามที่ไม่ยั่งยืนนี้

ซี้หอมดอมกลิ่นไต้	ดั่งดอก ไม้เอย
แป้งอัปเหม็นกลิ่นคาว	คละคลุ้ง
ดินผ่องส่องแสงออก	อวดจักร วาลนอ
ดาวดับแล้รำวรุ่ง	ร่วงตะวันฯ
วานรรู้จักแก้ว	กลางใจ
มนุษย์เปล่าเปลือยฉีกขวัญ	แรงรื้อ
โจรฉลาดอาจหาญไป	ประกาศสัจ ธรรมเว
ปราชญ์โง่งขึ้นนี้กริ้ว	กราดสมัยฯ

(ฤดีกาล,57)

ไพวรินทร์ ชาวงาม นำเสนอภาพความวิปริตของยุคสมัยโดยการพลิกบทบาทของเรื่องปกติให้กลายเป็นตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง จะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม มิได้เจาะจงใครเป็นเป้าหมายสำคัญในการเสียดสี แต่การเสียดสีนี้ตีวงกว้างถึงยุคสมัยที่เกิดความวิปริตผิดเพี้ยนไปจากเดิมสะท้อนให้เห็นถึงสังคมที่มีความเสื่อมโทรมถึงขั้นวิกฤตแล้ว

จากการศึกษากลวิธีการเสียดสีและประชดประชันของไพวรินทร์ ชาวงาม พบว่าไพวรินทร์ ชาวงาม มักใช้การเสียดสีและการประชดประชันในจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคมเมือง และภาพลักษณ์ของสังคมเมืองซึ่งภาพลักษณ์ที่ออกมา นั้นมักจะเป็นภาพสะท้อนที่ค่อนข้างเศร้าสร้อยชื่นชมในส่วนที่เป็นมุมมองของชาวชนบทที่อพยพเข้ามาในเมือง ส่วนในเนื้อหาที่เกี่ยวกับสถาบันการเมืองและพฤติกรรมมนุษย์นั้นจะเสียดสีด้วยถ้อยคำและการเปรียบเทียบที่ค่อนข้างรุนแรง ที่เป็นเช่นนั้นเพราะกลวิธีการเสียดสีนั้นมักใช้กับเรื่องที่กำลังกล่าวถึงตรง ๆ ไม่ได้ จึงต้องเขียนแบบซ่อนเร้นแอบแฝงซึ่งตรงกับเป้าหมายในการเสียดสีประเด็นที่เกี่ยวกับนักการเมืองดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดีน่าเสียดที่ไพวรินทร์ ชาวงาม แฝงไว้กับการเสียดสีและประชดประชันนี้มีนัยสำคัญที่จะเชื่อมโยงให้เห็นถึงทัศนะของตนที่มีต่อสังคมเมืองได้ชัดเจนว่าเป็นเช่นไรซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอต่อไปในบททัศนะของกวี

4.7 กลวิธีการนำประกาศมาแสดงภาพลักษณ์สังคมเมือง

กลวิธีนี้ปรากฏในกวีนิพนธ์เรื่อง “ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม” เล่มเดียวเท่านั้น นับเป็นกลวิธีที่น่าสนใจมาก เพราะเป็นการนำประกาศที่มักจะปิดอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ในเมืองมากล่าวในเชิงเสียดสีโดยชี้ให้ผู้อ่านมองในมุมที่ลึกซึ้งกว่าเคยโดยเสนอในรูปแบบของร้อยแก้ว ดังจะนำความคิดและเหตุผลที่ไพวรินทร์ ชาวงาม กล่าวไว้ใน “ที่พักของถ้อยคำ” ในกวีนิพนธ์เล่มนี้ว่า

“.....ฉันเพียรเขียนขึ้น แล้วเก็บมันไว้ในช่วงสองสามปี เริ่มจากที่ได้พบ และสนใจ ครุ่นคิดกับคำที่เขียนประกาศเตือนไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ จึงเก็บรวบรวมเอามาจำนวนหนึ่ง แล้วเขียนบันทึกไว้เพียงสั้น ๆ ในช่วงเวลาและความรู้สึกเฉพาะตัว ไม่ได้ตั้งใจที่จะเอามาตั้งเป็นหัวข้อ เพื่ออธิบายหรือแสดงทัศนะอย่างตรงไปตรงมา เพียงแต่ใช้หัวข้อนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของการคิดคำนึงถึงบางสิ่งบางอย่าง เริ่มต้นจากสิ่งที่เป็นส่วนรวม แล้วเดินทางไปด้วยจินตนาการเฉพาะ เป็นการปรับเปลี่ยนไปสู่ความหมายใหม่.....”

ดังนั้นกวีนิพนธ์นี้จึงแปลกไปจากเล่มอื่น ๆ ด้วยทั้งกลวิธีการนำเสนอและรูปแบบในการถ่ายทอดสาร จึงน่าสนใจอย่างยิ่งในการศึกษาวิเคราะห์โดยเฉพาะอย่างยิ่งสารที่นำเสนอภาพลักษณ์เกี่ยวกับสังคมเมืองซึ่งปรากฏอยู่ไม่น้อย ดังตัวอย่าง

นกพนเนจร
คำไหนนอนนั้น
โอ้! พฤกษ์ไพร
“มีห้องว่างให้เช่า”

บ้านของเธออยู่ที่ไหนนะ อยู่ในความหม่นแยกแแตกร้าง อยู่ภายใต้เงา
ตะมึนแห่งความว้าเหว่ หรือในพ่อ หรือในแม่ หรือในตัวเอง หรืออยู่ในห้องเช่า
แคบ ๆ กับเพื่อนคนใดคนหนึ่งของเธอ เธอมีดวงใจที่ต้องการความอบอุ่น
ต้องการที่พักพิง ต้องการที่จะรักและถูกรัก..... แม้ทุกอย่างจะมีอยู่ในตัวเธอ
ครบถ้วนแล้ว แต่บางทีมันก็ไม่อาจฟื้นคืนโดยปราศจากแสงสว่างจากคนอื่น ๆ

ผีเสื้อบินไป

ถามพฤกษ์ไพร

มีห้องว่างแบ่งเช่าบ้างไหม

นกพนเนจรท่องไป

ถามฟ้าไกล

มีห้องว่างแบ่งเช่าบ้างไหม

ผู้คนตื่นรนไป

ถามหาความอบอุ่นในหัวใจ

(บทที่ 8)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้ผีเสื้อและนกพนเนจรแทนคนที่เผชิญกับสภาวะเร่ร่อนทั้งกายและจิตใจ ความเปลี่ยวเหงาที่โถมเข้าสู่ชีวิตคนเหล่านี้มันบ่งบอกชัดเจนถึงภาพลักษณ์ของเมืองที่กดดัน แม้จะ

พบเห็นคำประกาศ “มีห้องว่างให้เช่า” ไพวรินทร์ ขาวงาม ก็แปรถ้อยคำนี้เปลี่ยนเป็นคำถามในใจผู้อ่านได้ว่าเป็นเช่นนั้นจริงหรือ และห้องว่างแบ่งเช่านั้นเราจะเรียกว่า “บ้าน” ได้เต็มปากเต็มคำสักเพียงใดหากที่นั้นยังคงเป็นที่ที่บีบคั้นความรู้สึกอยู่เช่นนี้

**มีที่ว่างบ้างไหม
บนพื้นที่อันคับแคบ
หรือว่าผู้คนแออัดเกินไป
“โปรดเอื้อเพื่อแก่เด็ก สตรี และคนชรา”**

ความเมตตาสงสารที่ถูกกระตุ้นเตือน และร้องขอด้วยถ้อยคำ มั่นก่อดัวขึ้นอย่างระหือระแวง ไร้ชีวิตชีวา ภาวะภายในที่ตกต่ำจนไม่อาจฟื้นฟูขึ้นมาด้วยตัวมันเองได้.....ในชะตากรรมเดียวกันทุกคนต่างเป็นใช้ มีโอกาสก็ผลัดเปลี่ยนกันเป็นคนรักษาหรือไม่ก็อาจป่วยไข้ จนไม่อาจรักษาใครและไม่ถูกใครรักษาเลย

(บทที่ 6)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำประกาศที่เราพบเห็นบนรถประจำทางมาตีแผ่ความถดถอยด้อยลงของจิตสำนึกคนเมืองว่าเป็น “ความเมตตาสงสารที่ถูกกระตุ้นเตือน และร้องขอด้วยถ้อยคำ” สิ่งนี้นับเป็นภาพความจริงที่ขมขื่นใจเป็นอย่างยิ่ง

**บริษัทมนุษย์
เพื่อความปวดีร้ายของมนุษย์
ตำแหน่งว่าง
“รับสมัครพนักงานจำนวนมาก”**

.....คนจำนวนหนึ่งก็ได้คิดวิธีการที่จะฉกฉวยผลประโยชน์ จากการกระทำของคนอีกจำนวนหนึ่ง อาศัยภาวะเสียเปรียบของคนอื่น เพื่อความได้เปรียบของตนเอง ถ้าเพื่อจะได้เงินเป็นจำนวนมาก ๆ แล้ว ก็มักยินยอมทำได้แม้จะต้องสูญเสียสิ่งอื่นไปจำนวนมากเท่าใดก็ตาม แม้การเช่นฆ่าเพื่อนมนุษย์ด้วยกันก็เป็นอาชีพอ การหลอกลวงเพื่อนมนุษย์ด้วยกันก็เป็นอาชีพ ทุกอย่างดูเป็นไปอย่างเป็นล่ำเป็นสันและเลือดเย็น จนกระทั่งสิ่งเหล่านี้กลายเป็นวงจรปกติ ต่างเคยชิน ทั้งผู้ที่ได้และผู้สูญเสีย ทั้งผู้ที่ทำร้าย และผู้ที่ถูกทำร้าย โลกนี้มีตำแหน่งว่างมากมายที่จะรับทั้งหญิงและชายเข้าร่วมการทำงานแห่งความทุกข์ แต่ทว่ามันหาได้เท่าเทียมกันในการงานนั้นไม่.....

ชีวิต
 ตำแหน่งว่างมากมาย
 เพศไม่แบ่งแยก
 ความรู้ไม่กำหนด
 อัตราค่าจ้างสูง
 เพียงแต่ทุกคนไม่เกียจงาน
 งานใหญ่ชื่อ “ความปวดร้าวน”

(บทที่ 2)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอภาพการประชันขันแข่งในหน้าที่การงานและความสำเร็จของคนเมืองด้วยกลวิธีต่าง ๆ ที่ยึดหลักการเห็นแก่ตนเองเป็นใหญ่ ไม่เกียจว่าวิธีนั้นจะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ใครบ้างกระทั่งเป็น “วงจรปกติ” และในที่สุดคนเมืองทุกคนจึงต้องตกอยู่ในตำแหน่งเดียวกันคือ “ความปวดร้าวน” ซึ่งไพวรินทร์ ขาวงาม ถือเป็นงานใหญ่ที่คนเมืองต้องร่วมเผชิญชะตากรรมเดียวกัน

ด้วยความหวังดี

ที่มีต่อชีวิต

ระวังคนดู

“ระวังสุนัขดู”

.....ในความมืด เราก็รู้สึกไม่ปลอดภัย ในแสงสว่าง เราก็รู้สึกไม่ปลอดภัย จากมนุษย์สู่มนุษย์ เราต่างบันทึกความน่ากลัวและน่ารักของกันและกันได้เราก็ไม่อาจเลี่ยงพ้นสิ่งอันจะเกิดขึ้นในชีวิต เพราะยิ่งจะพยายามใช้วิธีการหลีกเลี่ยงมากเพียงใด วิธีการนั้นก็ยิ่งย้อนกลับมาทำร้ายเรามากเพียงนั้น ด้วยนานมาแล้ว ที่เราไม่อาจที่จะทำให้คนอื่นไม่รู้สึกระแวงเรา

มีคำเตือน

ระวังถึงความเกรี้ยวกราดของมัน

เขี้ยวของมัน

สันดานของมัน

ระวังสุนัขดู

ระวังสุนัขดู

ระวังคนดู

ระวังคนดู

(บทที่ 8)

ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในบทนี้ทำให้ผู้อ่านเห็นได้อย่างชัดเจนถึงสังคมที่เต็มไปด้วยความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน โดยไพวรินทร์ ขาวงาม ได้นำไปเสียดสีกับประกาศ “ระวางสุนัขดุ” ว่ามิใช่ต้องระวางสุนัขซึ่งเป็นสัตว์เดรัจฉานเพียงอย่างเดียว แต่ต้องระวางมนุษย์ด้วยกันเองด้วย การนำมนุษย์ไปเปรียบเทียบเสียดสีกับสุนัขนี้ถือเป็นการบริภาษสังคมมนุษย์อย่างรุนแรงแต่สื่อความหมายได้ลึกซึ้งถึงแก่น เพราะการเสียดสีเช่นนี้ยังเป็นการเพิ่มน้ำหนักให้สารที่สื่อออกมานั้นทวีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น

ทุกข์

สุข

ชีวิต

“ฟรี”

“ฟรี” คำนี้ยิ่งใหญ่และอิสระ มันกระจายขอบเขตการใช้ออกไปทุกหน
แห่ง จนกระทั่งอาจกลายเป็นคำที่ฉาบฉวยและอึดอัด.....

สำหรับผู้กระหายใคร่ในอำนาจ

เรามนุษย์เสมอท่านคนหนึ่ง

ขอมอบบางสิ่งแต่ท่าน

โดยไม่คิดค่าตอบแทน

ความทุกข์

น้ำตา

เลือด

ชีวิต

(บทที่ 17)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เน้นย้ำภาพลักษณ์ที่ทุกข์ระทมของสังคมเมืองด้วยบทนี้ซึ่งเป็นการตอกย้ำความรู้สึกของผู้อ่านให้ดึงลึกสู่ความจริงของชีวิตที่อาจต้องพบกับความสูญเสียทั้ง น้ำตา เลือด เนื้อ และชีวิต ด้วยการนำเสนอสารที่มีนัยของการเสียดสีผู้ที่มีอำนาจว่าเป็นผู้ที่สามารถบงการชีวิตผู้น้อยได้ทุกระบวน แต่มิใช่ผู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจเท่านั้นที่จะพบแต่ความทุกข์ “ผู้กระหายใคร่ในอำนาจ” นั้นก็สามารถตกอยู่ในสภาพของผู้สูญเสียได้เช่นเดียวกันด้วยเพราะความทุกข์เหล่านั้นเป็นของ “ฟรี” สำหรับทุกคน

จากการวิเคราะห์ตัวอย่างทั้งหมดนี้ทำให้เห็นว่าไพวรินทร์ ขาวงาม สามารถใช้กลวิธีเฉพาะตัวเช่นนี้สื่อ “สาร” ที่สำคัญให้แก่ผู้อ่านได้อย่างชัดเจน เพราะไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้ถ้อยคำที่กล่าว

แสดงทัศนะของตนแบบตรงไปตรงมาเสียเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับการสอดแทรกการเสียดสีประชดประชันสังคมเมืองด้วยถ้อยคำธรรมดาที่ผู้อ่านต้องเก็บไปคิดในมุมกลับซึ่งแสดงออกถึงภาพแห่งความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมเมือง จึงนับว่า “กลวิธีทดลองเช่นงานศิลปะทั่ว ๆ ไป” ของไพโรรินทร์ ขาวงาม วิธีนี้สัมฤทธิ์ผลยิ่งในการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง

4.8 กลวิธีการตั้งคำถามท้ายเรื่อง

กวีนิพนธ์เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกและความคิดของผู้แต่งคนหนึ่ง แต่กวีนิพนธ์ที่ดีคือกวีนิพนธ์ที่เปิดโอกาสและสร้างโอกาสให้แก่ผู้อื่นที่จะได้ร่วมรับรู้และร่วมคิด (สุมาลี วีระวงศ์ และเจตนา นาควัชระ, 2544: 84) ดังนั้นการตั้งคำถามไว้ให้ผู้อ่านได้คิดหาเหตุผลเอาเองนั้นจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้ใช้สติปัญญาของตนพิจารณาค้นหาคำตอบ นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้อ่านมีความสนใจและครุ่นคิดเรื่องที่ตนอาจมองข้ามไปแต่ก็ช่วยเติมเต็มสิ่งที่ขาดหายนั้นได้ดังตัวอย่าง

หลายช่วงหลายวันที่ผันผ่าน	แต่ช่วงการยากไร้ยังไม่สิ้น
อนาคตคนยากแค้นบนแผ่นดิน	จะต้องรินน้ำตาปริ่อกี่वार
.....	
ลมแล้งแล้งพัดฝุ่นคลุ้งทั้งทุ่งกว้าง	การเดินทางของคนยากขาดพักผ่อน
วันนี้ พรุ่งนี้ นิรันดร	ความทุกข์ร้อนจะจบลงตรงที่ใด?

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 131)

ไพโรรินทร์ ขาวงามใช้คำถามถามผู้อ่านว่า **ความทุกข์ร้อนของคนทุกข์นั้นจะจบลงตรงที่ใด** คำถามนี้เป็นคำถามที่เหลือวิสัยในการตอบ เพราะเราทุกคนย่อมรู้แก่ใจดีว่าความทุกข์ของคนเหล่านั้นซึ่งหมายถึงการที่คนชนบทอีสานอพยพเข้ามาอยู่ในสังคมเมืองนั้นย่อมดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ไม่มีสิ้นสุด トラบใดที่คนไทยยังคงไม่รู้จักตัวเองและยังยึดถือค่านิยมตามอย่างโลกตะวันตกอยู่เช่นนี้ ดังนั้นคำถามนี้จึงถือเป็นการตอกย้ำความขื่นขมให้แก่ผู้อ่านยิ่งขึ้น เพราะผู้อ่านอาจตั้งคำถามกับตนเองไปพร้อมกันว่า ขณะนี้ตนได้อยู่ในวังวนของค่านิยมดังกล่าวหรือไม่ การเสนอภาพความแห้งแล้งของชนบทอีสานดังตัวอย่างนั้นนับเป็นการแสดงให้เห็นถึงสาเหตุของการจากลาบ้านเกิดของตนมุ่งหน้าสู่สังคมเมือง ดังนั้นการตั้งคำถามในตัวอย่างนั้นนอกจากจะกล่าวถึงความลำบากเมื่อครั้งที่อาศัยอยู่ ณ ถิ่นฐานบ้านเดิมของตนแล้ว ยังเป็นการแสดงให้เห็นภาพวิถีชีวิตภายหลังจากอพยพโยกย้ายเข้ามาอยู่ในเมืองซึ่งก็ยังคงต้องเผชิญกับความลำบากในการดำรงชีพอยู่เช่นเดิมด้วย แต่เปลี่ยนจากความลำบากจากภูมิประเทศที่แห้งแล้ง เป็นความลำบากจากการดิ้นรนต่อสู้ชีวิตในเมือง

กรุงเทพ ดังนั้นการตั้งคำถามท้ายบทดังกล่าวนั้นจึงเกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ไพวรินทร์ ชาวงาม
กล่าวเน้นในตัวคำถามนั้นอย่างชัดเจน

เพียงแห่งแผ่นดินประเทศไทย ชัยบจุดขยายใจ
บ้านเกิดเกิดในห้วงคะเนิง
บ้านเกิดเพียงโลกใบหนึ่ง ใครมีใครซึ่ง
คิดถึงบ้านเกิดก่อนตาย
ใจคนหนึ่งผู้เดียวตาย คิดถึงบ้านตาย
แผนที่ประเทศไทยมีไหม

(ม้าก้านกล้วย,57)

ดร. เกษียร เตชะพีระ (2538: 141) กล่าวไว้ในภาคผนวกม้าก้านกล้วยในหัวข้อ ม้าก้านกล้วย
ก้านกล้วยชมชาติ ไว้ว่า ยุคนี้เป็นยุคที่แรงงานไทยเดินทางไปทำงานต่างประเทศมาก จึงทำให้เขา
เหล่านั้นมีความคิดถึงบ้านเกิดมากตามไปด้วย ดังที่ไพวรินทร์ ชาวงาม เขียนว่าเพียงแค่เพ่งมอง
แผนที่ประเทศไทยเท่านั้นก็สามารถจินตนาการไปถึงบ้านเกิดเมืองนอนของตนเองได้ แต่กระนั้นก็ไม่
สามารถรู้ได้ว่าจุดหมายปลายทางของชีวิตนั้นพวกเขาจะมีบ้านตายอยู่ที่ใด
ดังนั้นการที่ไพวรินทร์ ชาวงาม ถามว่า “แผนที่ประเทศไทยมีไหม” เพียงประโยคเดียวนั้นจึง
สะท้อนจิตใจผู้อ่านเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นประโยคที่รองรับความหวังและอารมณ์ทั้งหมดไว้โดย
สะท้อนความหมายที่แสดงให้เห็นอารมณ์ความรู้สึกเบื้องต้นของผู้ถามว่าเขาอ้างว้างสิ้นหวังเพียงใด

.....เราสร้างสิ่งกักขังตัวเองเสร็จแล้ว ก็พูดถึงความ “ฟรี” เหมือนจะพยายาม
บอกว่า ตัวเองนั้นเป็นผู้ได้ให้เราจับนกงิ้งกรง จับปลาใส่ตู้ แล้วนำไปปล่อยเพื่อ
การกุศล เพื่อความเป็นอิสระของชีวิตนั้น แล้วนงไม่มีท้องฟ้าที่เป็นอิสระของ
เขาอยู่แล้วหรือ แล้วปลาไม่มีท้องน้ำที่เป็นอิสระของเขาอยู่แล้วหรือ ทำไมเราไม่
รู้จักปลดปล่อยตัวเองเพื่อเป็นการกุศลบ้างนะ

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,36)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงคำถามที่เป็นการเสียดสีโดยตรง เพราะเป็นคำ
ถามที่ไพวรินทร์ ชาวงาม จงใจจะให้ผู้อ่านได้ย้อนถามตัวเองดูว่ามนุษย์นั้นทำถูกต้องแล้วหรืออย่าง
ไร ทั้ง ๆ ที่ตนเองก็ยืนยันในหลักการของความเป็นอิสระเสรีภาพ แต่มิได้เข้าใจและปฏิบัติตามหลัก
การนั้นอย่างถ่องแท้ และท้ายที่สุดไพวรินทร์ ชาวงาม ก็จบด้วยคำถามที่กระตุ้นเตือนความคิดผู้

อ่านด้วยว่า “ทำไมเราไม่รู้จักปลดปล่อยตัวเองเพื่อเป็นการกุศลบ้างนะ” ยิ่งเป็นการเสียดสีการกระทำที่ขัดแย้งของมนุษย์มากขึ้น

มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษที่จะสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีแก่โลกเสมอไปหรือทำไมโลกยังมีมนุษย์เพิ่มจำนวนมากขึ้น ความรู้สึกที่ดีต่อกันกลับไม่ได้เพิ่มขึ้นด้วย เราแพร่ขยายความหวาดระแวงไปสู่กันและกัน ชีวิตนี้ ทั้งความโง่และความฉลาดล้วนเป็นภัย มีความซื่อก็ไม่อาจเชื่อมั่นไปอย่างซื่อ ๆ ได้ มีความรักก็ไม่อาจที่จะให้ไปอย่างใจรักได้ แม้แต่มีความหิวก็ไม่อาจกินไปอย่างหิวได้ โลกนี้เต็มไปด้วยคนแปลกหน้า เธออยากจะไว้วางใจใครสักคน จะเริ่มทำอย่างไรดี

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,43)

จากตัวอย่างข้างต้นก็เช่นกัน ไพรินทร์ ขาวงาม ทำให้ผู้อ่านเห็นอย่างชัดเจนว่าจิตใจของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันนั้นมิได้มีความเจริญไปตามวัตถุเลย ภาพลักษณ์ที่ไพรินทร์ ขาวงาม เน้นย้ำนั้นคือพฤติกรรมของคนในปัจจุบันที่นับวันยิ่งทำให้สังคมเสื่อมลง หากพิจารณาน้ำเสียงของไพรินทร์ ขาวงาม จะพบว่าเหมือนเป็นการรำพึงรำพันเฉย ๆ แต่การใช้คำถามในตอนต้นนั้นเป็นการตั้งคำถามที่ทิ่มแทงจิตใจผู้อ่านให้คิดถึงความเสี่ยงของมนุษย์ที่มุ่งทำลายล้างกันมากกว่าที่จะสร้างสรรค์สังคม ส่วนคำถามในตอนจบนั้นก็ยิ่งเป็นการตอกย้ำความมืดมนของทางออกแต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการกระตุ้นให้เริ่มหาหนทางแก้ไขเพื่อกู้ความรู้สึกปลอดภัยและความไว้วางใจระหว่างมนุษย์ด้วยกันกลับคืนมา

บาทวิถีคนเมือง	เท้าเขื่องเขื่องเดินผ่าน
ขมิ้นชันการงาน	ลิ้มนิทานริมทาง
จะรีบร้อนไปไหน	ใยไม่พักเสียบ้าง
ดูดวงตาอ้างอ้าง	ในท่ามกลางผู้คน

(ถนนคนเมือง,14)

ไพรินทร์ ขาวงาม ใช้คำถามถามคนเมืองว่า “จะรีบร้อนไปไหน ใยไม่พักเสียบ้าง” แสดงให้เห็นว่าสังคมเมืองนั้นมีแต่ความรีบเร่งทำงานการ ไม่มีเวลาจะหยุดแม้จะพักผ่อนหัวใจและความคิดสักครู่ให้หายเหน็ดเหนื่อยกับความกดดันที่ต้องเผชิญ และได้มีเวลาหยุดพักสำรวจตัวเองเลย

เมื่อเมืองเน่าน้ำก็เน่าน้ำเศร้านัก	ใจก็หมักหมมเน่าเศร้าสมัย
เมื่อแม่พ่อก่อกรรมชอกช้ำไทย	มรดกนี้ใครเล่าได้รับ

(ม้าก้านกล้วย,65)

จากบทกวีข้างต้นจะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม ทำหน้าที่เป็นตัวแทนใช้คำถาม “มรดกนี้ใครเล่าได้รับ” ถามผู้ใหญ่ที่สร้างความพินาศให้แก่บ้านเมืองแทนเด็กกลุ่มหลังที่ต้องเผชิญกับ “มรดก” ที่ไม่มีใครต้องการนั่นคือ ยุคสมัยที่หมักหมมด้วยความเสื่อมทราม และด้วยคำถามนี้เองเป็นการกระตุ้นเตือนให้ผู้ใหญ่ยุคนี้ได้จุกคิดถึงการกระทำของตนเองที่จะส่งผลกระทบต่อรุ่นลูกรุ่นหลานของตนต่อไปในอนาคต

จากการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพวรินทร์ ชาวงาม จะเห็นว่ากลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้นั้นมีส่วนช่วยเสริมความสำคัญของเนื้อหาและสารสำคัญของบทกวีนั้น ๆ ให้นำสนใจและน่าติดตามมากขึ้น ทั้งกลวิธีการเล่าเรื่องที่มีจุดเด่นสำคัญอยู่ที่การเล่าเรื่องแบบละครซึ่งการให้บทบาทของผู้เล่ามีความน่าสนใจแตกต่างกันระหว่างการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้น กับการเล่าเรื่องแบบละคร ส่วนกลวิธีการบรรยายฉากนั้นไพวรินทร์ ชาวงาม ก็ได้ใช้ภาษาที่ให้รายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับสภาพเมืองโดยทั่วไปเพื่อเป็นพื้นความรู้ให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นสภาพของเมืองและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในเมืองโดยเฉพาะชนชั้นล่าง และกลวิธีการบรรยายฉากที่น่าสนใจยิ่งก็คือ การใช้ภาษาที่ให้รายละเอียดเฉพาะแห่งซึ่งไพวรินทร์ ชาวงาม สามารถหยิบยกชื่อสถานที่เพียงอย่างเดียววันมาถ่ายทอดปริบทของสิ่งแวดล้อมและผู้คนที่ประกอบอาชีพที่สถานที่นั้นได้อย่างชัดเจน โดยมุ่งเน้นที่การให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่เฉพาะแห่งซึ่งมักสะท้อนภาพของคนในสังคมระดับล่างอีกเช่นกัน

กลวิธีที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ กลวิธีการใช้ฉันทลักษณ์เสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองซึ่งไพวรินทร์ ชาวงาม ก็สามารถเลือกสรรรูปแบบคำประพันธ์ได้สอดคล้องเหมาะสมกับการสื่อเนื้อหาดังเช่น การใช้ฉันทลักษณ์พื้นบ้านไม่ว่าจะเป็น เพลงลูกทุ่ง เพลงกล่อมเด็ก หรือเพลงพื้นบ้าน ในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความลำบากยากแค้นของคนในสังคมชนบทซึ่งถือเป็นการปูพื้นฐานผู้อ่านให้เห็นถึงสาเหตุการอพยพเข้าสู่เมืองกรุงของคนเหล่านั้น และยังใช้เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนเหล่านี้ภายหลังเข้ามาอยู่ในเมืองแล้ว

นอกจากนี้ไพวรินทร์ ชาวงาม ยังใช้กลวิธีการตั้งข้อบทย ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงความคิดรวบยอดของตนที่มีต่อสังคมเมืองปัจจุบันได้อย่างชัดเจน เนื่องจากการตั้งข้อบทยนั้นจะเป็นการสรุปความคิดสำคัญของบทกวีนั้น ๆ ไว้ตั้งแต่ต้น และเป็นการยั่วให้ผู้อ่านเกิดความสนใจที่จะอ่านหรือตีความบทกวีนั้นต่อไป นับเป็นการเอื้อให้ผู้อ่านใช้สติปัญญาในการขบคิดถึงสารสำคัญที่กวีต้องการจะสื่อด้วย เช่นเดียวกับกลวิธีการตั้งคำถามท้ายเรื่อง ซึ่งก็เป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านได้มีส่วนร่วมในการขบคิดประเด็นปัญหาที่ได้ทิ้งไว้ท้ายเรื่อง คำตอบที่ได้จากการไขปัญหาของคำถามเหล่านั้น อาจมีหรือไม่มีก็ได้ ทั้งนี้เพราะคำถามบางประการอาจเป็นการทิ้งแง่มุมความคิดไว้ให้ผู้อ่านได้เกิดเฉลียวใจในคำถามเหล่านั้นว่าสภาพที่เป็นอยู่ในสังคมเมืองขณะนี้มันเป็นจริงอย่างที่ไพวรินทร์ ชาวงามได้ทิ้งประเด็นปัญหาไว้หรือไม่

ส่วนกลวิธีที่น่าสนใจซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของไพวรินทร์ ชาวงาม นั่นคือ การนำประกาศมา แสดงภาพลักษณ์สังคมเมือง ซึ่งจะสังเกตเห็นว่าประกาศส่วนใหญ่ที่มักพบเห็นได้บ่อยครั้งในเมือง กลวิธีนี้สามารถฉายสีมูมมองของไพวรินทร์ ชาวงาม ที่มีต่อสังคมเมืองได้อย่างเด่นชัด เพราะการใช้รูปแบบการบรรยายด้วยร้อยแก้วนั้นสามารถสื่อความรู้สึกได้อย่างอิสระเพราะสามารถบรรยาย หรือพรรณนาสิ่งที่ต้องการเสนอได้อย่างเต็มที่ และประเด็นที่น่าสนใจยิ่งของกลวิธีนี้คือ การตีความหมายของประกาศนั้นให้แตกต่างไปจากจุดมุ่งหมายเดิมเพื่อสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์อันขมขื่นของสังคมเมืองซึ่งนับว่าไพวรินทร์ ชาวงาม ก็สามารถใช้กลวิธีนี้ได้อย่างคมคายและแยบยล

นอกจากนี้กลวิธีที่สำคัญที่สุดคือ การเสียดสีและประชดประชันซึ่งมีสอดแทรกในเนื้อความ ส่วนใหญ่ที่สามารถสื่อแสดงภาพลักษณ์สังคมเมืองได้อย่างชัดเจน ทั้งด้วยการใช้คำเสียดสีประชด ประเทียด หรือบริภาษรุนแรง การนำการกระทำของมนุษย์ไปเปรียบเปรยกับสัตว์เดรัจฉาน การค่อนข้างอดพฤติกรรมบางอย่างของกลุ่มคนบางกลุ่ม ซึ่งกลวิธีการเสียดสีและประชดประชันนี้เองที่แสดงให้เห็นถึงน้ำเสียงของไพวรินทร์ ชาวงาม ที่มีต่อสังคมเมืองว่าเป็นเช่นไร ทั้งนี้จะสังเกตได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม มักใช้มูมมองของคนชนบทที่ไม่ประสบความสำเร็จจากการดำรงชีวิตในเมืองมาเป็นแกนในการสื่อภาพลักษณ์ของสังคมเมือง

ทั้งนี้จากการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองพบว่า แม้ไพวรินทร์ ชาวงาม จะใช้กลวิธีการเสนอภาพลักษณ์ด้วยวิธีที่ไม่แตกต่างจากกวีคนอื่น ๆ นัก แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่การปรับเปลี่ยนเนื้อหาและการใช้ถ้อยคำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งสามารถสื่อทัศนคติผ่านกลวิธีเหล่านี้ได้อย่างแยบยลดังเช่น ถ้อยคำที่แฝงน้ำเสียงของการประชดประชันและเสียดสีสังคมในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเมืองโดยเฉพาะกลุ่มคนที่อพยพมาจากชนบท ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่แสดงออกในเรื่องที่ว่าด้วยดอกเบ็ญ หรือความประพฤติของเหล่านักการเมืองที่มักแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ล้วนแล้วแต่แฝงทัศนคติของไพวรินทร์ ชาวงาม ไว้เบื้องหลังทั้งสิ้น

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่ากลวิธีที่ไพวรินทร์ ชาวงาม ใช้ในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองนั้นมีความหลากหลายที่สามารถกระตุ้นผู้อ่านให้ติดตามเนื้อหาของกวีนิพนธ์ด้วยความสนใจไปกับภาพลักษณ์ที่จะปรากฏออกมาเมื่อผู้อ่านได้ขบคิดตามที่กลวิธีต่าง ๆ ทั้งตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำมาเสนอนั้นก็แสดงให้เห็นว่าไพวรินทร์ ชาวงาม มีเหตุผลในการเลือกกลวิธีแต่ละประเภทมาสื่อเสนอภาพลักษณ์ได้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสื่อและยังมุ่งเน้นการสื่อภาพที่สะท้อนให้เห็นแง่มุมของความทุกข์ของคนที่อยู่ในสังคมเมืองเป็นส่วนใหญ่ด้วย และเหตุนี้จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจยิ่งในการศึกษาว่า เหตุใดไพวรินทร์ ชาวงาม จึงหยิบยกภาพลักษณ์ในแง่ลบของสังคมเมืองมาเสนอ และการเสนอภาพลักษณ์ดังกล่าวนี้สามารถสะท้อนทัศนคติในการมองสังคมเมืองของไพวรินทร์ ชาวงามได้ อย่างไรก็ตาม ดังที่ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ในบทต่อไป

ทัศนคติของกวีต่อสังคมเมือง

กวีนิพนธ์ยุคหลังเปลี่ยนแปลงไปเป็นลักษณะของการแสดงจิตสำนึกทางสังคม มองโลกและชีวิตตามความเป็นจริงทั้งสองด้าน กวีบางคนเขียนถึงความล่มสลายของสังคมชนบท ความแปลกแยกในสังคมเมือง การเสื่อมโทรมของสถาบันครอบครัว ความสูญเสียศรัทธาในสถาบันศาสนา จิตสำนึกเรื่องสิ่งแวดล้อม ความล้มสมัยของค่านิยมและวัฒนธรรมบางอย่าง อิทธิพลของเทคโนโลยีและการสื่อสาร ตลอดจนการกลับมาทบทวนค้นหาตนเองใหม่ เป็นต้น ยิ่งในช่วงทศวรรษหลังที่ประเทศไทยอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ กวีร่วมสมัยของไทยจึงสะท้อนให้เห็นผลกระทบของความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่ทำลายรากเหง้าวัฒนธรรม และความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้กวีรุ่นใหม่ยังมีลักษณะแสวงหาตนเองและเป็นปัจเจกชนสูง มีการนิยามคำว่ากวี บทบาทของกวี และบทบาทของกวีนิพนธ์

คำกล่าวข้างต้นของรัตนฤทัย สัจจพันธุ์ (2544: 24) แสดงให้เห็นถึงบทบาทของกวีและกวีนิพนธ์ที่มีต่อสังคมมากขึ้น ดังที่ปรากฏสอดคล้องกับแนวทางการสร้างงานกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม ซึ่งมีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของสังคมเมืองที่เขาได้สื่อออกมาในงานเพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงทัศนคติของตนต่อสังคมแวดล้อม ทั้งนี้เพราะกวีก็คือสมาชิกคนหนึ่งภายในสังคมนี้เช่นกัน ดังนั้นจึงทำหน้าที่เป็นผู้บอกเล่าความเป็นไปของสังคมเมืองโดยใช้สายตาของตนมองชีวิตและสังคมทั้งสองด้านคือทั้งในแง่บวกและแง่ลบ โดยเฉพาะการยอมรับภาพความเป็นจริงในแง่ลบที่เกิดขึ้นในสังคมเพื่อเป็นการเน้นย้ำภาพลักษณ์ของเมืองที่เราทุกคนต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น ดังเช่นที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้กล่าวไว้ชัดเจนถึงความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องของสังคมกับกวีใน จากบันทึกแห่งกาพย์กลอน/คำนำพิมพ์ครั้งแรกใน ฤดีกาล

ศิลปะกาพย์กลอนในนามของข้าพเจ้า แม้จะก่อเกิดจากเนื้อที่แคบ ๆ ของใจดวงหนึ่ง แต่มันจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ถ้าปราศจากประกายความบันเทิงใจอันเจิดจ้าของสังคมกว้างใหญ่ และวัฒนธรรมกาพย์กลอนของประเทศ มิอาจสืบทอดอยู่ได้เพียงเพราะมีผู้หวงแหนรักษามรดกทางรูปแบบเท่านั้น หากแต่จะสืบทอดอยู่ได้เพราะเนื้อหาสาระอันเข้มข้นของชีวิตด้วย ในระหว่างวรรคทองของกาพย์กลอนไทยอันเหยียดยาว ล้วนมีวรรคตอนของชีวิตบรรทมกลมกลืนอยู่

เขาคับข้องร้องถามถึงพวงนี้
กลับไม่ได้ ไปไม่ถึง เพียงครึ่งแดน

ใต้แสงดาว เหนือวิถี ที่เปลี่ยวแสน
ข้างถนนเหมือนมั่นเป็นเรือนตาย

(ม้าก้านกล้วย,62)

ไพโรรินทร์ ขาวงาม แสดงทัศนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคมเมืองว่าเป็นศูนย์กลาง ความเจริญในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นการศึกษา แหล่งอาชีพ ที่ตั้งของหน่วยงานราชการสำคัญ หรือแม้แต่แหล่งบันเทิงทันสมัยซึ่งเป็นองค์ประกอบทำให้กรุงเทพฯ เป็นเมืองใหญ่ที่มีคนอาศัยอยู่ เป็นจำนวนมาก คนต่างจังหวัดต่างเดินทางเข้ามาหาทำงานในเมืองเพื่อสร้างฐานะความเป็นอยู่ ให้ดีกว่าเดิม และต่างมุ่งหวังที่จะได้พบกับความสุขสบายจากความเจริญนั้น แต่สิ่งที่พวกเขาได้เห็นคือเมืองที่อยู่ใน หมอกม่าน อันหมายถึง อุปสรรค การปิดกั้นโอกาส และปัญหาความสับสน วุ่นวายในสังคม สภาพความแออัดของผู้คนที่มามากเกินไป อีกทั้งยังต้องเผชิญกับวิถีชีวิตที่บีบคั้น จิตใจจากการไกลบ้านเกิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อพยพย้ายถิ่นฐานจากบ้านเกิดสู่บ้านกรุงซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกองทัพแรงงานจากภาคอีสาน

ผู้อพยพชาวอีสานที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม นำความทุกข์ระทมของเขาเหล่านั้นมากล่าวแสดงไว้ นั่น ไพโรรินทร์ ขาวงาม ได้แสดงสาเหตุแห่งการอพยพไว้ด้วย เพราะเขาจะได้ใช้ประสบการณ์จริง ของการเป็นกวีลูกอีสานที่ย่อมมีประสบการณ์ตรงในการรับรู้สาเหตุการอพยพนั้นคือสภาพธรรมชาติที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ และการอยู่เมืองหลวงก็มิได้ประสบความสำเร็จดังที่ คาดหวังไว้ ทั้งไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตแบบเดิมในชนบทได้ดังที่ปรากฏในวรรค **“กลับไม่ได้ไปไม่ถึงเพียงครึ่งแดน ข้างถนนเหมือนมั่นเป็นเรือนตาย”** ทำยที่สุดจึงจำต้องทนทุกข์อยู่ในเมืองต่อไป

นอกจากนี้ไพโรรินทร์ ขาวงาม ยังเสนอทัศนะเกี่ยวกับสังคมเมืองไว้ด้วยการแจจฉาย ละเอียดของสถาบันสำคัญทางสังคมสองสถาบันที่ถอยหลังสู่ความเสื่อมด้วยเช่น สถาบันศาสนา

มาดีหวังอยู่ได้	โดยดี
ธรรมแห่งพระชินสีห์	แอบเศร้า
ฟ้ากอดยอดเจดีย์	โดดเดี่ยว
เสียงเทศน์พระคุณเจ้า	จบแล้วเรื่อยไร
“ไต่ไต่ในโลกล้าวน	อนิจจัง”
แม้แต่ศาสนายัง	หย่อนได้
ทำนุถนอมบั้ง	เปื้อนบิด
หลอกศรัทธากราบไหว้	วัดร้างว่างธรรม

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,35)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับพระสงฆ์บางรูปที่อาศัยศาสนาเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตัวเองในเชิงพุทธพาณิชย์โดยหลอกให้ผู้คนเชื่อถือด้วยการบิดเบือนพุทธธรรมและสร้างศรัทธาเพื่อการเรียไร ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอภาพเหล่านี้โดยการแสดงทัศนคติออกมาโดยตรง ทั้งนี้จะเห็นว่าเป็นการเสนอความคิดโดยใช้ บุคลาธิษฐาน คือ ให้ธรรมะของพระชินสีห์หรือพระพุทธเจ้าแอบเศร้าใจกับการกระทำของผู้สืบทอดศาสนา และภาพเจดีย์ซึ่งเป็นตัวแทนศาสนาพุทธนั้น แม้จะตั้งตระหง่านเทียมฟ้าแต่ก็ให้ความรู้สึกโดดเดี่ยววังเวงเพราะพฤติกรรมอันน่าอดสูใจของพระสงฆ์ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าแม้สังคมเมืองจะเป็นศูนย์กลางความเจริญของศาสนาด้วยเป็นที่ตั้งของศาสนสถานสำคัญหลายแห่ง และเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติ แต่กลับมีผู้สืบทอดศาสนาทุกศาสนาบางคนมิได้ประพฤติตนให้มีใจเจริญตามคำสอนของพระพุทธองค์ แต่อย่างไรก็ตามความประพฤติเช่นนี้ก็อาจมิได้มีเพียงแต่พระสงฆ์ในสังคมเมืองเท่านั้น หากแต่อาจขยายวงกว้างไปถึงพระทั่ว ๆ ไปตามสถานที่ต่าง ๆ ในชนบทด้วย เพราะกระแสแห่งการทำบุญด้วยเงินหรือวัตถุนั้นเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงอยู่ของวัดในปัจจุบันแล้ว

สถาบันการเมือง

พลีชีพเพื่อชาติได้	ฉันท
ก็อาจพลีชาติไป	เปล่าสิ้น
พลีชาติเพื่อชีพใคร	บางกลุ่ม
แก่งแย่งชิงเศษชิ้น	ชาติซ้ำอับเฉา
เอาเมืองมาเล่นแก	การเมือง
รัตนโกสินทร์เคือง	ชุ่นข้อง
ปากพล่อยและถ้อยเปลือง	สูญเปล่า
ทวยราษฎร์หวาดหวีดร้อง	ทุกข์ร้อนระงมเสียง
	(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,33)

ไพวรินทร์ ขาวงาม แสดงทัศนะเกี่ยวกับสถาบันการเมืองว่า ผู้ที่มีอำนาจในสถาบันคือการเมืองนั้น มิได้มีจรรยาบรรณและจิตสำนึกในการรับใช้ประเทศชาติ หากแต่มุ่งที่จะใช้อำนาจนั้นในทางแสวงหาประโยชน์สุขส่วนตัวและพวกพ้อง ยังผลให้บ้านเมืองและผู้ที่มิมีสถานภาพทางการเมืองด้อยกว่าคือประชาชนต้องได้รับความเดือดร้อน ทั้งนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การเป็นศูนย์กลางความเจริญก้าวหน้าของการปกครองและการเมืองของประเทศนั้น ก็ได้หมายความว่าผู้ที่รับหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงให้แก่ประชาชนจะมีความเจริญด้านจิตใจตามไปด้วย ดังนั้นความเจริญของสังคมเมืองจึงแปรผกผันกับคนที่เป็นผู้นำหรือผู้ที่มีอำนาจอยู่ในมืออย่างเห็นได้ชัด

จากภาพลักษณะในแง่ลบที่ไพรวรินทร์ ชาวงามนำเสนอเกี่ยวกับสังคมเมืองนี้ทำให้ทราบว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม มองสังคมเมืองผ่านสายตาของชาวชนบทว่าเป็นสังคมที่ไม่น่าอยู่และเต็มไปด้วยผู้คนที่ตกทุกข์ได้จากทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคม และความป่วยไข้ทางจิตใจของคนในสังคมอันเนื่องมาจากสภาพสังคมแบบตัวใครตัวมันซึ่งผู้คนที่ต้องแก่งแย่งแข่งขันกันตลอดเวลา เพราะต่างฝ่ายต่างต้องการตัดดวงผลประโยชน์ใส่ตัวโดยไม่คำนึงถึงคุณธรรมในจิตใจที่ควรปฏิบัติในหน้าที่ของตนและเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ด้วยความเสียมายนับการนั้นทำให้ไพรวรินทร์ ชาวงาม ได้นำเสนอภาพสังคมชนบทซึ่งมักเป็นภาพที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติและความอบอุ่นผูกพันของญาติพี่น้อง โดยที่ภาพสังคมชนบทที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม นำเสนอนั้นจะไม่มีภาวะกดดันในการใช้ชีวิตเช่นในเมือง ดังตัวอย่าง

หนาวเข้ายังเหยาะอย่างไม่ระย่อ	หลับตาเห็นพ่ออยู่หน้าบ้าน
แม่ยิ้มจากครัวอย่างเบิกบาน	น้องน้องหลานหลานวิ่งตัวลอย
เถาตำลึงริมรั้วก็ยั่วทัก	กระถินฝักดอกแคก็แย้มค้อย
มะรุมนวมมะละกอก็รอกคอย	ใบหม่อนไหมน้อยก็ตื่นตัว
ลมลอดกอไผ่เป็นเพลงล่อง	ดงกล้วยใบตองก็ไกวทั่ว
ม้าเอ๋ยออกชำระที่กรัว	กล้ากกล้ากั่วกั่วไม่รู้แล้ว
กราบพ่อขอโทษที่ลูกแพ้	กราบแม่ขอพรรำพึงแผ้ว
พ่อยิ้มแม่แย้มอยู่นั้นแล้ว	ปลอบว่า-ลูกแก้วอย่ากังวล
กินข้าวกินปลาเสียก่อนเถิด	แนบกายบ้านเกิดอีกสักหน
หายเหนื่อยพุงนี้ไม่จ้านน	อีกครั้งเริ่มต้นจะเป็นไร

(ม้าก้านกล้วย,25)

ไพรวรินทร์ ชาวงาม แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของสถาบันครอบครัวว่ามีอิทธิพลต่อจิตใจของคนไกลบ้านเป็นอย่างมาก เนื่องจากตัวอย่างข้างต้นทำให้เห็นได้ชัดว่ากรกลับมาสู่อ้อมอกของพ่อแม่พี่น้องและครอบครัวที่พร้อมจะให้กักและให้กำลังใจเสมอ นั้น เป็นเสมือนน้ำทิพย์ที่ช่วยเพิ่มพลังให้หัวใจที่แห้งผากจากการใช้ชีวิตในสังคมเมืองได้

กระท่อมนั้น...	มีตุ่มน้ำความฝันเย็นชานจิต
เชิฐแฉะพัก ตีมรักแม่สักนิด	เอนหลังพักหลับสนิทคิดฝันงาม
ลำน้ำนั้น...	มีเรือไม้สงบนงนรธาข้าม
สะพานไม้ ไค้งไม้ใต้ฟ้าคราม	รอท่านถามทักฝั่งอีกฝั่งคอย
ท้องทุ่งนั้น...	ข้าวกับหญ้าพากันจ้านรรค์ถ้อย
บอกเพลงทุ่ง ไค้งรุ่งโอบทุ่งร้อย	ร้อยเลือดเนื้อเหี่ยวย่อยร้อยแรงงาน
เกวียนเล่มนั้น...	เทียมวัวผอมพร้อมกันผันล้อผ่าน

ลื้อเกวียนเก่า เคยเหงาอยู่เนานาน จะยินดีเชิญท่านโดยสารไป
 ขอบฟ้านั้น... ไกลก็ไม่เกินฝันของวันใหม่
 แม้นหลงทาง อ้ากว้างวกทางไกล ชาวนาชรา นั้นอย่างไรน้ำใจดี
 (ม้าก้านกล้วย,52-53)

เบิกบานยามกลับบ้าน	ชนบท
หลังเที่ยวตระเวนระทด	ทิศถั่ว
หนทางทอดไกลจรด	ปลายโลก
โยงเชื่อมกระแสนจิตล้น	ระลึกบ้านของเรา
เงาใจอบอุ่นใต้	เงาตะวัน
หลังเก่ายังเจิดสรวรค์	แห่งบ้าน
เตียงไม้ร่มไม้ พลับ	เพลिनหลับ ฝันแล
ฝันสู่วัยเด็กสะท้าน	สะทกทั้งวัยชราฯ

(เจ้านกแก้ว,22)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ชัดเจนว่าไพโรวินทร์ ชาวงาม ต้องการนำภาพความอบอุ่น งดงามของวิถีชนบทมาเสนอเพื่อเป็นน้ำหล่อเลี้ยงหัวใจของผู้ที่ดิ้นรนต่อสู้ชีวิตในเมืองให้ยังพอมี ความหวังและความสุขโดยมีจุดมุ่งหมายเบื้องต้นคือชี้นำความคิดให้คนหวนคั้นบ้านเกิดเมืองนอน เพื่อตีמד้ากับบรรพชาตินชนบท ดีกว่าจะอยู่กลักร้ากับเมืองศิวิไลแต่ไร้ซึ่งความงาม โดยให้คน สำนึกในคุณค่าของภูมิปัญญาชาวบ้าน คุณค่าบรรพชาติ และการดำเนินชีวิตตามครรลองของการ อยู่การกินอย่างพอเพียง

ประเด็นสำคัญที่มีอาจมองข้ามได้คือ ไพโรวินทร์ ชาวงาม มักใช้บรรพชาติเป็นสื่อในการส่ง ผ่านความรู้สึกอบอุ่นเกื้อกูลและปลอดภัย โดยมักใช้บุคลาธิษฐานกับบรรพชาติในชนบทไม่ว่าจะ เป็นขอบฟ้า ท้องทุ่ง เถาตำลึง ฝักดอกแค หรือลำน้ำ เมื่อสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีชีวิตขึ้นก็ยิ่งเอื้อ ความคิดความรู้สึกเป็นมิตรและความปลอดภัยเป็นสุขซึ่งเป็นนิยามสำคัญของบ้านให้ชัดเจนมาก ขึ้น

การนำเสนอแง่มุมที่เลวร้ายของเมืองนั้นทำให้ผู้อ่านได้คิดจริง ๆ ว่า เมืองมิใช่จุดหมาย มิใช่ความหวังสูงสุดในชีวิต มิใช่แม้กระทั่งสวรรค์บนดินของคน หากแต่เป็นเพียงภาพลวงตาเท่านั้น นอกจากนี้ไพโรวินทร์ ชาวงาม ยังต้องการสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดให้แก่คนชนบทด้วยการสื่อผ่าน บทกวีที่เสนอเป็นคำสอนสั่งของแม่เพื่อให้ผู้อ่านไม่รู้สึกว่าถูกสั่งให้ทำหากแต่เป็นคำสอนที่มาจาก ความรักความผูกพันของแม่ที่มีต่อลูก โดยปลูกฝังจิตสำนึกรักแผ่นดินเกิดให้เหมือนกับฝันแผ่นดิน นั้นเป็นมารดาของตน สิ่งนี้จึงเป็นการชี้แนะแนวคิดที่แยบยลยิ่งของไพโรวินทร์ ชาวงามดังบทกวี

“ถ้ารักแม่จงรู้จักรักแผ่นดิน	น้ำนมแม่แม่กระสุนรุสเสนาหา
น้ำใจแม่แม่พิรุณชุ่มมนา	ลูกของแม่จงหาญกล้าเดินทางไกล
โลกมีร่างเพลงร้องทำนองเสนาะ	คอยเฝ้ายั่วหัวเราะและร้องไห้
ลูกจะเร่ร่อนร้างอยู่อย่างไร	เพลงของแม่จะแว่วไหวในวิญญาณ”

(ม้าก้านกล้วย,98)

จากการวิเคราะห์ทัศนคติที่ไพวรินทร์ ชาวงาม มีต่อสังคมเมืองและสังคมชนบทนั้น ทำให้สามารถกล่าวได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม มีทัศนคติแง่ลบต่อสังคมเมืองจึงได้นำเสนอภาพลักษณะของความเสื่อมของเมืองออกมาในงาน ทั้งนี้เพราะต้องการสื่อเสนอภาพลักษณะของสังคมเมืองผ่านสายตาของคนชนบทกลุ่มหนึ่งที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตในเมือง ดังนั้นภาพที่สื่อออกมาจึงเป็นภาพลักษณะที่แง่ลบเป็นส่วนใหญ่ ในทางตรงกันข้ามไพวรินทร์ ชาวงามกลับนำเสนอภาพลักษณะอันงดงามน่าอยู่ของสังคมชนบท ประกอบกับความอบอุ่นจริงใจของธรรมชาติ และครอบครัวที่รอคอยอยู่ที่บ้านเกิด ทั้งนี้อาจสรุปได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม มีความคิดว่าสังคมชนบทนั้นเป็นสังคมในอุดมคติไม่ใช่สังคมเมืองที่คนปัจจุบันกำลังเข้าใจผิดและหลงผิดเข้าไปแสวงหาความสุขแต่กลับได้รับแต่ความทุกข์กลับมาเท่านั้น

5.2 ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสังคมเมือง

จากทัศนคติเกี่ยวกับความเจริญเติบโตของสังคมเมืองในหัวข้อข้างต้นที่ไพวรินทร์ ชาวงาม สื่อเสนอภาพเอาไว้แล้ว มีความเกี่ยวเนื่องกับในหัวข้อนี้เห็นได้ชัด เพราะในภาพลักษณะที่ไพวรินทร์ ชาวงาม สื่อออกมานั้นมักจะแสดงให้เห็นว่า ความเจริญเติบโตและความรุ่งเรืองของสังคมเมืองนี้เองที่เป็นบ่อเกิดของปัญหาสังคมหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ปัญหาคาระกอบอาชีพของคนในสังคม ปัญหาที่อยู่อาศัย และปัญหาการแก่งแย่งแข่งขันในการดำรงชีวิต เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเมื่อเมืองเป็นจุดศูนย์รวมของผู้คนจำนวนมากก็ย่อมเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาไม่จบสิ้นด้วยน้ำมือของมนุษย์นั่นเอง ประกอบกับอิทธิพลของสังคมที่กำลังมุ่งหน้าไปสู่กระแสของวัตถุนิยมด้วย ดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นนี้จึงส่งผลกระทบต่อทั้งคนเมืองที่อาศัยอยู่เดิม และคนชนบทที่อพยพเข้าไปอยู่ในเมืองด้วย ดังที่จะแสดงให้เห็นต่อไปนี้

5.2.1 ปัญหามลภาวะเป็นพิษ

ยังมีเมืองหนึ่งเมืองในหมอกม่าน	เป็นหนึ่งในเมืองวิมานในหมอกหมอง
จะหมอกหม่นคนเมืองก็ย่อมอง	กระทั่งผู้คนผองต่างผ่านมา
.....	
ยังแต่ม้าเพื่อนยากในยามเปลี่ยว	เป็นเครื่องเหนี่ยวหัวใจไม่ถลา
จนลูเมืองแห่งอารยธรรม	หนึ่งวิมานในม่านดำแห่งหมอกควัน

(ม้าก้านกล้วย,62)

ปัญหาประการแรกเกี่ยวกับมลภาวะคือ มลพิษทางอากาศ ดังที่ปรากฏในบทตัวอย่างไพรวรินทร์ ชาวงาม เสนอภาพเมืองที่มีหมอกปกคลุม หมอกในที่นี้หากมองในด้านกายภาพจะหมายถึงหมอกควันพิษที่ปล่อยจากโรงงานอุตสาหกรรม และยานยนต์ในเมืองซึ่งผู้อ่านจะรับรู้ได้ถึงความหนาแน่นและพิษภัยของหมอกควันเหล่านี้ได้ด้วยประสบการณ์เดียวกันว่าร้ายแรงเพียงใด และตั้งที่กล่าวไปแล้วในบทแรก ๆ ว่า หมอก ยังสามารถหมายถึงอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเมืองด้วย เพราะให้ความรู้สึกถึงภาวะที่อึมครึม มีดลสว่างซาง ทำให้มองเห็นทางที่จะก้าวเดินต่อไปไม่ชัดเจน สิ่งนี้ยังตอกย้ำความรู้สึกของผู้อ่านให้เห็นภาพลักษณ์ของเมืองและผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองในเชิงนามธรรมพร้อมกันไปด้วย

ปัญหาประการต่อมาคือ ปัญหามลภาวะทางน้ำ ซึ่งไพรวรินทร์ ชาวงาม ได้แสดงไว้ในบทต่อไปนี้

แม่น้ำที่รัก...	แหว่ว่าเธอทุกข์หนักเศร้านักหนา
จริงใช่ไหม เมืองข้าเราเจ้าพระยา ย่ำพิสุทธิเส่นหาจนสิ้นแล้ว	
	(ม้าก้านกล้วย,63)
ยามสังคมอารมณ์ร้ายไฟก็ลุก	เจ้าพระยาก็ตกทุกข์ทั้งกระแสด
เคยหยาดน้ำใสเย็นเป็นมิตรแท้	โธ่เอ๋ยแม่เจ้าพระยามาชุนดำ
.....	
เมื่อเมืองเน่าน้ำก็เน่าน้ำเศร้านัก	ใจก็หมักหมมเน่าเศร้าสมาย
เมื่อแม่พอก่อกรรมชอกช้ำไทย	มรดกนี้ใครเล่าได้รับ
	(ม้าก้านกล้วย,65-67)

ปัญหามลภาวะทางน้ำดังที่ได้ยกตัวอย่างมานั้น จะสังเกตเห็นว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม มักใช้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นตัวแทนของแม่น้ำทั้งหลาย ทั้งนี้เพราะไพรวรินทร์ ชาวงาม ได้ให้ความสำคัญกับแม่น้ำเจ้าพระยาในฐานะที่เป็นเสมือนเส้นเลือดสายใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนกรุงเทพฯ รวมถึงคนไทยมาเป็นเวลานาน เพราะเป็นศูนย์รวมของแม่น้ำหลายสายจากทั่วทุกภาคคือ ปิง วัง ยม น่าน ซึ่งก็ถือได้ว่า แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงชีวิต ดังนั้นความผูกพันระหว่างคนไทยกับสายน้ำเจ้าพระยานี้จึงมีความลึกซึ้งมากเป็นพิเศษเหมือนกับความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกที่พุ่มพักทะนุถนอมกันมา แต่ปัจจุบันแม่เจ้าพระยากลับต้องมาชุนดำ เน่าเสีย ด้วยน้ำมือของลูก ซึ่งก็คือคนกรุงเทพฯ นั่นเอง ดังที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม เปรียบให้เห็นว่า เมื่อสังคมเกิดเรื่องร้ายใด ๆ ขึ้น ก็เท่ากับว่าแม่เจ้าพระยานี้จะร้อนรนและตกทุกข์ตามไปด้วยเหมือนสีที่ชุนดำนั้นเป็นภาพสะท้อนของภาวะสังคมขณะนั้นด้วยก็ว่าได้

ปัญหาประการสุดท้ายเกี่ยวกับด้านมลภาวะคือ ปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูล ดังตัวอย่าง

ภูสูงแห่งขยะตั้ง	ตระหง่านสมัย
สูงท่วมมหานครไป	ท่วมฟ้า
โดยเศษเวทนาภย	บริโภค ใดเอย
จึงขยะ อุดมยุคทำ	พิสูจนั้ทั้งขยะแขยง
ขยะแขยงแห่งขยะสร้าง	โลกศิลป์
เป็นเกียรติแก่มนุษย์กิน	ดื่มได้
เป็นศิลป์ สือจากวิญ	ญาณขยะ
ฝากเศษ ฝากซากให้	ต่อเชื้อฝันหรือฯ

(เจ้านกวี, 109)

ปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูลนั้นนับเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของสังคมเมือง เพราะผู้คนยิ่งมารวมตัวกันมากเพียงใด นั่นหมายถึงกำลังการผลิตขยะก็เพิ่มมากขึ้นเพียงนั้น โดยเฉพาะในสังคมเมืองซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมของผู้คนมากมาย จึงนับเป็นแหล่งผลิตขยะที่มากที่สุด แต่ในขณะที่การกำจัดขยะนั้นไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ปัญหาของภูเขาขยะที่ตั้งสูงเทียมฟ้าและคาดว่าจะมีปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ ปัญหาที่ตามมาก็คือกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ และโรคภัยไข้เจ็บที่มาจากความสกปรกของขยะและสิ่งปฏิกูล ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อคนในสังคมอย่างแน่นอน

5.2.2 ปัญหาการประกอบอาชีพของคนในสังคม

ไพโรรินทร์ ขาวงาม ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับปัญหาในการประกอบอาชีพของคนชนบทที่เข้ามาอยู่ในเมืองว่า ประเภทของงานที่คนเหล่านี้ได้ทำนั้นส่วนใหญ่คือการขายแรงงานเป็นกรรมกร ก่อสร้าง การทำงานในโรงงาน การค้าขายตามตลาดแผงลอย หรือแม้แต่การเป็นโสเภณีขายบริการทางเพศ ทั้งนี้เพราะอาชีพเหล่านี้ไม่ต้องใช้ความรู้สูง ไม่ต้องลงทุนเพียงแต่ลงกำลังแรงที่มีเท่านั้น แต่กระนั้นไพโรรินทร์ ขาวงาม ก็เสนอทัศนะเกี่ยวกับอาชีพดังกล่าวว่าเป็นอาชีพที่เหน็ดเหนื่อยและยากลำบากแต่คนชนบทจำต้องทำ ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

เสมือนโลก อุปลอกนี้ให้	ถือกรรม
กรรมแห่ง “กรรมกร” กระทำ	ก่อสร้าง
ตึกสูง พุงสูงนำ	กรรมพุง ตามเอย
กรรมแก่ กรรมใหม่บ้าง	บร้างเวรกรรม

เวรกรรม เคยก่อสร้าง	ปางใด
สนองเนื่องงานหนักไฉน	เน้นซ้ำ
ปูน หิน อิฐ ดิน ใน	โลกร่วม ชะตาฤา
จึงก่อ ต่อกกรรมทำ	เทียบสร้างตึกสูงฯ

(เจ้านกแก้ว,61)

แม่ศรีเอ๋ย
 แม่ศรีโคนขนุน
 โลกของแม่ทารุณ
 โคนขนุนช่วยไฉน
 แม่ศรีเอ๋ย
 แม่ศรีคลองหลอด
 ออกของแม่แห่งขอด
 น้ำคลองหลอดหรือเต็มได้
 แม่ศรีเอ๋ย
 แม่ศรีคณิกา
 ผลของแม่ออกมา
 เป็นเวทนาของเมืองไทย

(ม้าก้านกล้วย,73)

จากตัวอย่างทั้งสองอาชีพจะเห็นว่าไพโรรินทร์ ชาวงาม ได้แสดงถึงความลำบากในการประกอบอาชีพที่ต้องทนทุกข์ทรมานทุกซีกทุกซอกใจเพื่อแลกมาซึ่งเงินทองเพื่อเลี้ยงตัวและดูแลครอบครัวที่อยู่เบื้องหลัง แต่ถึงจะได้รับความลำบากอย่างไรคนเหล่านี้ก็ยังคงต้องจำทนทำต่อไป เพราะเงื่อนไขสำคัญคือ เงิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการครองชีพในสังคมเมือง โดยเฉพาะอาชีพโสเภณีซึ่งส่งผลกระทบต่อมาถึงปัญหาที่ตามมาเป็นลูกโซ่นั้นคือ ปัญหาการแพร่กระจายของโรคเอดส์ซึ่งกำลังเป็นปัญหาใหญ่ในสังคมอยู่ในขณะนี้

5.2.3 ปัญหาที่อยู่อาศัย

มีที่ว่างบ้างไหม

บนพื้นที่อันคับแคบ

หรือว่าผู้คนแออัดเกินไป

“โปรดเอื้อเพื่อแก่เด็ก สตรี และคนชรา”

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,1)

ในสังคมเช่นนี้ พื้นที่ว่างสำหรับเรา แคบเกินไปใช่ไหม ที่ที่ฉันและเธอ ต่างหายใจรดกันอย่างอึดอัด เงียบหุบเสียงของกันและกันด้วยความขุ่นข้อง สบตากันและกันด้วยความหวาดระแวง ฉันเคยบอกเพื่อนบางคนไปว่า ฉันหวาดระแวงต่อมนุษย์ พอ ๆ กับมีความเชื่อมั่นต่อมนุษย์ มองโลกในแง่ร้าย พอ ๆ กับมองโลกในแง่ดี มนุษย์ทำให้ฉันมีความสุข ทุกข์ พอ ๆ กับทำให้ฉันมีความสุข ฉันไม่อาจหลีกเลี่ยงต่อความรู้สึกเช่นนั้นได้ ความรู้สึกที่ไม่น่าพึงใจ ได้เข้าไปเบียดพื้นที่ชีวิตให้คับแคบ จนแม้แต่คำเชื่อเชิญที่เป็นมิตรก็อาจฟังน่ากลัว...

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,11)

จากตัวอย่างทั้งสองแสดงให้เห็นถึงความอึดอัดคับแคบของที่อยู่อาศัยในสังคมเมือง และความรู้สึกคับข้องใจของคนที่ต้องแออัดยัดเยียดกันในสังคม ด้วยเหตุที่สังคมเมืองเป็นศูนย์กลางความเจริญนี้เองจึงทำให้ผู้คนชนบทจำนวนมากเดินทางเข้ามาแสวงหาความสะดวกสบายในชีวิต เข้ามาทำมาหาเลี้ยงชีพตนและครอบครัว ดังนั้นการอพยพโยกย้ายคนจากชนบทเข้าสู่สังคมเมืองจึงมีมากมาย ก่อให้เกิดปัญหาด้านที่อยู่อาศัยที่แออัดยัดเยียด การเดินทางไปในสถานที่ใดก็ลำบาก ดังเช่นที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม กล่าวยกตัวอย่างให้เห็นสภาพบนรถประจำทางที่ต้องเบียดเสียดกันเดินทางจนแทบไม่มีที่ว่าง หรือในตัวอย่างที่สองที่กล่าวถึงจำนวนผู้คนที่อาศัยอยู่มากมาย กระทั่งแทบหายใจรดกัน แต่ความใกล้ชิดนั้นก็ได้ทำให้เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างคนในสังคมแต่อย่างใด หากแต่จะยังทำให้เกิดความหวาดระแวงในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินตนเองมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของคนชนบทบางกลุ่มก็อาจย่ำแย่ถึงขั้นไม่มีที่พักพิงจนต้องอาศัยหลับนอนตามสวนสาธารณะหรือข้างถนนดังเช่น

สนามหลวงอบอุ้นค้ำ	คนจร
ตึกดินอาศัยนอน	นุ้มหญ้า
พิศเดือนเพ่งดาวตอน	ดิ่งตก
หลังแนบดินแต่หน้า	แนบฟ้าในฝัน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,62)

เขาคับข้องร้องถามถึงพวงนี้	ใต้แสงดาว เหนือวิถี ที่เปลี่ยวแสน
กลับไม่ได้ ไปไม่ถึง เพียงครึ่งแดน	ข้างถนนเหมือน मैं เป็นเรือนตาย

(ม้าก้านกล้วย,62)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของชาวชนบทกลุ่มหนึ่งที่ไม่มี

บ้านหรือแหล่งพักพิงในเมืองหลวง ต้องระหกระเหินอาศัยนอนตามสนามหลวงหรือข้างถนนจนกลายเป็นคนจรจัดในที่สุด แต่สำหรับผู้ที่ย้ายที่อยู่อาศัยได้ก็ถือว่าเป็นสุขสบาย กลับต้องประสบปัญหาถูกรุกไล่ที่อยู่เพื่อสร้างตึกกรมใหญ่โตทดแทนดังตัวอย่าง

บ้านไม้ฝรั่งตั้งตึ๊ง	เพียงจำนนจึง
ต้องถูกบุกยึดหรือย้าย	
สนามสี่เหลี่ยมเรียวยาว	ถนนถ่างว่างวาย
โบกปูนก่ออิฐปิดดิน	

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 186)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของสังคมเมืองนั้นมาจากสาเหตุหลักคือจำนวนคนที่มีอยู่มากเกินกว่าพื้นที่รองรับ และปัญหาดังกล่าวก็มีได้อยู่ที่สภาพความแออัดยัดเยียดของผู้คนเพียงอย่างเดียวแต่ยังโยงโยงไปถึงคนชนบทที่โยกย้ายเข้ามาในเมืองแต่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง จนต้องกลายเป็นคนร่อนเร่พเนจรไปตามที่ต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งปัญหาการรุกไล่ที่อยู่ของคนจนซึ่งมักอยู่ตามชุมชนแออัดเพื่อการสร้างตึกสูงราคาแพงไว้สำหรับคนรวยด้วย จึงยิ่งทำให้ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของคนจนโดยเฉพาะคนชนบทอพยพมีมากขึ้นด้วย

5.3 ทศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

ดังที่ได้ให้คำนิยามไว้ในข้อตกลงเบื้องต้นแล้วว่า ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม หมายถึงระบบเศรษฐกิจที่เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยรัฐบาลไม่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจใด ๆ หรือเกี่ยวข้องน้อยมาก ประเด็นสำคัญคือกิจกรรมทางเศรษฐกิจดำเนินไปโดยผ่านกลไกของราคาหรือเงิน จึงมีการแข่งขันสูง ทำให้ให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการคือการเอาัดเอาเปรียบระหว่างคนมีโอกาสดับคนด้อยโอกาส ทำให้การกระจายรายได้แตกต่างกันมากจนเกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย ความไม่เสมอภาค ทั้งในด้านการประกอบอาชีพความเป็นอยู่ในสังคม การศึกษา และปัญหาสำคัญที่สุดคือ มักเน้นการพัฒนาด้านวัตถุมากกว่าศีลธรรม และประเด็นปัญหาดังกล่าวนั้นสอดคล้องกับการที่ไพโรวรินทร์ ชาวงาม ได้เสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายเข้ามาหาในเมืองหลวงของคนชนบท เพื่อการแสวงหาองค์ประกอบที่ช่วยเติมเต็มชีวิตให้สมบูรณ์ ทั้งการศึกษา หน้าที่การงานและการเงิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นเงื่อนไขในการกำหนดฐานะทางสังคมต่อไป และการมุ่งแสวงหาเงินทองและความมั่งคั่งทางวัตถุนี้เองที่เป็นการสร้าง “ค่านิยม” แห่งการบูชาวัตถุให้เพิ่มพูนขึ้นในชนบทด้วย ดังปรากฏในบทกวีต่อไปนี้

เดี๋ยวนี้ใครเขาก็หมายไปเมืองกอกทิ้งบ้านนอกไปขายแรงในแหล่งสวรรค์
 คำเห็้อเค็ม เลือดแดง แข่งรวยกัน บ้างบุกคำกำปั้นฟันถึงเงิน
 ซื่อสายสร้อยเส้นทองคล้องคอสวย กลับบ้านด้วยมั่นใจไม่ขัดเขิน
 ซื่อจอภาพเสียงดัง ดู-ฟังเพลิน งามเหลือเกินนะดาราฟากฟ้าเมือง
 เพื่อนมันมี ข้าไม่มีซีขายหน้า สงสารพ่อแม่ชราหน้าซีดเหลือง
 มุงานหนักมาแต่น้อยปล่อยซีพเปลือง ไม่รู้เรื่องรู้ราวชาวสังคม
 เจ้าน้องชายได้แต่ชะเง้อจ้อง หน้าบ้านของคนอื่นน่าชื่นชม
 ยิงทำนาข้ายังโตอย่างโง่งม มีแต่จมนจนกระจอกไม่ออกงม
 ท้องมันหิวก็พอนไม่ปนพล่อย หน้ามันน้อยนี่อายนักบักเสียวเฮ้ย
 จะทนอยู่อย่างข้าประสาเซย ใครก็แย้ยใครก็เยาะหัวเราะกัน

(ม้าก้านกล้วย,48)

จากตัวอย่าง ไพบรินทร์ ชาวงาม แสดงทัศนะเกี่ยวกับค่านิยมที่เปลี่ยนไปของคนชนบทที่
 ถือวัตถุเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตด้วยเพราะใช้เป็นเครื่องเชิดหน้าชูตาและบ่งบอกซึ่งฐานะของผู้ครอบ
 ครองวัตถุนั้น ดังจะเห็นได้จากเสี่ยวที่มีความรู้สึกชื่นชมคนที่ได้ไปทำงานในเมืองหลวงและรู้สึกว่
 ตนเองนั้นต่ำต้อยเนื่องจากฐานะยากจน ดังนั้นจึงเป็นที่มาของความคิดที่ว่าผู้ชายต่างจังหวัดย่อม
 มีภาระหน้าที่เข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ เพื่อสร้างฐานะครอบครัวให้ดีขึ้นดังบท

แดดบ่มลมโบยดั่งบ้า ลูกชายชาวนาผิวกร้าน
 ตรากตรำทำนาช้านาน จำต้องจากบ้านไปไกล

 ไปกับกองทัพเศรษฐกิจ หน้าที่มีคิดเลียงหลบ
 พรรคพวกเคลือบพลสมทบ ถนนฝุ่นฟุ้งตรลบกลบตา
 ลมทุ่งดูแลแม่ด้วย ไม่ม้วยจะกลับมาหา
 พร้อมด้วยเกียรติยศเหรียญตรา เชิดหน้าชูตาแผ่นดิน

(ม้าก้านกล้วย,40-41)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าลูกชายชาวนานั้นถือเป็นตัวแทนของคนชนบทรุ่นใหม่ที่มี “หน้าที่”
 เข้ามาหางานทำในเมืองแทนการทำนาอย่างรุ่นพ่อรุ่นแม่ ถือเป็นค่านิยมของคนชนบทสมัยใหม่ที่
 ไม่ต้องการสืบทอดการทำนาหรือการประกอบอาชีพสืบต่อกันจากบรรพบุรุษอีกแล้ว แต่กลับมุ่งหน้าสู่
 เมืองหลวงเพื่อหางานทำโดยหวังว่าจะได้เงินง่ายและเร็วกว่าการทำนาหรือประกอบอาชีพในชนบท

แต่ผู้เข้ามาทำงานก็ไม่ต้องชะตากรรมของตนว่าจะต้องเสี่ยงชีวิตเพียงใดดังที่ไพวรินทร์ ชาวงาม เปรียบการเดินทางมาทำงานในเมืองหลวงเหมือนกับการออกรบ

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม มีทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจแบบทุนนิยมว่าเป็นบ่อเกิดแห่งค่านิยมบูชาวัตถุและเงินตรา ซึ่งค่านิยมดังกล่าวนี้ได้แพร่กระจายจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทอันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนชนบทเดินทางเข้าเมืองมาแสวงหา แต่ในที่สุดกลับต้องมาเผชิญกับสภาพชีวิตที่ตกต่ำด้วยโอกาสการทำงานที่ถูกปิดกั้นด้วยเงื่อนไขทางสังคม จึงต้องประกอบอาชีพที่ต่ำต้อยและได้ค่าตอบแทนน้อยเช่นนี้ นอกจากนี้ไพวรินทร์ ชาวงามยังแสดงทัศนะเกี่ยวกับผลต่อเนื่องของค่านิยมทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มี "เงิน" เป็นตัวผลักดันให้คนมุ่งที่จะแสวงหาความสุขจากวัตถุจนทำให้ผู้คนคำนึงถึงเพียงการแย่งชิงเพื่อให้ได้มาเท่านั้น ไม่เพียงแต่คนชนบทที่อพยพมาหางานทำในกรุงเทพฯ เท่านั้นที่ต้องชวนหาเงินเลี้ยงปากเลี้ยงท้องตนเอง แต่คนเมืองที่อาศัยอยู่เดิมเองก็ต้องรีบเร่งหาเงินเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่าง

กรำงาน เสมือนฟุ้งซ่าน ชานสมัย

งานง่าย งานยากใจ	ยุ่งแท้
เงินงาม งกงกไฉน	หนอเพื่อน
วนวิ้ง วนยิ่งแม่	มอดม้วยเวียนหมอง

(เจ้านกแก้ว,58)

วันหยุด ใจฟุ้งซ่าน	ฤาหยุด
หรือนี้แหละใจมนุษย์	อนาถเศร้า
นอนเหยียดครุ่นคิดยุทธ	ศาสตร์ศึก งานเอย
เตรียมพรั่ง ตะวันสาดเช้า	ตื่นสู้ศึกเงินฯ

(เจ้านกแก้ว,66)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม นำเสนอผลกระทบของอิทธิพลระบบแบบทุนนิยมที่มี เงิน เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพ ด้วยภาพของผู้คนที่ต้องกรำงานหนักเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยสำคัญนั้น ไม่ว่าจะใช้เวลาหลับหรือตื่นก็มุ่งแต่จะขบคิดหาวิธีที่จะได้เงินเพิ่มขึ้นมาตลอดเวลา ทำให้การดำรงชีวิตในแต่ละวันเป็นไปอย่างรีบเร่ง วนเวียนแต่เรื่องการเงินเท่านั้น และในสายตาของไพวรินทร์ ชาวงาม ก็ได้แสดงทัศนะของการดำรงชีวิตเช่นนี้ไว้ในบทเดียวกันกับตัวอย่างที่สองว่า

ลองถาม ซากศพได้	ธรวณีย์
เคยท่านเป็นเศรษฐี	สุขแท้
ตายไปสู่โลกผี	สุขเพิ่ม ไฉนนา
เงินโกฏี หรือไม่แม่	บาทนั้นเหลือไหมฯ

จะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม มิได้เห็นด้วยกับการดำรงชีวิตตามกระแสทุนนิยมที่เห็นเงินมีอำนาจสูงสุด เพราะได้นำความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์ที่ทำยที่สุดแล้ว ไม่ว่าจะเศรษฐีหรือยากก็ไม่สามารถนำเงินติดตัวไปได้แม้เพียงสตางค์แดงเดียวเมื่อตายไป

นอกจากไพวรินทร์ ชาวงาม จะแสดงให้เห็นถึงวิถีการดำรงชีวิตตามครรลองของกระแสเศรษฐกิจวัตตุนิยมแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของระบบดังกล่าวที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจของมนุษย์ เพราะความอยากได้เงินมาก ๆ นั้นถือเป็นกิเลสประการหนึ่งที่ช่วยโยโย่ให้เห็นแก่ตัวมากขึ้น ดังตัวอย่าง

มโนธรรมคร่ำครวญหวนให้	ศักดิ์ศรีเกลือกในฝุ่นผง
โลกโมโหสั่นมันคง	ชายธงปีศาจสะบัดปลิว
คนพาลมากพวกอ้วนพี	คนดีโดดเดี่ยวผอมทิว
สาวกปีศาจให้อื้อ	กลบเสียงถ้อยพิรุณธรรมเพราะ
สิงสาราสัตว์ซ่อนเสียง	สิ้นซึ่งสำเนียงเสนาะ
ธรรารักหินรินเซาะ	ถูกเยาะด้วยเสียงเงินตรา

(ม้ำก้านกล้วย,95)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม นำเสนอความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ในสังคม โดยการใช้สัญลักษณ์เป็นสื่อ กล่าวคือ ใช้สาวกปีศาจ และเสียงสิงสาราสัตว์เป็นสัญลักษณ์แทนความโลภของคนที่มีอำนาจเหนือกว่าในทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นเศรษฐี นายทุน หรือผู้กุมอำนาจทางการเงิน ที่คอยแต่จะแสวงหาผลประโยชน์เข้าตัวเอง โดยไม่คำนึงถึงคุณธรรมใด ๆ เพราะความโลภโมโหสั่นได้เข้าครอบงำจิตใจไว้ นอกจากนี้ไพวรินทร์ ชาวงาม ยังแสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนชะตากรรมของคนดีที่เหลืออยู่ภายในสังคมว่าต้องถูกกลบไล่นไปจากสังคมเพราะอำนาจเงินตรานั้นยิ่งใหญ่กว่าศักดิ์ศรีหรือมโนธรรมใด ๆ

และทัศนะประเด็นสุดท้ายที่ไพวรินทร์ ชาวงาม เสนอเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมคือ ปัญหาที่เกิดจากการใช้ระบบนี้ในการบริหารประเทศนั่นคือ ความไม่เสมอภาคกันของคนในสังคม กล่าวคือ เมื่อ เงิน เป็นกลไกสำคัญในระบบเศรษฐกิจ นั้นก็หมายถึง เงิน ก็เป็นตัวบ่งชี้ฐานะของคนในสังคมได้ว่าอยู่ในสถานภาพเช่นไร จึงทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างคนรวยกับคนจนซึ่งมีสถานภาพที่ไม่เท่าเทียมกันดังตัวอย่าง

เงินจำ บินผ่านหน้า	คนจน
ไปสู่ธนาคารดล	ดอกเบี้ย
คนรวย ยิ่งรวยผล	โภคทรัพย์
ดูนี้ใครไหนเตี้ย	ต่ำต้อยอนาถา

เงินจำ บินผ่านหน้า	คนรวย
มายั่วขอหยิบฉวย	ขึ้นบ้าง
คนจน เล่นเลขหวย	โหยโชค
หนาวเสีียง หนาวอ้างว้าง	โชคน้อยเงินหนีฯ

(เจ้ากนกวี,60)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าคนจนถูกเหยียดหยามจากคนรวยว่าเป็นคนต่ำต้อยอนาถาด้วยมีเงินน้อย เหตุนี้เพราะโอกาสในการแสวงหาเงินของคนจนนั้นมีน้อยกว่าคนรวยซึ่งมีช่องทางในการเพิ่มทุนทรัพย์สินได้ง่ายกว่า ในขณะที่คนจนมีทางที่จะได้เงินมาโดยง่ายและเร็ว นั่นก็คืออยู่ทางเดียวกัน นั่นคือการเล่นเลขหวย ซึ่งก็เป็นวิธีที่เลื่อนลอยไม่แน่นอนเพราะการรอคอยโชคคนนั้นคือการนำความหวังไปแขวนไว้กับตัวเลขซึ่งมีความพลิกผันได้ตลอดเวลา และมีโอกาสน้อยมากที่จะสมหวัง

5.3 ทักษะเกี่ยวกับวิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตคนในสังคมเมือง

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เห็นว่าการแสวงหาความมั่งคั่งทางวัตถุทำให้ทุกคนมุ่งที่จะไขว่คว้าสิ่งที่ต้องการใส่ตัว ยิ่งทำให้สังคมเมืองนั้นกลายเป็นสังคมที่แก่งแย่งแข่งขันทุกรูปแบบเพื่อที่ “ตนเอง” จะ “ได้” ทุกอย่างมากที่สุด ดีที่สุด เมื่อมีการแข่งขัน ดังนั้นจึงต้องมีผู้ชนะและผู้แพ้ โดยที่ผู้แพ้ส่วนใหญ่ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นผู้แพ้อย่างถาวรก็คือผู้อพยพจากชนบทนั่นเอง ด้วยเพราะความรู้สึกแปลกแยกเหน็ดเหนื่อยกับวิถีชีวิตที่ต้องดิ้นรนในเมืองกรุงดังตัวอย่าง

แข่งขันแล้วแพ้

ค้นหาแล้วไม่พบ

เดินทางแล้วเหน็ดเหนื่อย

ชีวิต

คนแล้วคนเล่า

ล้มลง

สิ้นใจ

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,26)

นอกจากนี้ไพรวรินทร์ ขาวงาม ยังได้แสดงทักษะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำของผู้คนในเมืองไว้ด้วยดังตัวอย่าง

สังคมแม่รุ่งเรือง	เฟื่องวัดถูลุสุขสม
แต่เสียงแห่งทุกข์ตรม	ยังระงมเป็นเพลงยาว
สังคมยังโหดร้าย	หากเด็กตายเพราะอดข้าว
สังคมยังขึ้นคาว	หากเด็กเราต้องขอทาน
สังคมยังว่าเหว่	หากเด็กเร่ร้างไร้บ้าน
สังคมยังทรมาน	หากเด็กถูกทารุณกรรม
หลายเด็กยังเข็ญใจ	หลากผู้ใหญ่ยังเหยียบย่ำ
หวังผลเมตตารธรรม	กระทำเด็กพิการพิกล
โยเด็กนำสงสาร	นั่งขอทานอยู่ริมถนน
นี่หรือสังคมคน	สังคมที่มีเมตตา
เมตตาค่าสูงล้ำ	หวังเด็กพ้นอนาถา
แต่คนดื้อนเด็กมา	ซ่อนเมตตาไว้แห่งใด
หากเด็กยังโศกเศร้า	โลกของเราฤาสดใส
ช่วยคิดเถิดเพื่อนไทย	เข้าดวงใจให้เด็กยิ้ม
	(ม้าก้านกล้วย, 69-70)
นั่นหญิงสาวถูกฆ่าตายในที่เปลี่ยว	ใครขับเคี่ยวข่มขืนหนีกระหาย
มีคนแรก ยังไม่มีคนสุดท้าย	เหยื่อก็รายต้องเซ็นให้ความใคร่นั้น
ความรักความใคร่ใคร่ก็มี	แต่ผู้หญิงไม่ใช่ที่ระบายนั้น
มิใช่จะบังคับเอาอย่างเขามัน	มิใช่จะบีบคั้นกันตามใจ
	(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 118)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำภาพการทารุณกรรมเด็กและการกระทำชำเราหญิงสาวมาเสนอ เพื่อให้ผู้อ่านทราบถึงทัศนคติของตนว่า สังคมจะเป็นสุขได้อย่างไรในเมื่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคมเมืองยังตกต่ำถึงขั้นที่ต้องหวาดระแวงกับภัยอันตรายรอบด้าน กระทั่งเด็กและผู้หญิงซึ่งถือเป็นเพศที่อ่อนแอยังถูกกระทำแบบขาดจิตสำนึกของความเมตตาเช่นนี้ ไพรวรินทร์ ขาวงามชี้ให้เห็นว่าวิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตของคนในสังคมเมืองนั้นมีความลำบากทั้งจากการต้องทนทุกข์อยู่กับวิถีของการแข่งขัน และจากอันตรายจากคนด้วยกันเองกระทั่งทำให้กลายเป็นการ **ป่วยไข้ทางจิตใจ**

นอกจากนี้ไพรวรินทร์ ขาวงาม ยังเสนอภาพเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของคนชนบทที่อยู่ในเมืองด้วยว่าต้องได้รับความลำบากจากการปล่อยปละละเลยและไม่รับผิดชอบดูแลในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตการทำงานจากนายจ้าง ดังตัวอย่าง

เปลวแดดไม่ทันดับ	โลกยิ่งกลับร้อนระอุ
เปลวเพลิงแรงปะทุ	ให้เดือดดุกว่าแดดใด
ตุ๊กตาชบหน้าิ่ง	ไม่ไหวติงแต่รำไห่
หวีดำร้องในกองไฟ	ที่ไหม้ไหม้ทั้งโรงงาน
โรงงานเหมือนโรงงก	เหมือนนรก เหมือนสุสาน
กลบฝังร่างคนงาน	ให้ร้าวรานทุกวิญญาณ
เพื่อนยังไม่สั่งเพื่อน	ก็พราวเพื่อนไปต่อหน้า
ผิวเมียรักกันมา	ก็ลบลับจนลับแล
แม้อยังไม่สั่งลูก	ลูกก็ยังไม่สั่งแม่
เกลื่อนกลาดอนาถแท้	ทั้งศพแม่และลูกรัก

(ม้าก้านกล้วย,68)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอแสง สี เสียง ประกอบกันเป็นเหตุการณ์อันโศกสลดของภาพไฟไหม้โรงงานตุ๊กตาที่คนงานทั้งเด็กและผู้ใหญ่จำนวนมากต้องตายในกองไฟ คำ เปลวแดด เปลวเพลิง นั้นมีพลังที่สามารถส่งผ่านทั้งความสว่างเจิดจ้าและความร้อนแรงของเปลวเพลิงที่ไหม้กระหน่ำเผาผลาญทั้งชีวิตคนและทรัพย์สินในโรงงาน ส่วนเสียงรำไห่ เสียงหวีดร้อง ยิ่งสร้างความสะเทือนอารมณ์ให้ผู้อ่านมีความรู้สึกสลดใจกับภาพที่ปรากฏนั้น ยิ่งไปกว่านั้นไพรวรินทร์ ขาวงาม ตอกย้ำภาพโศกนาฏกรรมด้วยเสียงรำล่ำส่ำเสียที่แม่ไม่ปรากฏเป็นเสียงเพราะความตายมาพรากไปเสียก่อนที่จะได้สั่งเสียกัน ดังนั้นจึงทำให้เสียงรำล่ำส่ำเสียนั้นกลายเป็นเสียงแห่งความเจ็บที่บีบคั้นหัวใจผู้อ่านยิ่งขึ้นเมื่อประกอบกับภาพศพแม่ลูก ผิวเมีย และเพื่อนรักที่เกลื่อนกลาดอนาถเท่านั้น ภาพโศกนาฏกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงคุณภาพชีวิตของแรงงานชนบทที่เข้ามาทำงานเมืองกรุงว่าไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากนายจ้างหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตขณะทำงาน ภาพเหล่านี้จึงเป็นอุทาหรณ์ของคนชนบทที่อาจต้องไต่รถรองให้ดีก่อนคิดที่จะเดินทางมาทำงานในเมืองหลวง เพราะคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างที่คาดหวังนั้นอาจไม่เป็นเช่นนั้น

5.4 ทักษะเกี่ยวกับคุณค่าความเป็นคน

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทักษะเกี่ยวกับคุณค่าความเป็นคนว่า คนในสังคมเมื่อนั้นมักแบ่งแยกระดับคนในสังคมเดียวกันด้วยอาชีพที่คนคนนั้นทำ ดังนั้นอาชีพโสเภณีจึงกลายเป็นอาชีพที่ถูกรังเกียจเสียดั่งขั้นว่าไร้อิทธิไรค์ศักดิ์ศรี แต่ไพรวรินทร์ ขาวงาม มิได้คิดเช่นนั้น กลับชี้นำความคิดของผู้อ่านให้มองถึงคุณค่าของความเป็นคนที่จิตใจ มิใช่มองผิวเผินเพียงเปลือกนอกเท่านั้น ดังตัวอย่างบทกวีที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม เลือกใช้คำเรียกขานเพื่อแสดงการให้เกียรติหญิงโสเภณีเท่ากันกับหญิงธรรมดาทั่วไปดังนี้

หญิงสาว... เธอปวดร้าวลมทุกข์ถูกกดขี่
 ตำแหน่งหญิงเทศแม่แม่ความดี กลับไม่มีความเป็นธรรมสำหรับเธอ
 เธอเปรียบเหมือนดอกไม้บานในโลก ร่วงกลีบโศกเศร้าเศร้าอยู่เสมอ
 มือของใครเด็ดมาทำเพียงบำเรอ แล้วแก้งแผลอหิวร้างอย่างเปล่าตาย
 (คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,117)

หญิงสาว... ้วยสี่ขาวเธอขมขื่นและกลืนกล้ำ
 บาปของใครใจของเธอจึงชอกช้ำ ใครเล่าทำให้เธอต้องร้าวราน
 (คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ,125)

ในชีวิตเธอ เธออาจถูกต่อรองด้วยเงื่อนไขราคาคาเหมือนสินค้า ดวงใจของเธอ
 อาจมีราคาไม่ถึงครึ่งหนึ่งของราคากระสุนปืน วิญญาณเธออาจมีราคาพอ ๆ
 กับราคาของมะนาวสักลูก
 (ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,9)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้คำเรียกขานผู้หญิงที่มีอาชีพเป็นโสเภณีว่า
 “เธอ” แสดงให้เห็นว่าไพรวรินทร์ ชาวงาม มิได้เหยียดหยามหญิงเหล่านั้น กลับเลือกใช้คำที่แสดง
 ความให้เกียรติ และการกล่าวถึงอย่างสุภาพ สะท้อนความคิดของกวีว่ากวีมองคนที่คุณค่าความ
 เป็นคนซึ่งทุกคนมีเสมอภาคกัน มิได้ใช้เพียงอาชีพ หรือสถานภาพทางสังคมมาตัดสินคุณค่าของ
 คน

นอกจากนี้ไพรวรินทร์ ชาวงาม ยังแสดงทัศนคติที่มีต่อคนในสังคมว่าล้วนแล้วแต่เป็นเพื่อน
 มนุษย์ร่วมสังคมและร่วมโลกเดียวกันทั้งสิ้น ดังที่สังเกตได้จากการใช้คำเรียกขานอันแสดงถึงความ
 เป็นมิตรดังตัวอย่าง

หิวโหย
 เหลียวหาเพื่อนมนุษย์
 เพื่อความอิมสักมือ
 “อย่ารับประทานอาหารจากคนแปลกหน้า”
 (ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม,42)

เพื่อมิตรคนในแดนดิน ทำมาหากิน
 รู้สึกนี้ก็ฝันนา
 กลุ่มมิตรกลางเมืองผู้ย่าเดินฝ่าชะตากรรม

ของสติปัญญาแห่งตน

หวังมิตรชาวเมืองขึ้นบานสักหนึ่งรัตติกาล

พรุ่งนี้อาจไม่มีแล้ว

(ม้าก้านกล้วย,89-91)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้คำเรียกขานที่แสดงถึงความสุภาพและเป็นมิตรกับทุกคนโดยมักใช้คำว่า เพื่อน มิตร หรือญาติในการกล่าวถึงผู้คนรอบข้าง สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงทัศนะของกวีที่มองเห็นทุกคนเป็นเสมือนเพื่อนพ้อง และญาติพี่น้องของตนและต้องการบ่อนความคิดให้ผู้อ่านมีความรู้สึกที่ทุกคนเป็นเพื่อนร่วมโลก ร่วมสังคมาเดียวกัน

ไพรวรินทร์ ขาวงาม มิได้ใช้คำเรียกขานที่แสดงความเป็นมิตรกับคนเพียงเท่านั้น หากแต่กับธรรมชาติก็ยังคงใช้คำเรียกขานที่สะท้อนให้เห็นถึงมิตรภาพอันดีกับธรรมชาติด้วย ทั้งนี้ทำให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามไปด้วยว่าธรรมชาติทั้งหมดนั้นเป็นมิตรกับคนเรา ดังตัวอย่าง

คืนนี้มีมิตรธรรมชาติชวน	รำลึกนึกหวน
มิตรภาพลึกล้ำดำรง	
มิตรดาวแม่หนาวยังคง	ไว้เจตจำนง
โปรยแสงแบ่งพื้นพสุธรา	
มิตรน้ำแม่ซำวิญญาณ์	ยังไว้หยาดมา
ซึ่มซาบอาบกินยินดี	
มิตรไม้แม่เหลือน้อยมี	ยังไว้ไมตรี
สีเขี้ยวร่วมเงากิ่งงาม	
มิตรลมที่นั่นเล่าเฝ้าตาม	พัดอยู่ทุกยาม
ไม่ถามไม่ท้อมลทิน	

(ม้าก้านกล้วย,90-91)

แม่น้ำที่รัก...

แหว่ว่าเธอทุกซ่หนักเศร้านักหนา

จริงใช่ไหม เมืองขำเราเจ้าพระยา ย่ำพิสุทธิ์เส่นหาจนสิ้นแล้ว

(ม้าก้านกล้วย,63)

จะเห็นได้ว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม ให้ความสำคัญกับทั้งมนุษย์และธรรมชาติรอบตัวว่าล้วนแต่มีคุณค่าทั้งสิ้น โดยการเลือกใช้คำเรียกขานที่แสดงให้เห็นถึงน้ำเสียงและความรู้สึกเพื่อแสดงความสัมพันธ์กับทุกสิ่ง ทั้งยังแสดงความเป็นห่วงเป็นใยในความเป็นไปของมิตรเหล่านั้นเมื่อยามได้รับทุกข์ทรมานด้วย ดังนั้นจึงยิ่งทำให้เห็นว่าคุณค่าความเป็นคนในความหมายของไพรวรินทร์ ขาวงาม นั้นคือการเห็นอกเห็นใจและให้เกียรติมนุษย์ด้วยกันโดยต้องมองข้ามองค์ประกอบ

ภายนอกที่ฉาบทาไว้ด้วยค่านิยมในการแบ่งแยกชนชั้น หากต้องมองถึงจิตใจโดยระลึกรู้เสมอว่า คนทุกคนมีคุณค่าในตัวเอง และต้องเผื่อแผ่ความเป็นมิตรให้แก่ธรรมชาติด้วยจึงจะเรียกได้ว่าเป็น คนที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง

5.5 ทศนะเกี่ยวกับบทบาทของกวีที่พึงมีต่อสังคมเมือง

ไพวรินทร์ ขาวงาม มักกล่าวอยู่เสมอว่ากวีก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและพร้อมจะเผชิญชีวิตไปกับเพื่อนร่วมสังคมเดียวกัน ดังที่ไพวรินทร์ ขาวงาม มักใช้คำสรรพนาม “เรา” ในการแสดงความเป็นพวกเดียวกันกับผู้อ่านเพื่อสร้างความรู้สึกที่ตนเองก็เป็นผู้หนึ่งที่รับรู้ปัญหา ความเป็นไปของคนในสังคม และพร้อมที่จะยื่นเคียงข้างเสมอเพราะตนเองก็ได้ถูกสังคมหลอมรวมประสบการณ์และชะตากรรมเดียวกันกับเพื่อนร่วมสังคมแล้ว ดังตัวอย่าง

เราคือฝุ่นดินถวิลดาว	เมืองเหน็บทู่หนาววิกฤต
ยังร้างแรมลมชมทิศ	ขอดาวสักนิดแสงนวล

(ถนนนักฝัน, 11)

ถนนที่ทอดยาวเรายังคงย่ำดำเนินไป
ฉันก็ไป เธอก็ไป เราต่างเคลื่อนไหว
ทุกหนแห่งมีตำแหน่งเลือกมากมาย
ใครเล่าจะรับสมัคร

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม, 5)

การใช้สรรพนาม “เรา” ดังตัวอย่างข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในสังคมของไพวรินทร์ ขาวงาม ว่าตนก็เป็นส่วนหนึ่งในสังคมเช่นเดียวกัน นอกจากนี้การใช้สรรพนามดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นความคิดของไพวรินทร์ ขาวงามว่า “เรา” หมายถึงทุกคนในสังคมนั้นต้องเผชิญกับความแปลกแยกอะไรบางอย่างในสังคม และในขณะเดียวกันก็เป็นการกระตุ้นเตือนให้ “เรา” รับผิดชอบต่อสังคมที่กำลังมีปัญหาและต้องการการเยียวยาแก้ไขด้วย

นอกจากนี้ไพวรินทร์ ขาวงาม ยังเห็นว่ากวีควรมีบทบาทในการเป็นผู้นำในการรับผิดชอบสังคมเพื่อสร้างกระแสสำนึกให้ผู้อื่นปฏิบัติตามดังที่ปรากฏในบท “แม่น้ำเจ้าพระยา”

ฉันอาจเป็นสิ่งที่มากมีค่า	หากฉันเป็นเจ้าพระยาซึ่งบำไหล
ทิ้งลงเถอะถ้าจะทิ้งอะไร	ทิ้งลงไปชำระล้างสร้างศรัทธา
ซึ่งหากฉันได้เป็นเหมือนเช่นฝัน	จะสร้างสรรคโลกนี้ให้มีค่า
รำพึงเพลงแผ่วเบาเจ้าพระยา	อยากท่วมโลกและแผ่นดินฟ้าล้างธรรม

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ, 155)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม แสดงความเสียสละของตนให้ผู้อ่านได้เห็นว่าคุณสามารถยอมเป็นแม่น้ำที่ช่วยชำระล้างความชั่วร้ายของสังคม และชำระล้างความเศร้าของผู้คนให้กลายเป็นความคิดสร้างสรรค์โลกให้หน้าอยู่ยิ่งขึ้น ประเด็นสำคัญคือไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้ แม่น้ำเจ้าพระยา เป็นตัวแทนในการล้างอธรรมในสังคม ทั้งนี้เพราะต้องการใช้ธรรมชาติที่มีความผูกพันอย่างแนบแน่นกับคนไทยมาใช้เป็นเครื่องเตือนใจให้คนเห็นถึงความเสียสละของธรรมชาติเพื่อเชื่อมโยงความนั้นกับภาระรับผิดชอบของกวีว่ามีไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

นอกจากนี้ไพรวรินทร์ ขาวงาม ยังแสดงบทบาทของกวีในการใช้กาพย์กลอนเป็นเครื่องเยียวยา บำบัดรักษาจิตใจที่ป่วยไข้ของผู้คนให้ฟื้นคืน โดยมุ่งหวังให้ความบริสุทธิ์ถึงดงามของบทกวี โขลมหิตใจที่หล่อเหี่ยวให้กลับชุ่มชื้นขึ้นมาบ้าง โดยกวียืนยันว่า “นักฝัน” และ “อุดมคติ” อันดงามแห่งชีวิตจะไม่มีวันดับสูญไปจากจิตใจของมนุษย์ แม้บางครั้งจะดูเหมือนอุดมคติจะตายจากไปแต่กระนั้นตราบไต่ที่คนเรายังมีชีวิตอยู่ก็ยังคงมีความหวัง ความฝัน ดังบทรักแท้ในยามยาก

ตื่นเมื่อเดินติดดินกลิ่นจะหอม
ใจเมื่อพร้อมเสียสละสี่จะขาว
มือเปื้อนดิน จะปั้นดินเป็นดวงดาว
ใจเหน็บหนาว จะเคี้ยวหนาวเป็นเปลวไฟ
กาพย์กลอนคือรักแท้ในยามยาก
จะแต่งดอกหญ้าฝากรักยิ่งใหญ่
ยากจน จะจดจำค่าน้ำใจ
ดีกว่ารวยแต่ไร้ ใจจะรัก

(ฤดีกาล,43)

แม้ไพรวรินทร์ ขาวงาม จะแสดงทัศนะเกี่ยวกับสถานภาพและภารกิจของกวีว่า กวีคือผู้รักษามรดกทางวรรณศิลป์อันยิ่งใหญ่ เป็นผู้สร้างงานเพื่อมอบให้กับมหาชน แต่กวีกลับรู้สึกโดดเดี่ยวเพราะสื่อเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่อผู้คนและแย่งเนื้อที่ความสำคัญของบทกวีไปดังบทเสียดูทาน

เสียดูทาน
ดึกนี้กวีนิพนธ์ใครหล่นหาย
กระจัดกระจายเกลื่อนพื้นสะอื้นไหว
ข้าเก็บอ่านสะท้านใจใต้แสงดาว

กวีต่างกล่าว ไฉ่โลกา! อ้าชีวิต!

โถงนิจจ้ง!

(ฤดีกาล,24)

นอกจากนี้ไพรวรินทร์ ขาวงาม ยังเสนอทัศนะให้เราทุกคนแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ให้คลี่คลายถึงแม้จะต้องใช้น้ำตาในการลบล้างก็ตาม ดังบท บทคร่ำครวญ

เราจำให้ร่วมกันสักวันใหม่	เมื่อว่าเสียงร่ำไห้จะโหยหวน
ระงมก้องอนันตกาละรัฐจวน	ขับลำนํ้าแห่งคร่ำครวญให้ครืนคราง
.....	
เราจำให้ ร่วมกันเสียเถิดหนอ	หยาดน้ำตาจะหยาดลือโลกแหกเหลว
ชุ่มชำระชะใจดับไฟเปลว	วินาที ณ ขอบเหวแห่งหายนะ
โหยให้ให้ห้วงอดีตอันหอมหวาน	ผ่านไปแล้วกับตำนานอันกักขัง
ยังแต่รอยเวทนาแห่งสภาวะ	อันจะเลือนกับกาละของโลกา
.....	
บรรพชน ในรูปเงาของธุลี	จักเคลื่อนไหวยยินดีสักหนึ่งหน
จักมอบหอมแห่งอดีตสักหอมดล	บันดาลใจทวยทูนของเรา
สักหนึ่งหอม แห่งอดีตอันแสนหวาน	ฝากอนาคตกาลอันแสนเศร้า
เผื่อจะขึ้นแดดเช้า	หวังจะเฝ้าเล่าฝันให้โลกฟัง
เถิดจำให้ร่วม กันสักวันเถิด	ระงมเปิดศักราชแห่งความหวัง
เผื่อแดดเช้า ขึ้นเข้าอีกคราวครั้ง	ดอกไม้ใหม่ จะสะพรั่งทั้งสวนมนุษย์

(ม้าก้านกล้วย,127-128)

ประเด็นที่น่าสังเกตคือไพรวรินทร์ ขาวงาม ใช้ น้ำตา เป็นเครื่องมือล้างธรรมทั้งหลายในสังคม ทั้งนี้อาจตีความหมายได้ว่าไพรวรินทร์ ขาวงาม เห็นว่าสังคมเมืองปัจจุบันนั้นตกต่ำแย่จนถึงขั้นที่คนในสังคมต้องใช้น้ำตาที่มีอยู่แล้วเพราะความชื่นชมจากการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมนั้นให้เป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น โดยไพรวรินทร์ ขาวงาม ปลุกจิตสำนึกของคนให้รับผิดชอบกับสังคมปัจจุบันเพื่อกระตุ้นให้คนร่วมกันจรรโลงสังคมให้น่าอยู่เพื่อตัวเองและเพื่อคนรุ่นต่อไป

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะให้คนมองกลับไปสู่ออดีตแล้วสืบทอดความดีงามแห่งอดีตนั้นมาปฏิบัติ นำมาสืบสานต่อให้ชีวิตมนุษย์ดีขึ้น แม้จะอยู่ในยุคเข็ญก็จะไม่ไปสู่ความหายนะแน่นอนเพราะความเชื่อที่ว่า วิญญาณบรรพชนย่อมคุ้มครองให้เป็นไปด้วยดี ดังที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม ยังคงมีทัศนคติที่ดีต่อโลกและสังคมอยู่ดังปรากฏในบท โลกนารักอยู่หรือ

โลกน่ารักอยู่หรือ หลานรัก
 ยังจะกัวมือเรียกด้วยความรู้สึก
 สิวลานรัก รับรักโลกลึกล้ำ
 ...ดีแล้ว รักโลกสิวยเยาว์

(ม้าก้านกล้วย,119)

ไพรวรินทร์ ชาวงามยังคงเสนอทัศนะให้คำแนะนำแก่คนว่าควรหามุมความสุขเล็ก ๆ น้อย ๆ ดีกว่าจ่อมจมอยู่กับความทุกข์เพราะโลกนี้สังคมนี้ยังเหลือความรื่นรมย์อยู่บ้างหากเราเปิดใจรับหนทางแห่งความสุข

จากการวิเคราะห์ข้างต้นนั้นทำให้เห็นทัศนะส่วนตัวโดยรวมเกี่ยวกับบทบาทของกวีที่พึงมีต่อสังคมเมืองของไพรวรินทร์ ชาวงาม ว่า เหตุผลสำคัญที่กวีจำเป็นต้องถ่ายทอดสาระเกี่ยวกับสังคมเมืองนั้นก็เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจตราความเป็นไปของสังคม แล้วนำมาฉายส่องให้ผู้อ่านได้เห็นผ่านทางการใช้ภาษา โดยไพรวรินทร์ ชาวงาม มักใช้ภาษาที่สื่อแสดงอารมณ์และความรู้สึกเป็นตัวนำในการต่อยอดภาพสะท้อนของสังคมเมืองในปัจจุบัน ดังที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม ได้กล่าวไว้ใน “จากบันทึกแห่งกาพย์กลอน/คำนำพิมพ์ครั้งแรก” ในฤดีกาลถึงภาระหน้าที่ของกวีดังนี้

ข้าพเจ้า - ในฐานะมนุษย์ของโลก และประชาชนของประเทศชาติ มีโอกาสปฏิบัติความสัมพันธ์ที่ผูกอยู่อย่างเหนียวแน่นนี้ได้ ไม่ว่าจะวันนี้ โลกอาจจะต้องแตกสลายลงโดยฉับพลันทันที หรือว่าวันพรุ่งนี้ โลกอาจจะดีขึ้นกว่าเดิมก็ตาม ข้าพเจ้าย่อมมีส่วนร่วมรับชะตากรรมเหล่านั้นอย่างเต็มเปี่ยม และเมื่อได้ตระหนักเช่นนี้แล้ว ข้าพเจ้าจึงมั่นใจในภาระหน้าที่ที่นักเขียนของวันนี้ยิ่งนัก ทั้งภาระในการดำรงอยู่ของชีวิต และภาระในการสร้างศิลปะ

ความเกี่ยวเนื่องของพันธกิจกวีที่มีต่อสังคมเมืองในทัศนะของไพรวรินทร์ ชาวงาม นั้นก็คือการหยิบยกเรื่องราวที่สะท้อนภาพในแง่ลบของสังคมเมืองขึ้นมาเสนอแก่ผู้อ่าน โดยใช้ภาษาวรรณศิลป์เป็นสื่อกลางทำหน้าที่สะกิดใจผู้อ่านให้ขบคิดที่ปัจจุบันสังคมเมืองเสื่อมลงเพียงใด และในขณะเดียวกันก็ถือเป็นหน้าที่ของกวีที่จะต้องสร้างสรรค์หรือชี้แนะแนวคิดให้ผู้อ่านมองเห็นสังคมในอุดมคติ ดังที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ไพรวรินทร์ ชาวงาม มองสังคมชนบทนั่นเองเป็นสังคมอุดมคติ รวมทั้งหน้าที่ในการชี้แนะผู้อ่านเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกรับผิดชอบสังคมและช่วยกันจรรโลงสังคมเมืองให้น่าอยู่ได้อย่างไร การปฏิบัติตนอย่างไรในสังคมเมืองจึงจะมีความสุข และรวมไปถึงการอุทิศตนเองให้เพื่อนมนุษย์ในการสร้างสรรค์สังคมซึ่งถือเป็นพันธกิจที่ละเอียดอ่อนที่สุดในเชิงความคิดและจิตใจของกวีด้วย

จากการศึกษาทัศนะเกี่ยวกับสังคมเมืองที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของไพรวรินทร์ ชาวงาม พบว่า ไพรวรินทร์ ชาวงาม เอาตนเองเป็นศูนย์กลางมองสภาพสังคมและชีวิต เสนอผ่านทัศนะตัวเอง

ผู้สลายตาผู้อ่านโดยเสนอทัศนะเกี่ยวกับชีวิตและสังคมไว้เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้สังเกตได้ว่าไพวรินทร์ ชาวงาม มักจะสื่อความรู้สึกของคนชนบทอีสานที่ไม่ประสบความสำเร็จกับการใช้ชีวิตในเมือง จึงได้บันทึกเหตุการณ์เพื่อสะท้อนความรู้สึกนึกคิด โดยเลือกสรรเอาชีวิตด้านร้ายอันเป็นสภาพที่เป็นจริงในสังคมเมืองมานำเสนอ จึงอาจทำให้ผู้อ่านคิดว่าตัวกวีเป็นผู้มองโลกในแง่ร้าย แต่แท้ที่จริงแล้วสังคมเมืองเองต่างหากที่มีความเลวร้ายและเสื่อมโทรมอยู่ในตัว ไพวรินทร์ ชาวงาม เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความเป็นจริงนั้นออกมาโดยมุ่งเน้นที่อารมณ์และความรู้สึกผ่านทางภาษาวรรณศิลป์เท่านั้น แต่อย่างไรก็ดีไพวรินทร์ ชาวงาม ก็ได้เสนอทางออกให้ผู้อ่านโดยการนำความคิดหวนคืนสู่บ้านเกิดเมืองนอนมาเป็นทางเลือกหนึ่งให้คนเห็นว่าสังคมชนบทนั่นเองที่เป็นสังคมในอุดมคติ ถึงแม้จะไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกดีเท่ากับสังคมเมือง แต่คุณค่าของธรรมชาติและความเป็นอยู่ผูกพันของครอบครัวและถิ่นกำเนิดนั้นจะทำหน้าที่ทดแทนในด้านจิตใจได้เป็นอย่างดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6 สรุปผลวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม อย่างละเอียด พบว่าเนื้อหาที่นำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองนั้นมีความโดดเด่นมากกว่าเนื้อหาอื่น ๆ ทั้งนี้ทราบได้จากกวีนิพนธ์ทุกเรื่องของไพวรินทร์ ขาวงาม นั้นจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับภาพลักษณ์สังคมเมืองปรากฏอยู่ ทั้งที่เป็นภาพเสนอความเป็นไปของสังคมเมืองโดยตรงและภาพสังคมชนบทที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะได้รับผลกระทบจากสังคมเมืองซึ่งจัดเป็นการนำเสนอภาพลักษณ์โดยอ้อมแต่สามารถเชื่อมโยงความและช่วยเสริมภาพลักษณ์สังคมเมืองให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

การนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในแต่ละประเด็นนั้น ไพวรินทร์ ขาวงาม สามารถเลือกสรรถ้อยคำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม อาทิ การนำเสนอสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสังคมเมืองที่ก้าวหน้าด้วยความเจริญทางวัตถุ ความยิ่งใหญ่อลังการและทันสมัยของตึกกรมบ้านช่อง และความก้าวล้ำทันสมัยและสมบูรณ์พร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งอยู่รวมกันอันเป็นนิยามของคำว่า “เมืองหลวง” หรือเมืองอันเป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญ ไพวรินทร์ ขาวงาม สามารถใช้คำนามและนามวลีในการพรรณนาและบรรยายสภาพแวดล้อมของเมืองหลวงได้อย่างเห็นภาพถนัดชัดเจน ในขณะที่เดียวกันความเจริญดังกล่าวนั้นก็ก่อปัญหามากมายทั้งความไม่ปลอดภัยของชีวิต ปัญหามลภาวะ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาโสเภณี และปัญหาการใช้แรงงานเด็ก เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้เลือกใช้คำนามและนามวลีเพื่อบรรยายภาพในแง่ลบของเมืองที่เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมา ทั้งยังใช้คำที่มีนัยในแง่ลบให้ผู้อ่านตีความลึกซึ้งขึ้นอีกระดับหนึ่งด้วย เช่น นรก และหมอกเมือง เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ในมุมกลับของสังคมเมืองให้ประจักษ์แก่สายตาผู้อ่านเพื่อเป็นการตอกย้ำความเสื่อมโทรมของสังคมเมืองปัจจุบัน

ยิ่งไปกว่านั้น ไพวรินทร์ ขาวงาม ยังนำเสนอวิถีชีวิตของคนเมืองทั้งที่เป็นคนเมืองโดยกำเนิดและคนเมืองโดยย้ายถิ่นฐานเข้ามาและต้องเปลี่ยนแปลงวิถีไปตามกระแสความเจริญนั้นด้วยความขมขื่นที่ต้องเผชิญชะตากรรมที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้เพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกอึดอัดคับข้องใจและไร้ทางออกไปด้วย ไพวรินทร์ ขาวงาม สามารถใช้ภาษาที่เป็นลีลาลักษณะเด่นเฉพาะตัวมาสื่อความคิดได้ดีดังจะเห็นได้จากการใช้คำกริยา กริยาวลี คำวิเศษณ์ และวิเศษณ์วลี ที่มีทั้งเสียงและความหมายซึ่งเติมไปด้วยความรู้สึกคับข้องใจที่ต้องทนอยู่ในสภาพสังคมเช่นนี้ เช่น อึกอักอึดอัด อบอ้าวอึดอัด แออัด ความรู้สึกว่าเหวไรที่พึ่ง อาทิ ดุ่มดัน เดียวตันดู่ดัน เดียวตาย โดดเดี่ยว ความรู้สึกไม่คุ้นเคย เช่น แผลกหน้า แผลกเปลี่ยวและเลี้ยววน สับสน ขลาดหวาดคว้าง แผลกแยก และความรู้สึกโหยให้ถึงถิ่นเกิดที่จากมาเพื่อพบเงารุ่นเมือง เช่น เริดร้างเร่ระเห่ร้อน ร้อนเร่ระเห่ระหนชอกชอนร้อนเร่ โชชัดโชเซ จากคำเหล่านี้จะเห็นได้ว่าไพวรินทร์ ขาวงาม ไร้ฝีมือทางการประพันธ์ด้วย

การสรรคำที่มีเสียงเดียวกันเพื่อสื่ออารมณ์ได้รื่นไหล ประกอบกับความหมายของถ้อยคำที่สื่อความเหมาะสมสอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึกนั้น ๆ ได้อย่างกลมกลื่น ทั้งนี้จะสังเกตได้ว่าไพโรรินทร์ ชาวงาม มักจะใช้อารมณ์และความรู้สึกเศร้าเป็นแกนนำในการบรรยายหรือพรรณนาภาพลักษณะสังคมเมืองอันเป็นวัจนลีลาสำคัญซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นเฉพาะของไพโรรินทร์ ชาวงาม

นอกจากวัจนลีลาด้านการเลือกใช้คำแล้ว ในส่วนของลีลาวรรณศิลป์ที่โดดเด่นด้วยการเล่นคำนั้นก็มีการเล่นคำด้านเสียงและความหมาย ทั้งสองส่วนนั้นมีส่วนช่วยให้วินิพนธ์ของไพโรรินทร์ ชาวงาม มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเล่นความหมายของคำซึ่งค่อนข้างโดดเด่นในแง่ของการสื่อความด้วยคำที่สามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกได้ลึกซึ้ง ยิ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าไพโรรินทร์ ชาวงาม ต้องการมุ่งเน้นการสร้างอารมณ์สะเทือนใจให้แก่ผู้อ่านอย่างแท้จริง

ภาพพจน์ก็เป็นวรรณศิลป์ อีกประการหนึ่งที่ไพโรรินทร์ ชาวงาม นำมาใช้สื่อภาพลักษณะสังคมเมืองให้ได้ภาพชัดเจนแก่ใจผู้อ่านมากยิ่งขึ้น เพราะภาพพจน์เหล่านั้นมีส่วนสำคัญในการสื่อสร้างและกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านให้เกิดตามจุดประสงค์ของกวี ไพโรรินทร์ ชาวงาม ได้เลือกใช้ภาพพจน์ประเภทต่าง ๆ มาช่วยสร้างภาพได้อย่างเหมาะสมเช่น การใช้บุคลาธิษฐานกับเนื้อหาที่เกี่ยวกับชนบทซึ่งสมมติให้ธรรมชาติพร้อมใจกันต้อนรับการกลับมาของคนจรที่จากบ้านไปนาน และการใช้อุปมาอุปไมยเปรียบสังคมเมืองกับป่าซึ่งให้ผู้อ่านตีความเอาเองว่าเมืองนั้นก็ไม่ได้แตกต่างอะไรกับป่าซึ่งมีความน่าหวาดกลัวและความป่าเถื่อนเหมือนกับเมื่อคนได้พลัดหลงเข้าไป เป็นต้น

ไพโรรินทร์ ชาวงาม ไม่เพียงแต่เลือกใช้ภาพพจน์มาสื่อภาพและความหมายเท่านั้น แต่ยังใช้สัญลักษณ์ซึ่งเป็นลีลาที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งของตนในงานด้วย สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ไพโรรินทร์ ชาวงาม เลือกใช้นั้นมีทั้งที่เป็นสัญลักษณ์แบบแผนและสัญลักษณ์เฉพาะตัวที่คิดขึ้นเอง แม้ไพโรรินทร์ ชาวงาม จะใช้สัญลักษณ์ตามแบบแผน แต่ก็นำเสนอการตีความตามแบบฉบับของตัวเองซึ่งเป็นการถ่ายทอดมุมมองในการตีความสัญลักษณ์แบบใหม่ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่นำเสนอ ดังเช่นการใช้สีเป็นสัญลักษณ์ โดยไพโรรินทร์ ชาวงาม เลือกใช้สีเทาแทนความบริสุทธิ์แต่เป็นความบริสุทธิ์ที่เคลือบแฝงด้วยความเศร้าของหญิงสาวซึ่งต้องกลายเป็นโสเภณีในเมืองกรุงด้วยความไร้เดียงสาของวัยเยาว์ นั้น การใช้สีเทาสื่อสภาพสังคมเมืองที่มีแต่ความสับสนวุ่นวาย ไม่เป็นสุข ทั้งยังสะท้อนให้เห็นชีวิตผู้คนที่ยากลำบากอยู่ในเมืองด้วยความหมั่นเศร้าและความหวังอันพร่าเลือน ไม่เพียงแต่สัญลักษณ์ตามแบบแผนเท่านั้นที่ไพโรรินทร์ ชาวงาม สามารถนำมาปรับใช้เสนอภาพสังคมเมือง แต่ยังสามารถนำเสนอด้วยสัญลักษณ์เฉพาะตนที่น่าสนใจยิ่งในการตีความด้วย อาทิ ใช้ม้าก้านกล้วยเป็นสัญลักษณ์แทนคนชนบทอพยพที่นำพาทั้งความหวังและความฝันว่าจะมีชีวิตที่ดีกว่าเมื่อมาอยู่ในเมือง โดยอาศัยความมุ่งหวังเหล่านี้เป็นพาหนะนำพาตัวเองและครอบครัวมาตามหาความใฝ่ฝัน ใช้ลมและเพลงเป็นสัญลักษณ์ของความคิดคำนึงถึงภาพความหลังครั้งยังอยู่ที่บ้านเกิดว่ามีความสุขเพียงใด และในขณะที่เดียวกันก็ใช้สัญลักษณ์ทั้งสองนั้นเสนอเรื่องราวของความทุกข์ยากที่ขัดครั้นหน้าชีวิตเมื่อมาอาศัยอยู่ใน

เมืองด้วย นอกจากนี้ไพวรินทร์ ชาวงาม ยังใช้น้ำตาและแม่น้ำเป็นสัญลักษณ์ของเครื่องมือชำระล้าง ความเลื่อมของยุคสมัยให้หมดไปอีกด้วย สัญลักษณ์เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสัญลักษณ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์อย่างยิ่งของไพวรินทร์ ชาวงาม

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เนื้อหาที่เกี่ยวกับภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพวรินทร์ ชาวงาม มีความชัดเจนและน่าสนใจยิ่งขึ้นนั่นก็คือ กลวิธีการนำเสนอ ซึ่งไพวรินทร์ ชาวงาม สามารถคัดสรรกลวิธีต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับเนื้อหาแต่ละเรื่องอย่างลงตัว เริ่มตั้งแต่กลวิธีการเล่าเรื่องโดยการบรรยายสภาพแวดล้อมของเมืองอย่างตรงไปตรงมา การเล่าเรื่องการเดินทางเข้าสู่เมืองของคนชนบท รวมทั้งกลวิธีเล่าเรื่องแบบการแสดงละครหรือที่ไพวรินทร์ ชาวงาม ใช้คำว่า มหรสพ ซึ่งถือเป็นกลวิธีการนำเสนอที่ค่อนข้างแปลกใหม่ด้วยมิติของผู้เล่าเรื่องซึ่งซ้อนทับกับกวีซึ่งเป็นผู้เล่าตัวจริงอีกชั้นหนึ่ง

กลวิธีที่จะมองข้ามไปมิได้คือ กลวิธีการบรรยายฉากโดยเฉพาะการใช้ภาษาบรรยายรายละเอียดสถานที่เฉพาะแห่งซึ่งครอบคลุมไปถึงอาชีพของผู้ด้อยโอกาสส่วนใหญ่ที่อาศัยพื้นที่หรือสถานที่นั้นในการประกอบอาชีพด้วย โดยกลวิธีดังกล่าวสามารถเสนอภาพลักษณ์สังคมรวมทั้งวิถีชีวิตของคนเมืองระดับล่างได้อย่างลุ่มลึก เป็นกลวิธีที่ใช้คำน้อยคือการกล่าวเพียงชื่อสถานที่หรือชื่ออาชีพแต่ก็ครอบคลุมความหมายของบริบทแวดล้อมทำให้กินใจความสำคัญมาก

กลวิธีต่อมาคือ กลวิธีการใช้ฉันทลักษณ์เสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง ไพวรินทร์ ชาวงาม เลือกใช้ฉันทลักษณ์ให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการจะสื่อ และสามารถสืบทอดรูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐานอย่างเคร่งครัดเป็นส่วนมาก ทั้งการใช้โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย โดยเฉพาะการใช้โคลงนั้นไพวรินทร์ ชาวงาม นำมาเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับสังคมเมืองได้อย่างกลมกลืนด้วยถ้อยคำธรรมดาซึ่งสามารถเข้าใจได้ง่าย ถือเป็นกรปรับใช้รูปแบบฉันทลักษณ์เพื่อการสื่อความได้อย่างน่าชื่นชม กล่าวคือไพวรินทร์ ชาวงาม สามารถสื่อภาพลักษณ์ของเมืองด้วยถ้อยคำง่าย ๆ กระตัดรัด แต่มีพลังในการสื่อความหมายเพราะได้เน้นย้ำถ้อยคำที่แสดงน้ำเสียงในการสื่อความ สอดคล้องกับรูปแบบของการแต่งโคลงที่ใช้คำน้อยแต่เน้นที่ความหมายของคำเหล่านั้นเป็นสำคัญ ทั้งนี้คำที่ไพวรินทร์ ชาวงาม นำมาใช้ก็มีได้มีการตกแต่งรูปศัพท์จากคำภาษาบาลีหรือสันสกฤต แสดงให้เห็นว่าไพวรินทร์ ชาวงาม ต้องการยืนยันความคิดที่ว่า โคลงนั้นก็สามารถสื่อสารเนื้อหาและเรื่องราวธรรมดา ๆ ที่ผู้อ่านพบเห็นหรือเข้าใจร่วมกันได้ ซึ่งสิ่งนี้ยังเป็นการแก้ไขความเชื่อที่คลาดเคลื่อนของคนปัจจุบันที่เข้าใจว่าฉันทลักษณ์โคลงนั้นเหมาะแก่การใช้ประพันธ์เนื้อหาที่เกี่ยวกับการไหว้ครู หรือเกี่ยวกับการยอพระเกียรติพระมหากษัตริย์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น นอกจากนี้ไพวรินทร์ ชาวงาม ยังมีความโดดเด่นในการประยุกต์รูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้านคือ เพลงกล่อมเด็กและเพลงลูกทุ่งเข้ามาใช้ในการสื่อสารสำคัญตามเนื้อหาด้วย โดยเฉพาะการใช้เพลงลูกทุ่งเข้ามาประกอบบทกวีนั้นเป็นการเสริมน้ำหนักสารสำคัญในเนื้อหาให้มีความเข้มข้นขึ้น เพราะเนื้อหาในบทกวีและเนื้อหาในเพลงมีส่วนช่วยเสริมความซึ่งกันและกันอย่างกลมกลืน

ส่วนกลวิธีการพรรณนาภาพลักษณ์สังคมเมืองของกวีโบราณ โดยมีการนำเสนอเนื้อหาและการตีความที่ต่างออกไปซึ่งเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวเนื่องกับยุคสมัยนั้น ก็ถือว่าไพวรินทร์ ขาวงาม สามารถสื่อความหมายและสะท้อนความคิดที่ต่างมุมมองออกไปได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้กลวิธีที่สำคัญซึ่งแสดงให้เห็นความคิดสร้างสรรค์และความกล้าคิดกล้าแสดงออกของไพวรินทร์ ขาวงาม ที่ต้องการนำเสนอด้วยกลวิธีที่แปลกใหม่และน่าสนใจคือ การนำประกาศจากสถานที่ต่างๆในเมืองมานำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในมุมมองของตนโดยเฉพาะ วิธีนี้ถือว่างสามารถถ่ายทอดทัศนะของไพวรินทร์ ขาวงาม ออกมาได้อย่างชัดเจน ขณะเดียวกันกลวิธีดังกล่าวก็จัดเป็นการสร้างสรรค์รูปแบบการประพันธ์กวีนิพนธ์อิสระตามแบบฉบับของตน คือการผสมผสานร้อยแก้วกับร้อยกรองเข้าไว้ด้วยกันอย่างสม่ำเสมอทุกบทในกวีนิพนธ์หนึ่งเรื่อง ทั้งนี้ถือเป็นการเล่นกับระดับของภาษาที่แตกต่างกันแต่ก็ยังสามารถยึดแกนสำคัญของสารที่ต้องการจะสื่อให้ผู้อ่านไว้อย่างมั่นคง กลวิธีนี้สามารถสื่อภาพลักษณ์และความคิดได้เหมาะกับการสื่อเนื้อหาแก่คนรุ่นใหม่ได้ดีอีกด้วย

กลวิธีสำคัญซึ่งโดดเด่นที่สุดในการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองของไพวรินทร์ ขาวงาม ก็คือ การเสียดสีและการประชดประชัน ซึ่งปรากฏอยู่ในบทกวีส่วนใหญ่ ทั้งนี้แม้ไพวรินทร์ ขาวงาม จะเคยกล่าวไว้ว่ามีได้มีอคติต่อสังคมเมือง แต่ภาพลักษณ์ที่นำเสนอด้วยการใช้ภาษาเสียดสีนั้นเป็นการแสดงให้เห็นชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ในการสื่อสารสำคัญให้ผู้อ่านได้ตีความถึงความมุ่งหมายที่แท้จริงให้ลึกซึ้งขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง การนำเสนอแบบเสียดสีและประชดประชันนี้แฝงน้ำเสียงซึ่งแสดงความคิดและความรู้สึกของ ไพวรินทร์ ขาวงาม ที่มีต่อสังคมเมืองได้อย่างแนบเนียนอีกด้วย

เมื่อศึกษาทั้งวจนลีลา วรรณศิลป์ ตลอดจนกลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง ในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม โดยละเอียดแล้ว ก็จะได้ภาพรวมที่ชัดเจนของภาพลักษณ์สังคมเมืองภาพลักษณ์ที่ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอเหล่านั้นนั้นถือเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นทัศนคติของกวีที่มีต่อสังคมเมืองได้อย่างแจ่มชัด ทัศนะต่างๆ ที่ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอนั้นล้วนเป็นภาพสะท้อนของสังคมและยุคสมัยตามความเป็นจริง ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้ใช้ตนเองเป็นศูนย์กลางมองสังคมและยุคสมัยด้วยประสบการณ์ตรงในฐานะที่เป็นคนต่างจังหวัด และถือว่าตนเองก็คือตัวแทนของคนต่างจังหวัดที่ได้มาดำเนินชีวิตในเมืองหลวง ประสบการณ์ที่ได้รับจึงถ่ายทอดมาเป็นบทกวีเพื่อแสดงทัศนะแทนเพื่อนร่วมชะตากรรมเดียวกัน โดยมีข้อสังเกตสำคัญคือ ไพวรินทร์ ขาวงาม มักใช้มุมมองของชาวชนบทโดยเฉพาะคนอีสานที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตในเมืองมานำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง ทั้งนี้ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้แสดงทัศนะไว้หลายประเด็น เช่น ทัศนะเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของสังคมเมือง ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาสังคม ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทัศนะเกี่ยวกับวิถีชีวิตคนเมือง และทัศนะเกี่ยวกับคุณค่าของคน เป็นต้น ทัศนะทั้งหลายนี้แสดงให้เห็นว่าไพวรินทร์ ขาวงาม

มองภาพสังคมเมืองเป็นสังคมที่ไม่น่าอยู่และมีได้มองว่าสังคมเมืองเป็นสวรรค์ของคนจน สังคมชนบทต่างหากที่เป็นสังคมในอุดมคติที่แม้จะไม่เจริญก้าวหน้าทางวิทยาการเท่าสังคมเมือง แต่ก็ยังเป็นแหล่งที่มีความอบอุ่นใจด้วยความรักจากคนในครอบครัวซึ่งสามารถทดแทนได้ ด้วยเหตุนี้ไพวรินทร์ ขาวงาม จึงนำเสนอภาพที่ตรงกันข้ามกันของสังคมเมืองและสังคมชนบทเพื่อชี้นำความคิดของผู้อ่านให้ย้อนคืนสู่บ้านเกิดที่ตนจากมา

การศึกษา "วจนลีลาในการเสนอภาพลักษณะสังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม" สรุปผลได้ว่า ไพวรินทร์ ขาวงาม สามารถเลือกสรรคำมาสื่อภาพลักษณะได้อย่างเหมาะสม โดยนำลีลาภาษาและการนำเสนอที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวมาเป็นสื่อ โดยเฉพาะการใช้คำที่มีทั้งเสียงและความหมายที่สื่อสารสำคัญควบคู่ไปกับอารมณ์ความรู้สึกซึ่งมุ่งเน้นการคร่ำครวญอันแสดงให้เห็นความขมขื่นเป็นสำคัญ และกลวิธีการนำเสนอที่ฉายสื่อความคิดที่มาจากมุมมองของตนเองโดยแท้ ภาพลักษณะที่ปรากฏจึงเป็นเครื่องยืนยันความสามารถทางวรรณศิลป์ของไพวรินทร์ ขาวงามได้เป็นอย่างดีว่า ไม่เพียงแต่มีความละเอียดประณีตทางภาษาเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นทัศนคติในการมองสังคมของไพวรินทร์ ขาวงาม ที่แสดงออกด้วยความเป็นห่วงและรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการตีแผ่ภาพในแง่ลบของสังคมเมืองเพื่อกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงความเสื่อมโทรมของสังคมที่นับวันมีแต่ยิ่งหนักขึ้น ทั้งนี้การเสนอภาพลักษณะสังคมเมืองของไพวรินทร์ ขาวงาม นั้นมีอยู่อย่างสม่าเสมอคงที่ปรากฏในรวมบทกวีนิพนธ์เรื่องล่าสุดเรื่อง "ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก" และร้อยแก้วแนวบันทึกการเดินทางเรื่อง "ผมจรรจนแรมจากลุ่มน้ำมูล" ซึ่งทั้งสองเรื่องตีพิมพ์ครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2545 จึงเห็นได้ว่า

ไพวรินทร์ ขาวงาม ให้ความสำคัญแก่การเสนอภาพลักษณะสังคมเมืองเป็นอันมาก แม้จะนำเสนอภาพด้วยการเสียดสีและประชดประชันเป็นส่วนใหญ่ แต่ท้ายที่สุดไพวรินทร์ ขาวงาม ก็ทำหน้าที่ในการปลุกจิตสำนึกให้คนร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมเมือง หรือสังคมชนบทก็ตาม ทั้งนี้เพราะความเชื่อของตนในการทำหน้าที่ของกวีที่จะช่วยจรรโลงสังคมให้น่าอยู่มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์กวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม ผู้วิจัยพบว่าควรศึกษาด้าน วจนลีลาในการเสนอภาพลักษณะประเด็นต่าง ๆ ของกวีรุ่นใหม่ที่มีลีลาการใช้ภาษาที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ ว่ามีลักษณะเด่นเฉพาะประการใด และสามารถสื่อสาร สร้างจินตนาการ สร้างอารมณ์ และให้แง่คิดกับผู้รับสารได้สัมฤทธิ์ผลหรือไม่ รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการในการเสนอว่ามีความแปลกแตกต่างไปจากกวีรุ่นก่อนอย่างไร

รายการอ้างอิง

- กอบกุล อิงคุทานนท์. ศัพท์วรรณกรรม. กรุงเทพฯ: พิมพ์ศรีนคร, 2540.
- ไกล่รุ่ง อามระดิษ. ร้อยแก้วแนวขบขันของไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7.
ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2535.
- นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. ชุมนุมพระนิพนธ์ ชุดวิทยาวรรณกรรม.
กรุงเทพฯ: เสริมวิทย์, ม.ป.ป.
- ไพรวรินทร์ ขาวงาม. คือแรงใจและไฟฝัน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์, 2540.
- ไพรวรินทร์ ขาวงาม. คำใดจะเคยได้ตั้งใจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์, 2539.
- ไพรวรินทร์ ขาวงาม. เจ้านกแก้ว. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์, 2541.
- ไพรวรินทร์ ขาวงาม. ถนนนักฝัน. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์, 2535.
- ไพรวรินทร์ ขาวงาม. ม้าก้านกล้วย. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์, 2538.
- ไพรวรินทร์ ขาวงาม. ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แพรว
สำนักพิมพ์, 2538.
- ไพรวรินทร์ ขาวงาม. ลำน่านแฉ. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์, 2538.
- ไพรวรินทร์ ขาวงาม. อดีตกาล. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์, 2539.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม : ภาพพจน์ ไหวหาวและกลการประพันธ์.
กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2539.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2539.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. หวังสร้างศิลปินภูมิตรเพริศแพ้ว : การสืบทอดขนบกับการสร้าง
สรรค์วรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษร-
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอน ชุดวิชาภาษาไทย 2 การประพันธ์ไทย.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533.
- อรรถภาค เล้าจินตนาศรี. บรรณาธิการ. กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย : บทวิเคราะห์และสร
วิพนธ์. กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544.
- อารีญา หุตินทะ. ภาพลักษณ์สังคมเมืองในเรื่องสั้นไทยตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2534-2536.
ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- อุทัยวรรณ จงจิตร. เศรษฐกิจศาสตร์ทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเอกสารและตำรา
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2540.

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. สรุปผลการสัมมนาวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2521.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. วรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.
- เจือ สตะเวทิน. คลังวรรณคดี. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์หนังสือสำหรับประชาชน
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2517.
- ชวน เพชรแก้ว. การศึกษาวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2520.
- باهัน อิมล่ำราญ. บรรณานุกรม. ทอถักอักษร : รวมบทความทางภาษาและวรรณคดีไทย.
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2541.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. วิเคราะห์วรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคม
ศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2517.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. แก่นวรรณกรรม. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์
พับลิชชิ่ง, 2539.
- บุญยงค์ เกศเทศ. แลลลวดวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2536.
- ปรมาภรณ์ ลิมเลศเสถียร. ร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ : วิจารณ์เกี่ยวกับความคิดของ
กวี. ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2539.
- มารศรี สอทิพย์. ลีลาเสียดสีในวรรณกรรมของลาว คำหอม. ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต
ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- เพ็ญพักตร์ สูงสุมาลย์. การวิเคราะห์ร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม. ปริญญาานิพนธ์
มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2544.
- ไพวรินทร์ ขาวงาม. ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีรัก. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์, 2545.
- ไพวรินทร์ ขาวงาม. ผมจรรจนแรมจากลุ่มน้ำมูล. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์, 2545.
- ราตรี ธีนวารช. การศึกษาการซ้อนคำในภาษาไทย. ปริญญาานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต ภาควิชา
ภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- วันเนาวิ ยูเด็น. วรรณคดีเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2525.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนฤมล อินทรลักษณ์ เกิดเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาตรี วุฒิปริญญาตรีบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับสอง จากคณะอักษร ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2542 เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทที่ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในภาคการศึกษาต้น ประจำปี 2543 ปัจจุบัน ทำงานเป็นผู้สื่อข่าวการศึกษาอยู่ที่ ฝ่ายข่าววิทยุ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สังกัดกรมการ ศึกษาออกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย